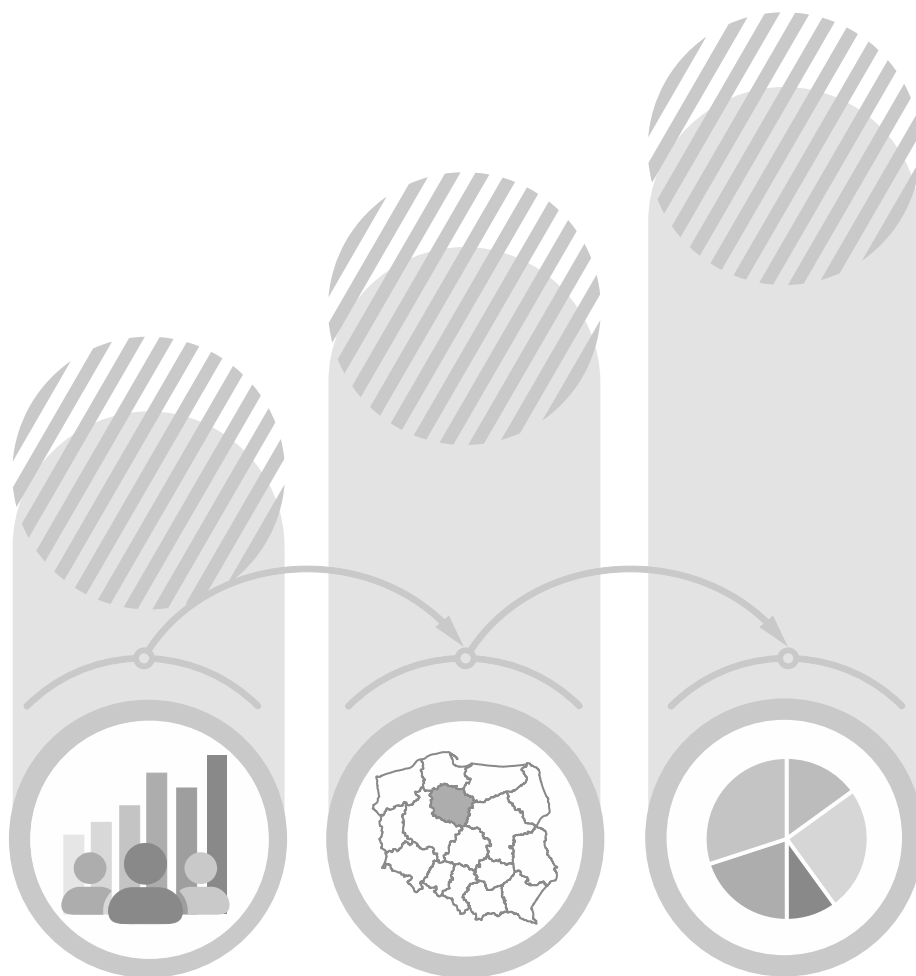

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2022

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2022

Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego 2022

Report on the socio-economic situation
of Kujawsko-Pomorskie Voivodship 2022

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy Statistical Office in Bydgoszcz

Bydgoszcz 2022

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych, Ośrodek Badań i Analiz Rynku Pracy,
Wydział Organizacji i Rejestrów

Statistical Office in Bydgoszcz. Kujawsko-Pomorskie Centre for Regional Surveys, Surveys and Analysis of Labour Market
Centre, Organization and Register Division

pod kierunkiem

supervised by

Małgorzata Górka

Zespół autorski

Author team

Marcin Bzdzion, Michał Cabański, Małgorzata Cieślik-Florczyk, Paulina Hofman-Stężowska, Karol Kabaciński,
Marta Kordylewicz, Agnieszka Krautforst, Karol Leszczyński, Ewa Liminowicz, Dorota Malicka, Adam Mańkowski,
Magdalena Miśko, Zbigniew Osypiuk, Małgorzata Rybak, Agnieszka Wasila, Bartosz Wilk, Magdalena Żmuda-Trzebiatowska,
Marta Tuczowska

Prace redakcyjne

Editorial work

Magdalena Miśko

Tłumaczenie

Translation

Pracownicy Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Employees of the Statistical Office in Bydgoszcz

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Jacek Pruski

ISSN 2084-6703

Publikacja dostępna na stronie:

Publication available on website:

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistical Office data please indicate the source.

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy przekazuje Państwu kolejną edycję „**Raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa kujawsko-pomorskiego**”. Publikacja ta jest opracowaniem analitycznym nawiązującym do wyzwań określonych w dokumencie strategicznym z punktu widzenia prowadzenia polityki regionalnej, tj. w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

Dla ułatwienia korzystania przez Czytelników z szerokiego zakresu, spójnych metodologicznie informacji, opracowanie wydawane jest rokrocznie przez wszystkie urzędy statystyczne w Polsce w identycznym układzie i zakresie tematycznym.

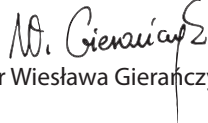
Publikacja zawiera istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego informacje o zmianach zachodzących w środowisku, obserwowanych procesach demograficznych, zagadnienia związane z edukacją i wykorzystaniem kapitału ludzkiego. Opisuje sytuację na rynku pracy z uwzględnieniem aktualnych wyników badania struktury wynagrodzeń według zawodów. W opisie warunków i jakości życia mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego zaakcentowano różnorodne tematy m. in. z zakresu ochrony zdrowia, świadczeń społecznych, transportu, czy bezpieczeństwa publicznego. Wskazane zostały aktualne czynniki wpływające na koniunkturę gospodarczą województwa kujawsko-pomorskiego, obserwowane tendencje w wybranych obszarach gospodarki, aktywność podmiotów gospodarki narodowej, czy też zagadnienia z obszaru działalności badawczo-rozwojowej oraz innowacyjnej. W publikacji uwzględniono także zagadnienia związane z finansowaniem działań z budżetów samorządowych, czy też z projektami dofinansowanymi z Unii Europejskiej z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Zawarte w publikacji informacje dotyczą 2021 r., a w przypadku braku ich dostępności – roku poprzedzającego rok analizowany. Dla szerszego zobrazowania zachodzących w województwie kujawsko-pomorskim zmian, dokonano porównań z rokiem poprzednim oraz w miarę możliwości z 2015 r., czy też z 2010 r. Wybrane dane statystyczne zostały przedstawione na tle kraju, w odniesieniu do innych województw, a także w ujęciu retrospektywnym za lata 2010–2021. Niektóre zagadnienia zaprezentowano dla miast wojewódzkich, tj. dla Bydgoszczy i Torunia, a także w przekroju podregionów (NUTS 3), powiatów i gmin.

Komentarz analityczny wraz z tablicami statystycznymi został uzupełniony graficznymi formami prezentacji danych statystycznych w postaci kartogramów, kartodiagramów i wykresów, które obrazują zmienność przestrzenną i czasową zjawisk.

Wyrażam nadzieję, że prezentowana publikacja okaże się cennym i przydatnym źródłem informacji o stanie i tendencjach rozwoju społeczno-gospodarczego województwa kujawsko-pomorskiego. Jednocześnie zachęcam Państwa do formułowania uwag, czy też ewentualnych sugestii dotyczących zawartości, nie tylko niniejszego opracowania, ale też zakresu realizowanych badań statystycznych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Bydgoszczy

dr Wiesława Gierańczyk

Preface

The Statistical Office in Bydgoszcz presents you with the next edition of **the Report on the socio-economic situation of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship**. This publication is an analytical study referring to the challenges set out in the strategic document from the point of view of regional policy, i.e. the National Strategy of Regional Development 2030.

To facilitate the use by Readers of a wide range of methodologically consistent information, the study is published annually by all statistical offices in Poland in an identical layout and thematic scope.

The publication contains important for the socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship information on changes in the environment, observed demographic processes, issues related to education and the use of human capital relevant for the socio-economic development. It describes changes taking place on the labour market, taking into account the current results of the survey on the structure of wages and salaries by occupations. Various topics were emphasised in the description of the conditions and quality of life of the inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.a. regarding health care, social benefits, transport or public safety. The current factors influencing the economic situation of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are indicated, the observed trends in selected areas of the economy, the activity of national economy entities, or issues in the area of research and development and innovation. The publication also covers related issues with financing activities from local government budgets or with projects co-financed by the European Union from the structural funds and the Cohesion Fund.

The data contained in the publication relates to 2021, and if they are not available – to the year preceding the analysed year. For a broader picture of the changes taking place in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, comparisons were made with the previous year and if possible with 2015 or 2010. Selected statistical data were presented against the background of the country, in relation to other voivodships, and also retrospectively for the years 2010–2021. Some issues were presented for voivodship capital cities, i.e. Bydgoszcz and Toruń, as well as by subregion (NUTS 3), powiat and gmina.

The analytical comment along with statistical tables were supplemented with graphical forms of presenting statistical data, i.e. cartograms, cartodiagrams and charts that illustrate spatial and temporal variability of phenomena.

I hope that this publication will prove to be a valuable and useful source of information about the conditions and tendencies of socio-economic development of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. At the same time, I encourage you to formulate comments or possible suggestions regarding the content, not only of this study, but also the scope of the statistical surveys conducted.

Director
of the Statistical Office
in Bydgoszcz

Wiesława Gierańczyk, Ph. D.

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Objaśnienia znaków umownych	19
Symbols	19
Ważniejsze skróty	19
Major abbreviations	19
Synteza	21
Executive Summary	27
Rozdział 1. Województwo na tle kraju	33
Chapter 1. Voivodship against the background of the country	33
Rozdział 2. Województwo na tle pozostałych województw	36
Chapter 2. Voivodship against the background of other voivodships	36
Rozdział 3. Powierzchnia i podział terytorialny województwa	44
Chapter 3. Area and territorial division of voivodship	44
Rozdział 4. Środowisko	45
Chapter 4. Environment	45
4.1. Warunki meteorologiczne	45
4.1. Meteorological conditions	45
4.2. Powierzchnia ziemi	46
4.2. Ground surface	46
4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe	49
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater	49
4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza	53
4.4. Pollution and protection of air	53
4.5. Ochrona przyrody. Lasy	55
4.5. Nature protection. Forests	55
4.6. Odpady przemysłowe i komunalne	59
4.6. Industrial and municipal waste	59
4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska	63
4.7. Economic aspects of environmental protection	63
Rozdział 5. Społeczeństwo	66
Chapter 5. Society	66
5.1. Kapitał ludzki	66
5.1. Human capital	66
Demografia	66
Demography	66

Edukacja	78
Education	78
Zasoby pracy	89
Labour resources	89
5.2. Jakość życia	96
5.2. Quality of life	96
Zamożność mieszkańców	96
Inhabitant's wealth	96
Pomoc społeczna i wspieranie rodziny	101
Social welfare and family support	101
Warunki mieszkaniowe	106
Housing conditions	106
Ochrona zdrowia	112
Health care	112
Kultura	123
Culture	123
Bezpieczeństwo publiczne	127
Public safety	127
Społeczeństwo informacyjne	130
Information society	130
Aktywność społeczna	131
Social activity	131
Rozdział 6. Gospodarka	133
Chapter 6. Economy	133
6.1. Produkt krajowy brutto	133
6.1. Gross domestic product	133
6.2. Koniunktura gospodarcza	138
6.2. Business tendency	138
6.3. Przedsiębiorczość	141
6.3. Entrepreneurship	141
Podmioty gospodarki narodowej	141
Entities of the national economy	141
Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna	146
Research and development as well as innovation activity	146
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	152
Using of information and communication technologies in enterprises	152
Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych	154
Financial results of non-financial enterprises	154
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw	158
Investment outlays of enterprises	158

6.4. Produkcja i usługi	160
6.4. Production and services.	160
Rolnictwo	160
Agriculture	160
Przemysł	166
Industry	166
Budownictwo	171
Construction	171
Rynek wewnętrzny	177
Internal market	177
Transport	179
Transport	179
Energia.	186
Energy	186
Rozdział 7. Finanse jednostek samorządu terytorialnego	189
Chapter 7. Finances of local government units	189
7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	189
7.1. Revenue of local government units	189
7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego.	192
7.2. Expenditure of local government units	192
7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego.	194
7.3. Result of budgets of local government units.	194
7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich.	198
7.4. Projects co-financed by the European funds.	198
Rozdział 8. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim	204
Chapter 8. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship.	204
Rozdział 9. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu	208
Chapter 9. Selected data on Bydgoszcz and Toruń	208
Rozdział 10. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu	212
Chapter 10. Selected data on cities with powiat status	212

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2020 r.	36
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2020	
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2021 r.	37
Chart 2. Natural increase in 2021	
Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2021 r.	37
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2021	
Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2021 r.	42
Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2021	
Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2020 r.	42
Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2020	
Wykres 6. Średnie miesięczne temperatury powietrza (Stacja meteorologiczna Toruń)	45
Chart 6. Monthly averages air temperatures (Meteorological station Toruń)	
Wykres 7. Miesięczne sumy opadów atmosferycznych (Stacja meteorologiczna Toruń)	46
Chart 7. Atmospheric precipitation (Meteorological station Toruń)	
Wykres 8. Udział gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych	48
Chart 8. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands	
Wykres 9. Struktura ścieków wymagających oczyszczenia odprowadzona do wód lub do ziemi	51
Chart 9. Structure of wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Wykres 10. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2020 r.	57
Chart 10. Structure of area of special nature value under legal protection in 2020	
Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca	59
Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita	
Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca	60
Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita	
Wykres 13. Struktura nakładów na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2010–2020	64
Chart 13. Structure of outlays on fixed assets by source of financing in 2010–2020	
Wykres 14. Liczba ludności	67
Chart 14. Population	
Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2021 i 2030	69
Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2021 and 2030	
Wykres 16. Indeks starości oraz udział osób w wieku 0–14 i 65 lat i więcej	71
Chart 16. Ageing index as well as share of people aged 0–14 and 65 years and more	

Wykres 17. Mediana wieku ludności	71
Chart 17. Median age of population	
Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody	72
Chart 18. Marriages contracted and divorces	
Wykres 19. Urodzenia żywe i zgony	74
Chart 19. Live births and deaths	
Wykres 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały	77
Chart 20. Net migration of population for permanent residence	
Wykres 21. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek	80
Chart 21. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments	
Wykres 22. Struktura ludności według poziomu wykształcenia według BAEL	82
Chart 22. Structure of population by level of educational attainment by LFS	
Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych	83
Chart 23. Pupils and graduates of primary schools	
Wykres 24. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2020/2021	85
Chart 24. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2020/2021 school year	
Wykres 25. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia w roku szkolnym 2019/2020	86
Chart 25. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields of education in the 2019/2020 school year	
Wykres 26. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2019/2020	88
Chart 26. Structure of graduates by broad fields of education in the 2019/2020 academic year	
Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów	91
Chart 27. Activity rate by quarters	
Wykres 28. Stopa bezrobocia rejestrowanego	95
Chart 28. Registered unemployment rate	
Wykres 29. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wielkich grupach zawodów	97
Chart 29. Average monthly gross earnings in major occupational groups	
Wykres 30. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw	99
Chart 30. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Wykres 31. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2020 r.	101
Chart 31. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2020	
Wykres 32. Struktura decyzji wg powodów przyznanej pomocy społecznej rodzinie w 2020 r.	102
Chart 32. Structure of decision of reasons for providing help to a family in 2020	
Wykres 33. Dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach i klubach dziecięcych	105
Chart 33. Children up to the age of 3 in nurseries and children's clubs	
Wykres 34. Lekarze i pielęgniarki	114
Chart 34. Doctors and nurses	

Wykres 35. Struktura lekarzy specjalistów według specjalizacji	115
Chart 35. Structure of specialist doctors by specialization	
Wykres 36. Struktura wyjazdów jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2020 r.	120
Chart 36. Structure of responses of emergency medical services by place of accident in 2020	
Wykres 37. Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2020 r.	124
Chart 37. Structure of events and participants of events organized by culture institutions in 2020	
Wykres 38. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy	130
Chart 38. Individuals using e-government services during the last 12 months	
Wykres 39. Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	131
Chart 39. Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months	
Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto	134
Chart 40. Indices of gross domestic product	
Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju	135
Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value	
Wykres 42. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności	136
Chart 42. Structure of gross value added by kind of activity	
Wykres 43. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów	137
Chart 43. Structure of gross value added by kind of activity and subregions	
Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	139
Chart 44. General business climate indicator by kind of activity	
Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej	142
Chart 45. Entities of the national economy	
Wykres 46. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD	144
Chart 46. Structure of entities of the national economy by PKD sections	
Wykres 47. Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału	145
Chart 47. Structure of commercial companies by type of capital	
Wykres 48. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca	147
Chart 48. Intramural expenditures on research and development per 1 capita	
Wykres 49. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R	148
Chart 49. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D	
Wykres 50. Personel wewnętrzny B+R na 1000 osób aktywnych zawodowo	149
Chart 50. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons	

Wykres 51.	Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem	151
Chart 51.	Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales	
Wykres 52.	Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe	151
Chart 52.	Patent applications filed by domestic entities	
Wykres 53.	Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu	152
Chart 53.	Enterprises with Internet access	
Wykres 54.	Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe	153
Chart 54.	Enterprises receiving orders via computer networks	
Wykres 55.	Przedsiębiorstwa kupujące usługi w chmurze	154
Chart 55.	Enterprises buying cloud services	
Wykres 56.	Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem	155
Chart 56.	Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials	
Wykres 57.	Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych	156
Chart 57.	Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises	
Wykres 58.	Dynamika nakładów inwestycyjnych	159
Chart 58.	Indices of investment outlays	
Wykres 59.	Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodnictwa w 2021 r.	162
Chart 59.	Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops in 2021	
Wykres 60.	Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych	162
Chart 60.	Cattle density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 61.	Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych	163
Chart 61.	Pigs density per 100 ha of agricultural land	
Wykres 62.	Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)	164
Chart 62.	Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)	
Wykres 63.	Dynamika skupu mleka	165
Chart 63.	Indices of procurement of cows' milk	
Wykres 64.	Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe)	168
Chart 64.	Indices of sold production of industry (constant prices)	
Wykres 65.	Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD	169
Chart 65.	Structure of sold production of industry by PKD sections	
Wykres 66.	Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle	170
Chart 66.	Indices of average employment in industry	
Wykres 67.	Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle według sekcji PKD	171
Chart 67.	Structure of average paid employment in industry by PKD sections	

Wykres 68. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa	172
Chart 68. Indices of sold production of construction	
Wykres 69. Dynamika produkcji budowlano-montażowej	173
Chart 69. Indices of construction and assembly production	
Wykres 70. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD	173
Chart 70. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD	
Wykres 71. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie	174
Chart 71. Indices of average employment in construction	
Wykres 72. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania	174
Chart 72. Indices of the number of dwellings completed	
Wykres 73. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa	175
Chart 73. Structure of dwellings completed by construction form	
Wykres 74. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	178
Chart 74. Indices of retail sales of goods	
Wykres 75. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni	180
Chart 75. Structure of hard surface public roads	
Wykres 76. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2020 r.	183
Chart 76. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2020	
Wykres 77. Międzynarodowy ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz (przyjazdy i wyjazdy)	185
Chart 77. International passenger traffic at Bydgoszcz Airport (arrivals and departures)	
Wykres 78. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki	187
Chart 78. Structure of electricity consumption by economy sectors	
Wykres 79. Struktura wydatków budżetowych według działów w 2020 r.	194
Chart 79. Structure of budget expenditure by divisions in 2020	
Wykres 80. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2020 r.	195
Chart 80. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2020	
Wykres 81. Wartość całkowita dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów europejskich	199
Chart 81. Total value of subsidies received by local governments for the implementation of European projects	

Spis map

List of maps

	Str. Page
Mapa 1. Map 1.	Stężenie pyłów zawieszonych PM _{2,5} , PM ₁₀ i NO ₂ w 2020 r. 36 Concentration of suspended particulates matter PM _{2,5} , PM ₁₀ and NO ₂ in 2020
Mapa 2. Map 2.	Wskaźnik zatrudnienia według BAEL w 2021 r. 38 Employment rate by LFS in 2021
Mapa 3. Map 3.	Stopa bezrobocia według BAEL w 2021 r. 38 Unemployment rate by LFS in 2021
Mapa 4. Map 4.	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r. 39 Average monthly available income per capita in households in 2020
Mapa 5. Map 5.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020 r. . . 39 Social assistance beneficiaries in the total population in 2020
Mapa 6. Map 6.	Zasoby mieszkaniowe w 2020 r. 40 Dwellings stocks in 2020
Mapa 7. Map 7.	Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2020 r. 40 Outpatient health care units in 2020
Mapa 8. Map 8.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2020 r. 41 Gross domestic product per capita in 2020
Mapa 9. Map 9.	Podmioty gospodarki narodowej w 2021 r. 41 Entities of the national economy in 2021
Mapa 10. Map 10.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. 43 Hard surface public road per 100 km ² of total area in 2020
Mapa 11. Map 11.	Energia ze źródeł odnawialnych w 2020 r. 43 Energy from renewable sources in 2020
Mapa 12. Map 12.	Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2021 r. 44 Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2021
Mapa 13. Map 13.	Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r. 49 Water consumption for needs of the national economy and population in 2020
Mapa 14. Map 14.	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2020 r. 52 Population connected to wastewater treatment plants in 2020
Mapa 15. Map 15.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2020 r. . . 56 Area of special nature value under legal protection in 2020
Mapa 16. Map 16.	Lesistość w 2020 r. 58 Forest cover in 2020
Mapa 17. Map 17.	Odpady komunalne zebrane w 2020 r. 61 Municipal waste collected in 2020

Mapa 18. Map 18.	Zmiana liczby ludności w 2021 r. (w stosunku do 2010 r.) Population changes in 2021 (compared to 2010)	68
Mapa 19. Map 19.	Przyrost naturalny ludności w 2021 r. Natural increase in 2021	73
Mapa 20. Map 20.	Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2021 r. Net migration of population for permanent residence in 2021	78
Mapa 21. Map 21.	Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2020/2021 Pre-primary education in the 2020/2021 school year	81
Mapa 22. Map 22.	Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2020/2021 Pupils in primary schools in the 2020/2021 school year	84
Mapa 23. Map 23.	Pracujący w 2020 r. Employed persons in 2020	93
Mapa 24. Map 24.	Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2021 r. Registered unemployment rate in 2021	95
Mapa 25. Map 25.	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2020 r. Average monthly gross wages and salaries in 2020	98
Mapa 26. Map 26.	Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r. Scope of use of social assistance at domicile in 2020	103
Mapa 27. Map 27.	Żłobki i kluby dziecięce w 2021 r. Nurseries and children's clubs in 2021	105
Mapa 28. Map 28.	Warunki mieszkaniowe ludności w 2020 r. Housing conditions of population in 2020	107
Mapa 29. Map 29.	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2020 r. Population connected water supply system in 2020	108
Mapa 30. Map 30.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2020 r. Population connected sewage system in 2020	110
Mapa 31. Map 31.	Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2020 r. Population connected gas supply system in 2020	111
Mapa 32. Map 32.	Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2020 r. Out-patient health care in 2020	117
Mapa 33. Map 33.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2020 r. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2020	122
Mapa 34. Map 34.	Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2020 r. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2020	126
Mapa 35. Map 35.	Zagrożenie przestępczością w 2021 r. Crime risk in 2021	128
Mapa 36. Map 36.	Bezpieczeństwo na drogach w 2021 r. Road safety in 2021	129

Mapa 37.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2021 r.	132
Map 37.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2021	
Mapa 38.	Podmioty gospodarki narodowej w 2021 r.	143
Map 38.	Entities of the national economy in 2021	
Mapa 39.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2020 r.	147
Map 39.	Intramural expenditure on R&D per 1 inhabitant by subregions in 2020	
Mapa 40.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w 2020 r.	158
Map 40.	Investment outlays in enterprises per capita in 2020	
Mapa 41.	Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w 2020 r.	166
Map 41.	Sold production of industry (current prices) in 2020 r.	
Mapa 42.	Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w 2020 r.	167
Map 42.	Average paid employment in industry in 2020 r.	
Mapa 43.	Mieszkania oddane do użytkowania w 2021 r.	176
Map 43.	Dwellings completed in 2021	
Mapa 44.	Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2020 r.	181
Map 44.	Improved hard surface communal and district roads in 2020	
Mapa 45.	Ścieżki rowerowe w 2020 r.	182
Map 45.	Bicycle tracks in 2020	
Mapa 46.	Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2020 r.	188
Map 46.	Consumption of electricity in households in 2020	
Mapa 47.	Dochody własne budżetów gmin w 2020 r.	191
Map 47.	Own revenue of gmina budgets in 2020	
Mapa 48.	Wydatki inwestycyjne budżetów gmin w 2020 r.	193
Map 48.	Investment expenditures of gmina budgets in 2020	
Mapa 49.	Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2020 r.	197
Map 49.	Debt of gminas in % of revenue in 2020	
Mapa 50.	Dotacje na projekty europejskie uzyskane przez gminy w 2020 r.	200
Map 50.	Subsidies for European projects obtained by gminas in 2020	
Mapa 51.	Relacja wartości dotacji na projekty europejskie do dochodów własnych w gminach w 2020 r.	201
Map 51.	Ratio of the value of subsidies for European projects to own revenue of gminas in 2020	
Mapa 52.	Udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem w gminach w 2020 r.	203
Map 52.	Share of the European investment grants in total investment expenditure of gminas in 2020	

Spis tablic

List of tables

	Str. Page
Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie w 2021 r.	33
Table 1. Selected data for the Poland and the Voivodship in 2021	
Tablica 2. Warunki meteorologiczne (Stacja meteorologiczna Toruń)	46
Table 2. Meteorological conditions (Meteorological station Toruń)	
Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania	47
Table 3. Geodetic area by the land use	
Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku	50
Table 4. Consumption of water by needs during the year	
Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi	51
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground	
Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza	54
Table 6. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality	
Tablica 7. Odpady przemysłowe	60
Table 7. Industrial waste	
Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku	62
Table 8. Municipal waste collected separately during the year	
Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2010–2020	64
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management in 2010–2020	
Tablica 10. Ludność	67
Table 10. Population	
Tablica 11. Wychowanie przedszkolne	79
Table 11. Pre-primary education	
Tablica 12. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny	86
Table 12. Persons who took or passed matriculation exam	
Tablica 13. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w czwartym kwartale według BAEL	90
Table 13. Economic activity of the population aged 15–89 in the fourth quarter by LFS	
Tablica 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw	99
Table 14. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector	
Tablica 15. Świadczenia społeczne	100
Table 15. Social benefits	
Tablica 16. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny	100
Table 16. Average monthly available income	

Tablica 17.	Świadczenie wychowawcze	102
Table 17.	Childrising benefit	
Tablica 18.	Świadczenia pomocy społecznej	102
Table 18.	Social assistance benefits	
Tablica 19.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej	102
Table 19.	Beneficiaries of social assistance at domicile	
Tablica 20.	Żłobki i kluby dziecięce	104
Table 20.	Nurseries and children's clubs	
Tablica 21.	Zasoby mieszkaniowe	107
Table 21.	Dwelling stocks	
Tablica 22.	Wodociągi	109
Table 22.	Water supply system	
Tablica 23.	Kanalizacja	109
Table 23.	Sewage system	
Tablica 24.	Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych	112
Table 24.	Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households	
Tablica 25.	Placówki opieki zdrowotnej	114
Table 25.	Health care facilities	
Tablica 26.	Instytucje kultury	123
Table 26.	Culture institutions	
Tablica 27.	Wypadki drogowe oraz ich skutki	128
Table 27.	Road accidents and their results	
Tablica 28.	Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu	130
Table 28.	Households with access to the Internet at home and Internet users	
Tablica 29.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON	132
Table 29.	Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register	
Tablica 30.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności	138
Table 30.	General business climate indicator by kind of activity	
Tablica 31.	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON	141
Table 31.	Entities of national economy in the REGON register	
Tablica 32.	Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania	146
Table 32.	Intramural expenditures on research and development by source of funds	
Tablica 33.	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według pochodzenia środków	148
Table 33.	Intramural expenditures on R&D by origin of funds	
Tablica 34.	Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji	150
Table 34.	Innovative enterprises by types of introduced innovations	
Tablica 35.	Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych	157
Table 35.	Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises	

Tablica 36. Nakłady inwestycyjne	160
Table 36. Investment outlays	
Tablica 37. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych	161
Table 37. Yields of selected agricultural crops	
Tablica 38. Przemysł	168
Table 38. Industry	
Tablica 39. Budownictwo	172
Table 39. Construction	
Tablica 40. Budownictwo mieszkaniowe	175
Table 40. Residential construction	
Tablica 41. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów	178
Table 41. Indices of retail sales of goods	
Tablica 42. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni	181
Table 42. Public roads by types of surface	
Tablica 43. Drogi publiczne o twardej nawierzchni	182
Table 43. Hard surface public roads	
Tablica 44. Komunikacja miejska	184
Table 44. Urban transport	
Tablica 45. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz	185
Table 45. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport	
Tablica 46. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	187
Table 46. Consumers and consumption of electricity in households	
Tablica 47. Dochody jednostek samorządu terytorialnego	190
Table 47. Revenue of local government units	
Tablica 48. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego	192
Table 48. Expenditure of local government units	
Tablica 49. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego	195
Table 49. Result of budgets of local government units	
Tablica 50. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r.	196
Table 50. Debt of local government units in 2020	
Tablica 51. Wartość całkowita projektów, w tym wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego do końca 2021 r.	198
Table 51. The total project value including the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014–2020 in Kujawsko-Pomorskie Voivodship to end the 2021	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description	Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (–)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.	Znak Δ	oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji. categories of applied classification are presented in abbreviated form.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.	„W tym” „Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.	Comma (,)	used in figures represents the decimal point.
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe. data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless.		

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning	Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
zł PLN	złoty zloty	GWh	gigawatogodzina gigawatt-hour
tys.	tysiąc thousand	TWh	terawatogodzina terawatt-hour
mln	million million	MW	megawat megawatt
g	gram gram	cd. cont.	ciąg dalszy continued
kg	kilogram kilogramme	dok. cont.	dokończenia continued
t	tona tonne	szt. pcs	sztuka piece
dt	decytona decitonne	pkt	punkt
l	litr litre	p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
ha	hektar hectare	°C	stopień Celsjusza centigrade
m	metr metre	BAEL LFS	Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności Labour Force Survey
km	kilometr kilometre	MON	Ministerstwo Obrony Narodowej Ministry of National Defence
m ²	metr kwadratowy square metre	MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji Ministry of the Interior and Administration
m ³	metr sześcienny cubic metre	NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia National Health Fund
dam ³	dekametr sześcienny cubic decametre	PKD	Polska Klasyfikacja Działalności NACE classification
hm ³	hektometr sześcienny cubic hectometre	UE EU	Unia Europejska European Union
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre	IMGW-PIB	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut badawczy Institute of Meteorology and Water Management – National Research Institute
kWh	kilowatogodzina kilowatt-hour		

W publikacji zastosowano skróty niektórych nazw poziomów klasyfikacyjnych PKD 2007; skrócone nazwy zostały oznaczone w tablicach i wykresach znakiem „Δ”. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podaje się poniżej:

The names of some classification levels of NACE Rev. 2 used in publication have been abbreviated, abbreviations are marked in the tables and graphs with the sign „Δ”. The list of abbreviations used and their full names are given below:

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
sekcje sections	
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Handel; naprawa pojazdów samochodowych Trade; repair of motor vehicles	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and catering	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi Accommodation and food service activities
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Administrowanie i działalność wspierająca	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
działy divisions	
Produkcja wyrobów z metali Manufacture of metal products	Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment
Produkcja maszyn i urządzeń	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana
Gospodarka odpadami; odzysk surowców	Działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców
Budowa budynków	Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków
Budowa obiektów inżynierii lądowej i wodnej	Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej

ŚRODOWISKO

Województwo kujawsko-pomorskie zajmuje 5,7% powierzchni Polski (18,0 tys. km² na 1 stycznia 2021 r.), co daje 10. pozycję wśród wszystkich województw. Administracyjnie podzielone jest ono na 19 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu oraz 144 gminy. Na obszarze województwa ulokowane są 52 miasta. Według klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych (NUTS) wyodrębnia się w województwie 5 podregionów.

W strukturze powierzchni geodezyjnej przeważają w województwie użytki rolne (64,8% na 1 stycznia 2021 r.; 4. pozycja w kraju), co świadczy o rolniczym jego charakterze. W 2021 r. względem roku 2010 ich powierzchnia zmalała o 13,2 tys. ha (o 1,1%). Jednocześnie w tym okresie zwiększyła się znacząco powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 19,0%). Łączna powierzchnia gruntów leśnych w 2020 r. w porównaniu z 2010 r. wzrosła o 2,7 tys. ha. Ich udział w powierzchni województwa w 2020 r. to 24,1%, a udział lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Dane IMGW-PIB ze stacji meteorologicznej w Toruniu zarejestrowane w 2021 r. wskazują, że średnia roczna temperatura w Toruniu wyniosła 8,8°C. Na tle wielolecia 1971-2000 wystąpiła w 2021 r. wyższa średnia miesięczna temperatura powietrzna (o 0,7°C). Wystąpiła też większa roczna suma opadów atmosferycznych (o 93 mm do 621 mm).

W końcu grudnia 2020 r. powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona stanowiła 32,3% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego (7. pozycja wśród wszystkich województw). Liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną była największa ze wszystkich województw (2341 obiektów).

W 2020 r. w porównaniu z 2010 r. wzrosło w województwie kujawsko-pomorskim (o 2,1%) zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności. W strukturze jej zużycia przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej (41,8%). Niewiele mniej wody zużyto na cele przemysłowe (41,4%). W Polsce najwięcej wody zużyto w przemyśle (70,9%). W omawianym roku zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wyniosło 107,0 m³ w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w Polsce 218,2 m³ na 1 mieszkańca). W gospodarstwach domowych zużycie wody w 2020 r. względem 2010 r. wzrosło o 7,0%. Średnioroczne zużycie z wodociągów w omawianym roku wyniosło 35,3 m³ wody na 1 mieszkańca, tj. o 2,7 m³ wody na 1 mieszkańca więcej niż w 2010 r.

Do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono w 2020 r. 137,8 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych. Oczyszczenia wymagało 131,2 hm³ ścieków, z czego 98,9% ścieków oczyszczono. W porównaniu z 2010 r. ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku wzrosła (o 18,4%), zmniejszyła się natomiast ilość odprowadzonych ścieków komunalnych (o 8,4%).

W końcu 2020 r. pracowało w województwie kujawsko-pomorskim 49 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 440,7 dam³ na dobę (o 9,0% większa przepustowość niż w 2010 r.). Działały też 134 oczyszczalnie ścieków komunalnych o łącznej przepustowości projektowej 440,2 dam³ na dobę (przepustowość o 2,5% mniejsza niż w 2010 r.). Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 69,8% w 2010 r. do 73,8% w 2020 r., przy czym w miastach wzrósł odpowiednio z 94,1% do 96,8%, a na wsiach z 32,5% do 41,2%. W 2020 r. w kraju wskaźnik ludności obsługiwanej przez oczyszczalnie ścieków był większy niż w województwie o 1,0 p. proc.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wielkość emisji pyłów z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, tj. z zakładów o największej w skali kraju emisji zanieczyszczeń do powietrza (103 takie zakłady w województwie) wyniosła 1,8 tys. ton (7,9% emisji w Polsce). Zmniejszyła się ona o 58,8% w porównaniu z 2010 r. Emisja zanieczyszczeń gazowych z tych zakładów w omawianym roku wyniosła 9924,5 tys. ton (5,3% emisji w Polsce), tj. o 41,8% więcej niż w 2010 r. W urzędzeniach do redukcji zanieczyszczeń powietrza w 2020 r. zatrzymano 99,5% pyłów i 60,6% gazów (bez CO₂) wyemitowanych przez zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza.

W ciągu 2020 r. wytworzonych zostało w województwie kujawsko-pomorskim 1541,7 tys. ton odpadów przemysłowych (1,4% tych odpadów w kraju), tj. o 32,0% mniej niż w 2010 r. W tym czasie zebranych zostało 713,5 tys. ton odpadów komunalnych. Było to o 38,6% więcej niż w 2010 r. Na jednego mieszkańca przypadało średnio 345 kg zebranych odpadów komunalnych, tj. o 100 kg więcej niż w 2010 r. Z gospodarstw domowych odebrano 84,1% wszystkich wytworzonych odpadów komunalnych.

Pozytywnym zjawiskiem jest odnotowany w województwie wzrost udziału ilości odpadów selektywnie zebranych w odpadach komunalnych zebranych ogółem z 9,6% w 2010 r. do 35,8% w 2020 r. W gospodarstwach domowych udział ten wzrósł o 29,3 p. proc. do 39,4% w 2020 r.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczonych na ochronę środowiska wyniosła 460,8 mln zł., tj. o 7,0% mniej niż w 2010 r. Z nakładów tych najczęściej środków (tak jak w kraju) przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód (50,5%). Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2020 r. przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (66,6%). W latach 2010–2020 przeciętnie na ochronę środowiska wydano 228,62 zł na 1 mieszkańca województwa, a na inwestycje w środki trwałe w gospodarce wodnej 56,62 zł na 1 mieszkańca.

SPOŁECZEŃSTWO

Od początku 2020 r. funkcjonowanie społeczeństwa przebiega w warunkach obostrzeń związanych z pandemią COVID-19. Szeroki zakres wprowadzonych form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej znalazł przełożenie w statystykach niektórych obszarów życia.

Województwo kujawsko-pomorskie na koniec grudnia 2021 r. zamieszkiwało 2047,9 tys. osób, tj. 5,4% populacji Polski. Od 2015 r. utrzymuje się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, co skutkuje ujemnym przyrostem naturalnym. Współczynnik urodzeń zmalał z 10,77 w 2010 r. do 8,13 w 2021 r., a współczynnik zgonów wzrósł w porównywalnych latach odpowiednio z 9,75 do 13,76. Od 2010 r. najwyższą ujemną wartość przyrostu naturalnego odnotowano w 2021 r. (minus 5,63). W analizowanym roku utrzymało się zjawisko odpływu migracyjnego z województwa kujawsko-pomorskiego. Współczynnik salda migracji ogólnej na pobyt stały wyniósł minus 1,07 (przy czym migracji zagranicznej 0,01). Omawiane zjawiska wpłynęły na rzeczywiste zmniejszenie liczby mieszkańców województwa. W 2021 r. w stosunku do 2010 r. stopa przyrostu rzeczywistego wyniosła minus 2,42, co oznacza, że w tym czasie ubyło 24 mieszkańców województwa na 1000 ludności.

Utrzymują się tendencje świadczące o starzeniu się społeczeństwa województwa kujawsko-pomorskiego, na co wskazuje chociażby coraz wyższa mediana wieku mieszkańców województwa. W 2021 r. dla mężczyzn wyniosła ona 40,4 lat, a dla kobiet 43,7 lata (w 2010 r. odpowiednio 36,0 lat i 39,5 lat). Wzrosła również o 2,0 lata względem 2010 r. mediana wieku kobiet rodzących pierwsze dziecko. W 2021 r. wyniosła ona w województwie 30,0 lat.

Zmiany dotyczą także struktury wieku ludności województwa kujawsko-pomorskiego. W 2021 r. w porównaniu z 2010 r. ubyło ludności w młodszych rocznikach wieku, co obrazuje współczynnik młodości demograficznej, który zmniejszył się o 0,6 p. proc. do 15,0% w 2021 r. Natomiast w rocznikach starszych ludności przybyło o czym świadczy wzrost wartości współczynnika starości demograficznej o 6,3 p. proc. do 18,8% w 2021 r.

Najczęstsza przyczyna zgonów w 2020 r. w województwie, tak jak w 2010 r., to choroby układu krążenia oraz nowotwory. Łącznie były one przyczyną 56,0% zgonów. Względem 2010 r. liczba zgonów spowodowana chorobami układu krążenia zmalała o 16,4%, natomiast tych, spowodowanych chorobami nowotworowymi było więcej o 12,3%. COVID-19 był przyczyną 8,7% wszystkich zgonów w omawianym roku w województwie kujawsko-pomorskim.

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wskazują na umocnienie się pozytywnych tendencji na rynku pracy w województwie kujawsko-pomorskim w czwartym kwartale 2021 r. względem analogicznego okresu roku poprzedniego na co wskazuje wzrost wartości współczynnika aktywności zawodowej (o 1,6 p. proc. do 57,3%) oraz wskaźnika zatrudnienia (wzrost o 0,6 p. proc. do 55,0%). Jednak stopa bezrobocia zwiększyła się z 2,2% w czwartym kwartale 2020 r. do 3,9% w czwartym kwartale 2021 r. W czwartym kwartale 2021 r. populacja biernych zawodowo obejmowała 42,7% ludności w wieku 15–89 lat

(o 1,6 p. proc. mniej niż rok wcześniej). W grupie tej największy udział stanowili pozostający na emeryturze (48,9% osób biernych zawodowo nieposzukujących pracy).

W latach 2010–2021 odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim poprawę sytuacji na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Tendencja ta wpisywała się w obserwowaną na krajowym rynku pracy. Na koniec 2021 r. w powiatowych urzędach pracy w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 61,9 tys. osób bezrobotnych (6,9% wszystkich w Polsce). Ich liczba zmalała zarówno względem roku poprzedniego (o 15,8%), jak i w odniesieniu do 2010 r. (o 55,6%). Większość bezrobotnych (61,8%) to osoby długotrwale bezrobotne (o 11,8 p. proc. więcej niż w 2010 r.). Na koniec grudnia 2021 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 7,7% (w Polsce o 2,3 p. proc. niższa). Było to mniej o 1,3 p. proc. niż w 2020 r. i mniej o 9,3 p. proc. niż w 2010 r.

Liczba pracujących w gospodarce narodowej w województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2020 r. wyniosła 743,2 tys. osób (4,7% wszystkich w Polsce), tj. o 9,3% więcej niż w 2010 r. Wśród nich większość stanowili mężczyźni (53,5%). Najwięcej osób pracowało w przemyśle i budownictwie (29,8%). Liczba pracujących względem 2010 r. wzrosła najbardziej w sekcji Informacja i komunikacja (o 108,6%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 4831,73 zł i było o 12,5% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce. Wzrosło ono w województwie o 66,0% względem 2010 r. Według badania struktury wynagrodzeń według zawodów przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w październiku 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 5135,43 zł, tj. o 17,5% więcej niż w październiku 2018 r. Najlepiej opłacaną wielką grupą zawodów byli Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy z przeciętnym wynagrodzeniem 8848,25 zł.

Przeciętna liczba emerytów i rencistów w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. liczyła 482,9 tys. osób. Było to 3,3% więcej niż w 2010 r. Przepiętna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych wyniosła 2373,17 zł. Było to o 6,9% więcej niż rok wcześniej. Rolnikom indywidualnym wypłacano średnio miesięcznie świadczenia w kwocie 1443,15 zł, tj. o 4,2% więcej niż w 2020 r.

W 2020 r. w gospodarstwach domowych w województwie kujawsko-pomorskim przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny do dyspozycji wynosił 1803,20 zł na 1 osobę (o 71,04 zł mniej na 1 osobę niż przeciętnie w Polsce). Było to o 4,7% więcej niż rok wcześniej. Zaowocowało to poprawą notowanego wskaźnika zagrożenia ubóstwem w województwie kujawsko-pomorskim (16,6%). Po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w 2020 r. był on mniejszy niż w roku poprzedniego, jak i względem 2010 r.

O poprawie sytuacji materialnej społeczeństwa świadczy mniejsza niż rok wcześniej liczba osób objętych świadczeniem środowiskowej pomocy społecznej. W 2020 r. beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej było 6,0% ogólnej liczby mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego. Było to o 0,6 p. proc. mniej niż w 2019 r. i o 5,6 p. proc. mniej niż w 2010 r. W omawianym roku Kartę Dużej Rodziny posiadało 51,1 tys. rodzin. Było to o 13,3% więcej niż rok wcześniej. Przeciętnie miesięcznie świadczeniami z programu „Rodzina 500+” w 2020 r. objętych było 341,9 tys. dzieci. Wydatki na ten cel wyniosły 2100,7 mln zł (o 28,2% więcej niż w 2019 r.).

Opiekę nad dziećmi do 3 lat w końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim sprawowało 227 funkcjonujących placówek. Dysponowały one 9,0 tys. miejsc, a przebywało w nich w ciągu omawianego roku 11,4 tys. dzieci. Zarówno liczba miejsc, jak i liczba dzieci wzrosła względem roku poprzedniego, jak i w odniesieniu do 2011 r. Poprawiła się również dostępność do placówek wychowania przedszkolnego. Na koniec września 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim działały 1072 tego rodzaju placówki. Było to o 14,4% więcej niż w końcu września 2010 r. W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2020/2021 wychowaniem przedszkolnym objętych było 69,2 tys. dzieci, tj. o 33,6% więcej niż w roku szkolnym 2010/2011. Większość z nich uczęszczała do przedszkoli (w 2020 r. 77,5%).

Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych w województwie kujawsko-pomorskim (401 placówek) największym zainteresowaniem uczniów cieszyła się nauka w ogólnozawodowych szkołach średnich (39,5 tys. uczniów) i w liceach ogólnokształcących (30,1 tys. uczniów). Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, ale także szkół branżowych I stopnia ukończyło kierunki z podgrupy inżynierjno-technicznej.

Egzamin maturalny w 2021 r. zdało 70,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 1,3 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Według Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wykształceniem wyższym w 2021 r. legitymowało się 22,1% mieszkańców województwa. Było to o 8,5 p. proc. więcej niż w 2010 r. Wśród absolwentów uczelni z roku akademickiego 2019/2020 największy udział (26,7%) stanowili kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo. Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi wybieranymi przez studentów były te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 6,5% studentów w roku akademickim 2020/2021 kształciło się poza tymi miastami.

W zakresie systemu ochrony zdrowia mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego mają dostęp do szeregu świadczonych usług. Zapewnione były one także w warunkach obostrzeń związanych z pandemią COVID-19. W końcu 2020 r. dostęp mieszkańców województwa do większości grup personelu medycznego utrzymał się na poziomie z 2019 r. Poprawa w tym względzie notowana była przy porównaniu liczby poszczególnych grup personelu medycznego przypadającej na 10 tys. ludności z danymi z roku 2012. Chociażby liczba lekarzy zwiększyła się średnio o 4 na 10 tys. ludności względem 2012 r. do 25 lekarzy na 10 tys. ludności w 2020 r.

Szereg świadczeń zdrowotnych podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej realizowały dla pacjentów placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W końcu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1790 mieszkańców na 1 tego rodzaju placówkę. Było to mniej o 57 osób na 1 placówkę niż w 2012 r. W celu zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej wywołanej przez COVID-19 w znacznej mierze porad lekarskich udzielano w formie teleporad. W 2020 r. stanowiły one w województwie 36,6% wszystkich porad udzielonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

Stacjonarną opiekę zdrowotną realizowały w województwie kujawsko-pomorskim m.in. szpitale ogólne, które w 2020 r. dysponowały średnio 41,7 łózkami w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w 2012 r. średnio 45,4 łóżek na 10 tys. ludności). W końcu 2020 r. działały ponadto 22 sanatoria i 7 szpitali uzdrowiskowych. W 2020 r. ze stacjonarnego leczenia w tych placówkach skorzystało 77,8 tys. pacjentów i kuracjuszy (19,9% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim). Było to o 49,1% osób mniej niż w 2019 r. i o 29,7% osób mniej niż w 2012 r.

GOSPODARKA

Sytuacja gospodarcza w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, kształtowała się pod wpływem pandemii COVID-19. Statystyki większości obszarów w 2021 r. były lepsze zarówno w skali roku, jak i w odniesieniu do 2010 r.

Analizując zmianę wartości produktu krajowego brutto (PKB) można określić rozwój ekonomiczny regionu. Na podstawie wstępnego szacunku wartość PKB w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 102302 mln zł (4,4% wartości PKB wytworzonego w Polsce). Było to (w cenach bieżących) więcej niż w 2019 r. (o 3,7%) i więcej niż w 2010 r. (o 56,6%). W Polsce wzrost odpowiednio o 1,5% i o 60,8%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. w województwie było to 49439 zł (o 4,0% więcej w cenach bieżących niż rok wcześniej), co stanowiło 81,5% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2019 r. 79,6%, a w 2010 r. 82,9%).

W 2019 r. największą część (28,8%) wojewódzkiej wartości dodanej brutto (WDB) wygenerowały jednostki z następujących sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^A; Informacja i komunikacja. W tworzeniu WDB niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki przemysłowe (ich udział wyniósł 27,9%). Poziom wydajności pracy można określić dzięki WDB przeliczonej na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2019 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła ona 117593 zł na 1 pracującego (o 5,1% więcej niż w 2018 r. i o 41,7% więcej niż w 2010 r.).

W 2021 r. w porównaniu z 2010 r. liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 16,0% (do 215,7 tys. podmiotów). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2021 r. w województwie były 1053 podmioty. To znacznie mniej niż w Polsce (1270 podmiotów na 10

tys. mieszkańców). Utrzymała się przewaga tych nowo zarejestrowanych nad zlikwidowanymi; w 2021 r. na 100 podmiotów wykreślonych z rejestru REGON przypadało 161 nowo zarejestrowanych (w 2010 r. 126 podmiotów).

Przedsiębiorcy z województwa kujawsko-pomorskiego ocenili koniunkturę gospodarczą w kwietniu 2022 r. gorzej niż w kwietniu 2021 r. w większości badanych obszarów gospodarki, z wyjątkiem Zakwaterowania i gastronomii, Informacji i komunikacji oraz Transportu i gospodarki magazynowej. Najbardziej pesymistyczne oceny formułowane były przez podmioty prowadzące działalność w zakresie Budownictwa (wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury wyniósł minus 12,7). Nieznacznie mniej pesymistyczne oceny dotyczyły przetwórstwa przemysłowego (minus 11,7). Dodatni wskaźnik wystąpił w Informacji i komunikacji (10,5) i w Handlu hurtowym (5,7).

W 2021 r. podstawowe wyniki finansowe uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe (o liczbie pracujących przekraczającej 49 osób, prowadzących księgi rachunkowe) w województwie kujawsko-pomorskim były lepsze niż rok wcześniej. Ich przychody z całokształtu działalności wzrosły o 24,1% w skali roku, tj. w większym stopniu niż koszty ich uzyskania (o 21,9%). Wynik finansowy netto był wyższy niż w 2020 r. o 60,1% (w kraju wyższy o 91,4%). W omawianym roku zysk netto wykazało 87,4% badanych przedsiębiorstw a udział przychodów tych przedsiębiorstw w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności wyniósł 93,7%. W 2021 r. polepszyły się w większości podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe badanych przedsiębiorstw niefinansowych. W skali roku zwiększyły się wartości wskaźników rentowności, tj. ze sprzedaży brutto o 1,5 p. proc. (do 7,3% w 2021 r.), obrotu brutto o 1,7 p. proc. (do 7,7%) i obrotu netto o 1,5 p. proc. (do 6,5%). Wymienione wskaźniki były wyższe niż w kraju.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2021 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe (powyżej 49 pracujących) mających siedzibę na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła o 16,4% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju wzrost o 11,5%).

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została, obserwowana od 2016 r., tendencja wzrostowa nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Względem 2019 r. nakłady te zwiększyły się o 23,8%. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie wyniosły 432 zł na 1 mieszkańca (w Polsce 845 zł na 1 mieszkańca).

W 2021 r. względem roku poprzedniego zmniejszyła się produkcja większości upraw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim. Wyraźnie zmalały zbiory ziemniaków (o 24,4%). Zmniejszyła się w produkcji zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi (o 10,9%). Mniejsze były zbiory buraków cukrowych (o 5,8%) oraz rzepaku i rzepiku (o 3,7%). Dane statystyczne dotyczące pogłowia zwierząt gospodarskich z czerwca 2021 r. wskazują na pogorszenie sytuacji względem roku poprzedniego. Najbardziej zmniejszyło się pogłowie drobiu (o 20,8%). Odnotowano spadek pogłowia trzody chlewnej (o 7,7%), owiec (o 6,0%) i nieznaczny także bydła (o 0,1%). Pogłowie bydła i trzody chlewnej w województwie nadal stanowiło znaczny udział krajowego pogłowia, tj. odpowiednio 8,0% i 9,4%.

Zgodnie z danymi krótkookresowymi w 2021 r. w porównaniu z rokiem poprzednim produkcja sprzedana przemysłu w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła (w cenach stałych) o 4,1% (w Polsce wzrost o 14,8%), a względem 2015 r. wzrosła o 30,1%. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu nie zmieniła się znacząco w porównaniu z 2020 r. Największa zmiana dotyczyła sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ (spadek udziału o 0,2 p. proc. do 1,3%). Wydajności pracy wzrosła w odniesieniu do roku poprzedniego (o 5,4%; w kraju wzrost o 14,4%), przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (o 9,1%), ale spadku przeciętnego zatrudnienia w przemyśle (o 1,2%).

Produkcja sprzedana budownictwa w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim była wyższa niż w roku poprzednim o 17,9% (w kraju wyższa o 13,7%). W produkcji budowlano-montażowej w przeciwieństwie do spadku w 2020 r. względem roku poprzedniego, w analizowanym roku wystąpił roczny wzrost (o 21,9%; w kraju wzrost o 7,9%). Wydajność pracy w budownictwie mierzona produkcją sprzedaną przypadającą na 1 zatrudnionego, wzrosła w 2021 r. względem roku poprzedniego o 18,8% (w cenach bieżących).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim oddano do użytkowania 9798 mieszkań. Było to o 1,1% więcej niż w 2020 r. (w Polsce wzrost o 6,3%). Największy udział w strukturze mieszkań nowo przekazanych do użytkowania miały lokale indywidualne (50,0%). W Polsce, podobnie jak w 2020 r. w województwie, największy udział dotyczył mieszkań przeznaczonych na sprzedaż lub wynajem (60,5%). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w 2021 r. w województwie to 95,2 m² (w kraju 92,9 m²). Oznacza to wzrost względem roku poprzedniego o 3,2 m² (w kraju wzrost o 4,2 m²).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r., wartość sprzedaży detalicznej (w cenach bieżących) wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 22,9% (w 2020 r. spadek o 13,3%). Był to o 10,0 p. proc. większy wzrost niż w kraju. Największy roczny wzrost sprzedaży wystąpił w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części (o 53,9%; w 2020 r. spadek w tej grupie o 22,4%). Po raz kolejny odnotowano w województwie wzrost sprzedaży hurtowej towarów (o 18,9%; w 2020 r. również wzrost o 1,8%).

Moc zainstalowana w elektrowniach w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. to 2282,5 MW (4,4% mocy krajowej). Była ona o 107,1% większa niż w 2010 r. Natomiast moc osiągalna wzrosła o 133,9%. Moc osiągalna stanowiła 95,5% mocy zainstalowanej (w Polsce 96,0%). Produkowana w województwie w 2020 r. energia elektryczna (8134,1 GWh) to 5,1% produkcji krajowej (2,3% w 2010 r.). W odniesieniu do 2010 r. wzrosła ona o 128,8%, w tym ta produkowana z odnawialnych nośników energii o 76,1%. Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w województwie (45,4%) był znacznie wyższy niż w Polsce (17,9%). Energia elektryczna z odnawialnych źródeł energii wyprodukowana w 2020 r. w województwie to 13,1% produkcji krajowej.

FINANSE JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosły zarówno łączne dochody (o 9,1%), jak i wydatki (o 5,9%) budżetów jednostek samorządu terytorialnego (JST). W 2020 r. uzyskano dochody w kwocie 7624,29 zł na 1 mieszkańca, a wydano 7468,33 zł na 1 mieszkańca. W omawianym roku dochody własne stanowiły 43,3% dochodów ogółem. Wydatki inwestycyjne wyniosły 14,9% wszystkich wydatków JST.

Wynik finansowy ogółem w 2020 r. jednostki samorządu terytorialnego zamknęły nadwyżką budżetową w kwocie 324,8 mln zł (wobec deficytu na poziomie 125,7 mln zł w 2019 r.). Najwyższy dodatni wynik finansowy uzyskano w budżetach gmin (214,9 mln zł). Ze 164 JST funkcjonujących w województwie 76,8% z nich odnotowało nadwyżkę budżetową (w 2019 r. 81,1%). Względem 2019 r. zadłużenie JST wzrosło o 5,7%. W 2020 r. wyniosło ono na 2387,18 zł na 1 mieszkańca. Najbardziej zadłużone były miasta na prawach powiatu (3616,46 zł na 1 mieszkańca).

W 2021 r. wartość umów/decyzji o dofinansowanie w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wyniosła 6299,74 zł na 1 mieszkańca. Najwięcej środków w województwie kujawsko-pomorskim pochodziło z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, tj. 2989,71 zł na 1 mieszkańca.

Executive Summary

ENVIRONMENT

The Kujawsko-Pomorskie Voivodship covers 5.7% of the area of Poland (18.0 km² as of 1 January 2021), which gives it the 10th position among all voivodships. It is administratively divided into 19 powiats, 4 cities with powiat status and 144 gminas. There are 52 cities in the voivodship. According to the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (NUTS), 5 subregions are distinguished in the voivodship.

The structure of the geodesic area of the voivodship is dominated by agricultural land (64.8% as of 1 January 2021; 4th position in the country), which reflects its agricultural character. In 2021, compared with 2010, its area decreased by 13.2 thousand ha (by 1.1%). At the same time, built-up and urbanised areas significantly increased in this period (by 19.0%). The total area of forest land in 2020, compared with 2010, increased by 2.7 thousand ha. Its share in the voivodship's area in 2020 was 24.1%, and the share of forests (the so-called forest cover) was 23.5%.

The Institute of Meteorology and Water Management's meteorological data from the meteorological station in Toruń recorded in 2020 indicate that compared with the multi-year period 1971–2000, the analysed year saw a higher average monthly air temperature (by 0.7 °C; in 2021, 8.8 °C) and higher total annual precipitation (by 93 mm; in 2021: 621 mm).

In 2020, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the share of area of special nature value under legal protection in the total area was 32.3% (7th position among all voivodships). The number of objects with special nature value under legal protection was the highest among all voivodships (2 341 objects).

In 2020, as compared with 2010, water consumption for the needs of the national economy and population increased in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (by 2.1%). The structure of water consumption was dominated by consumption for the purposes of operating the water supply system (41.8%). Slightly less water was used for industrial purposes (41.4%). In Poland, the most water was used in industry (70.9%). In the analysed year, water consumption for the needs of the national economy and population amounted to 107.0 m³ per capita (in Poland 218.2 m³ per capita). In households, water consumption in 2020 compared with 2010 increased by 7.0%. The average consumption of water from the water supply system in the analysed year amounted to 35.3 m³ per capita, i.e. 2.7 m³ per capita more than in 2010.

In 2020, 137.8 hm³ of municipal and industrial wastewater were discharged into surface waters or into the ground. 131.2 hm³ of wastewater required treatment, and 98.9% of wastewater was treated. Compared with 2010, the amount of industrial wastewater discharged during the year increased (by 18.4%), while the amount of discharged municipal wastewater decreased (by 8.4%).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, at the end of 2020, 49 industrial wastewater treatment plants were in operation with a total design capacity of 440.7 dam³ per day (the capacity larger by 9.0% compared with 2010). Moreover, 134 municipal wastewater treatment plants were in operation with a total design capacity of 440.2 dam³ per day (the capacity lower by 2.5% compared with 2010). The percentage of population connected to wastewater treatment plants increased from 69.8% in 2010 to 73.8% in 2020. In urban areas it increased from 94.1% to 96.8% and in rural areas from 32.5% to 41.2%. In 2020, the percentage of population connected to wastewater treatment plants for the country was larger than for the voivodship by 1.0 percentage point.

In 2020, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, emission of particulate pollutants from plants of significant nuisance to air quality, i.e. from plants with the highest emissions of pollutants into the air in the country (103 such plants in the voivodship) was 1.8 thousand tonnes (7.9% of emission in Poland). It decreased by 58.8% compared with 2010. Emission of gaseous pollutants from these plants in the analysed year was 9 924.5 thousand tonnes (5.3% of emission in Poland), i.e. 41.8% higher than in 2010. 99.5% of particulate pollutants and 60.6% of gaseous pollutants (without CO₂) emitted by plants of significant nuisance to air quality were retained by air pollution reduction systems.

During 2020, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, 1 541.7 thousand tonnes of industrial waste were generated (1.4% of such waste in the country), i.e. 32.0% less than in 2010. During this time, 713.5 thousand tonnes of municipal waste were collected, 38.6% more than in 2010. There were on average 345 kg of collected municipal waste per capita, i.e. 100 kg more than in 2010. 84.1% of total municipal waste was collected from households. A positive development is the increase in the share of the amount of municipal waste collected separately in total municipal waste collected in the voivodship from 9.6% in 2010 to 35.8% in 2020. In households, this share increased by 29.3 percentage points, up to 39.4% in 2020.

In 2020, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, outlays on fixed assets for environmental protection amounted to PLN 460.8 million, 7.0% less than in 2010. Out of these outlays, the greatest amount of resources (as in the country) was allocated to wastewater management and water protection (50.5%). In 2020, outlays on financing water management were intended mainly for water intakes and systems (66.6%). In the years 2010–2020, on average, PLN 228.62 per capita was spent on environmental protection, and PLN 56.62 per capita – for investments on fixed assets in water management.

SOCIETY

Since the beginning of 2020, the functioning of the society has been taking place in the conditions of restrictions related to the COVID-19 pandemic. The wide range of introduced forms of preventing the spread of an infectious disease have affected the statistics of some areas of life.

As at 31 December 2021, 2 047.9 people lived in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, accounting for 5.4% of the country's population. The continuing excess of the number of deaths over the number of births resulted in a negative natural increase. The birth rate decreased from 10.77 in the year 2010 to 8.13 in 2021, while the death rate increased between compared years from 9.75 to 13.76. From 2010, the highest negative value of the birth rate was recorded in 2021 (minus 5.63). In 2021, the phenomenon of migration outflow from the Kujawsko-Pomorskie Voivodship continued. The rate of net migration for permanent residence was minus 1.07 (in the case of international migration it was 0.01). The aforementioned developments contributed to the actual decrease in the number of inhabitants of the voivodship. The actual increase rate compared with 2010 was minus 2.42, which means that 24 inhabitants of the voivodship per 1000 population decreased during that time.

The tendencies indicating the ageing of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship are maintained, as evidenced by, for example, the increasingly higher median age of the inhabitants of the voivodship. In 2021, it was 40.4 years for men, and 43.7 years for women (in 2010, it was 36.0 years and 39.5 years, respectively). It also increased by 2.0 years compared with 2010, the median age of women giving birth to their first child also increased by 2.0 years compared with 2010. In 2021, in the voivodship, it amounted to 30.0 years.

The changes also concern the age structure of the population of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. In 2021, compared with 2010, the population of younger age groups decreased, which is reflected in the young age rate, which decreased by 0.6 percentage points to 15.0% in 2021. On the other hand, the number of older people increased in older age groups, as evidenced by the increase in the value of the old age rate by 6.3 percentage points up to 18.8% in 2021.

In 2020, cardiovascular diseases and neoplasms were still the most common causes of deaths, as in 2010. Together, they caused 56.0% of deaths. Compared with 2010, the number of deaths caused by cardiovascular diseases decreased by 16.4%, while the number of those caused by neoplasms increased by 12.3%. In the presented year COVID-19 was the cause of 8.7% of all deaths in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship.

The results of the Labour Force Survey indicate a strengthening of the positive tendencies on the labour market in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in the fourth quarter of 2021 compared with the corresponding period of the previous year, which is indicated by an increase in the value of the activity rate (by 1.6 percentage points to 57.3%) and the employment rate (increase by 0.6 percentage points to 55.0%). However, the unemployment rate increased from 2.2% in the fourth quarter of 2020 to 3.9% in the fourth quarter of 2021. In the fourth quarter of 2021, the inactive population comprised 42.7% of the population aged 15-89 (1.6 percentage points less than the year before). In this group, retired people had the largest share (48.9% of economically inactive people not looking for a job).

In the years 2010–2021, the situation on the labour market in terms of registered unemployment improved in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. This tendency was in line with the one observed on the domestic labour market. At the end of 2021, 61.9 thousand unemployed persons were registered with powiat labour offices in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (6.9% of all unemployed persons in Poland). Their number decreased both in relation to the previous year (by 15.8%) and in relation to 2010 (by 55.6%). Most of unemployed persons (61.8%) are long-term unemployed (11.8 percentage points more than in 2010). At the end of December 2021, the registered unemployment rate was 7.7% (in Poland it was 2.3 percentage points lower). It was 1.3 percentage points lower than in 2020 and 9.3 percentage points lower than in 2010.

The number of employed persons in the national economy in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship at the end of 2020 was 743.2 thousand (4.7% of all employed persons in Poland), i.e. 9.3% more than in 2010. Most of them were men (53.5%). The most people worked in industry and construction (29.8%). Compared with 2010, the number of employed persons increased the most in the Information and communication section (by 108.6%).

The average monthly gross wage and salary in 2020 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to PLN 4 831.73 and was 12.5% lower than the average wage and salary in Poland. It increased by 66.0% in the voivodship compared with 2010. According to the Survey on the structure of wages and salaries by occupations, the average monthly gross wage and salary in October 2020 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to PLN 5 135.43, i.e. it was 17.5% higher than in October 2018. The best-paid major occupational group was Managers with an average wage and salary of PLN 8 848.25.

The average number of retirement and other pensioners in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021 was 482.9 thousand. It was 3.3% larger than in 2010. The average gross retirement and other pension paid from the non-agricultural social security system amounted to PLN 2 373.17. It was 6.9% higher than the year before. Individual farmers were paid an average monthly benefit in the amount of PLN 1 443.15, i.e. 4.2% more than in 2020.

In 2020, in households in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, the average monthly disposable income was PLN 1 803.20 per capita (PLN 71.04 per capita less than the average in Poland). It was 4.7% higher than the year before. It resulted in the improvement of the recorded at-risk of poverty rate in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. After including social transfers in income, in 2020 it was lower than in the previous year and compared with 2010.

The improvement of the financial situation of the society is evidenced by the smaller number of people covered by the provision of social assistance at domicile than a year ago. In 2020, 6.0% of the total number of inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were the beneficiaries of social assistance at domicile. There were 0.6 percentage points fewer of them compared with 2019 and 5.6 percentage points fewer than in 2010.

In the year under review, the Large Family Card was held by 51.1 thousand families. There were 13.3% such families more than the year before. On average, in 2020, 341.9 thousand children were covered by the benefits from the 'Family 500+' programme. Expenditure for this purpose amounted to PLN 2 100.7 million (28.2% more than in 2019).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, at the end of 2021, there were 227 establishments providing care for children up to the age of 3. They had 9.0 thousand places, and there were 11.4 thousand children staying there. Both the number of places and the number of children increased compared with the previous year and in relation to 2011. The accessibility to pre-primary education establishment also improved. At the end of September 2020, 1 072 such institutions were operating in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The number was 14.4% higher than at the end of September 2010. Under the education system in the school year 2020/2021, pre-primary education covered 69.2 thousand children, i.e. 33.6% more than in the 2010/2011 school year. Most of them attended nursery schools (77.5% in 2020).

Of all post-primary schools in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship (401 establishments), the most popular among students was education in general vocational secondary schools (39.5 thousand students) and general secondary schools (30.1 thousand students). From the wide range of available fields of education,

the greatest number of graduates of general vocational secondary schools, as well as stage I sectoral vocational schools, graduated from the engineering and technical subgroup.

The matriculation examination in 2021 was passed by 70.1% of all people who took it, i.e. 1.3 percentage points fewer than a year ago.

According to the Labour Force Survey (LFS), 22.1% of the voivodship's inhabitants had tertiary education in 2021. There were 8.5 percentage points more of them than in 2010. Among graduates from higher education institutions in the academic year 2019/2020, the largest share (26.7%) were those graduating from the business, administration and law field. The most frequently chosen by students academic centres were those located in the largest cities of the voivodship, i.e. Bydgoszcz and Toruń. Only 6.5% of students in the 2020/2021 academic year were educated outside these cities.

As regards the health care system, the inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship have access to a number of services provided. They were also ensured under the conditions of restrictions related to the COVID-19 pandemic. At the end of 2020, the access of the voivodship's inhabitants to most groups of medical personnel remained at the level of 2019. An improvement in this respect was recorded when comparing the number of individual groups of medical personnel per 10 thousand population in 2020. For example, the number of doctors increased on average by 4 per 10 thousand population compared with 2012 to 25 doctors per 10 thousand population in 2020.

A range of primary and specialist health care services were provided by out-patient health care facilities for patients. At the end of 2020, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, there were on average 1 790 inhabitants per facility of this type. There were 57 people per facility fewer than in 2012. In order to prevent the spread of the infectious disease caused by COVID-19, medical consultations were largely provided in the form of teleconsultations. In 2020, they accounted for 36.6% of all consultations provided under primary health care in the voivodship.

In-patient health care was provided in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, i.a. by general hospitals, which in 2020 had an average of 41.7 beds per 10 thousand population (in 2012, on average 45.4 beds per 10 thousand population). At the end of 2020, there were also 22 sanatoriums and 7 health resort hospitals. In 2020, 77.8 thousand patients and health resort patients (19.9% of all patients and health resort patients in the country; second position in the country after the Zachodniopomorskie Voivodship). There were 49.1% fewer of them than in 2019 and 29.7% fewer of them than in 2012.

ECONOMY

The economic situation in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, as in the country, was influenced by the COVID-19 pandemic. Statistics in most areas improved both over the year 2021 and compared with 2010.

When analysing the change in the value of gross domestic product (GDP), it is possible to assess the economic development of the region. On the basis of the preliminary estimate, the value of GDP in 2020 for the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to PLN 102 302 million (4.4% of the value of GDP generated in Poland). It was (in current prices) higher than in 2019 (by 3.7%) and higher than in 2010 (by 56.6%). In Poland, it increased by 1.5% and 60.8%, respectively. GDP calculated per capita in 2020, in the voivodship was PLN 49 439 (4.0% higher in current prices than in the previous year), which accounted for 81.5% of GDP per capita of Poland (in 2019, 79.6 % and 82.9% in 2010).

In 2019, the largest part (28.8%) of the voivodship's gross value added (GVA) was generated by units from the following sections: Trade; repair of motor vehicles^A; Transportation and storage; Accommodation and catering^A; Information and communication. Industrial units were of almost the same importance in creating the GAV (their share was 27.9%). The level of labour productivity can be expressed as GAV per employed person in the national economy. In 2019, in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, it amounted to PLN 117 593 per employed person (5.1% more than in 2018 and 41.7% more than in 2010).

The entrepreneurship of inhabitants of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased in 2021 compared with 2010. The number of entities entered in the REGON register increased by 16.0% (to 215.7 thousand entities). In 2021, there were 1 053 entities per 10 thousand inhabitants in the voivodship, much fewer

than in Poland (1 270 entities per 10 thousand inhabitants). The numerical advantage of newly registered entities over liquidated ones was maintained; in 2021, there were 161 newly registered entities per 100 entities removed from the REGON register (126 entities in 2010).

Entrepreneurs from the Kujawsko-Pomorskie Voivodship assessed the economic situation in April 2022 worse than in April 2021 in most of the analysed areas of the economy, with the exception of Accommodation and catering^A, Information and communication as well as Transportation and storage. The most pessimistic assessments were made by entities operating in the field of Construction (the general business climate indicator was minus 12.7). Slightly less pessimistic assessments were made in Manufacturing (minus 11.7). A positive indicator was recorded in Information and communication (10.5) and in Wholesale trade (5.7).

In 2021, the basic financial results obtained by the surveyed non-financial enterprises (with more than 49 employed persons, keeping the accounts) in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship were better than in the previous year. Their revenues from the whole activity increased by 24.1% annually, i.e. to a greater extent than total costs of obtaining them (an increase of 21.9%). The net financial result was 60.1% higher than in 2020 (91.4% higher in Poland). In the analysed year, the net profit was reported by 87.4% of the surveyed enterprises, and the share of these enterprises' revenues in the total amount of revenues from the whole activity was 93.7%. In 2021, most of the basic economic and financial indicators of the surveyed non-financial enterprises improved. The profitability indicators, i.e. the gross sales profitability indicator increased by 1.5 percentage points over the year (to 7.3% in 2021), the gross turnover profitability indicator by 1.7 percentage points (up to 7.7%) and the net turnover profitability indicator by 1.5 percentage points (up to 6.5%). The above-mentioned indicators were higher than in the country.

The value of investment outlays incurred in 2021 by non-financial enterprises (with more than 49 employed persons) based in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, increased by 16.4% compared with the previous year (an increase of 11.5% in Poland).

In 2020, the Kujawsko-Pomorskie Voivodship maintained an upward trend, observed since 2016, of intramural expenditures on research and development (R&D). These expenditures increased by 23.8% compared with 2019. R&D expenditures in the voivodship amounted to PLN 432 per capita (in Poland PLN 845 per capita).

In 2021, compared to the previous year, the production of most crops in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship decreased. The potato yields decreased significantly (by 24.4%). The production of basic cereals with cereal mixed was lower (by 10.9%). The yields of sugar beet as well as rape and turnips decreased (by 5.8% and 3.7% respectively). Compared to the previous year, data on the livestock (as of June 2021) indicate that the situation worsen. The poultry population decreased the most (by 20.8%).

Also, a decrease in the livestock of pigs (by 7.7%), sheep (by 6.0%) and a slight decrease in the cattle livestock (by 0.1%) was noted. The cattle and pig population in the voivodship still accounted for a significant share of the domestic cattle and pig population, i.e. 8.0% and 9.4%, respectively.

According to short-term data, in 2021, compared with the previous year, sold production of industry in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship increased (in constant prices) by 4.1% (in Poland an increase of 14.8%), and compared with 2015 it increased by 30.1%. The structure of sold production of industry did not change significantly compared with 2020. The largest change concerned the Electricity, gas, steam and air conditioning supply section (a decrease in the share by 0.2 percentage points to 1.3%). Labour productivity increased in relation to the previous year (by 5.4%; in Poland, an increase of 14.4%), with a simultaneous increase in the average monthly gross wage and salary (by 9.1%), but with a decrease in the average paid employment in industry (by 1.2%).

The sold production of construction in 2021 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship was higher than in the previous year by 17.9% (in the country higher by 13.7%). In the construction and assembly production, in contrast to the decrease in 2020 compared with the previous year, in the analysed year there was an annual increase (by 21.9%; in the country an increase of 7.9%). Labour productivity in construction, measured by sold production per employee, increased in 2021 compared with the previous year by 18.8% (in current prices).

In 2021, 9 798 dwellings were completed in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship. The number was 1.1% higher than in 2020 (an increase of 6.3% in Poland). The largest share in the structure of dwellings completed had private dwellings (50.0%). In Poland, as in 2020 in the voivodship, the largest share had dwellings intended for sale or rent (60.5%). The average useful floor area of 1 dwelling completed in 2021 in the voivodship was 95.2 m² (92.9 m² in the country). This means an increase of 3.2 m² compared with the previous year (an increase of 4.2 m² in Poland).

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2021, the value of retail sales (in current prices) increased compared with the previous year by 22.9% (in 2020, a decrease of 13.3%). It was 10.0 percentage points larger increase than in the country. The largest annual increase in sales was recorded in the group of Motor vehicles, motorcycles, parts (by 53.9%; in 2020, a decrease of 22.4% in this group). Once again, the voivodship saw an increase in the wholesale trade of goods (by 18.9%; in 2020 also an increase of 1.8%).

The installed capacity in power plants in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship in 2020 was 2 282.5 MW (4.4% of the national capacity). It was 107.1% higher than in 2010, while generating capacity increased by 133.9%. The generating capacity accounted for 95.5% of the installed capacity (96.0% in Poland). The electricity produced in the voivodship in 2020 (8 134.1 GWh) accounted for 5.1% of the national production (2.3% in 2010). Compared with 2010, it increased by 128.8%, including electricity produced from renewable energy sources by 76.1%. The share of renewable energy in the total electricity production in the voivodship (45.4%) was much higher than in Poland (17.9%). Electricity from renewable energy sources produced in 2020 in the voivodship accounted for 13.1% of the national production.

FINANCES OF LOCAL GOVERNMENT UNITS

In the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, in 2020, both the total revenue and expenditure of the budgets of local government units increased (by 9.1% and by 5.9%, respectively). In 2020, the revenue per capita amounted to PLN 7 624.29, and PLN 7 468.33 per capita was spent. In the year under review, own revenue accounted for 43.3% of total revenue. The investment expenditure accounted for 14.9% of the total expenditure of local government units.

The total financial result in 2020 was closed by local government units with a budget surplus of PLN 324.8 million (against a deficit of PLN 125.7 million in 2019). The highest positive financial result was achieved in the budgets of gminas (PLN 214.9 million). Out of 164 local government units operating in the voivodship, 76.8% recorded a budget surplus (81.1% in 2019). Compared with 2019, the debt of local government units increased by 5.7%. In 2020, it amounted to PLN 2 387.18 per capita. Cities with powiat status were the most indebted (PLN 3 616.46 per capita).

In 2021, the value of agreements/decisions on co-financing under the Partnership Agreement 2014-2020 in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship amounted to PLN 6 299.74 per capita. The most funds in the Kujawsko-Pomorskie Voivodship came from the Regional Operational Programme of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship, at the level of PLN 2 989.71 per capita.

Rozdział 1

Chapter 1

Województwo na tle kraju

Voivodship against the background of the country

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie w 2021 r.

Table 1. Selected data for the Poland and the Voivodship in 2021

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania w powierzchni ogółem w 2020 r. (stan na 31 grudnia) w % Share of devastated and degraded land requiring reclamation and management in total area in 2020 (as of 31 December) in %	0,2	0,2
Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku w 2020 r. w hm ³ Consumption of water for needs of the national economy and population during the year in 2020 in hm ³	8367,4	221,4
Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód lub do ziemi w 2020 r. w hm ³ Industrial and municipal wastewater discharged into waters or into the ground in 2020 in hm ³	7347,0	137,8
Ścieki komunalne oczyszczone ogółem w 2020 r. w dam ³ Municipal treated wastewater in 2020 in dam ³	1333859	65621
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2020 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants of significant nuisance to air purity in 2020 in tonnes/year:		
gazowych gases	186155755	9924503
pyłowych particulates	22588	1782
Obszary prawnie chronione ogółem w powierzchni ogółem w 2020 r. (stan na 31 grudnia) w % Total area under legal protection in total area in 2020 (as of 31 December) in %	32,3	32,3
Lesistość w 2020 r. (stan na 31 grudnia) w % Forest cover in 2020 (as of 31 December) in %	29,6	23,5
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej (stan na 31 grudnia) Population per 1 km ² of total area (as of 31 December)	122	114
Przyrost naturalny na 1000 ludności Natural increase per 1000 population	-4,9	-5,6
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności Net migration for permanent residence per 1000 population	0,1	-1,1
Przeciętne trwanie życia w 2020 r. w latach Life expectancy in 2020 in years		
mężczyźni males	72,6	72,4
kobiety females	80,7	80,4
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego ^a na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2020/2021 (stan na początku roku szkolnego) Children aged 3–6 in pre-primary education establishments ^a per 1000 children aged 3–6 in the 2020/2021 school year (as of the beginning of the school year)	901	845
Wskaźnik zatrudnienia ^b według BAEL w % Employment rate ^b by LFS in %	55,8	54,9

a W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych; łącznie z dziećmi przebywającymi przez cały rok szkolny w placówkach wykonujących działalność leczniczą. b Przeciętne w roku.

a In nursery schools, pre-primary sections of primary schools, pre-primary education groups and pre-primary points; including children in units performing health care activities throughout the school year. b Annual averages.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie w 2021 r. (cd.)
Table 1. Selected data for the Poland and the Voivodship in 2021 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Współczynnik aktywności zawodowej ^a według BAEL w % Activity rate ^a by LFS in %	57,8	57,4
Stopa bezrobocia ^a według BAEL w % Unemployment rate ^a by LFS in %	3,4	4,4
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per 1 job offer (as of 31 December)	15	22
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^b w zł Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector ^b (in PLN)	5889,84	5227,97
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	2554,59	2373,17
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r. w zł Average monthly available income per capita in households in 2020 in PLN	1919,21	1845,34
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych ^c w 2020 r. w % At-risk-of-poverty rate after social transfers ^c in 2020 in %	14,8	16,6
Współczynnik Giniego ^c w 2020 r. w % Gini coefficient ^c in 2020 in %	27,2	25,5
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020 r. w % Beneficiaries of social assistance in number of total population in 2020 in %	4,1	6,0
Udzielone świadczenia pomocy społecznej w 2020 r. w tys. zł Social assistance benefits granted in 2020 in thousand PLN	3509572	265872
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych ^d na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia) Children staying in nurseries and children's clubs ^d per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)	155,1	138,2
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2020 r. (stan na 31 grudnia) Population per out-patient health care unit in 2020 (as of 31 December)	1498	1790
Pracownicy medyczni na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan na 31 grudnia): Medical personnel per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December):		
lekarze doctors	24,1	25,4
pielęgniarki nurses	49,9	51,6
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2020 r. (stan na 31 grudnia) Beds in hospitals per 10 thousand population in 2020 (as of 31 December)	43,8	41,7
Produkt krajowy brutto ^e (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Gross domestic product ^e (current prices) per capita in 2020 in PLN	60663	49439
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 10 thousand population (as of 31 December)	1270	1053 ^f
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności (stan na 31 grudnia) Commercial companies with foreign capital participation per 10 thousand population (as of 31 December)	22	7 ^f
Pracujący (personel wewnętrzny) w działalności badawczej i rozwojowej na 1000 osób aktywnych zawodowo ^g w 2020 r. Internal R&D personnel per 1000 economically active persons ^g in 2020	8,5	4,9
Udział przedsiębiorstw rentownych w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw niefinansowych ^h w % Share of profitable enterprises in the total number of non-financial enterprises surveyed ^h in %	84,5	87,5
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^h w % Cost level indicator in non-financial enterprises ^h in %	93,3	92,3
Dynamika nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw ^h (rok poprzedni=100; ceny bieżące) Indices of investment outlays of enterprises ^h (previous year=100; current prices)	111,5	116,4

a Przeciętne w roku. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. c Na podstawie danych z Europejskiego badania dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC). d Łącznie z oddziałami żłobkowymi i z żłobkami przyzakładowymi. e Wstępny szacunek. f Bez podmiotów, dla których informacja o adresie siedziby/miejscu zamieszkania nie występuje w rejestrze REGON. g Aktywni zawodowo (wszystkie osoby pracujące oraz uznane za bezrobotne) – na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności – dane średnioroczne. h Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób.

a Annual averages. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. c Based on EU Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) data. d Including nursery wards and workplace nurseries. e Preliminary estimate. f Without the entities for which the information on the address of the seat/ place of residence is not present in the REGON register. g Active population (all persons employed and considered as unemployed) – based on the Labour Force Survey – average annual data. h Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

Tablica 1. Wybrane dane ogólnopolskie i wojewódzkie w 2021 r. (dok.)
 Table 1. Selected data for the Poland and the Voivodship in 2021 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Kujawsko- -Pomorskie
Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych ^a w szt. Cattle density per 100 ha of agricultural land ^a in heads	42,8	48,3
Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych ^a w szt. Pigs density per 100 ha of agricultural land ^a (in heads)	73,8	98,5
Produkcja sprzedana przemysłu ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w przemyśle w zł Sold production of industry ^b (current prices) per 1 average employed person in industry in PLN	684066	561401
Produkcja sprzedana budownictwa ^b (ceny bieżące) na 1 przeciętnie zatrudnionego w budownictwie w zł Sold production of industry ^b (current prices) per 1 average employed person in construction in PLN	715628	581926
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	6,1	4,8
Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km ² powierzchni ogólnej w 2020 r. (stan na 31 grudnia) w km Public roads with hard surface 100 km ² of total area in 2020 (as of 31 December) in km	100,3	106,1
Długość linii kolejowych eksploatowanych na 100 km ² w 2020 r. (stan na 31 grudnia) w km Length of railway lines operated per 100 km ² in 2020 (as of 31 December) in km	6,2	6,7
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w 2020 r. w % Share of renewable energy sources in production of electricity in 2020 in %	17,9	45,4

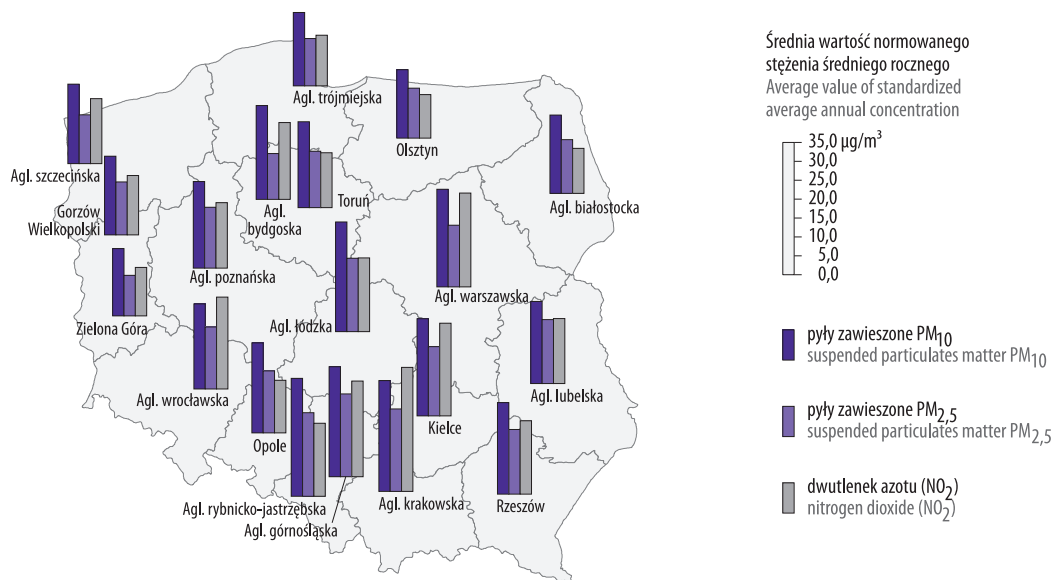
a Stan na 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich na 1 czerwca 2021 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
 b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

a The data on agricultural land as of June 1, 2020 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2021. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Rozdział 2 Chapter 2

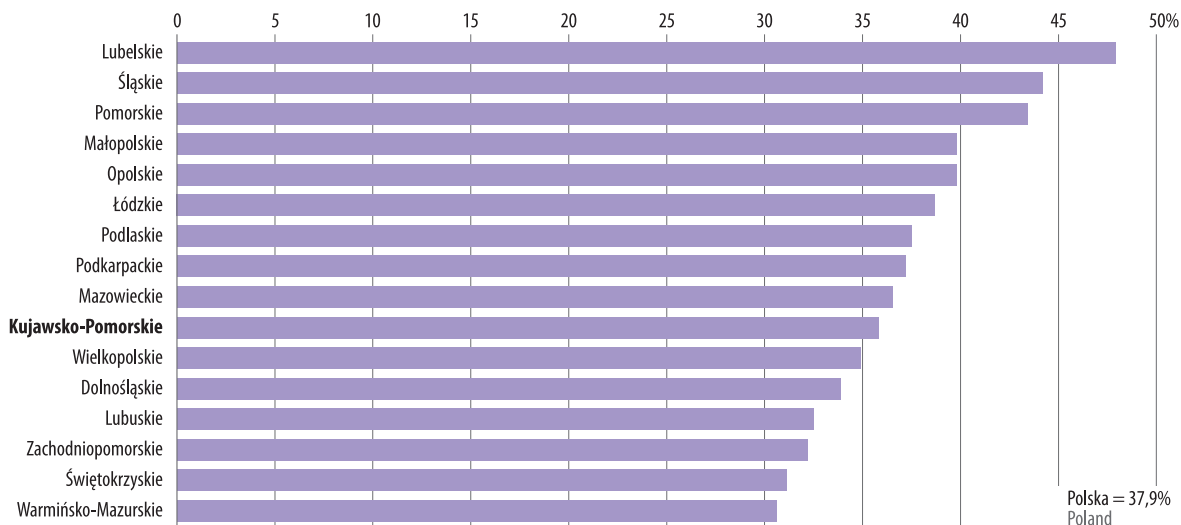
Województwo na tle pozostałych województw Voivodship against the background of other voivodships

Mapa 1. Stężenie pyłów zawieszonych PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ w 2020 r.
Map 1. Concentration of suspended particulates matter PM_{2,5}, PM₁₀ and NO₂ in 2020

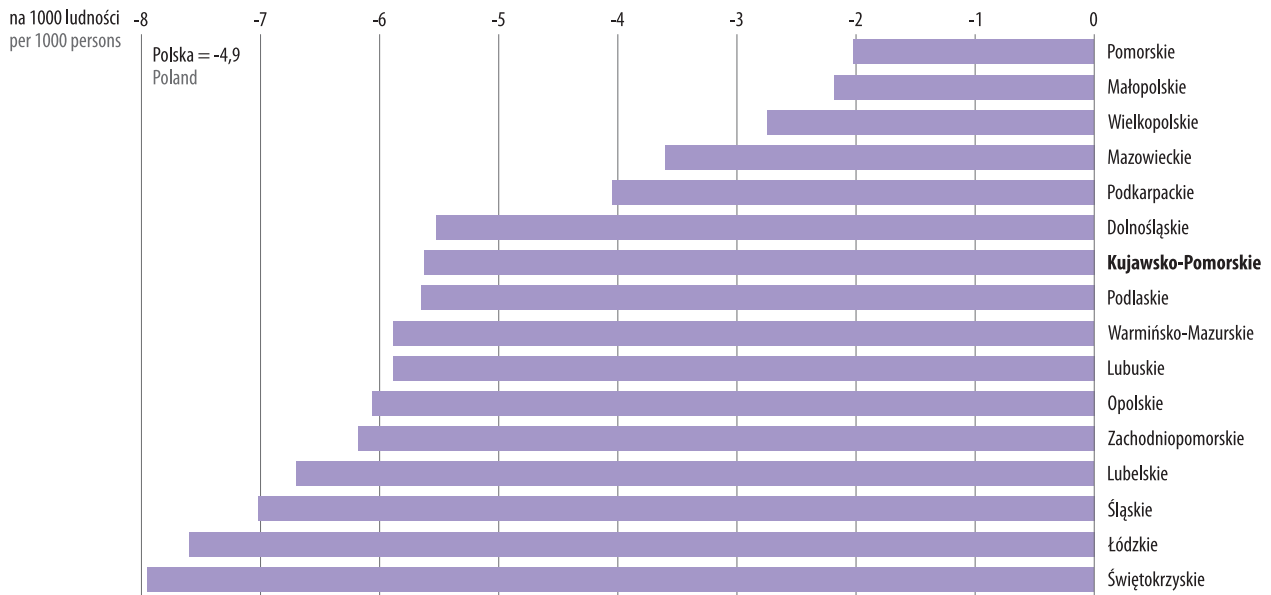

Wykres 1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w 2020 r.

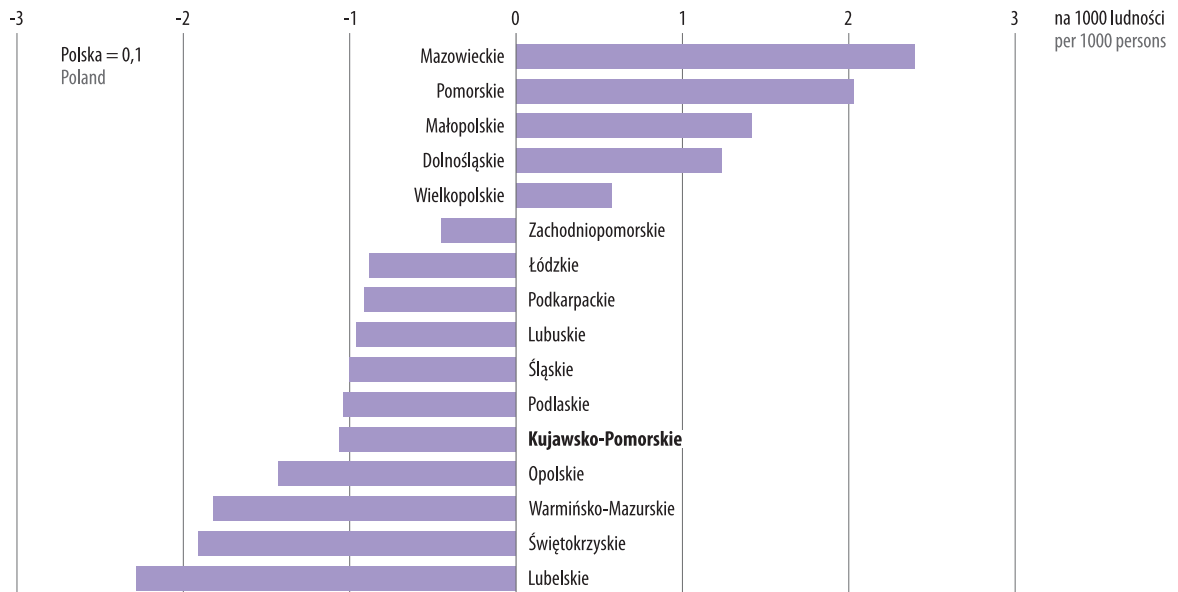
Chart 1. Municipal waste collected separately in relation to total municipal waste collected in 2020

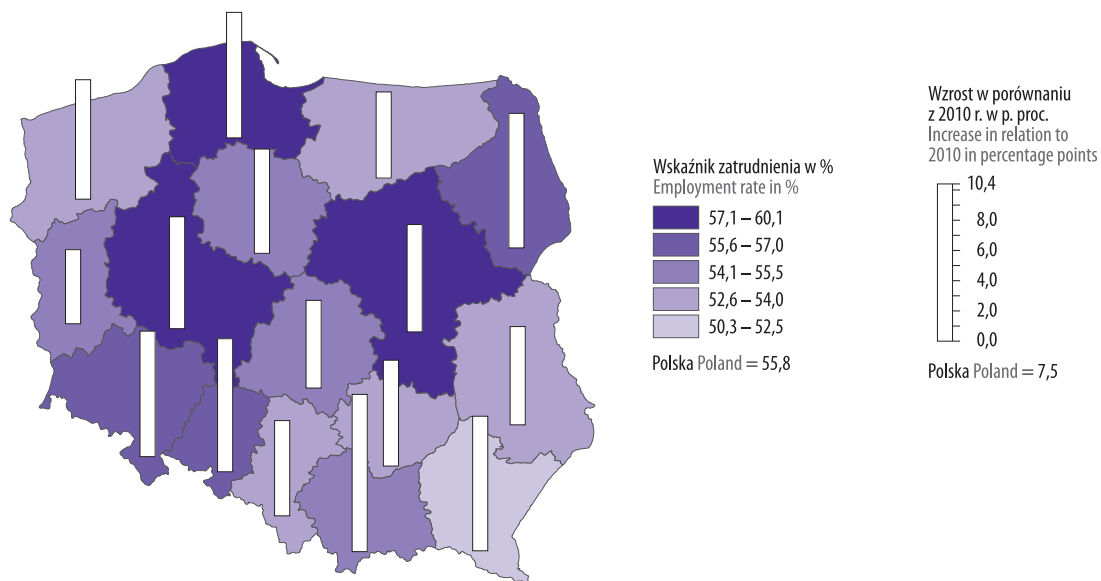
Wykres 2. Przyrost naturalny w 2021 r.
Chart 2. Natural increase in 2021

Wykres 3. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2021 r.
Chart 3. Internal and international net migration for permanent residence in 2021

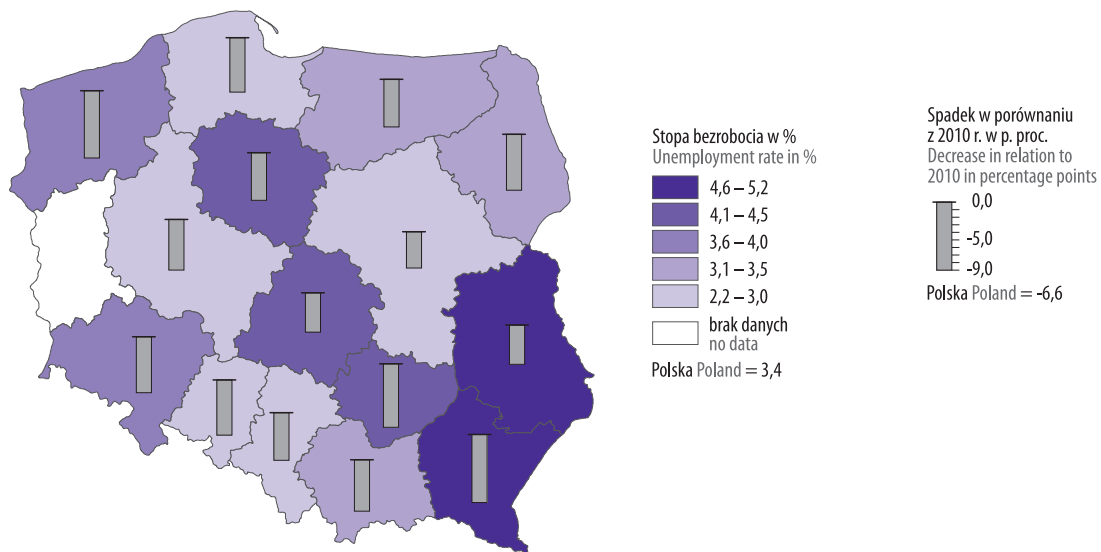

Mapa 2. Wskaźnik zatrudnienia według BAEL^a w 2021 r.
 Map 2. Employment rate by LFS^a in 2021

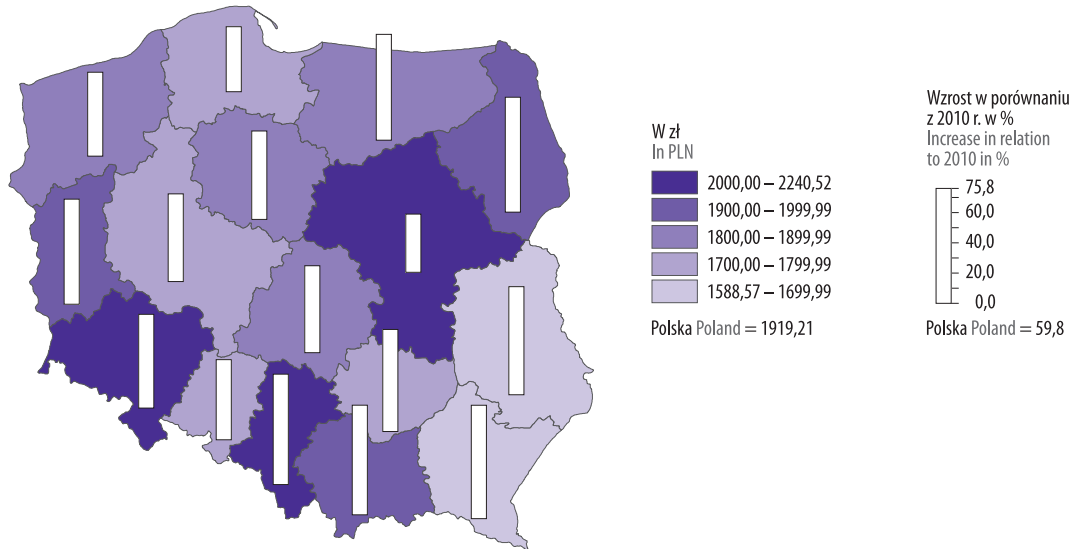
a Przeciętne w roku.
 a Annual average.

Mapa 3. Stopa bezrobocia według BAEL^a w 2021 r.
 Map 3. Unemployment rate by LFS^a in 2021

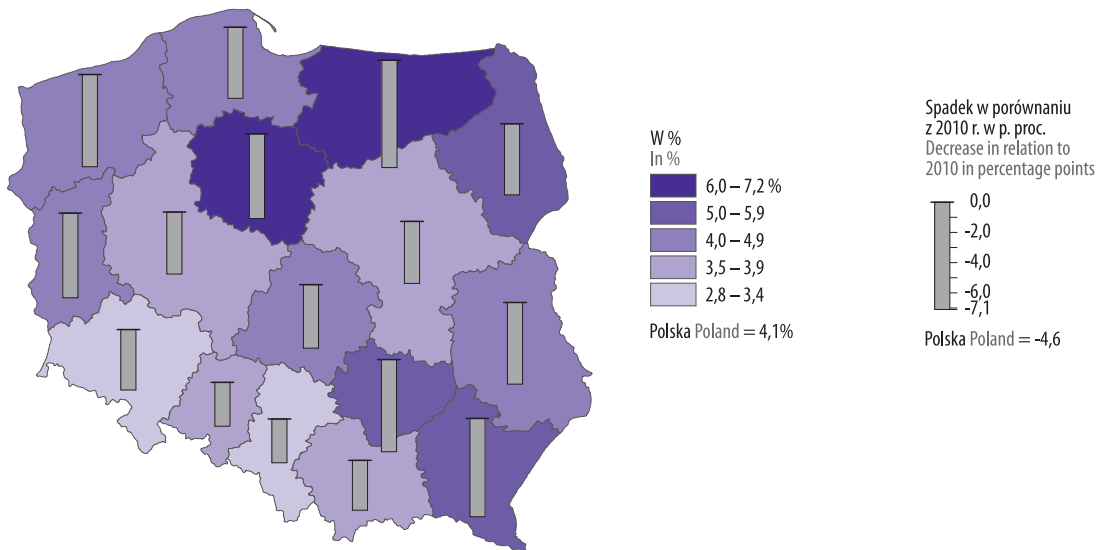

a Przeciętna w roku.
 a Annual average.

Mapa 4. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych w 2020 r.
 Map 4. Average monthly available income per capita in households in 2020

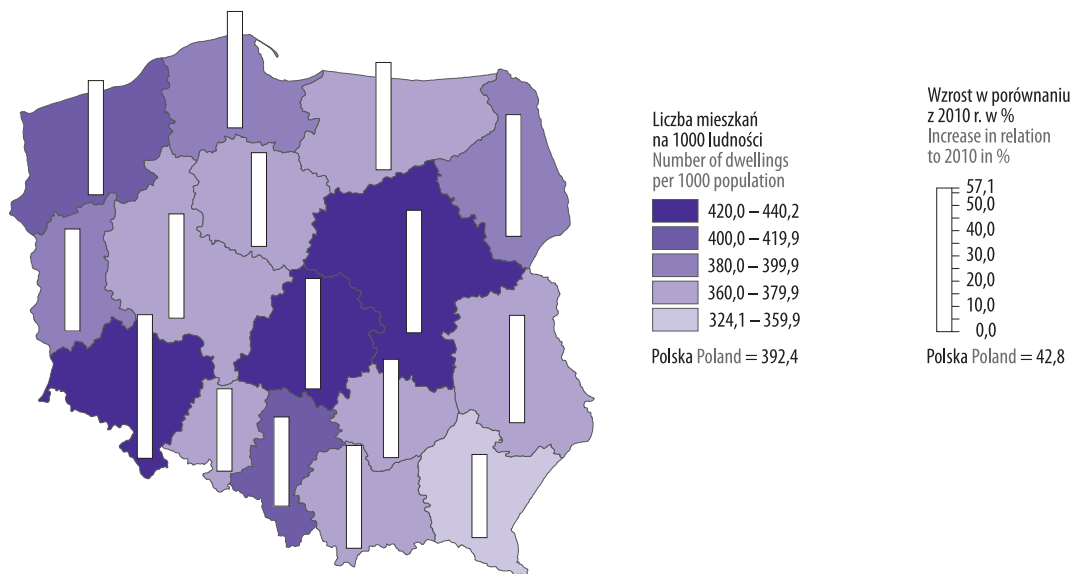

Mapa 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w 2020 r.
 Map 5. Social assistance beneficiaries in the total population in 2020

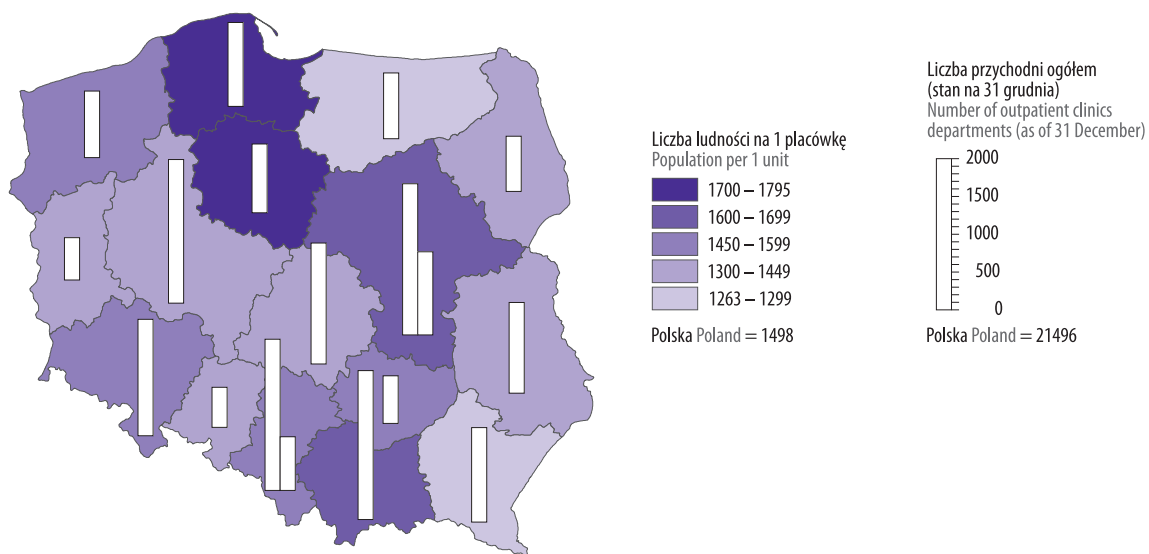
**Mapa 6. Zasoby mieszkaniowe w 2020 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 6. Dwellings stocks in 2020
As of 31 December

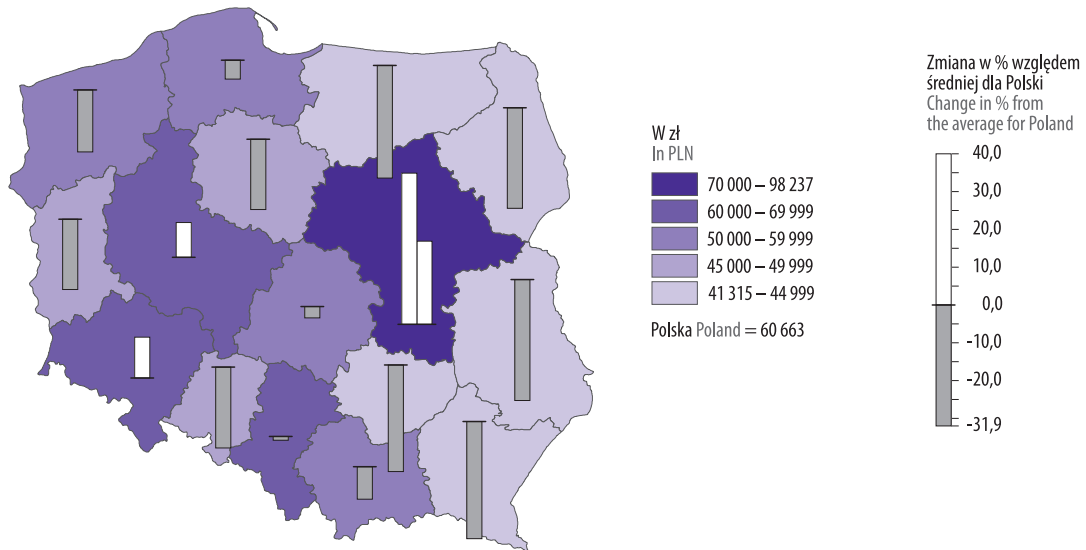

Mapa 7. Placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2020 r.

Map 7. Outpatient health care units in 2020

Mapa 8. Produkt krajowy brutto^a na 1 mieszkańca w 2020 r. (ceny bieżące)
 Map 8. Gross domestic product^a per capita in 2020 (current prices)

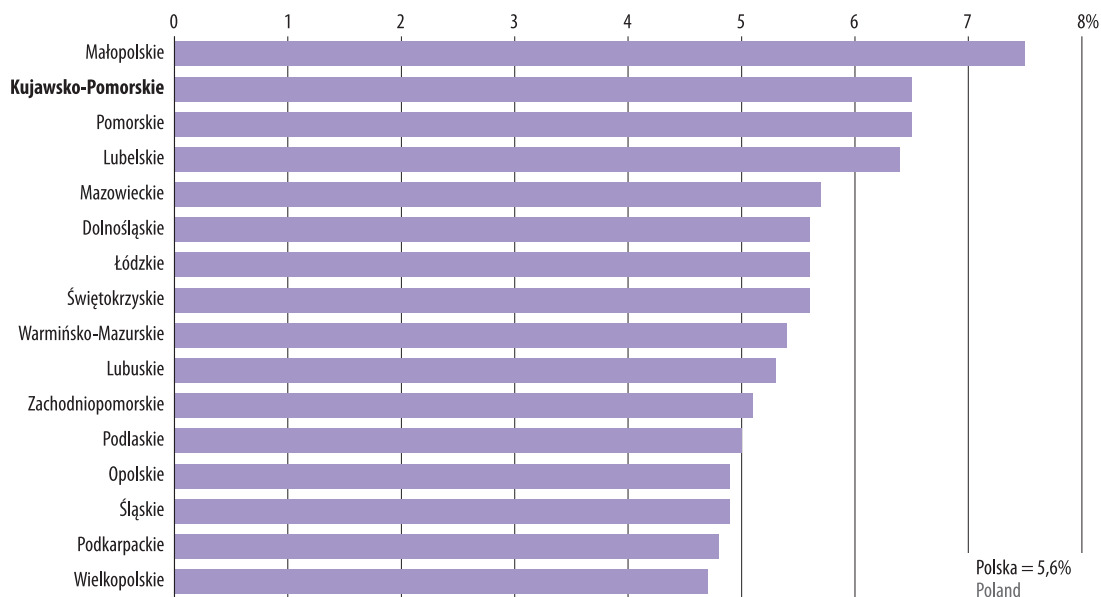

^a Grupowanie metodą jednostek lokalnych rodzaju działalności; wstępne szacunki.
^a Grouping by local kind-of-activity unit method; provisional estimates.

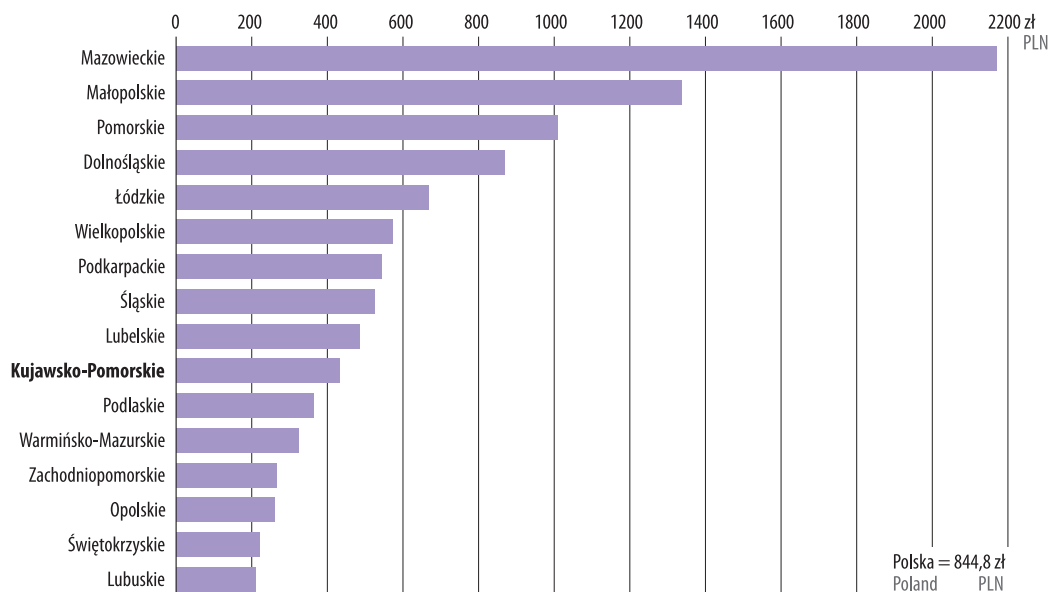
Mapa 9. Podmioty gospodarki narodowej w 2021 r. Stan na 31 grudnia
 Map 9. Entities of the national economy in 2021 As of 31 December

Wykres 4. Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych w 2021 r.
 Chart 4. Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises in 2021

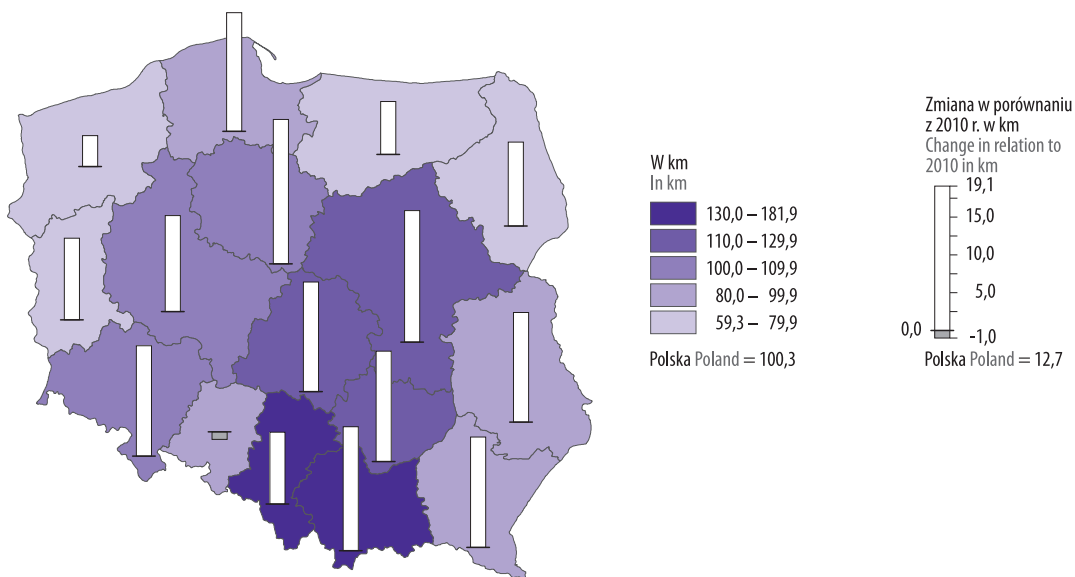

Wykres 5. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca w 2020 r. (ceny bieżące)
 Chart 5. Intramural expenditures on research and development per capita in 2020 (current prices)

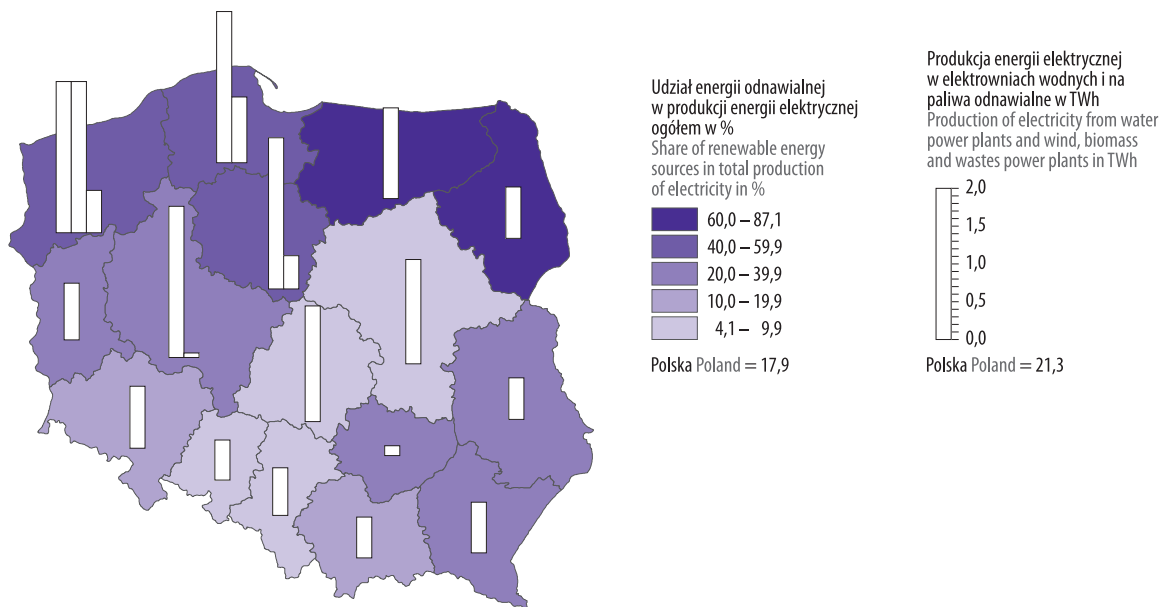
Mapa 10. Drogi publiczne o twardej nawierzchni na 100 km² powierzchni ogólnej w 2020 r.

Map 10. Hard surface public road per 100 km² of total area in 2020

Mapa 11. Energia ze źródeł odnawialnych w 2020 r.

Map 11. Energy from renewable sources in 2020

Rozdział 3

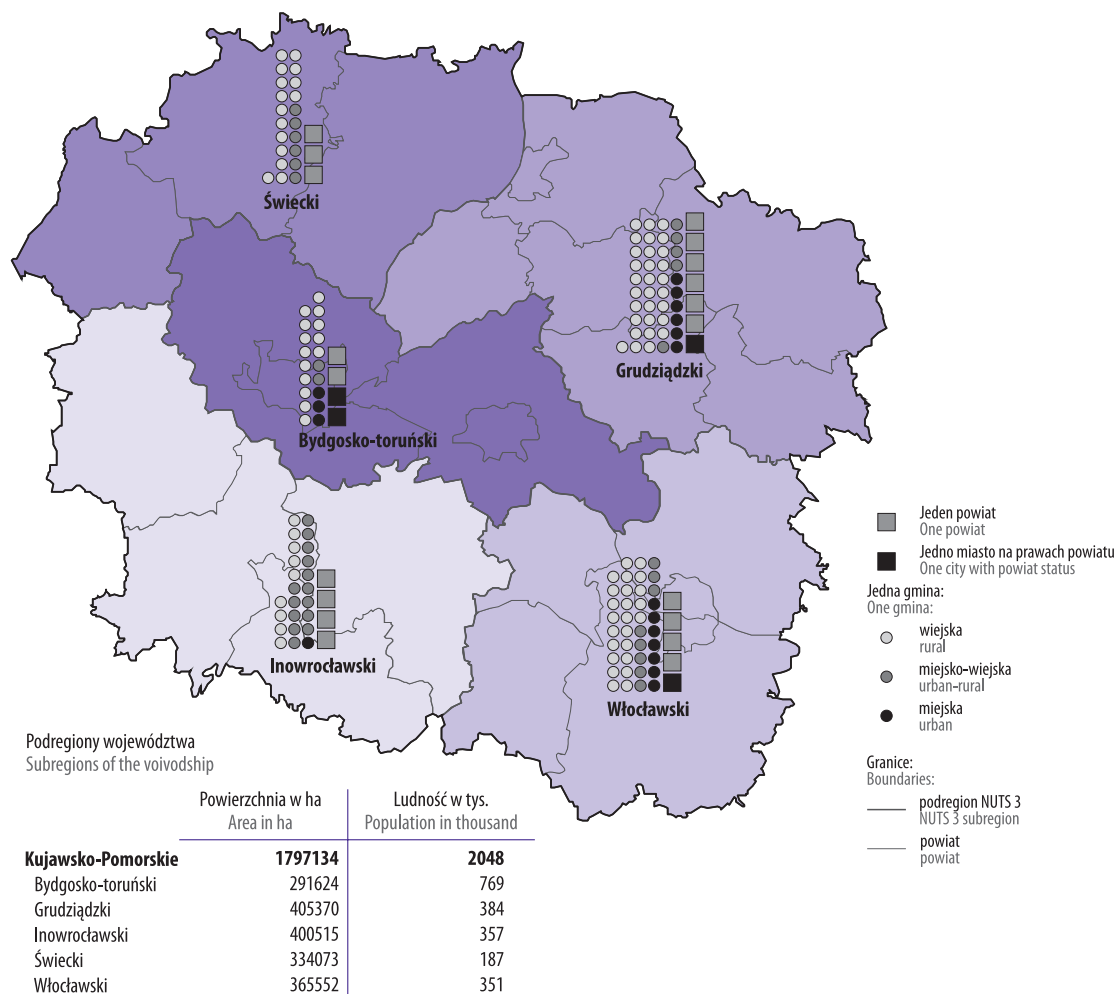
Chapter 3

Powierzchnia i podział terytorialny województwa

Area and territorial division of voivodship

Mapa 12. Podział województwa kujawsko-pomorskiego według Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) w 2021 r. Stan na 31 grudnia

Map 12. Division of the Kujawsko-Pomorskie Voivodship according to the Classification of Territorial Units for Statistics (NUTS) in 2021
As of 31 December

Według stanu na 1 stycznia 2021 r. województwo kujawsko-pomorskie zajmowało powierzchnię 17971 km² (1797134 ha), co stanowi 5,7% powierzchni kraju. Na jego obszarze (według stanu na 31 grudnia 2021 r.) mieszkało 2048 tys. ludności, tj. 5,4% ogółu ludności Polski. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosiła 114 osób (10. lokata w kraju). W miastach mieszkało 58,3% ludności województwa.

Rozdział 4

Chapter 4

Środowisko

Environment

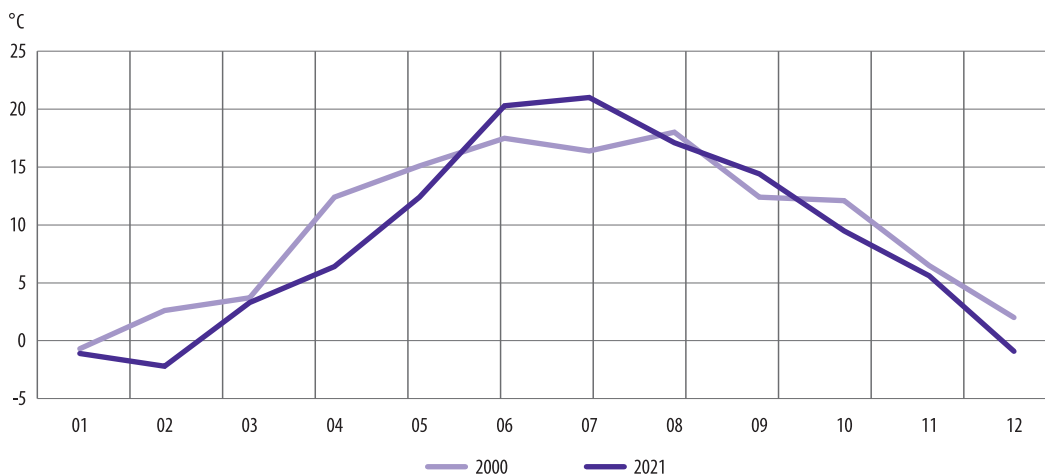
4.1. Warunki meteorologiczne

4.1. Meteorological conditions

W 2021 r. na tle wielolecia 1971–2000 zaobserwowano wzrost średniej temperatury powietrza, natomiast spadek w porównaniu do 2020 r. Nastąpił spadek rocznej sumy opadów atmosferycznych w porównaniu z 2020 r. Roczna amplituda temperatur skrajnych zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2021 r. średnia roczna temperatura powietrza odczytana w stacji pomiarowej w Toruniu wynosiła 8,8°C i była wyższa o 0,7°C niż wartość średnia wyznaczona dla wielolecia 1971–2000.

Wykres 6. Średnie miesięczne temperatury powietrza (Stacja meteorologiczna Toruń)
Chart 6. Monthly averages air temperatures (Meteorological station Toruń)

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowego Instytutu Badawczego
Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management - National Research Institute

Średnie miesięczne temperatury powietrza w marcu, czerwcu i lipcu oraz od września do listopada były wyższe niż średnie wartości w analogicznych miesiącach w wieloleciu 1971–2000. Najwyższą średnią temperaturę powietrza notowano w lipcu (21,0°C), która była o 3,0°C wyższa niż notowana w tym miesiącu w wieloleciu 1971–2000. Maksymalna temperatura w tym miesiącu to 32,9°C, a minimalna to 12,1°C. Z kolei najniższą średnią temperaturę notowano w lutym (- 2,2°C), która była o 1,4°C niższa niż notowana w tym miesiącu w wieloleciu 1971–2000. Minimalna temperatura w lutym to - 16,2°C, natomiast maksymalna wynosiła 16,2°C.

Tablica 2. Warunki meteorologiczne (Stacja meteorologiczna Toruń)

Table 2. Meteorological conditions (Meteorological station Toruń)

Stacja meteorologiczna Meteorological station	1971-2000	1991-2000	2001-2005	2001-2010	2021
	Średnie ^a average ^a				
Temperatury w °C Temperatures in °C					
Toruń	8,1	8,5	8,7	8,7	8,8
Roczne sumy opadów w mm Total annual precipitation in mm					
Toruń	528	526	558	583	621

^a Dane za okresy wieloletnie dotyczą średnich rocznych z tych okresów.

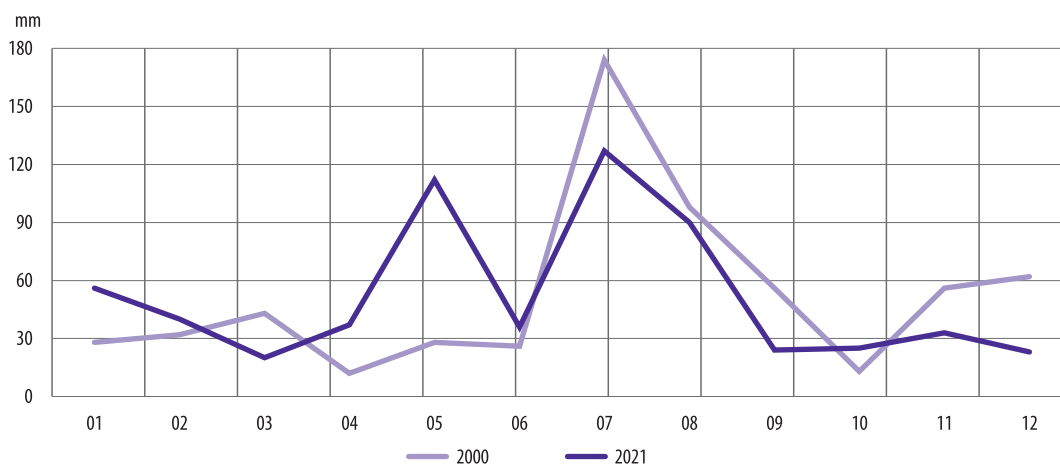
Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowego Instytutu Badawczego.

^a Data for multi-year periods include annual averages from these periods.

Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management - National Research Institute.

Wykres 7. Miesięczne sumy opadów atmosferycznych (Stacja meteorologiczna Toruń)

Chart 7. Atmospheric precipitation (Meteorological station Toruń)

Źródło: dane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Państwowego Instytutu Badawczego.

Source: data of the Institute of Meteorology and Water Management - National Research Institute.

Roczna suma opadów w 2021 r. wynosiła 621 mm, co stanowiło 117,6% normy z wielolecia 1971–2000. Miesięczne sumy opadów w: styczniu, lutym, kwietniu, maju, lipcu i sierpniu były wyższe niż notowane w analogicznych miesiącach w wieloleciu 1971–2000. Miesiącem o najwyższej sumie opadów był lipiec z 14 dniami opadów, w którym odnotowano 127 mm opadów. Miesiącem z najniższą sumą opadów był marzec, kiedy to zanotowano 20 mm opadów. Stanowiło to 62% normy z wielolecia 1971–2000.

4.2. Powierzchnia ziemi

4.2. Ground surface

Istotne znaczenie w wykorzystaniu gruntów województwa kujawsko-pomorskiego mają użytki rolne, w tym grunty orne. Większe zmiany, jakie zaszły od 2010 r. dotyczą pozostałych elementów struktury użytków rolnych.

Zmiany w wykorzystaniu gruntów podążają w kierunku zwiększenia powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych.

Według stanu na 1 stycznia 2021 r. w strukturze powierzchni geodezyjnej dominowały użytki rolne (64,8%). Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie zajmowało 4. lokatę w kraju (po łódzkim, lubelskim i mazowieckim).

W latach 2010-2021 ubyło 13,2 tys. ha użytków rolnych (1,1% tych gruntów, w kraju również 1,1%). Podobne zmiany dotyczyły areału gruntów ornych (spadek o 1,0%). Wyraźniejsze zmiany dotyczyły pozostałych elementów struktury użytków rolnych.

W porównaniu z 2010 r. ubyło sadów (spadek o 47,0%), a także gruntów pod rowami (o 5,3%), pastwisk trwałych (o 3,6%) i łąk trwałych (o 2,2%). Przybyło gruntów pod stawami (wzrost o 17,3%), a także gruntów rolnych zabudowanych (o 5,7%).

W 2021 r. w porównaniu z rokiem poprzednim notowano o 767 ha mniej gruntów ornych, o 72 ha mniej sadów, o 71 ha mniej pastwisk trwałych, a także o 70 ha mniej łąk trwałych. Przybyło 122 ha gruntów rolnych pod zabudowaniami oraz 22 ha gruntów pod stawami.

W wykorzystaniu gruntów znaczący był również wzrost powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 19,0% od 2010 r.). Dla dominujących w ich strukturze: innych terenów zabudowanych, terenów mieszkaniowych, terenów przemysłowych oraz dróg odnotowano wzrost odpowiednio o 49,6%, o 41,1%, o 18,9% oraz o 8,2%.

W porównaniu z rokiem poprzednim, w 2021 r. przybyło 824 ha gruntów zabudowanych i zurbanizowanych, w tym 629 ha dróg, 485 ha terenów mieszkaniowych, 136 ha terenów przemysłowych i 93 ha innych terenów zabudowanych. Przy czym należy zaznaczyć, że w tym samym czasie ubyło 519 ha gruntów przeznaczonych pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych.

**Tablica 3. Powierzchnia geodezyjna według kierunków wykorzystania
Stan na 1 stycznia**

Table 3. Geodetic area by the land use
As of 1 January

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	
	w ha in ha				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Powierzchnia ogólna Total area	1797134	1797134	1797134	1797210	5,7
Użytki rolne ^a Agricultural land ^a	1178568	1169177	1166031	1165415	6,2
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione Forest land as well as woody and bushy land	436356	438891	434620	434500	4,6
Grunty pod wodami powierzchniowymi Lands under surface waters	47739	48174	48239	48243	7,3
Grunty zabudowane i zurbanizowane Built-up and urbanized areas	81969	89218	96730	97554	5,5
Użytki ekologiczne Ecological areas	4972	5017	5059	5059	12,5
Nieużytki Wasteland	42284	42028	41806	41788	9,1
Tereny różne Miscellaneous land	5246	4629	4649	4651	5,9

^a łącznie z gruntami zadrzewionymi i zakrzewionymi na użytkach rolnych, ujmowanymi do 2016 r. w pozycji „grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione”.

^a Including woody and bushy land on agricultural land, classified until 2016 in the item “forest land as well as woody and bushy land”.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

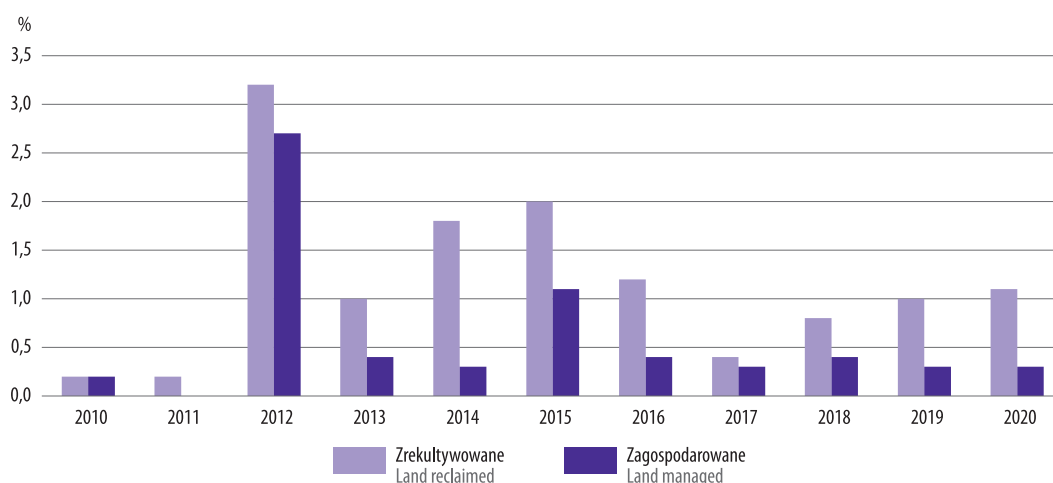
Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

W 2020 r. zrehabilitowano 46 ha gruntów, w tym 10 ha na cele rolnicze, a 3 ha na cele leśne. Zagospodarowano 13 ha, z tego 10 ha na cele rolnicze. W poprzednim roku zrehabilitowano i zagospodarowano łącznie 59 ha z 4,1 tys. ha gruntów zdewastowanych i zdegradowanych. W 2020 r. stopień rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wynosił odpowiednio 1,1% i 0,3% ich ogólnej ich powierzchni.

Udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych w ogólnej powierzchni województwa, w 2020 r., tak jak w 2010 r. pozostawał na poziomie 0,2% (analogicznie w kraju).

Wykres 8. Udział gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych w gruntach zdegradowanych i zdewastowanych

Chart 8. The share of reclaimed and managed lands in degraded and devastated lands

Źródło: dane Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Source: data of the Ministry of Agriculture and Rural Development.

W 2020 r. zlokalizowane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego grunty zdewastowane i zdegradowane stanowiły 6,6% takich gruntów w kraju, czyli o 0,6 p. proc. mniej niż w 2010 r.

Niewielka poprawa sytuacji województwa na tle kraju wystąpiła również w przypadku gruntów zrehabilitowanych i zagospodarowanych, które stanowiły 3,0% gruntów w Polsce, czyli o 2,1 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r.

Grunty zdegradowane – grunty, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także nieodpowiedniej działalności rolniczej.

Grunty zdewastowane – grunty, które w wyniku działalności człowieka lub innych czynników utraciły całkowicie wartości użytkowe.

Rekultywacja gruntów – nadanie lub przywrócenie gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg. Grunty zrehabilitowane podlegają zagospodarowaniu, czyli rolniczemu, leśnemu lub innemu rodzajowi użytkowania.

4.3. Zużycie wody. Ścieki komunalne i przemysłowe

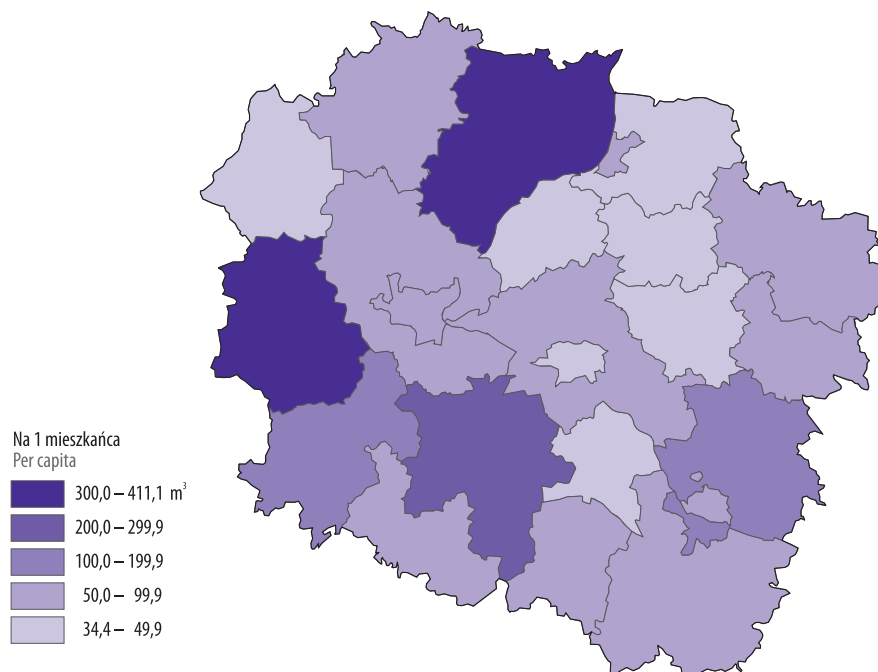
4.3. Water consumption. Municipal and industrial wastewater

Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności wzrosło w 2020 r. w stosunku do 2010 r. Najbardziej dotyczyło to zużycia w przemyśle, w mniejszym stopniu na cele eksploatacji sieci wodociągowej. W tym okresie zmniejszyło się natomiast zużycie w rolnictwie i leśnictwie. W porównaniu z rokiem poprzednim spadło zużycie wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które było o ponad połowę niższe niż zużycie w kraju. W strukturze zużycia wody przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej, natomiast zużycie w przemyśle było znacznie niższe niż w kraju. W 2020 r. odsetek oczyszczonych ścieków przemysłowych i komunalnych wyniósł 98,9% (wahał się od 97,5% w 2010 r. do 99,1% w 2018 r.).

W 2020 r. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 221,4 hm³ i było o 2,1% wyższe w porównaniu z 2010 r., natomiast o 3,4% niższe niż w roku poprzednim. Zużycie wody na 1 mieszkańca wzrosło o 3,6% w 2020 r. w stosunku do 2010 r., przy czym wskaźnik ten w województwie wynosił 107,0 m³, natomiast w Polsce 218,2 m³.

Woda używana była przede wszystkim na cele eksploatacji sieci wodociągowej (41,8%), jak również na potrzeby przemysłu (41,4%), a pozostała część do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych. Podobnie w 2010 r. w strukturze gospodarowania wodą przeważało zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej.

Mapa 13 Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w 2020 r.
Map 13. Water consumption for needs of the national economy and population in 2020

Największe zużycie wody na 1 mieszkańca notowano w powiecie świeckim (411,1 m³ na 1 mieszkańca), w którym to najwięcej wody zużyto na potrzeby przemysłu (89,3%), a pozostałą część na eksploatację sieci wodociągowej. Najmniej wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca zużyto w powiecie sępoleńskim (34,4 m³ na 1 mieszkańca), w którym zużycie na cele eksploatacji sieci wodociągowej wyniosło 100,0%. Wśród miast wojewódzkich największe zużycie wody na 1 mieszkańca odnotowano w Bydgoszczy (57,7 m³), najniższe w Toruniu (49,0 m³).

Zmiany w gospodarowaniu wodą od 2010 r. ulegały niewielkim wahaniom. Istotna różnica wystąpiła na tle kraju, w którym przeważało zużycie wody w przemyśle (w 2020 r. było to o 29,5 p. proc. więcej niż w województwie kujawsko-pomorskim). Natomiast udział zużycia wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej był w województwie kujawsko-pomorskim większy niż w kraju o 22,2 p. proc.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim w 127 zakładach produkcyjnych zużyto 91,7 hm³ wody. Z tego na cele produkcyjne zużyto 88,8 hm³ wody.

W 2020 r. udział przemysłu w zużyciu wody był wyższy niż w poprzednim roku i wyższy niż w 2010 r., natomiast w kraju obserwuje się tendencję spadkową od 2014 r. W województwie kujawsko-pomorskim zużycie wody w przemyśle wyniosło 1,5% krajowego zużycia, natomiast zużycie na napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych 4,6%, a w eksploatacji sieci wodociągowej 5,7%.

W zużyciu wody na cele eksploatacji sieci wodociągowej głównie uczestniczyły gospodarstwa domowe (79,1% zużycia ogółem w 2020 r.). Zużycie wody w gospodarstwach domowych było niższe w województwie niż w roku poprzednim (o 0,5%, w kraju wzrost o 0,6%), ale wyższe niż w 2010 r. (o 7,0 %, w kraju wzrost o 8,5%).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca w gospodarstwach domowych zużyto 35,3 m³ wody z wodociągów (35,4 m³ w 2019 r. i 32,6 m³ w 2010 r.). W tych latach zużycie na 1 mieszkańca było większe niż w kraju (gdzie notowano odpowiednio 33,9 m³, 33,7 m³ oraz 31,1 m³).

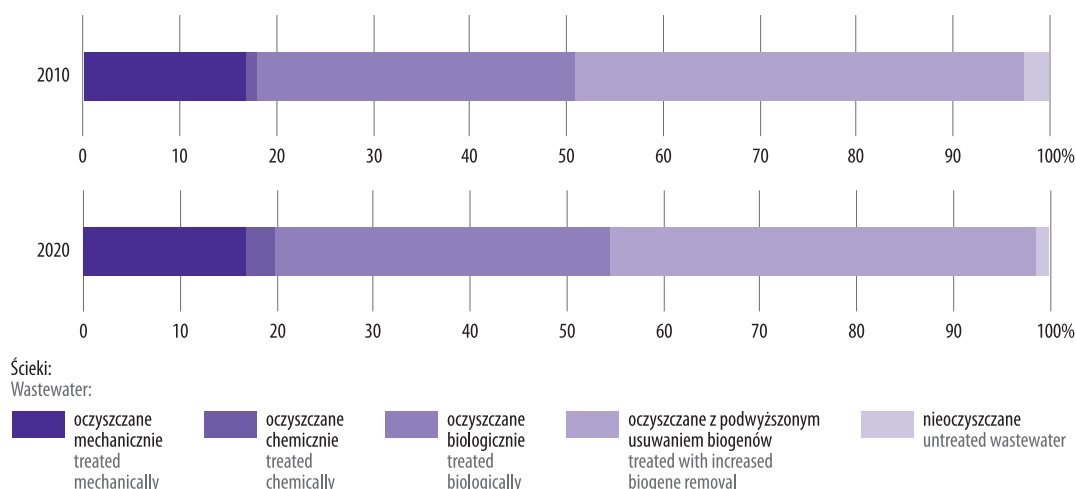
Tablica 4. Zużycie wody według potrzeb w ciągu roku
Table 4. Consumption of water by needs during the year

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	w hm ³ in hm ³				w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Ogółem Total	216,9	223,4	229,3	221,4	2,6
w tym of which					
przemysł industry	76,1	81,6	89,8	91,7	1,5
rolnictwo i leśnictwo agriculture and forestry	52,1	49,7	44,0	37,2	4,6
gospodarstwa domowe households	68,4	70,9	73,5	73,1	5,6

W 2020 r. do wód powierzchniowych lub do ziemi odprowadzono 137,8 hm³ ścieków komunalnych i przemysłowych. Z tego 72,2 hm³ odprowadzono¹ bezpośrednio z zakładów, natomiast siecią kanalizacyjną 65,6 hm³. Oczyszczenia wymagało 131,2 hm³, z czego oczyszczono 98,9% ścieków (w 2010 r. 97,5%). Ścieki oczyszczano następującymi metodami: z podwyższonym usuwaniem biogenów (44,8%), biologicznie (35,1%), mechanicznie (17,0%), a także chemicznie (3,1%), którą to metodą oczyszczane są tylko ścieki przemysłowe.

¹ Łącznie z wodami chłodniczymi, wodami z odwadniania zakładów górniczych oraz obiektów budowlanych, a także z zanieczyszczonymi wodami opadowymi.

Wykres 9. Struktura ścieków wymagających oczyszczenia odprowadzona do wód lub do ziemi
Chart 9. Structure of wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

Zakłady odprowadziły 77,0 hm³ ścieków przemysłowych, z tego odprowadzono do wód lub do ziemi 72,2 hm³, a pozostałe 4,8 hm³ odprowadzono siecią kanalizacyjną. Spośród ścieków odprowadzanych bezpośrednio do wód lub do ziemi 83,9% wymagało oczyszczenia. Oczyszczono 63,1 hm³, natomiast 4,6 hm³ ponownie wykorzystano w zamkniętym obiegu wody.

W 2020 r. w porównaniu z 2010 r. ilość ścieków przemysłowych odprowadzonych w ciągu roku wzrosła o 18,4%. Należy jednocześnie zauważyć, że o 46,4% mniej ścieków odprowadzono siecią kanalizacyjną, a o 28,8% więcej bezpośrednio do wód lub do ziemi.

W 2020 r. odprowadzono 65,6 hm³ ścieków komunalnych. Główną metodą oczyszczania było oczyszczanie z podwyższonym usuwaniem biogenów (78,6% ścieków); stosowano również oczyszczanie biologiczne (20,9%) oraz mechaniczne (0,5%).

W porównaniu z 2010 r. spadła o 8,4% ilość odprowadzonych ścieków komunalnych, a oczyszczono niemal 100% z nich.

Tablica 5. Ścieki komunalne i przemysłowe wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi
Table 5. Industrial and municipal wastewater requiring treatment discharged into waters or into the ground

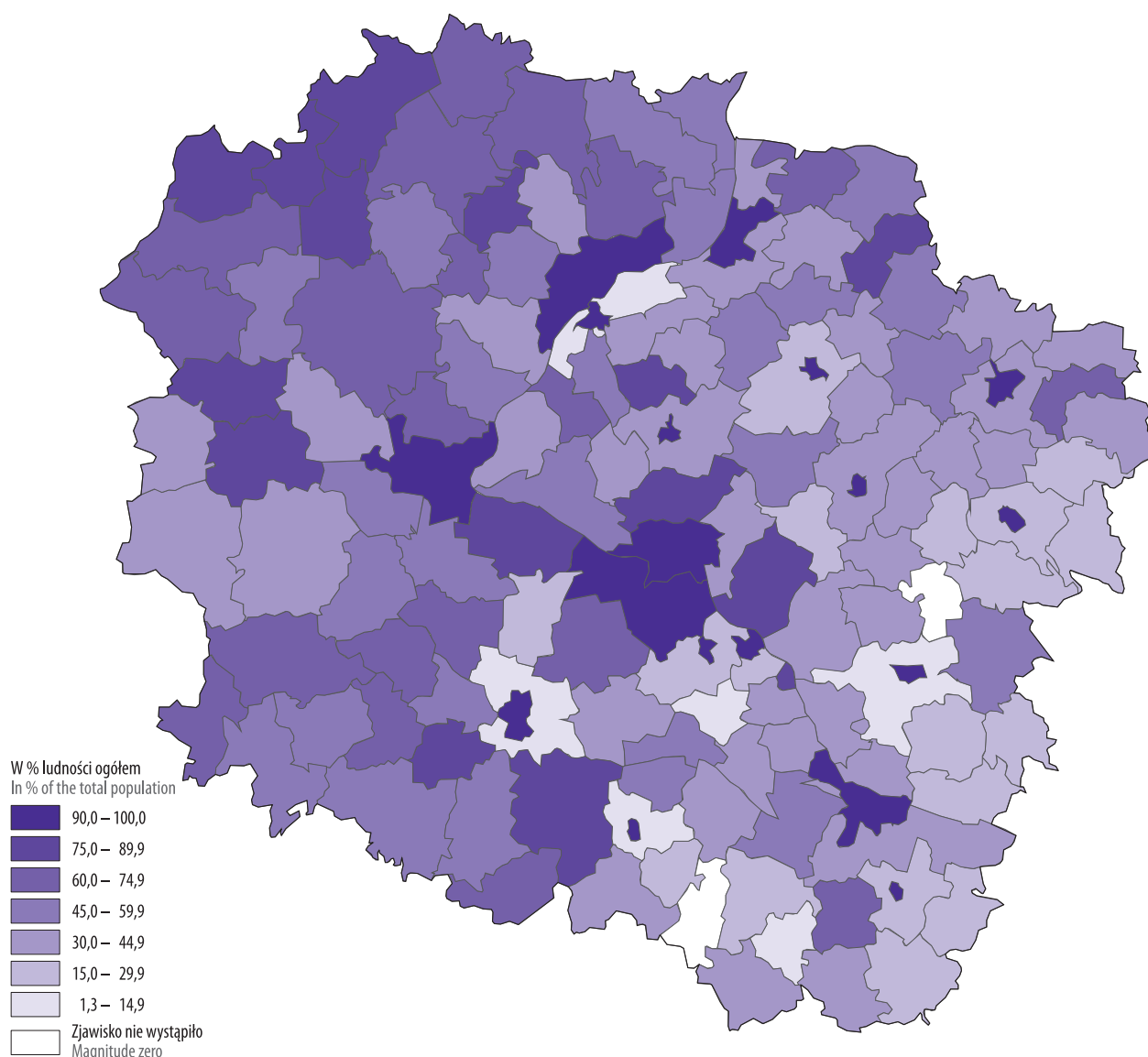
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Oczyszczalnie ścieków Wastewater treatment plants	191	185	184	183
Ścieki komunalne odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Treated municipal wastewater during the year in dam ³	71617	63775	68707	65623
Ścieki przemysłowe odprowadzone w ciągu roku w dam ³ Industrial wastewater discharged during the year in dam ³	45636	55133	62298	64565
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem ^a Population connected to wastewater treatment plants in % of total population ^a	69,8	72,1	73,1	73,8

a Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków – na podstawie szacunków, ludność ogółem – na podstawie bilansów.
a Population connected to wastewater treatment plants – estimated data, total population – based on balances.

Oczyszczalnia ścieków – zespół podstawowych obiektów technologicznych, służących bezpośrednio do oczyszczania ścieków oraz znajdujących się na wspólnym terenie obiektów pomocniczych niezbędnych dla dostawy energii elektrycznej, wody, stworzenia odpowiednich warunków do pracy i obsługi oczyszczalni. Wyróżnia się oczyszczalnie mechaniczne, chemiczne, biologiczne, z podwyższonym usuwaniem biogenów.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało 49 oczyszczalni ścieków przemysłowych o łącznej przepustowości projektowej 440,7 dam³ na dobę. Były to oczyszczalnie biologiczne (32), mechaniczne (14), chemiczne (2) oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów (1). W porównaniu z 2010 r. funkcjonowało o 1 oczyszczalnię mniej, natomiast przepustowość wzrosła o 9,0%. W kraju ubyło 279 oczyszczalni, co wiązało się ze spadkiem łącznej przepustowości o 24,1%. W porównaniu z 2019 r. w województwie przybyła 1 oczyszczalnia, a w kraju 17. Łączna przepustowość w województwie wzrosła o 0,8%, a w kraju o 0,5%.

Mapa 14. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w 2020 r.
Map 14. Population connected to wastewater treatment plants in 2020

W 2020 r. odnotowano 134 miejskich i wiejskich oczyszczalni ścieków komunalnych, w tym 102 biologiczne i 32 z podwyższonym usuwaniem biogenów o łącznej przepustowości projektowej 440,2 dam³ na dobę.

W porównaniu z 2010 r. liczba oczyszczalni zmalała o 7, natomiast łączna przepustowość była mniejsza o 2,5%. W kraju funkcjonowało o 145 oczyszczalni więcej niż w 2010 r., jednak łączna przepustowość była o 3,4% mniejsza. W porównaniu z 2019 r. w województwie liczba oczyszczalni zmniejszyła się o 2, a w kraju zwiększyła się o 3.

W 2020 r. z oczyszczalni ścieków komunalnych korzystało (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne) 73,8% ludności, czyli wzrost o 0,7 p. proc. w skali roku i o 4,0 p. proc. w porównaniu z 2010 r. W 2020 r. z oczyszczalni w miastach korzystało 96,8% ludności, a na wsiach 41,2% ludności.

Rozpiętość udziału ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wynosiła od 1,3% w gminie wiejskiej Chełmno po 100,0% w Bydgoszczy i Radziejowie (w Toruniu 94,0% ludności). W dwóch gminach wiejskich, tj. w Chrostkowie i Topólce, nie korzystano z oczyszczalni ścieków.

Zarówno w województwie, jak i w kraju, w porównaniu z 2010 r., a także z 2019 r. wzrósł odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków. W Polsce wzrost wyniósł 10,1 p. proc., natomiast w województwie 4,0 p. proc.

Dane o **ludności korzystającej z oczyszczalni** ścieków podano w oparciu o szacunek liczby ludności korzystającej z oczyszczalni pracujących na sieci kanalizacyjnej i oczyszczających ścieki z miast i wsi (łącznie z ludnością korzystającą z oczyszczalni przemysłowych oczyszczających ścieki komunalne).

4.4. Zanieczyszczenie i ochrona powietrza

4.4. Pollution and protection of air

W 2020 r. w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się emisja dwutlenku węgla i metanu. Zmniejszyła się natomiast emisja dwutlenku siarki, tlenków azotu i tlenku węgla. Zmalało znaczenie spalania paliw w zakładach szczególnie uciążliwych jako źródła zanieczyszczeń pyłowych.

W 2020 r. zakłady uznane za szczególnie uciążliwe emitowały 9924,5 tys. ton zanieczyszczeń gazowych, w tym 99,6% stanowił dwutlenek węgla. W porównaniu z poprzednim rokiem emisja gazów wzrosła o 2,0% (w kraju spadła o 6,2%). Zmierzone większą emisję metanu (o 77,2%) oraz dwutlenku węgla (o 2,0%), jak również mniejszą emisję dwutlenku siarki (o 19,5%), tlenku węgla (o 8,1%) oraz tlenków azotu (o 5,8%).

Udział dwutlenku węgla był na tyle znaczny, że bez jego uwzględnienia, notowano spadek emisji zanieczyszczeń gazowych, który w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim wynosił 0,7%, natomiast w kraju 2,8%.

W 2020 r. w porównaniu z 2010 r. emisja zanieczyszczeń gazowych wzrosła o 41,8% (w kraju spadła o 13,9%). Wzrost dotyczył głównie emisji dwutlenku węgla (o 42,3%, w kraju spadek o 13,7%). Spadła emisja dwutlenku siarki (o 70,6%), również emisja tlenków azotu (o 37,1%) oraz tlenku węgla (o 1,9%). Spośród gazów o mniejszym udziale w strukturze emisji wystąpił prawie 8-krotny wzrost emisji metanu.

Od 2010 r. zwiększył się natomiast udział emisji zanieczyszczeń gazowych w emisji krajowej, w tym dwutlenku węgla (w obu przypadkach z 3,2% do 5,3%).

Drugim rodzajem zanieczyszczeń z zakładów kwalifikowanych jako szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia pyłowe, których emisja w 2020 r. wyniosła 1,8 tys. ton. Udział w kraju wynosił 7,9%. W porównaniu z 2019 r. emisja była o 14,3% mniejsza, natomiast od 2010 r. zmniejszyła się o 58,8%.

Głównym źródłem zanieczyszczeń było spalanie paliw (48,1%). Jego udział w strukturze emisji zwiększył się w porównaniu z poprzednim rokiem o 0,4 p. proc., natomiast o 21,9 p. proc. od 2010 r. Malejące znaczenie spalania paliw w emisji pyłów utrzymuje się w kraju (w 2020 r. wynosiło 54,4% emisji pyłów). W porównaniu z poprzednim rokiem wystąpił spadek o 0,3 p. proc., natomiast w porównaniu z 2010 r. spadek wyniósł 17,8 p. proc.

Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych – ilość zanieczyszczeń pyłowych odprowadzonych do atmosfery w ciągu roku obejmująca poszczególne rodzaje tych zanieczyszczeń, tj.: pyły ze spalania paliw, cementowo-wapiennicze i materiałów ogniotrwałych, krzemowe, nawozów sztucznych, węglowo-grafitowe, sadzę i inne emitowane w danym zakładzie zanieczyszczenia pyłowe.

Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych – ilość zanieczyszczeń gazowych odprowadzonych przez jednostkę sprawozdawczą do atmosfery w ciągu roku obejmująca następujące rodzaje zanieczyszczeń: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory i inne emitowane przez dany zakład zanieczyszczenia gazowe.

Tablica 6. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza
Table 6. Emission of air pollutants from plants especially noxious to air quality

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	tys. ton/rok thousand tonnes/year				w odsetkach (Polska=100) in percent (Po- land=100)
Emisja zanieczyszczeń gazowych Emission of gases pollutants					
Ogółem Total	6999,0	8380,3	9733,0	9924,5	5,3
w tym: of which:					
dwutlenek siarki sulphur dioxide	23,1	17,9	8,5	6,8	3,8
metan methane	1,0	3,7	4,6	8,2	1,8
tlenki azotu nitrogen oxides	13,7	12,3	9,1	8,6	5,1
tlenek węgla carbon monoxide	15,7	13,4	16,7	15,4	5,9
dwutlenek węgla carbon dioxide	6941,8	8328,7	9689,0	9880,8	5,3
Emisja zanieczyszczeń pyłowych Emission of particulates pollutants					
Ogółem Total	4,3	2,6	2,1	1,8	7,9
w tym: of which:					
ze spalania paliw fuel combustion	3,0	1,6	1,0	0,9	7,0
niezorganizowana non-organised	0,1	0,0	0,0	0,0	2,5

W 2020 r. zakłady produkcyjne wyposażone były w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń, w których zatrzymano łącznie 67,3 tys. ton gazów oraz 343,7 tys. ton pyłów. Stopień redukcji zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) wyniósł 60,6%, natomiast zanieczyszczeń pyłowych 99,5% (w kraju – odpowiednio 70,4% oraz 99,9%).

Największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodziła z zakładów, których działalność klasyfikowano według PKD 2007 jako sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe (odpowiednio 72,2% i 81,6%) oraz sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (odpowiednio 22,2% i 14,1%).

4.5. Ochrona przyrody. Lasy

4.5. Nature protection. Forests

Od 2010 r. obserwuje się rokrocznie niewielkie wahania powierzchni obszarów prawnie chronionych. W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. w porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost obszarów prawnie chronionych o 0,1%, w kraju obszar ten pozostał prawie niezmienny. Udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni zarówno województwa, jak i kraju, wynosił 32,3%.

Powierzchnia obszarów prawnie chronionych według stanu na 31 grudnia 2020 r. wynosiła ponad 579,6 tys. ha. Liczba obiektów o szczególnych walorach przyrodniczych objętych ochroną prawną była największa wśród województw (2341 obiektów). Należały do nich: 2191 użytków ekologicznych, 92 rezerwaty przyrody, 31 obszarów chronionego krajobrazu, 16 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, a także 10 parków krajobrazowych i 1 stanowisko dokumentacyjne. Ponadto licznie reprezentowaną formą ochrony przyrody były pomniki przyrody (2337), głównie pojedyncze drzewa (65,3%). Największą powierzchnię zajmowały obszary chronionego krajobrazu (334,2 tys.), a następnie parki krajobrazowe (226,7 tys. ha), co plasowało województwo pod względem powierzchni na 3. lokacie w kraju (po województwach podkarpackim i lubelskim). Rezerwaty przyrody zajmowały powierzchnię 9,6 tys. ha.

Park narodowy – obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerwaty przyrody – obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy – obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

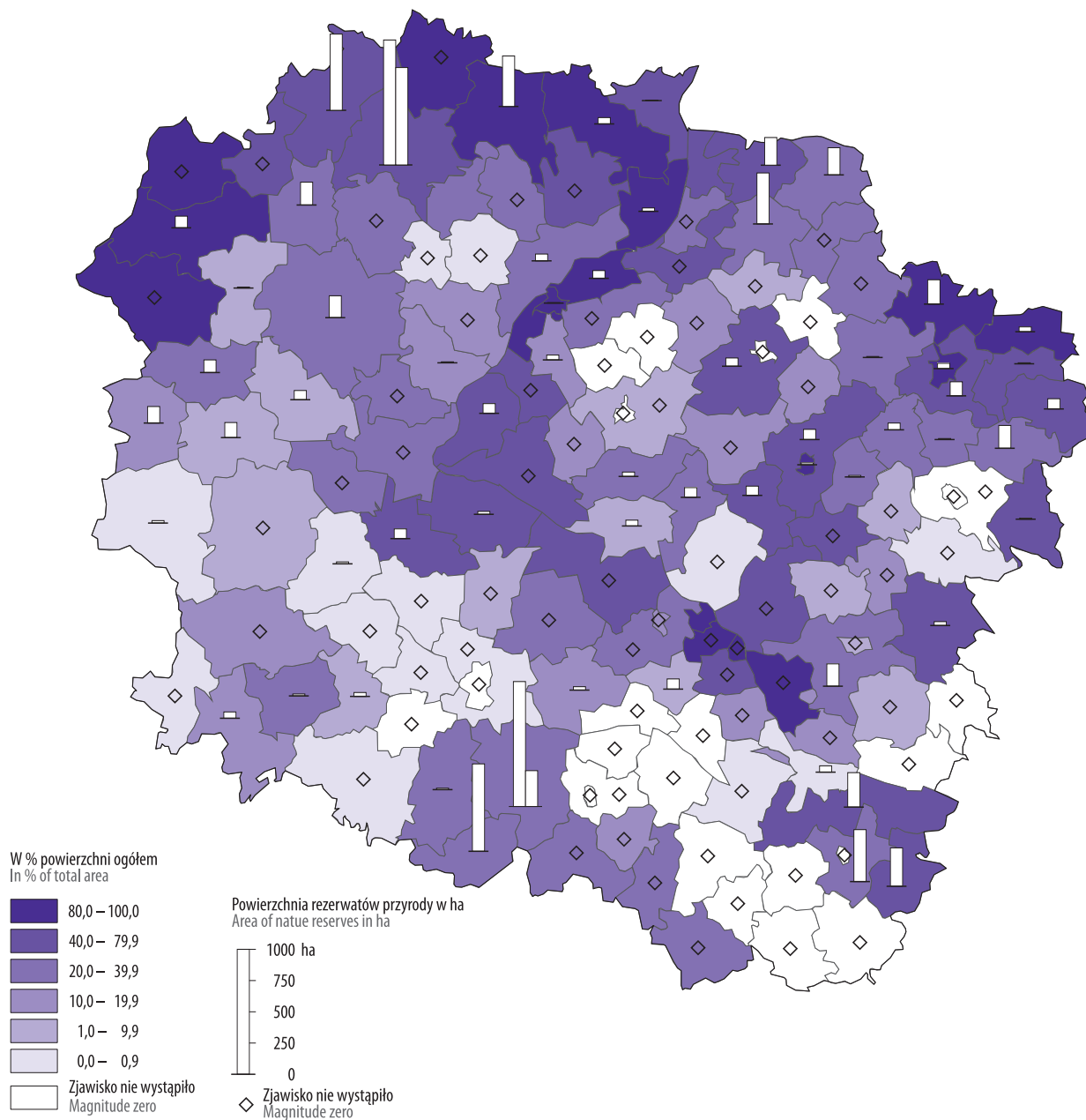
Obszar chronionego krajobrazu – tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Obszary Natura 2000 – obszar utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty Europejskiej.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

Mapa 15. Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2020 r. Stan na 31 grudnia

Map 15. Area of special nature value under legal protection in 2020
As of 31 December

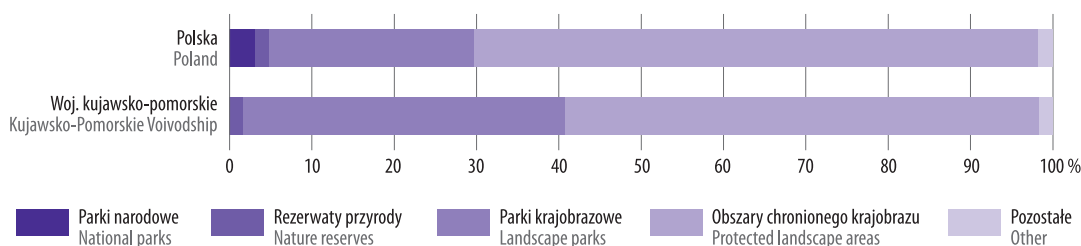
Powierzchnia obszarów prawnie chronionych zwiększyła się w porównaniu z poprzednim rokiem (o 0,1%), w tym powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu (0,2%), natomiast powierzchnia parków krajobrazowych i rezerwatów pozostała bez zmian.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego występowało 17 gmin, w których udział powierzchni prawnie chronionej przekroczył 80,0% ogólnej powierzchni gminy. Ochroną prawną objęta była cała powierzchnia gminy miejskiej Chełmno i gminy wiejskiej Dragacz. W ogólnej powierzchni miast wojewódzkich udział powierzchni prawnie chronionej wyniósł 24,6% w Bydgoszczy oraz 6,2% w Toruniu.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w ogólnej powierzchni wynosił 32,3% (w Polsce tyle samo), co podobnie jak w roku poprzednim dało 7. lokatę wśród województw.

Wykres 10. Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w 2020 r. Stan na 31 grudnia

Chart 10. Structure of area of special nature value under legal protection in 2020 As of 31 December

Według danych szacunkowych, w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim najczęściej występującym przedstawicielem zwierząt chronionych był bóbr europejski (*Castor fiber*), którego populacja liczyła 5000 osobników. Mniej liczny (128 osobników) gatunkiem był wilk (*Canis lupus*), a także żubr (*Bison bonasus*), którego 3 przedstawicieli przebywało w ogrodach zoologicznych.

Ponadto na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 157,8 tys. ha obszarów specjalnej ochrony ptaków (8,8% powierzchni województwa) oraz 88,2 tys. ha specjalnych obszarów ochrony siedlisk (4,9%) tworzących razem obszary Natura 2000², będących formą ochrony przyrody ustanowioną w celu zachowania różnorodności siedlisk, a także gatunków. Obszary Natura 2000 mogą obejmować część lub całość obszarów lub obiektów objętych innymi formami przyrody.

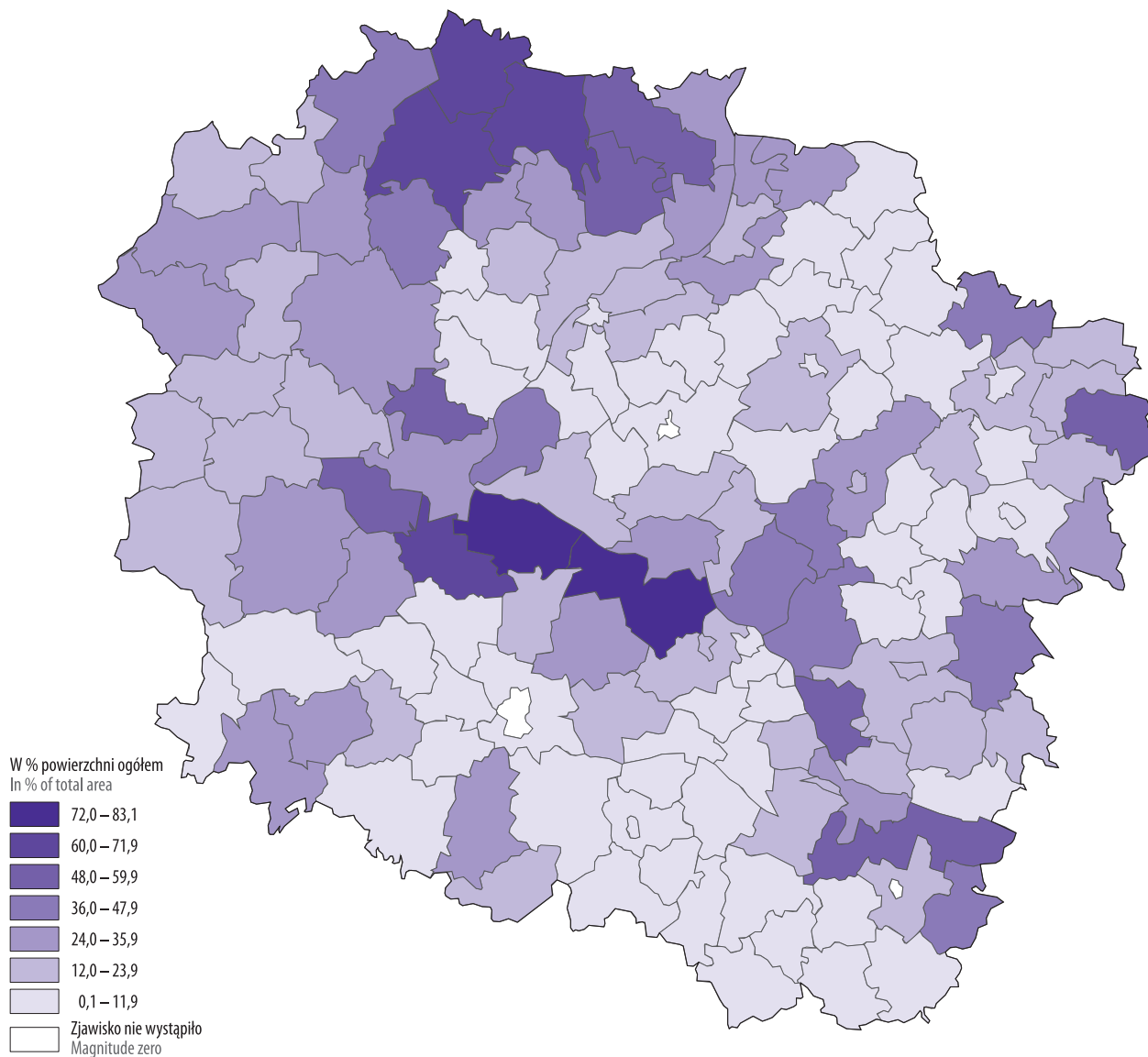
Nie wszystkie ekosystemy objęto ochroną prawną, natomiast pełnią one szereg funkcji ekologicznych, czego przykładem są ekosystemy leśne. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączna powierzchnia gruntów leśnych wynosiła 432,2 tys. ha (z tego 422,2 tys. ha lasów). W porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 117,8 ha, a od 2010 r. o 2,7 tys. ha. Udział gruntów leśnych w powierzchni województwa wynosił 24,1%, natomiast lasów (tzw. wskaźnik lesistości) 23,5%.

Lesistość – stosunek procentowy powierzchni lasów do ogólnej powierzchni geodezyjnej kraju (danej jednostki terytorialnej: województwa, powiatu, gminy).

² Dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

**Mapa 16. Lesistość w 2020 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 16. Forest cover in 2020
As of 31 December

Największy udział lasów w ogólnej powierzchni notowano w gminie wiejskiej Wielka Nieszawka (83,1%). Znaczny udział odnotowano również w gminie miejsko-wiejskiej Solec Kujawski (74,0%). Lasami pokryta była również częściowo powierzchnia miast wojewódzkich, tj. Bydgoszczy (27,6%), a także Torunia (24,6%).

4.6. Odpady przemysłowe i komunalne

4.6. Industrial and municipal waste

Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych zmalała od 2010 r., jednak głównym sposobem ich zagospodarowania w 2020 r. wciąż było przekazywanie innym odbiorcom.

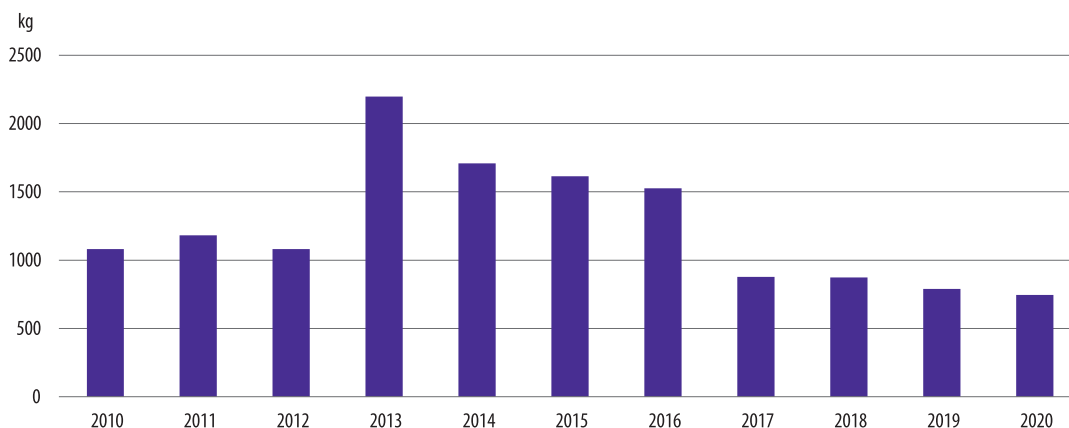
W zagospodarowaniu odpadów komunalnych w 2020 r. duże znaczenie, przy rosnącym udziale odpadów zebranych selektywnie (35,8%), miało składowanie (33,0%).

Pomimo zmniejszającej się od 2010 r. liczby składowisk odpadów komunalnych, ich łączna powierzchnia pozostaje względnie stała. W porównaniu z 2010 r. wyraźnie zmalała liczba dzikich wysypisk.

W ciągu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wytworzonych zostało 1541,7 tys. ton odpadów przemysłowych. Było to o 5,7% mniej niż w poprzednim roku i o 32,0% mniej niż w 2010 r. (w kraju notowano spadek o 4,1% i o 3,5%).

Wykres 11. Odpady przemysłowe wytworzone w ciągu roku na 1 mieszkańca

Chart 11. Industrial waste generated during the year per capita

W 2020 r. odzyskowi we własnym zakresie poddano 22,9% wytworzonych odpadów (o 0,6 p. proc. więcej niż w 2019 r.). Zakłady unieszkodliwiły we własnym zakresie 0,1% odpadów, czyli o 0,5 p. proc. mniej odpadów niż w 2019 r. Innym odbiorcom przekazano 72,2% wytworzonych odpadów (o 1,9 p. proc. mniej niż w 2019 r.), natomiast magazynowano czasowo 4,7% wytworzonych odpadów (o 1,7 p. proc. więcej niż w roku poprzednim).

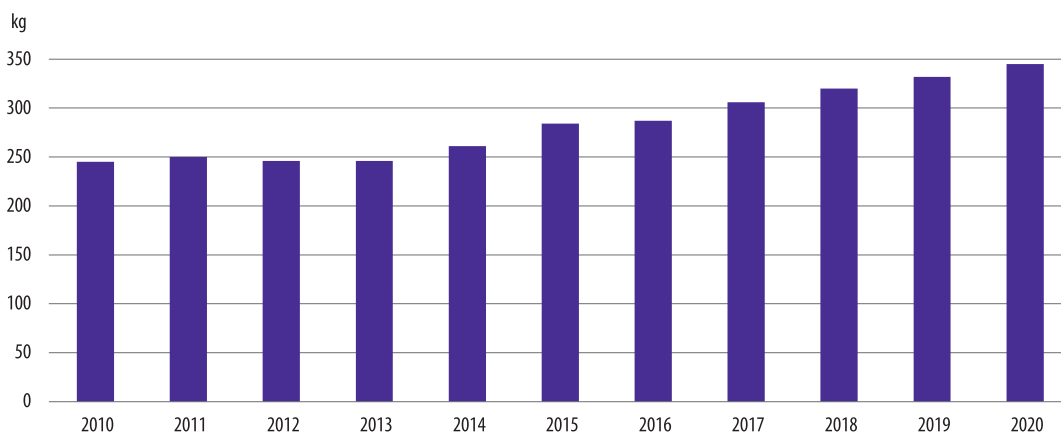
Tym, co w 2020 r. różniło województwo kujawsko-pomorskie od kraju w strukturze zagospodarowania odpadów przemysłowych był niższy udział unieszkodliwiania odpadów we własnym zakresie (w województwie 0,3%, a w kraju 20,0%) oraz większa ilość odpadów przekazywanych innym odbiorcom (o 18,2 p. proc.). W większym stopniu niż w kraju magazynowano czasowo wytworzone odpady (o 2,4 p. proc.), ale w mniejszym stopniu odpady poddawano odzyskowi (o 0,9 p. proc.).

Tablica 7. Odpady przemysłowe
Table 7. Industrial waste

Wyszczególnienie Specification	2010	2020	
	w tys. ton in thousand tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)
Odpady wytworzone (w ciągu roku) – ogółem Waste generated (during the year) – total	2267,7	1541,7	1,4
w tym: of which:			
unieszkodliwione we własnym zakresie disposed by producers on its own	.	4,7	0,0
przekazane innym odbiorcom transferred to other recipients	.	1112,4	1,9
magazynowane czasowo temporarily stored	391,9	72,0	2,9
Odpady dotychczas składowane (stan w końcu roku) – ogółem Waste landfilled (at the end of the year) – total	17301,4	21290,4	1,2

W 2020 r. zebrano 713,5 tys. ton odpadów komunalnych, z tego 600,4 tys. ton odebrano od gospodarstw domowych (wzrost o 7,1% w porównaniu z rokiem poprzednim). Na tle kraju w województwie zebrano 5,4% odpadów. W porównaniu z poprzednimi latami zwiększyła się ich ilość (o 3,5% więcej niż w 2019 r. i o 38,6% niż w 2010 r.).

Wykres 12. Odpady komunalne zebrane w ciągu roku na 1 mieszkańca
Chart 12. Municipal waste collected during the year per capita

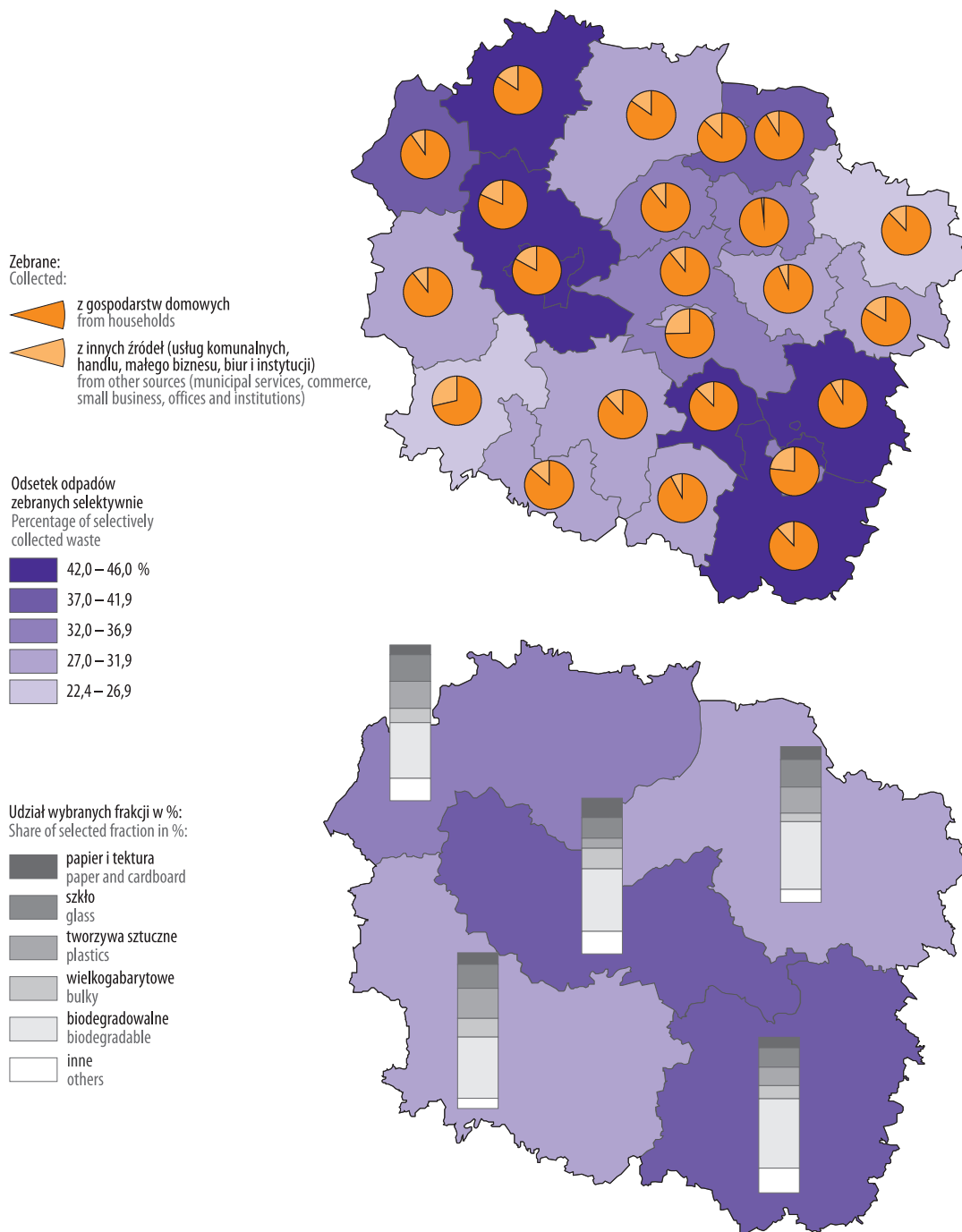

Do przekształcenia termicznego z odzyskiem energii przeznaczono 30,3% odpadów komunalnych, do recyklingu 22,3% odpadów, do przetwarzania biologicznego (kompostowania lub fermentacji) 14,3% odpadów. Składowaniu poddano 33,0% odpadów komunalnych.

Udział składowania w strukturze zagospodarowania był o 13,8 p. proc. niższy niż w poprzednim roku. Jednocześnie zwiększył się poziom recyklingu o 1,8 p. proc.

W 2020 r. selektywnie zebrano 255,7 tys. ton (35,8% ogółu odpadów), z tego z gospodarstw domowych – 236,4 tys. ton odpadów (39,4%). Udziały te niewiele odbiegały od udziału odpadów zebranych selektywnie, jaki monitorowany był w kraju. Równoległe wzrost odsetka odpadów zebranych selektywnie odnotowano w porównaniu z poprzednim rokiem, a także z 2010 r. w województwie (o 5,6 p. proc. i o 26,2 p. proc.), jak również w kraju (o 6,7 p. proc. i o 29,3 p. proc.).

Mapa 17. Odpady komunalne zebrane w 2020 r.
 Map 17. Municipal waste collected in 2020

Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu zebranych odpadów był najniższy w 2020 r. w podregionie inowrocławskim (29,0%, wzrost o 3,7 p. proc. w porównaniu z 2019 r.), natomiast najwyższym udziałem charakteryzował się podregion bydgosko-toruński (39,5%, wzrost o 6,8 p. proc.). Rozpatrując sytuację w powiatach województwa kujawsko-pomorskiego to udział odpadów zebranych selektywnie wahał się od 22,4% w powiecie brodnickim po 46,0% w powiecie tucholskim. Wśród miast wojewódzkich w ten sposób zebrano więcej odpadów w Bydgoszczy (44,4%) niż w Toruniu (30,1%).

Również w strukturze odpadów zebranych z gospodarstw domowych zwiększył się udział odpadów zebrano selektywnie (o 5,1 p. proc. więcej niż w 2019 r. i o 29,3 p. proc. więcej niż w 2010 r.).

Wśród odpadów komunalnych zebranych w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej było odpadów biodegradowalnych (40,8%), a także szkła (14,4%), tworzyw sztucznych (11,6%), wielkogabarytowych (10,8%), a także odpadów zmieszanych odpadów opakowaniowych (8,5%).

Odpady komunalne – odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Tablica 8. Odpady komunalne zebrane selektywnie w ciągu roku
Table 8. Municipal waste collected separately during the year

Wyszczególnienie Specification	2010		2020			
	ogółem total	w tym z gospodarstw domowych of which from households	ogółem total		w tym z gospodarstw domowych of which from households	
	w tonach in tonnes		w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	w tonach in tonnes	w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	
Ogółem Total	49579,1	38168,8	255686,8	5,1	236390,3	5,1
w tym: of which:						
papier i tektura paper and cardboard	8180,7	4972,0	24677,4	4,9	21847,7	5,0
szkło glass	11386,5	9407,5	36836,4	5,0	34666,6	5,0
tworzywa sztuczne plastics	7140,8	5875,0	29722,0	6,1	27476,3	6,1
metale metals	443,4	314,8	383,3	5,2	299,0	4,8
tekstylnia textiles	1270,4	1253,0	200,3	5,3	198,4	5,6
zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne waste electrical and electronic equipment	405,4	355,8	1813,2	4,2	1763,4	4,2

W 2020 r. wśród odpadów wytworzonych dominowały zmieszane odpady komunalne (64,2%), chociaż było ich o 5,6 p. proc. mniej niż w poprzednim roku. W odniesieniu do 2019 r. zmniejszył się udział odpadów zdeponowanych na składowiskach w ilości odpadów zebranych zmieszanych (z 57,5% do 38,6% w 2020 r.).

Według stanu na 31 grudnia 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 23 składowiska odpadów komunalnych (przed rokiem również 23, w 2010 r. – 54), o łącznej powierzchni 132,6 ha. Pomimo że liczba składowisk nie zmieniła się, to łączna powierzchnia czynnych składowisk, na których unieszkodliwiane były odpady komunalne wzrosła o 1,3 ha od 2019 r. i spadła o 42,3 ha od 2010 r.

Czynne kontrolowane składowiska odpadów zajmowały 91,4% powierzchni, na której składowane były odpady komunalne. Pozostała część to dzikie wysypiska, których łączna powierzchnia w 2020 r. wyniosła ok. 12,5 ha. W ciągu roku zlikwidowano 635 takie miejsca, a podczas ich likwidacji zebrano 6,0 tys. ton odpadów komunalnych. Pod tym względem zauważalne jest pogorszenie sytuacji, tj. odnotowano wprawdzie mniej dzikich wysypisk zlikwidowanych w ciągu roku w porównaniu do poprzedniego roku (o 4,2%), ale zebrano z nich większą ilość odpadów (o 143,2%). W porównaniu z 2010 r., w 2020 r. łączna powierzchnia dzikich wysypisk śmieci była o 21,0% większa, a ilość zebranych podczas ich likwidacji odpadów komunalnych wzrosła o 136,7%.

Wydatki gmin i miast na prawach powiatu na gospodarkę odpadami komunalnymi w 2020 r. wyniosły 413,2 mln zł, co było kwotą wyższą niż 2019 r. o 23,2%. W przeliczeniu na 1 t odpadów komunalnych, przypadało 579,11 zł, czyli 92,50 zł więcej niż rok wcześniej. Wydatki na 1 t tych odpadów w województwie kujawsko-pomorskim są niższe niż w kraju o 139,60 zł (w 2019 r. były niższe o 54,67 zł).

4.7. Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska

4.7. Economic aspects of environmental protection

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju, najwięcej nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska przeznaczono na gospodarkę ściekową i ochronę wód. Był to kluczowy kierunek finansowania w latach 2010–2020.

Zmienne w latach pozostawały proporcje nakładów na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami. W gospodarce wodnej przeważały (z wyjątkiem 2010 r.) nakłady na ujęcia i doprowadzenia wody. Nakłady na ochronę środowiska, a także na gospodarkę wodną w całym analizowanym okresie finansowane były przede wszystkim ze środków własnych przedsiębiorstw.

W 2020 r. wysokość nakładów na środki trwałe przeznaczonych na ochronę środowiska w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 460,8 mln zł. Było to o 10,1% więcej niż w poprzednim roku, natomiast o 7,0% mniej niż w 2010 r. Nakłady na ochronę środowiska ponoszone były przede wszystkim ze środków własnych (43,5%), z funduszy ekologicznych (25,0%) oraz ze środków z zagranicy (17,9%).

W strukturze nakładów na środki trwałe służących ochronie środowiska w 2020 r. dominowały nakłady na gospodarkę ściekową i ochronę wód (50,5%, w kraju 48,3%). Kierunek ten miał duże znaczenie w całym okresie począwszy od 2010 r., w którym stanowił 64,0% nakładów. W 2019 r. na gospodarkę ściekową i ochronę wód przeznaczono 59,8% nakładów.

W 2020 r. w ramach ponoszonych nakładów na gospodarkę ściekową i ochronę wód, inwestowano głównie w sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki i wody opadowe, na którą przeznaczono 83,5% nakładów z tej puli, następnie 13,4% przeznaczono na oczyszczanie ścieków komunalnych. W kraju priorytetowe były nakłady na sieć kanalizacyjną odprowadzającą ścieki, następnie na oczyszczanie ścieków komunalnych, na które przeznaczono odpowiednio 74,0% i 21,4%.

Poza gospodarkę ściekową i ochronę wód do znaczących w strukturze nakładów kierunków inwestowania należały ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu (w województwie stanowiła 22,5%, w kraju 32,7%) oraz gospodarka odpadami (odpowiednio 13,2% i 6,5%). W 2010 r. w województwie było to odpowiednio 11,2% oraz 8,4% nakładów. W latach 2010–2020 na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu oraz na gospodarkę odpadami wydano odpowiednio 19,5% oraz 19,1% nakładów na ochronę środowiska, natomiast corocznie występowały nieregularne wahania.

Efekty rzeczowe uzyskane w 2020 r. w zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód to m. in. 98,6 km sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki i 66,1 km sieci odprowadzającej wody opadowe. Nie uruchomiono żadnej oczyszczalni ścieków komunalnych.

W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu przekazano do eksploatacji urządzenia o zdolności do redukcji 6,4 tys. ton zanieczyszczeń gazowych rocznie, ale nie przekazano żadnych urządzeń o zdolności do redukcji zanieczyszczeń pyłowych.

Wykres 13. Struktura nakładów na środki trwałe według źródeł finansowania w latach 2010–2020
Chart 13. Structure of outlays on fixed assets by source of financing in 2010–2020

W 2020 r. na środki trwałe służące gospodarce wodnej przeznaczono 71,5 mln zł, w tym 58,3% pochodziło ze środków własnych przedsiębiorstw, 13,1% z funduszy ekologicznych, 12,2% ze środków budżetu centralnego oraz 8,8% ze środków zagranicznych.

Nakłady na finansowanie gospodarki wodnej w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju przeznaczone zostały głównie na ujęcia i doprowadzenia wody (odpowiednio 66,6% i 47,7%).

Tablica 9. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2010–2020
Table 9. Outlays on fixed assets for environmental protection and water management in 2010–2020

Wyszczególnienie Specification	W tys. zł In thousands PLN	Na 1 mieszkańca ^a w zł Per capita ^a in PLN	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ochrona środowiska – ogółem Environmental protection – total	5244734,2	228,62	4,3
w tym: of which:			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu climate and air protection	1025123,1	44,68	3,0
gospodarka ściekowa i ochrona wód sewage management and waters protection	2560698,2	111,62	4,3
gospodarka odpadami waste management	1004196,3	43,77	7,7
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu ogółem protection of biodiversity and landscape	68250,4	2,98	4,2
pozostała działalność związana z ochroną środowiska other activity connected with environment protection	448207,9	19,54	6,1
Gospodarka wodna – ogółem Water management – total	1298853,8	56,62	4,1
w tym: of which:			
ujęcia i doprowadzenia wody water intakes and systems	596359,8	26,00	4,4
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody construction and modernisation of water treatment plants	334480,5	14,58	7,0

^a Średnia wartość z danego okresu.
^a Average value from a given period.

W latach 2010–2020 na gospodarkę wodną wydatkowano 24,8% ogólnych nakładów przypadających na ochronę środowiska, przy czym w 2010 r. było to 53,6%, a w 2020 r. 15,5%.

W 2020 r. na budowę i modernizację stacji uzdatniania wody przeznaczono 20,1% nakładów przeznaczonych na gospodarkę wodną ogółem (w okresie 2010–2020 stanowiły 25,8% nakładów; w 2010 r. wynosiły 50,2% nakładów, a w 2019 r. 24,8%).

Do efektów rzeczowych gospodarki wodnej uzyskanych w 2020 r. należały m. in.: urządzenia do uzdatniania wody o wydajności 3,8 tys. m³, ujęcia wody o wydajności 3,3 tys. m³, a także 126,5 km sieci wodociągowej. Wszystkie wskazane efekty osiągnęły wartości wyższe niż w 2019 r.

Rozdział 5

Chapter 5

Społeczeństwo

Society

5.1. Kapitał ludzki

5.1. Human capital

Demografia

Demography

Zaobserwowane w 2021 r. procesy demograficzne, podobnie jak w latach poprzednich, wpływają na niekorzystne przemiany powodujące m.in. ubytek rzeczywisty ludności (będący wynikiową ubytku naturalnego oraz ujemnego salda migracji stałej), czy starzenie się mieszkańców.

Liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,7%, tj. do 2 047,9 tys. Większa część ludności zamieszkiwała miasta (58,3%).

Struktura płci ludności w województwie kujawsko-pomorskim na przestrzeni ostatnich lat nie zmieniła się znacząco. Podobnie jak w kraju, liczbowo przeważają kobiety – w końcu grudnia 2021 r. stanowiły 51,6% ogólnej liczby mieszkańców województwa.

Częścią obserwowanych przemian demograficznych są zmiany w strukturze wieku ludności, wyrażane np. poprzez obserwowany spadek liczby dzieci oraz wzrost liczby osób w starszym wieku, co skutkuje starzeniem się ludności. Udział ludności w wieku 65 lat i więcej (osoby starsze) w ogólnej liczbie ludności w 2021 r. wyniósł 18,8% i zwiększył się w skali roku o 0,5 p. proc.

W 2021 r. osoby z najmłodszej grupy wiekowej, tj. dzieci w wieku poniżej 15 lat stanowiły 15,0% ogółu ludności.

W województwie w 2021 r. zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów wyniosła minus 11 563 osoby, podczas gdy rok wcześniej minus 7 452 osoby, a w 2010 r. wyniosła plus 2 143 osoby. Współczynnik ubytku naturalnego w 2021 r. osiągnął wartość minus 5,63.

Na spadek liczby ludności w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, obok ujemnego przyrostu naturalnego, wpływ miało także ujemne saldo migracji stałych. W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r., ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały było ujemne. Różnica między liczbą osób zameldowanych, a wymeldowanych na pobyt stały wyniosła minus 2 189 osób (rok wcześniej minus 2 018 osób).

Stan i struktura ludności

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego zmniejszyła się w skali roku o 14,0 tys. osób, tj. do 2 047,9 tys. Spadek liczby ludności odnotowano także w odniesieniu do stanu z 2010 r. (o 2,4%). Populacja województwa, niezmiennie od wielu lat, stanowi 5,4% ogółu ludności Polski. W 2021 r. większa część ludności województwa (58,3%) zamieszkiwała miasta.

W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważały kobiety, których odsetek w końcu grudnia 2021 r. wyniósł 51,6%, czyli o 0,1 p. proc. więcej niż przed rokiem i w 2010 r. W Polsce struktura ludności według płci była podobna – kobiety w końcu grudnia 2021 r. stanowiły 51,7%.

Analizując zmianę liczby ludności w latach 2010–2021 w powiatach i w miastach na prawach powiatu za-
uważyć można, że tylko w czterech powiatach województwa kujawsko-pomorskiego odnotowano wzrost
liczby ludności. Największy przyrost wystąpił w powiatach położonych wokół miast wojewódzkich, tj.
w powiecie bydgoskim (zmiana o 15,2%) i toruńskim (zmiana o 13,7%). Największy ubytek ludności wy-
stąpił w jednym z miast na prawach powiatu, tj. we Włocławku (o minus 8,6%).

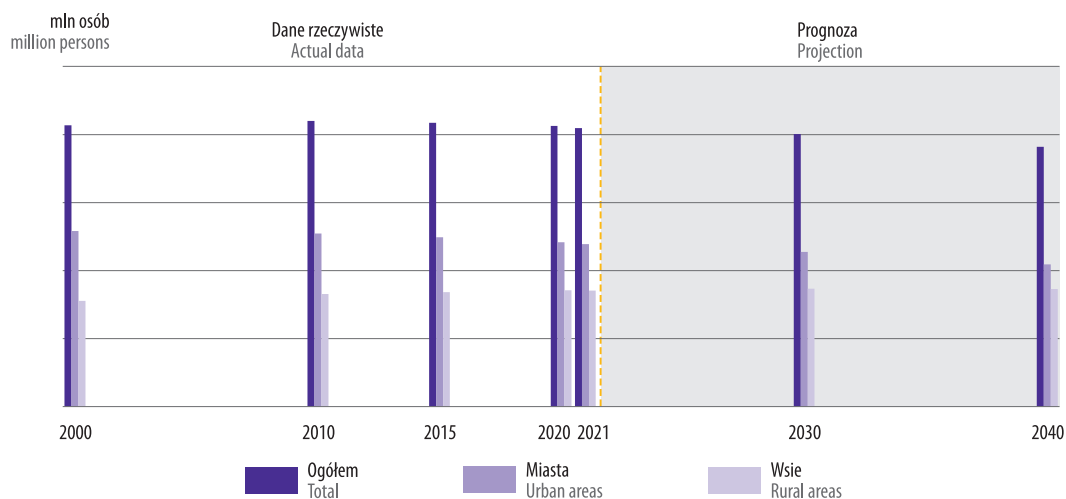
W 2021 r. w porównaniu z 2010 r. liczba ludności wzrosła w 40 gminach województwa kujawsko-pomor-
skiego. Najwyższy wzrost – o 49,1% odnotowano w gminie wiejskiej Obrowo. W 104 gminach zaobserwo-
wano ubytek liczby ludności, największy w gminie miejskiej Nieszawa – o 10,0%.

W miastach wojewódzkich w porównaniu z 2010 r. odnotowano spadek liczby ludności. W Bydgoszczy
ubytek ludności wyniósł 7,0%, a w Toruniu 4,0%.

Tablica 10. Ludność
Table 10. Population

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Ogółem (stan na 31 grudnia) Total (as of 31 December)				
w tys. osób in thousands persons	2099	2086	2062	2048
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	5,4	5,4	5,4	5,4
Kobiety na 100 mężczyzn Females per 100 males	106	106	106	106
Miasta – w % ogółu ludności Urban areas – in % of total population	60,6	59,6	58,6	58,3
Wieś – w % ogółu ludności Rural areas – in % of total population	39,4	40,4	41,4	41,7
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej Population per 1 km ² of total area	117	116	115	114

Wykres 14. Liczba ludności
Stan na 31 grudnia
Chart 14. Population
As of 31 December

Gęstość zaludnienia w województwie w roku 2021 wyniosła 114 osób na 1 km² i spadła o 1 osobę względem poprzedniego roku. W latach 2010–2020 wahała się od 115 do 117 osób na 1 km². W 2021 r. w miastach zamieszkiwały średnio 1432 osoby na 1 km², natomiast na terenach wiejskich – 50 osób na 1 km². W Polsce w 2021 r. przypadały średnio 122 osoby na 1 km².

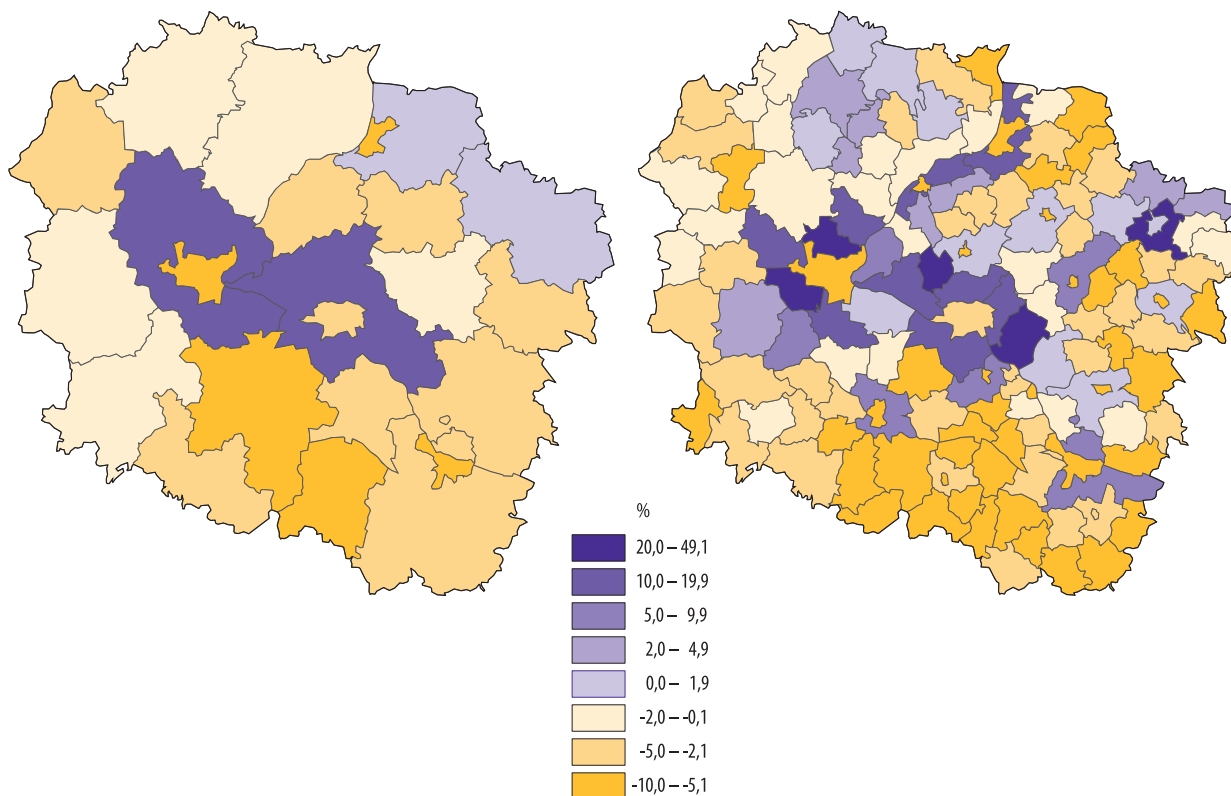
W ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu najgęściej zaludnione były miasta na prawach powiatu będące miastami wojewódzkimi, tj. Bydgoszcz (1927 osób/1 km²) i Toruń (1702 osoby/1 km²). Najmniejszą gęstość zaludnienia zanotowano w powiecie tucholskim (45 osób/1 km²). W przypadku gmin najgęściej zaludnioną jednostką terytorialną w województwie w 2021 r. była gmina miejska Inowrocław (2325 osób/1 km²). Wysoką wartość odnotowano również w gminie miejskiej Chełmża (1809 osób/1 km²). Najmniej zaludnioną gminą była gmina wiejska Wielka Nieszawka – tylko 25 osób/1 km².

W 2021 r. większa część ludności województwa zamieszkiwała w miastach (58,3%). W ciągu roku ubyło tam 13,4 tys. osób. Podobnie było na wsiach gdzie w porównaniu do 2020 r. ubyło 0,6 tys. mieszkańców. W 2021 r., w porównaniu z rokiem 2010, na terenach wiejskich województwa przybyło 3,2% ludności, a w miastach ubyło 6,1%.

Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet na 100 mężczyzn, w końcu 2021 r. wyniósł 106 (w Polsce w 2021 r. wyniósł 107). Zaobserwowano znaczne zróżnicowanie wskaźnika w zależności od miejsca zamieszkania – w miastach ukształtował się na poziomie 112, a na wsiach wyniósł 100 (w Polsce odpowiednio 111 i 101).

**Mapa 18. Zmiana liczby ludności w 2021 r. (w stosunku do 2010 r.)
Stan na 31 grudnia**

Map 18. Population changes in 2021 (compared to 2010)
As of 31 December

W ujęciu powiatów i miast na prawach powiatu pod względem wielkości współczynnika feminizacji dominował Toruń (115 kobiet na 100 mężczyzn). Wysoki współczynnik odnotowano również w pozostałych miastach na prawach powiatu, tj. w Bydgoszczy (113 kobiet na 100 mężczyzn), w Grudziądzu (111) i we Włocławku (113). Najmniej sfeminizowane były powiaty: grudziądzki i tucholski (po 100 kobiet na 100 mężczyzn). W ujęciu gminnym najbardziej sfeminizowana była gmina miejska Ciechocinek – tam na 100 mężczyzn przypadało 121 kobiet. Najmniejszą wartość odnotowano w gminie wiejskiej Kowal (93 kobiety na 100 mężczyzn).

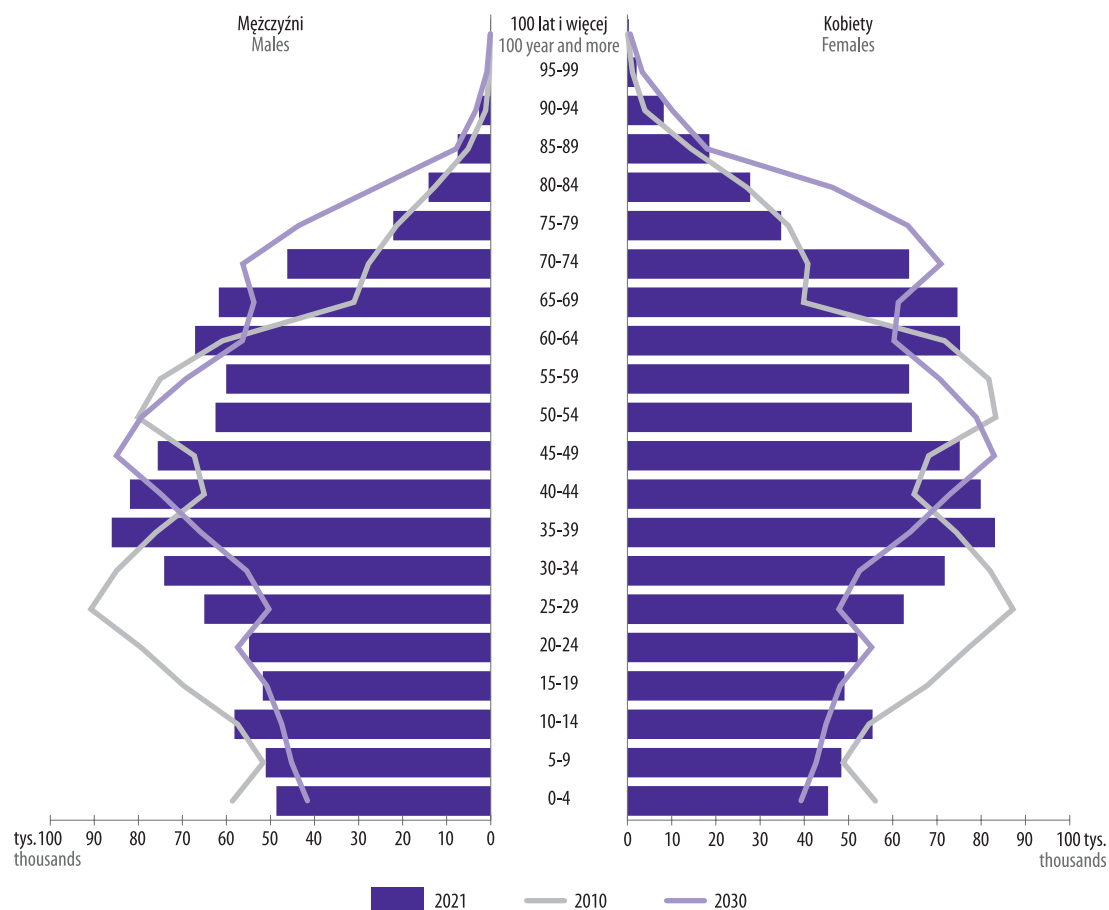
Struktura ludności według płci i wieku

W 2021 r. statystyczny mieszkaniec województwa miał przeciętnie 42,0 lata. Dla mężczyzn parametr ten wyniósł 40,4 lat, kobiety miały 43,7 lata. Mieszkańcy wsi byli młodszy od osób w miastach, ich średni wiek wyniósł 39,7 lat. Żyjący w miastach mieli o 4 lata więcej, tj. 43,7 lata. Prognozuje się, że w 2030 r. mieszkańcy miast będą mieli przeciętnie 48,0 lat, a mieszkańcy terenów wiejskich 44,0 lata.

Struktura płci ludności w województwie kujawsko-pomorskim na przestrzeni ostatnich lat nie zmieniła się znacząco. Bardziej sfeminizowana była populacja miast niż wsi. W 2021 r. w miastach kobiety stanowiły 52,8% ogółu ludności miast, a na wsi 49,9% ogółu mieszkańców wsi.

Wykres 15. Ludność według płci i wieku w latach 2010, 2021 i 2030 Stan na 31 grudnia

Chart 15. Population by sex and age in 2010, 2021 and 2030
As of 31 December

Relacje pomiędzy płciami różnią się w poszczególnych grupach wiekowych. W 2021 r. w młodszych grupach odnotowano przewagę mężczyzn, natomiast w starszych grupach – przewagę kobiet. Przewagę kobiet nad mężczyznami odnotowano od 49. roku życia (z wyjątkiem 51. roku życia). W grupie osób w wieku 65 lat i więcej kobiety stanowiły 59,7%. W 2021 r. średnio na 100 mężczyzn w wieku 65 lat i więcej przypadło 148 kobiet. Współczynnik feminizacji wzrastał w coraz starszych grupach wieku – wśród osób w wieku 85 lat i więcej na 100 mężczyzn przypadało średnio 270 kobiet.

Biorąc pod uwagę lata 2010–2021 można zaobserwować zmianę struktury wieku ludności. Ubywa ludności w młodszych rocznikach wieku, a przybywa w rocznikach starszych, co wskazuje na występujące zjawisko starzenia się ludności.

Wśród osób starszych największą grupę wiekową stanowiły osoby w wieku 65–69 lat. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział tej grupy wśród osób starszych wyniósł 35,4% i w skali roku zmniejszył się o 0,4 p. proc. Wzrost odnotowano w grupie 75–79 lat, gdzie udział wzrósł o 1,1 p. proc. z 13,7% w 2020 r. do 14,8% w 2021 r. Populacja osób w tej grupie wiekowej zwiększyła się o 9,8% w porównaniu z rokiem 2020.

Częścią przemian demograficznych są zmiany w strukturze wieku ludności, wyrażane np. poprzez obserwowany spadek liczby dzieci oraz systematyczny wzrost liczby osób w starszym wieku, co skutkuje starzeniem się ludności.

Na koniec 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. poniżej 18. roku życia wyniosła 368,5 tys. osób i zmniejszyła się w stosunku do 2020 r. o 0,8% (w stosunku do roku 2010 spadła o 9,4%). W województwie kujawsko-pomorskim odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem wyniósł 18,0% i zmniejszył się o 1,4 p. proc. w porównaniu z 2010 r. W 2021 r. w Polsce odsetek ten kształtował się na podobnym poziomie i wyniósł 18,2%.

W 2021 r. zmniejszyła się w porównaniu z 2020 r. liczba ludności w wieku produkcyjnym (18–59 lat w przypadku kobiet, 18–64 lata w przypadku mężczyzn) – w województwie kujawsko-pomorskim spadła o 1,3% i wyniosła 1219,2 tys. osób. W stosunku do roku 2010 spadek wyniósł 10,2%. W województwie nastąpił spadek udziału tej zbiorowości w ogólnej liczbie ludności województwa z 64,7% w 2010 r. do 59,5% w 2021 r. W Polsce w 2021 r. odsetek osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie ludności wyniósł 59,2%.

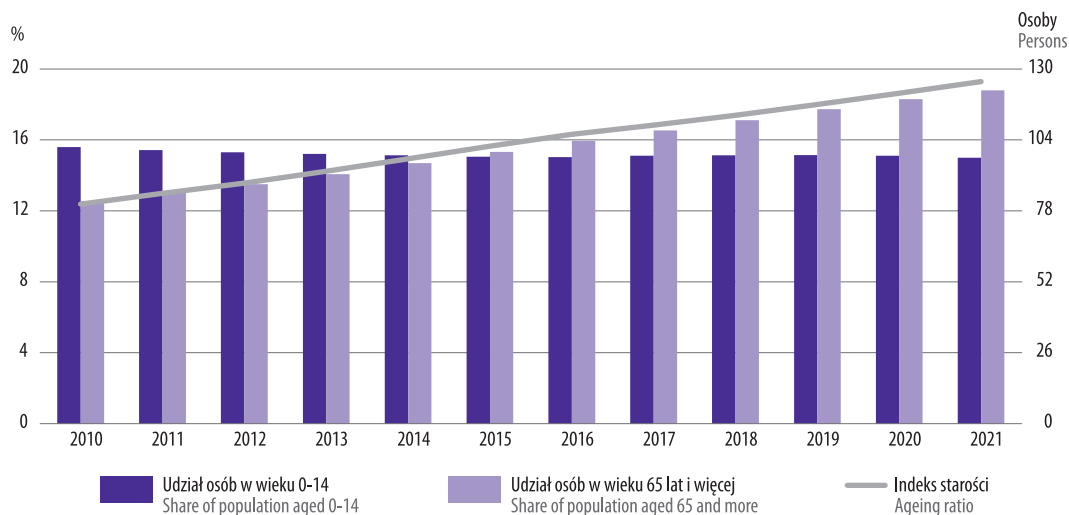
W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak miało to miejsce w Polsce, zaobserwowano wzrost grupy osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej w przypadku kobiet, 65 lat i więcej w przypadku mężczyzn). W 2021 r. liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 1,0% w porównaniu z 2020 r. i aż o 37,4% w porównaniu z 2010 r. Udział tej grupy ludności w populacji województwa kujawsko-pomorskiego wyniósł 22,5% i był o 6,5 p. proc. większy niż w 2010 r. W Polsce w 2021 r. udział tej zbiorowości w liczbie ludności ogółem wyniósł 22,6%.

Najczęściej stosowaną miarą w ocenie procesu starzenia się społeczeństwa jest współczynnik starości demograficznej, określający udział osób w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności. W 2021 r. wyniósł on w województwie kujawsko-pomorskim 18,8% i wzrósł w stosunku do roku poprzedniego o 0,5 p. proc., a w relacji do 2010 r. wzrósł o 6,3 p. proc. W Polsce współczynnik starości demograficznej w 2021 r. wyniósł 19,0%.

Współczynnikiem pozwalającym na ocenę zmian populacji osób młodych jest współczynnik młodości demograficznej, obrazujący relację osób poniżej 15. roku życia w ogólnej liczbie ludności. W 2021 r. udział osób w wieku 0–14 lat w ogólnej liczbie ludności wyniósł 15,0% (w Polsce 15,3%) i zmalał w stosunku do roku 2020 o 0,1 p. proc., a w porównaniu z rokiem 2010 zmalał o 0,6 p. proc.

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym proces starzenia się społeczeństwa jest indeks starości. Wskaźnik ten przedstawia relację pokoleniową dziadków i wnuczków, tzn. liczbę osób w wieku 65 lat i więcej przypadającą na 100 osób w wieku 0–14 lat. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadało 125 osób w wieku 65 lat i więcej (w Polsce 124). W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł 121, a w 2010 r. na 100 osób w wieku 0–14 lat przypadało 80 osób w wieku 65 lat i więcej.

Wykres 16. Indeks starości oraz udział osób w wieku 0–14 i 65 lat i więcej
 Chart 16. Ageing index as well as share of people aged 0–14 and 65 years and more

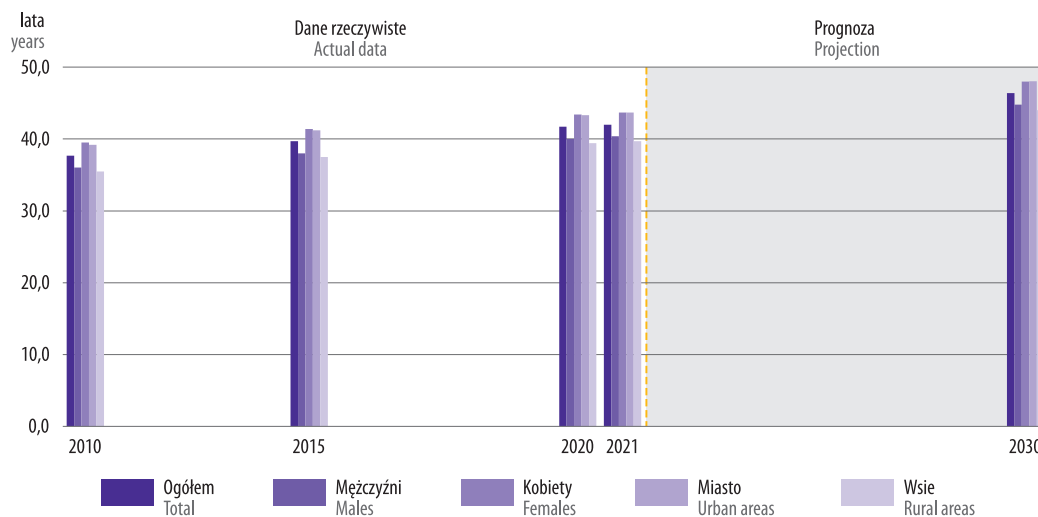

Istotne w ocenie pogłębiania się procesu starzenia się społeczeństwa jest wysoka liczebność grupy osób w wieku sędziwym (85 lat i więcej lat). W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim grupa ta liczyła 40,0 tys. (2,0% ogółu ludności), podczas gdy w 2010 r. tylko 26,2 tys. osób, co stanowiło zaledwie 1,2% całej populacji województwa. Taka sytuacja wynikała m.in. z wydłużania się dalszego trwania życia ludności.

Jedną z miar analizy zaawansowania starzenia się ludności jest relacja osób sędziwych do populacji osób starszych. W 2021 r. udział ten wyniósł 10,5% (w 2020 r. było to 10,7%, w 2010 r. – 9,9%). W 2021 r. Polsce odsetek osób w wieku 85 lat i więcej w populacji osób starszych wyniósł 11,2%.

Kolejną miarą, tzw. współczynnik wsparcia międzypokoleniowego (nazywany również współczynnikiem wsparcia rodziców), wskazuje ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w 2020 r., było to 10 osób w wieku 85 lat i więcej na 100 osób w wieku 50–64 lata (w Polsce w 2021 r. 11 osób). Wraz ze wzrostem tego współczynnika maleją szanse na zapewnienie nieformalnej opieki najstarszym osobom. W 2010 r. wartość współczynnika w województwie wyniosła 6.

Wykres 17. Mediana wieku ludności
 Chart 17. Median age of population

Istotne znaczenie w analizie sytuacji osób starszych mają współczynniki określające potencjał opiekuńczy, czyli potencjalne możliwości udzielenia wsparcia osobie starszej przez rodzinę. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadały 352 osoby w wieku 15–64 lata na 100 osób starszych (w Polsce – 345 osób). Dla porównania wartość współczynnika potencjalnego wsparcia w 2020 r. wyniosła 364 osób, a w 2010 r. 573 osoby. Oznacza to, że zwiększają się zasoby opieki nad osobami starszymi przez członków rodzin.

Małżeństwa, rozwody i separacje

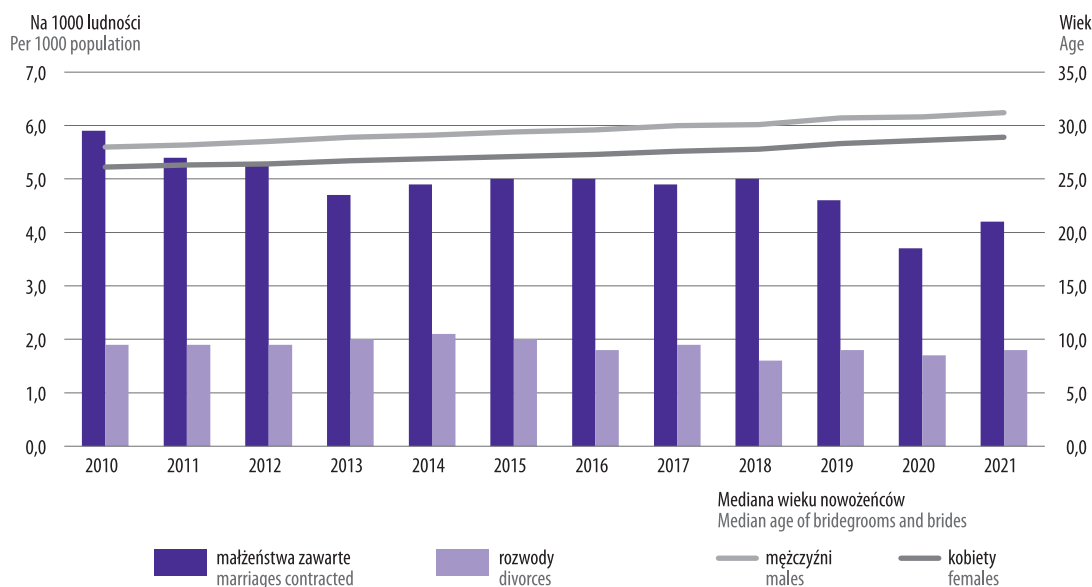
W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. zawarto 8578 małżeństw (59,2% to małżeństwa zawarte w miastach), czyli o 897 więcej niż przed rokiem. Stanowiły one 5,1% małżeństw zawartych w kraju. Małżeństw w województwie zawierano więcej, zarówno w miastach jak i na wsiach, a w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost odpowiednio o 11,0% i o 12,7%. Współczynnik małżeństw wyniósł 4,18 małżeństw na 1000 ludności.

W 2021 r. najwyższy współczynnik małżeństw na 1000 ludności odnotowano w gminie wiejskiej Lianno (6,28 małżeństw na 1000 ludności). Najniższy natomiast w gminie wiejskiej Warlubie gdzie wyniósł 2,33 małżeństw na 1000 ludności. W miastach wojewódzkich współczynnik małżeństw wyniósł odpowiednio 4,71 w Toruniu oraz 4,32 w Bydgoszczy.

Na przestrzeni ostatnich lat podwyższał się wiek nowożeńców. Mediana wieku nowożeńców w 2021 r. wśród mężczyzn wyniosła 31,2 lat, a wśród kobiet 28,9 lat (w 2010 r. było to odpowiednio 28,0 lat i 26,1 lat). W 2021 r. średni wiek mężczyzn zawierających związek małżeński po raz pierwszy wynosił 29,8 lat, a kobiet 27,5 lat (w 2010 r. odpowiednio 27,4 lata i 25,6 lat).

W 2021 r. orzeczono prawomocnie 3783 rozwody (było to o 10,7% więcej niż w 2020 r. i o 5,4% mniej niż w 2010 r.). Współczynnik rozwodów wyniósł 1,84 zdarzeń na 1000 ludności. Biorąc pod uwagę grupy wieku w momencie wniesienia powództwa najczęściej, zarówno w przypadku kobiet jak i mężczyzn, rozwodzili się 35–39 latkowie (odpowiednio 21,6% i 20,9% rozwodów). Wzrosła liczba prawomocnie orzeczonych separacji. W 2021 r. odnotowano 44 separacje, tj. więcej o 15,8% niż w 2020 r. i mniej o 73,0% niż w 2010 r.

Wykres 18. Małżeństwa zawarte i rozwody
Chart 18. Marriages contracted and divorces

Ruch naturalny ludności

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. zarejestrowano 16709 urodzeń żywych, tj. mniej o 1304 niż przed rokiem i mniej o 5887 niż w 2010 r. Współczynnik urodzeń żywych wyniósł 8,13 i był niższy w stosunku do notowanego rok wcześniej (8,71) i niższy od odnotowanego w 2010 r. (10,77). W 2021 r. w kraju współczynnik ten wyniósł 8,69.

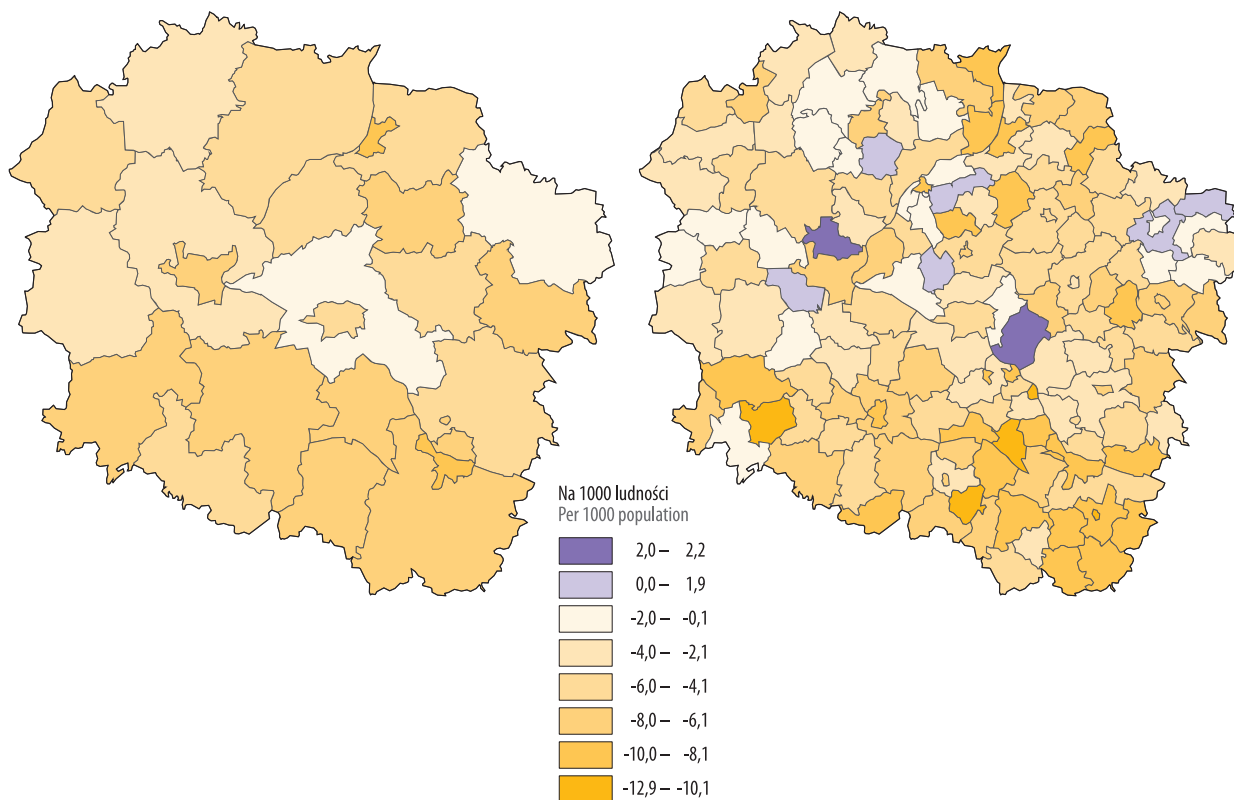
Chłopcy stanowili 51,9% wszystkich urodzeń żywych. Więcej dzieci urodziło się w miastach, gdzie zarejestrowano 9394 urodzeń żywych. Natomiast w przypadku współczynnika urodzeń żywych większą wartość odnotowano na wsiach – 8,58, wobec 7,82 w miastach. W 2021 r. urodzenia pierwszego dziecka stanowiły 43,7% urodzeń żywych (w 2010 r. 50,6%).

Od 2013 r. liczba urodzeń w województwie kujawsko-pomorskim była niższa od liczby zgonów (z wyjątkiem 2014 r., gdy odnotowano nieznaczny dodatni przyrost naturalny). W 2021 r. zarejestrowano 28272 zgony, tj. więcej o 2807 zgonów niż przed rokiem i o 7819 zgonów więcej niż w 2010 r. (wówczas wystąpiła nadwyżka urodzeń nad zgonami). Ogólny współczynnik zgonów wyniósł 13,76, podczas gdy rok wcześniej – 12,31, a w 2010 r. wyniósł 9,75. W 2021 r. w kraju współczynnik ten ukształtował się na poziomie 13,61.

W 2021 r. wśród osób zmarłych przeważali mężczyźni, którzy stanowili 51,7% wszystkich zmarłych (52,8% w 2010 r.) Analizując zgony pod kątem średniego wieku osoby zmarłej można zauważyć zróżnicowanie ze względu na płeć. Połowa zmarłych nie ukończyła 75,3 lat, przy czym wiek średni zmarłych mężczyzn wyniósł 71,6 lat, a kobiet 81,0 lat.

Mapa 19. Przyrost naturalny ludności w 2021 r.

Map 19. Natural increase in 2021

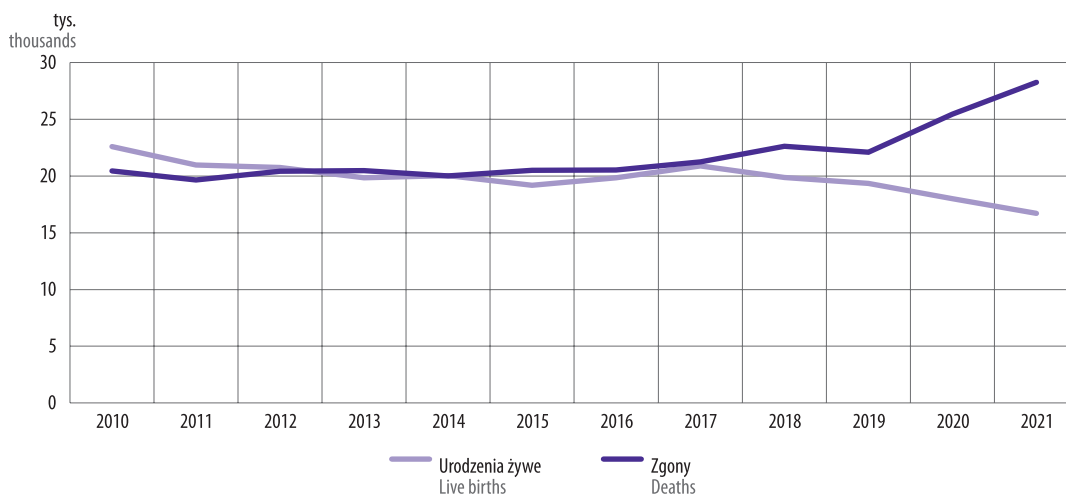

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. zanotowano ujemny przyrost naturalny. Różnica między liczbą urodzeń żywych i zgonów wyniosła minus 11563, podczas gdy rok wcześniej minus 7452, a w 2010 r. wyniosła 2143. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2021 r. osiągnął wartość minus 5,63 na 1000 ludności i był niższy niż w roku poprzednim (minus 3,60) i w 2010 r. (1,02). Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce w 2021 r. ukształtował się na poziomie minus 4,93 osób.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w powiecie brodnickim (1,75 osób na 1000 ludności). Najniższą wartość współczynnika zanotowano w mieście na prawach powiatu Włocławek (minus 9,20 osób na 1000 ludności).

W województwie, w ujęciu gminnym, zaobserwowano przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego. W 136 gminach współczynnik był ujemny – najniższą wartość odnotowano w gminie wiejskiej Gąsawa (minus 12,90 osoby na 1000 ludności). W 8 gminach województwa przyrost naturalny był dodatni. Najwyższy współczynnik przyrostu naturalnego odnotowano w gminie wiejskiej Osielsko – 2,16 osób na 1000 ludności. W miastach wojewódzkich wartość współczynnika przyrostu naturalnego wyniosła: minus 4,98 osób na 1000 ludności w Toruniu oraz minus 6,80 osób na 1000 ludności w Bydgoszczy.

Wykres 19. Urodzenia żywe i zgony
Chart 19. Live births and deaths

Urodzenia i dzietność kobiet

Liczba urodzeń uzależniona jest od liczby potencjalnych matek, tzn. liczby kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat) oraz ich płodności. Według stanu w końcu grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim kobiet w wieku rozrodczym było 473,6 tys., co stanowiło 44,8% ogółu kobiet (w 2010 r. stanowiły 48,2% ogółu kobiet).

W 2021 r., podobnie jak w roku poprzednim największy udział (32,8%) w ogólnej liczbie urodzeń żywych stanowiły urodzenia z matek mających 25–29 lat (w 2010 r. 36,8%). Kobiety w tej grupie wieku stanowiły 13,2% ogółu kobiet w wieku rozrodczym (w 2020 r. 13,7%, w 2010 r. 16,7%). W 2021 r. zwiększył się w porównaniu z rokiem 2020 o 0,8 p. proc. (do 31,3%) odsetek urodzeń wśród matek w wieku 30–34 lata. Urodzenia młodocianych matek, tj. do 19. roku życia stanowiły 2,6% ogółu urodzeń żywych i było to o 2,8 p. proc. mniej niż w 2010 r. Zwiększył się natomiast odsetek matek rodzących w starszym wieku, tj. 40–49 lat (z 1,5% w 2010 r. do 3,5% w 2021 r.).

W 2021 r. w porównaniu z 2010 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik płodności kobiet oznaczający liczbę urodzeń żywych przypadającą na 1000 kobiet w wieku 15–49 lat, zmniejszył się z 43,15 urodzeń w 2010 r. do 35,09 urodzeń w 2021 r. W miastach województwa wartość wskaźnika w 2021 r. wyniosła 34,54, a na wsiach 35,83.

Innym ważnym czynnikiem obrazującym sytuację demograficzną jest współczynnik dzietności ogólnej. Oznacza on liczbę dzieci, które urodziłyby przeciętnie kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat) przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłyby z intensywnością obserwowaną w badanym roku, tzn. przy przyjęciu cząstkowych współczynników płodności z tego okresu za niezmiennie. Liczba dzieci urodzonych w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010–2021 nie zapewniała prostej zastępowalności pokoleń i wahała się pomiędzy 1,25–1,41 urodzeń na 1 kobietę w wieku rozrodczym. Najbardziej korzystna sytuacja demograficzna, tj. gwarantująca prostą zastępowalność pokoleń, występuje gdy współczynnik dzietności kształtuje się w granicach 2,10–2,15. Oznacza to, że w danym roku na 1 kobietę w wieku 15–49 lat powinno przypadać średnio 2 urodzonych dzieci. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim dzietność kobiet wyniosła 1,25 dzieci, natomiast w Polsce współczynnik wyniósł 1,32 dzieci.

W województwie mediana wieku kobiet rodzących dziecko w 2021 r. wyniosła 30,0 lat i wzrosła w stosunku do 2010 r. o 2,0 lata. Zwiększył się też średni wiek kobiet rodzących pierwsze dziecko z 26,1 lat w 2010 r. do 28,1 lat w 2021 r. Mediana wieku mieszkanek miast rodzących dziecko w 2021 r. wyniosła 30,4 lat (w przypadku urodzenia pierwszego dziecka było to 28,7 lat). Średni wiek mieszkanek wsi rodzących dziecko wyniósł 29,5 lata (pierwsze dziecko w wieku 27,2 lat).

Dane o zgonach według przyczyn ze względu na 2 etapową metodę opracowania danych, prezentowane są z rocznym opóźnieniem. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, najczęstszą przyczyną zgonów, tak jak w 2010 r., były choroby układu krążenia oraz nowotwory – łącznie były one przyczyną 56,0% spośród 25465 zgonów. Choroby układu krążenia stanowiły przyczynę 30,2% (7683 zgony) ogólnej liczby zgonów w województwie kujawsko-pomorskim; w porównaniu z 2010 r. liczba zgonów z tego powodu zmalała o 16,4%. W 2020 r. przeciętnie na 100 tys. mieszkańców województwa przypadały 371,3 zgony z powodu chorób układu krążenia (w 2010 r. 437,6 zgonów).

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim odnotowano 6571 zgonów z powodu nowotworów i było to w porównaniu z 2010 r. więcej o 12,3%. Nowotwory w analizowanym roku były przyczyną 25,8% ogółu zgonów w województwie. W przeliczeniu na 100 tys. osób odnotowano 317,6 zgonów z powodu nowotworów (w 2010 r. 278,8 zgonów).

COVID-19 w 2020 r. był przyczyną 2217 zgonów. Było to 8,7% ogółu zgonów w województwie kujawsko-pomorskim (identyczny odsetek odnotowano w Polsce).

Przyczyną 1660 zgonów w 2020 r. były choroby układu oddechowego, co stanowiło 6,5% ogółu zgonów w województwie. Liczba zgonów spowodowanych tymi schorzeniami zwiększyła się w porównaniu z 2010 r. o 29,1%.

W 2020 r. zewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu (m.in. wypadki komunikacyjne, urazy, zatrucia, samobójstwa czy zabójstwa) były przyczyną 1190 zgonów (4,7% wszystkich zgonów w województwie; o 7% więcej niż w 2010 r.). Natomiast choroby układu trawiennego przyczyniły się do 966 zgonów (3,8% wszystkich zgonów w województwie, o 27,3% więcej niż w 2010 r.).

W 2021 r. odnotowano 93 zgony niemowląt. W stosunku do 2020 r. nastąpił wzrost o 29,2%. Wartość współczynnika zgonów niemowląt wyniosła 5,57 zgonów na 1000 urodzeń żywych (w 2020 r. 4,00, a w 2010 r. 5,80 zgonów na 1000 urodzeń żywych). W Polsce w 2021 r. wartość współczynnika wyniosła 3,94 zgonów na 1000 urodzeń żywych.

W województwie w 2021 r. odnotowano większą liczbę zgonów niemowląt wśród chłopców – było to 60,2% zgonów niemowląt ogółem. Zgony niemowląt odnotowane w miastach stanowiły 54,8% zgonów niemowląt ogółem. Z ogólnej liczby zgonów niemowląt 81,7% to zgony niemowląt w pierwszym miesiącu życia, w tym wczesne zgony noworodków (w pierwszym tygodniu życia) stanowiły 48,4% zgonów niemowląt.

Migracje ludności

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r., podobnie jak we wcześniej analizowanych latach, ogólne saldo migracji ludności na pobyt stały było ujemne. Oznacza to, że liczba osób wymeldowanych z pobytu stałego przekroczyła liczbę osób zameldowanych na pobyt stały w tym czasie. Różnica ta wynosiła: w 2021 r. minus 2189 osób, w 2020 r. minus 2018 osób, a w 2010 r. minus 1683 osoby. W 2021 r. w Polsce odnotowano dodatnie saldo migracji stałej wynoszące 3404 osoby. Współczynnik salda migracji stałej w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wyniósł minus 1,07 osób na 1000 ludności (w Polsce 0,09).

Analizując saldo migracji ludności na pobyt stały w województwie kujawsko-pomorskim według powiatów w 2021 r. należy stwierdzić, iż przyjęło ono wartości dodatnie w sześciu powiatach: bydgoskim, toruńskim, grudziądzkim, włocławskim, aleksandrowskim i żnińskim. Wartości salda migracji na pobyt stały we powiatach tych wahała się od 15,81 osób w przeliczeniu na 1000 ludności w powiecie bydgoskim do 0,20 osób na 1000 ludności w powiecie żnińskim.

W 42 gminach województwa kujawsko-pomorskiego saldo migracji było dodatnie. Najwyższy współczynnik salda migracji wystąpił w gminie wiejskiej Osielsko, gdzie na 1000 ludności do gminy przybyło 40,41 osób. Nieco niższy współczynnik odnotowano w gminach wiejskich Białe Błota i Obrowo (odpowiednio 29,20 osób na 1000 ludności i 26,54 osób na 1000 ludności). W gminie miejsko-wiejskiej Więcbork oraz w gminach wiejskich Chocień, Osiek i Skrwilno współczynnik wyniósł 0,00. W pozostałych 98 gminach saldo migracji było ujemne. Najniższą wartość współczynnika zarejestrowano w gminie wiejskiej Radomin (minus 11,15 osób na 1000 ludności).

W miastach wojewódzkich saldo migracji stałej na 1000 ludności wyniosło: minus 2,51 osoby w Toruniu, a w Bydgoszczy minus 5,80 osób.

W 2021 r. saldo migracji wewnętrznych wyniosło minus 2204 osób, przy wymeldowaniach 24702 osób oraz zameldowaniach 22498 osób. W stosunku do 2020 r. liczba wymeldowań i zameldowań wzrosła odpowiednio o 10,7% i o 11,4% (w stosunku do 2010 r. zanotowano odpowiednio wzrost o 1,4% i spadek o 1,9%). Współczynnik salda migracji wewnętrznych wyniósł w 2021 r. minus 1,07 osoby na 1000 mieszkańców (w 2020 r. wyniósł minus 1,02 osoby, a w 2010 r. minus 0,69 osoby).

Większość wymeldowań, jak i zameldowań odnotowano w granicach województwa kujawsko-pomorskiego – migracje w ruchu wewnątrzwojewódzkim (18379 osób) stanowiły 74,4% wymeldowań i 81,7% zameldowań w ramach migracji wewnętrznych.

Na zmniejszenie liczby ludności w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wpłynął odpływ znacznej liczby mieszkańców do innych województw (6323 osoby), przy saldzie migracji międzywojewódzkich minus 2204 osoby.

W 2021 r. większość spośród ogółu wymeldowań z województwa kujawsko-pomorskiego do innych województw była skierowana do: wielkopolskiego (25,2%), pomorskiego (24,8%) oraz mazowieckiego (20,0%). Łącznie do tych trzech województw wyprowadziło się 4,4 tys. osób.

Do województwa kujawsko-pomorskiego najwięcej w 2021 r. przeprowadziło się Wielkopolan (0,8 tys. osób). Nieznacznie mniej osób pochodziło z województw mazowieckiego i pomorskiego (z każdego z nich po 0,7 tys. osób). Mieszkańcy z tych trzech województw stanowili 54,3% ogółu migrantów z innych województw.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w 2010 r., kobiety stanowiły większość wśród osób migrujących wewnątrz województwa (52,5%).

Analizując wiek migrantów najbardziej skłonne do migracji wewnętrznej były osoby w wieku 25–29 lat. W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby w tej grupie wieku stanowiły 13,2% napływu i 14,7% odpływu migracyjnego na pobyt stały. Znaczną grupą migrantów były również osoby w wieku 30–34 lata (odpowiednio 13,3% i 14,3% udziału). Dzieci w wieku 0–14 lat stanowiły odpowiednio 22,6% i 21,7% danej grupy migrantów.

W województwie kujawsko-pomorskim, tak jak w większości województw, wystąpiło zjawisko odpływu ludności z miast na tereny wiejskie. W 2021 r. w wewnętrznym ruchu migracyjnym, wieś jako nowe miejsce zamieszkania wybrano w 56,8% przypadkach wymeldowań ogółem (o 4,6 p. proc. więcej niż w 2010 r.). W województwie kujawsko-pomorskim wewnętrzny napływ migracyjny z miast stanowił 57,0% zameldowań (o 1,0 p. proc. mniej niż 2010 r.). W 2021 r. saldo migracji wewnętrznych dla miast województwa kujawsko-pomorskiego wyniosło minus 5210 osób, a na wsiach plus 3006 osób.

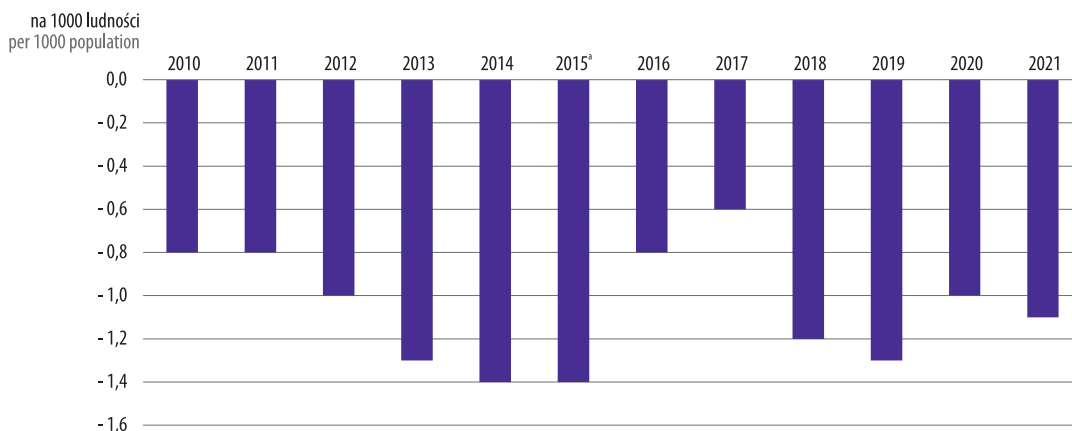
W województwie kujawsko-pomorskim od 2016 r. utrzymuje się dodatnie saldo migracji zagranicznej – w 2021 r. wyniosło 15 osób. Z zagranicy do województwa kujawsko-pomorskiego przybyło 538 osób, zaś z województwa za granicę wyjechały 523 osoby. W porównaniu z 2020 r. liczba imigrantów zwiększyła się o 15,9% (w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 2,3%). Odnotowano również wzrost liczby emigrantów – o 41,4% (w porównaniu z 2010 r. spadek o 31,7%). Współczynnik salda migracji zagranicznych w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wyniósł 0,01 osób na 1000 ludności.

Do województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. najwięcej z zagranicy przeprowadziło się mieszkańców Wielkiej Brytanii (175 osób); był to również najczęstszy kierunek emigracji (169 osób). Popularnym kierunkiem migracji były również Niemcy (przybyło 120 osób, a wyemigrowało 156 osób).

Wśród emigrantów przeważały kobiety, zaś wśród imigrantów mężczyźni i stanowili oni odpowiednio 50,5% i 52,8% danej grupy migrantów.

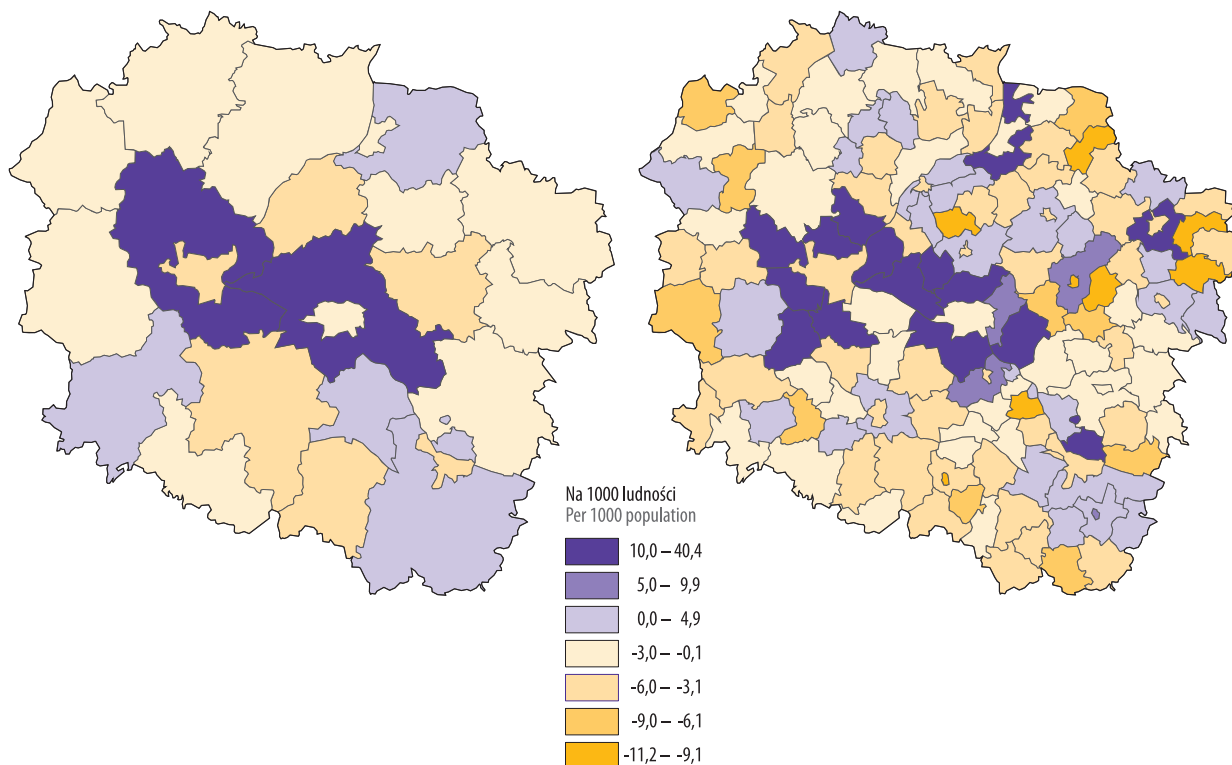
Imigrujące dzieci (0–14 lat) stanowiły 57,1% imigrantów, w tym odsetek dzieci w wieku 0–4 lata wyniósł 31,6% imigrantów ogółem. Mniej osób w wieku 0–14 lat wyemigrowało (59 osób) niż przybyło z zagranicy (307 osób). Wśród dorosłych najwięcej imigrantów było w wieku 30–34 lata (41 osób). Niewiele mniej liczna była grupa imigrantów w wieku 35–39 lat (36 osób). Wśród emigrantów najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 35–39 (97 osób). Drugą w kolejności była grupa osób w wieku 30–34 lat (79 osób). Osoby w wieku 25–44 lata stanowiły 58,1% emigracji ogółem (wśród imigrantów stanowili oni 21,9% imigracji ogółem).

Wykres 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały
Chart 20. Net migration of population for permanent residence

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.
a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used.

Mapa 20. Saldo migracji ludności na pobyt stały w 2021 r.
 Map 20. Net migration of population for permanent residence in 2021

Edukacja Education

W 2020 r. w porównaniu z 2010 r. w województwie kujawsko-pomorskim zwiększyła się liczba dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego. Większość z nich korzystała z przedszkoli (w 2020 r. 77,5%).

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych to 17 uczniów na 1 oddział.

Ze wszystkich szkół ponadpodstawowych w województwie największym zainteresowaniem uczniów cieszyła się nauka w technikumach i w liceach ogólnokształcących. Z szerokiej gamy dostępnych kierunków kształcenia, najwięcej absolwentów ogólnozawodowych szkół średnich, jak i szkół branżowych I stopnia ukończyło kierunki z podgrupy inżynieryjno-technicznej.

Egzamin maturalny w 2021 r. zdało 70,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły, tj. 1,3 p. proc. mniej niż rok wcześniej.

Według BAEL wykształceniem wyższym w 2021 r. legitymowało się 22,1% mieszkańców województwa. Było to o 8,5 p. proc. więcej niż w 2010 r. Wśród absolwentów uczelni z roku akademickiego 2019/2020 największy udział (26,7%) stanowili kończący kierunki studiów z grupy biznes, administracja i prawo.

Od 2010 r. w województwie kujawsko-pomorskim utrzymuje się tendencja wzrostu wydatków na cele związane z edukacją w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2020 r. w skali roku wydano o 6,4% więcej niż w 2019 r.

W końcu września 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowały 1072 placówki wychowania przedszkolnego (4,8% wszystkich w kraju), tj. o 12 placówek mniej niż w roku poprzednim, ale o 135 placówek więcej niż w końcu września 2010 r. Wśród nich największy udział stanowiły przedszkola (52,4%). Drugą grupą pod względem udziału w strukturze były oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (40,7%). Pozostałe to punkty przedszkolne (6,8% udziału) oraz zespół wychowania przedszkolnego (0,1% udziału).

W 2020 r. ponad połowa placówek wychowania przedszkolnego w województwie kujawsko-pomorskim (50,5%) zlokalizowana była na wsiach. Wśród nich najwięcej było oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych (332 placówki, tj. 76,1% wszystkich w województwie). Na wsiach działały 164 przedszkola (29,2% wszystkich w województwie). W 17 gminach wiejskich przedszkola nie funkcjonowały. Spośród placówek w miastach dominowały przedszkola (398 placówek, tj. 70,8% wszystkich w województwie). W Bydgoszczy i w Toruniu działało łącznie 30,6% wszystkich przedszkoli w województwie.

Placówki wychowania przedszkolnego w końcu września 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim dysponowały 3565 oddziałami. Było to o 5 oddziałów mniej niż w roku poprzednim, ale o 1105 więcej niż w końcu września 2010 r. W każdym ze wspomnianych lat największy udział stanowiły oddziały w przedszkolach (w 2020 r. było ich 74,2%).

Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole. Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczane są przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne.

Tablica 11. Wychowanie przedszkolne^a
Table 11. Pre-primary education^a

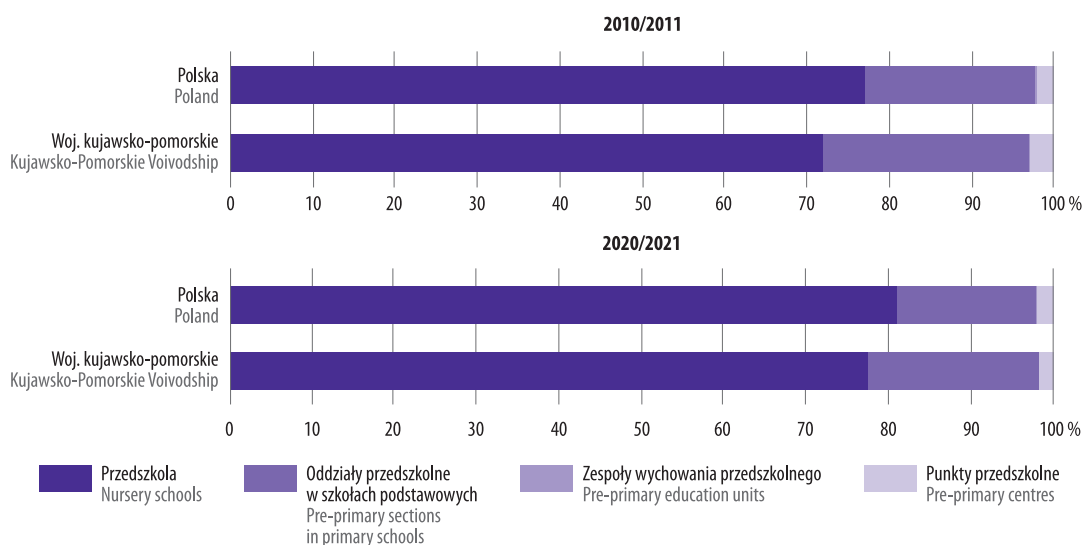
Wyszczególnienie Specification	2010/2011	2015/2016	2019/2020	2020/2021
Placówki: Establishments:				
miasta urban areas	937	1040	1084	1072
wsie rural areas	382	476	529	531
w tym przedszkola of which nursery schools	555	564	555	541
w tym specjalne of which special	341	474	554	562
Dzieci: Children:	7	6	14	13
miasta urban areas	51796	55813	69169	69176
wsie rural areas	36260	37525	45999	45795
w tym w wieku: of which at the age of:	15536	18288	23170	23381
6 lat 6	16693	4248	18744	19419
5 lat 5	14381	21494	18040	17549

^a W latach 2015/2016-2020/2021 łącznie z dziećmi przebywającymi w placówkach wykonujących działalność leczniczą.
a On the years 2015/2016-2020/2021 including children staying in the units performing health care activities.

W ramach systemu oświaty w roku szkolnym 2020/2021 wychowaniem przedszkolnym objętych było w województwie kujawsko-pomorskim 69,2 tys. dzieci (4,9% wszystkich dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w kraju). Było to podobnie ile rok wcześniej, ale o 33,6% więcej niż w roku szkolnym 2010/2011. Większość dzieci (77,5%) uczęszczała do przedszkoli (w roku szkolnym 2010/2011 udział mniejszy o 5,4 p. proc.). Przy czym w kraju udział tych dzieci był większy (odpowiednio o 3,5 p. proc. i o 5,0 p. proc.). Ponad połowa dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (66,2% w roku szkolnym 2020/2021) uczęszczała do placówek miejskich.

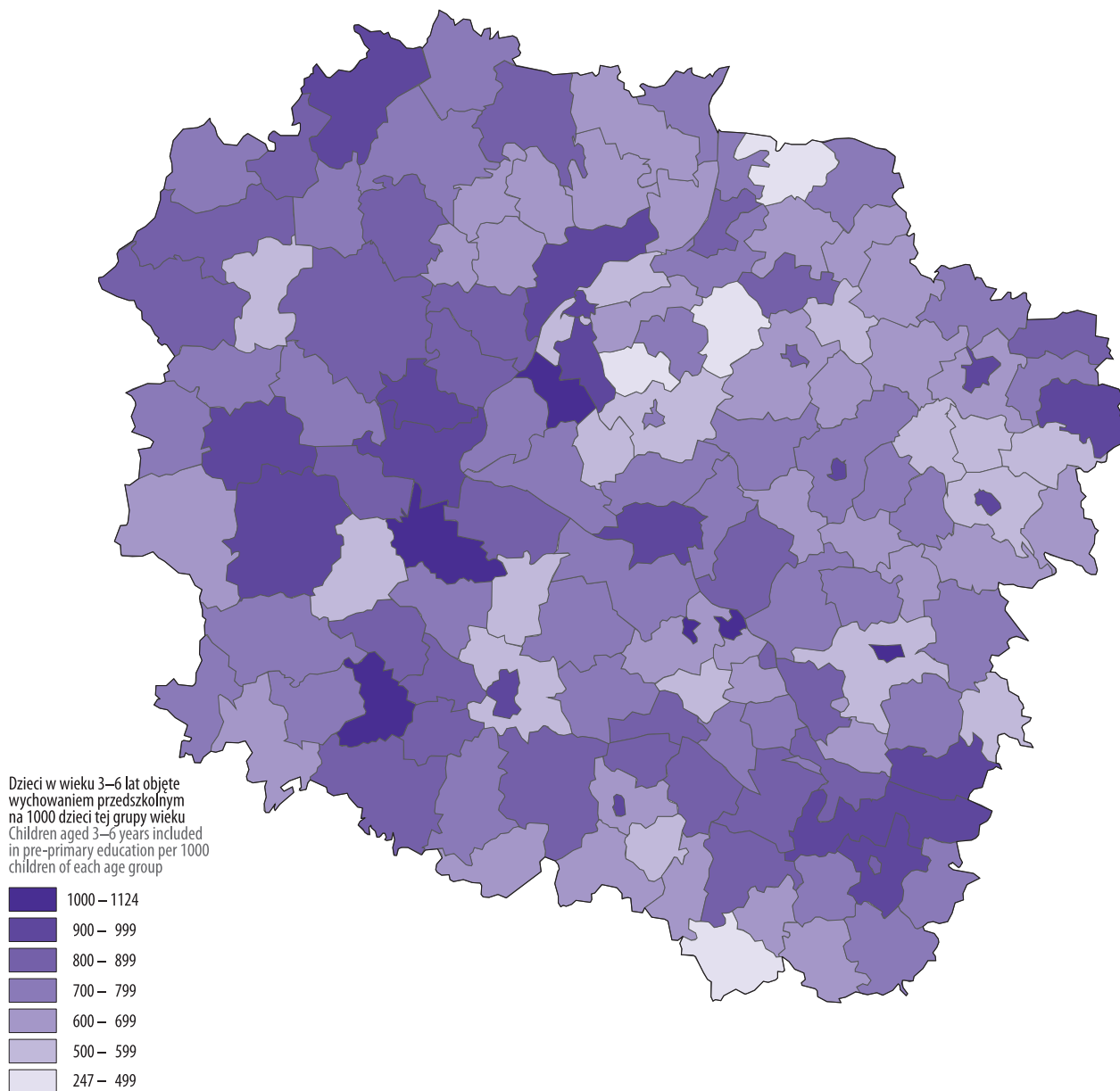
W końcu września 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim uczęszczało średnio 65 dzieci do 1 placówki wychowania przedszkolnego (w kraju średnio 64 dzieci do 1 placówki), tj. o 1 dziecko na 1 placówkę więcej niż w roku poprzednim i o 10 dzieci na 1 placówkę więcej niż w końcu września 2010 r. W miastach przypadało średnio 86 dzieci na 1 placówkę, a na wsiach 43 dzieci na 1 placówkę. W samych przedszkolach w 2020 r. przypadało średnio 95 dzieci na 1 placówkę (w kraju 87 dzieci na 1 placówkę), tj. o 1 dziecko na 1 placówkę mniej niż rok wcześniej i o 14 dzieci na 1 placówkę mniej niż w 2010 r. Zmniejsza się także liczba dzieci przypadająca na 1 oddział w przedszkolach. W 2020 r. zarówno w województwie, jak i w kraju wskaźnik ten wyniósł średnio 19 (rok wcześniej 20), co oznacza o 4 dzieci na 1 oddział mniej niż w 2010 r.

Wykres 21. Struktura dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego według typów placówek
Chart 21. Structure of children in pre-primary establishments by type of establishments

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

Mapa 21. Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2020/2021
 Map 21. Pre-primary education in the 2020/2021 school year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
 Source: data of the Ministry of Education and Science.

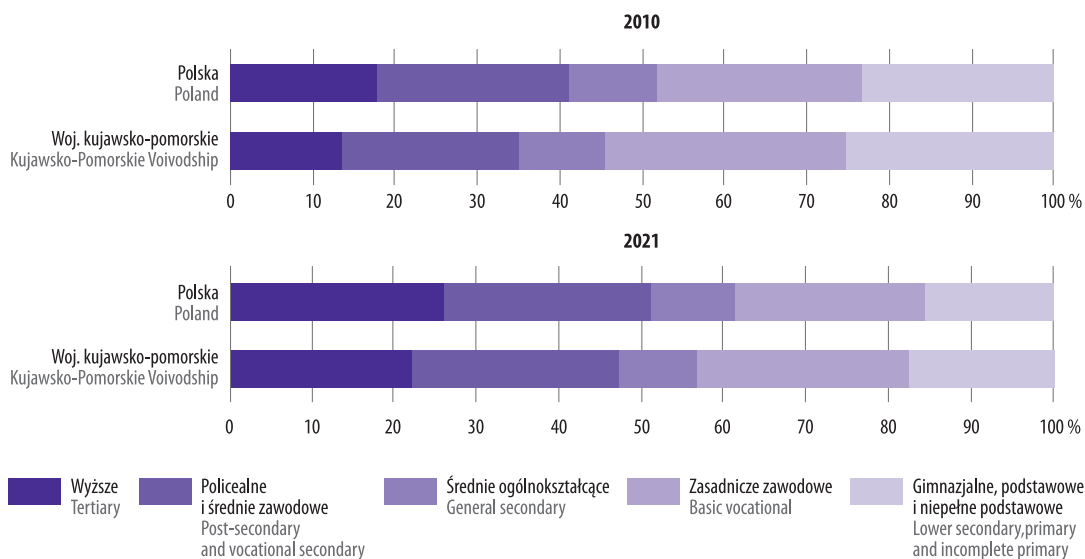
Jednym z mierników powszechności dostępu dzieci do placówek wychowania przedszkolnego jest liczba dzieci w wieku 3–6 lat objęta wychowaniem przedszkolnym przypadająca na 1000 dzieci w tej grupie wieku. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 845 (w kraju 901). Było to mniej o 8 dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na 1000 dzieci w tej grupie wieku niż w 2019 r., ale o 244 dzieci więcej niż w 2010 r. Porównanie wartości analizowanego wskaźnika w 2020 r. w miastach (1004), jak i na wsiach (646), świadczy o lepszym dostępie dzieci do tych placówek w miastach.

W 2020 r. w odniesieniu do 2010 r. poprawiła się dostępność dzieci do placówek wychowania przedszkolnego zarówno w miastach (o 246 dzieci w wieku 3–6 lat objęta wychowaniem przedszkolnym przypadająca na 1000 dzieci w tej grupie wieku), jak i na wsiach (o 241 dzieci).

W 2020 r. spośród wszystkich 144 gmin województwa kujawsko-pomorskiego wartość omawianego wskaźnika przekroczyła średnią dla województwa w 40 gminach. W 6 gminach wartość wskaźnika przekroczyła 1000, co świadczy o uczęszczaniu do placówek w tych gminach dzieci z innych gmin. W gminie miejskiej Aleksandrów Kujawski wystąpiła najwyższa jego wartość, tj. 1124 dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na 1000 dzieci w tej grupie wieku.

Na początku roku szkolnego 2020/2021 obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne realizowało w województwie kujawsko-pomorskim 19,4 tys. sześciolatków, tj. o 0,7 tys. więcej niż w poprzednim roku szkolnym i o 2,7 tys. więcej niż w roku szkolnym 2010/2011. W miastach większość tych dzieci (80,3%) realizowała ten obowiązek w przedszkolach, a na wsiach w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych (60,3%).

Wykres 22. Struktura ludności według poziomu wykształcenia według BAEL
Chart 22. Structure of population by level of educational attainment by LFS

Według wyników reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) w 2021 r. w porównaniu z 2010 r. odnotowano w województwie kujawsko-pomorskim zmiany w strukturze ludności w wieku 15–89 lat pod względem poziomu wykształcenia. W porównywanych latach nastąpił wzrost odsetka osób legitymujących się wykształceniem wyższym (o 8,5 p. proc. do 22,1% w 2021 r.) oraz policealnym i średnim zawodowym (o 3,6 p. proc. do 25,1% w 2021 r.). W strukturze ludności według poziomu wykształcenia zmniejszył się udział pozostałych grup, przy czym najbardziej wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (spadek o 7,6 p. proc. do 17,6% w 2021 r.). Zmiany w strukturze obserwowane w województwie wpisują się w te zachodzące w kraju.

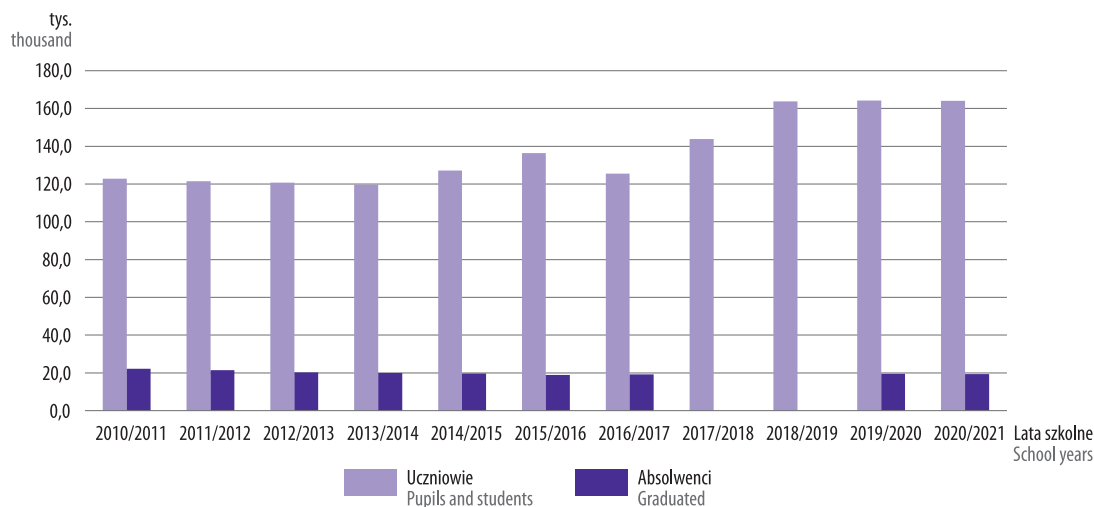
W roku szkolnym 2020/2021 w województwie kujawsko-pomorskim działało 714 szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi), tj. o 1,1% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach były to 284 szkoły (o 0,4% więcej niż w roku poprzednim), a na wsiach – 430 szkół (o 2,1% mniej niż rok wcześniej). Większość tych szkół w województwie (88,2%) prowadzona była przez jednostki samorządu terytorialnego.

W omawianym roku szkolnym w szkołach podstawowych zlokalizowanych w województwie uczyło się 164,1 tys. dzieci i młodzieży (5,3% wszystkich uczniów w kraju), tj. o 0,1% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. W miastach do szkół podstawowych uczęszczało 101,5 tys. uczniów, a na wsiach uczyło się 62,5 tys. dzieci i młodzieży.

W roku szkolnych 2019/2020 szkoły podstawowe w województwie kujawsko-pomorskim ukończyło 19,4 tys. dzieci i młodzieży (5,7% wszystkich absolwentów tych szkół w kraju), tj. o 0,4% mniej niż w poprzednim roku szkolnym. Absolwentami szkół miejskich było 11,6 tys. osób, a na wsiach szkoły te ukończyło 7,8 tys. dzieci i młodzieży.

Wykres 23. Uczniowie i absolwenci szkół podstawowych

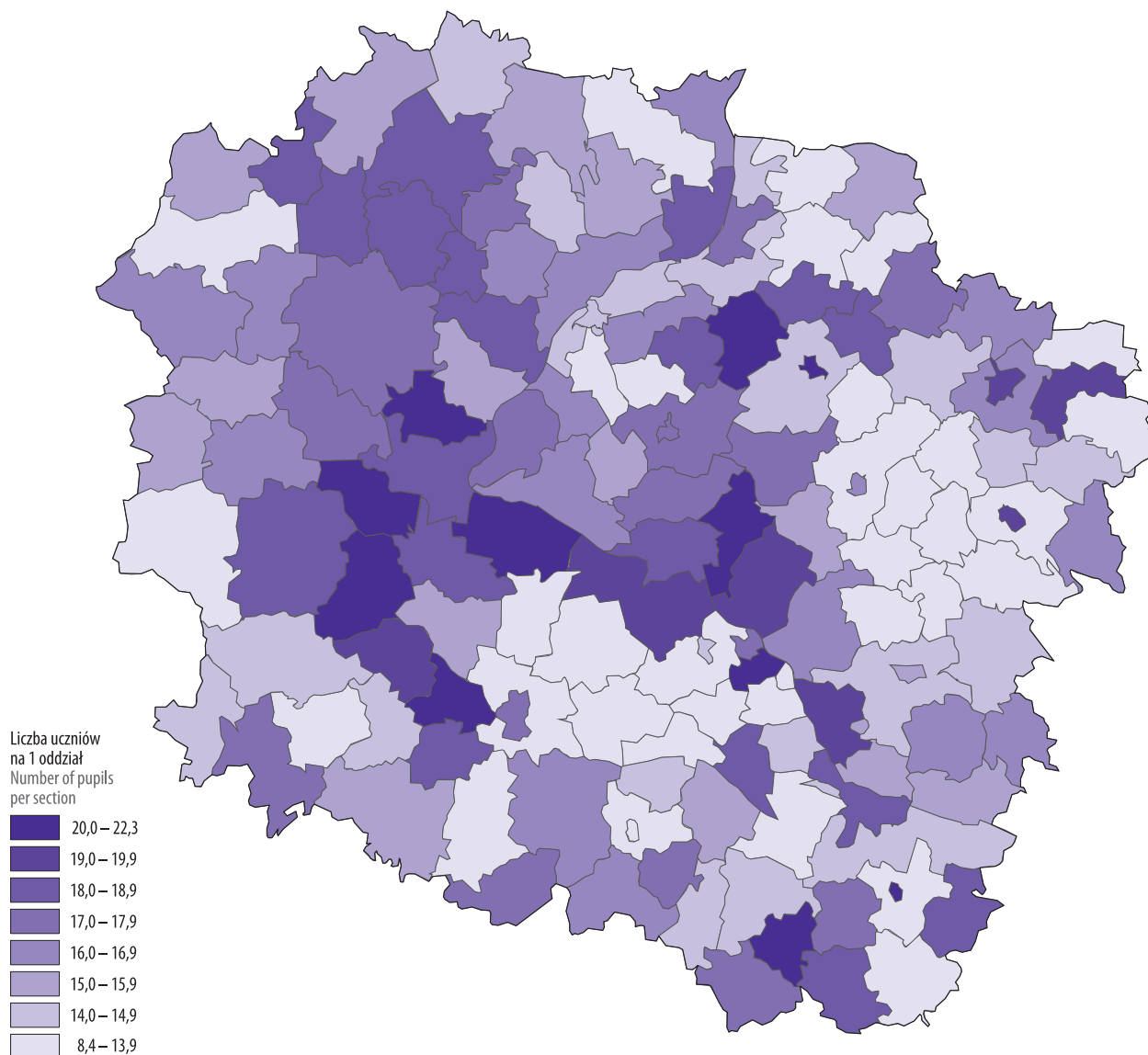
Chart 23. Pupils and graduates of primary schools

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

W roku szkolnym 2020/2021 w województwie kujawsko-pomorskim średnio 1 oddział w szkole podstawowej (łącznie ze specjalnymi) liczył 17 uczniów (tyle samo w kraju). Było to tyle ile przed rokiem, ale średnio o 1 ucznia na 1 oddział w szkole podstawowej mniej niż w roku szkolnym 2010/2011. W szkołach wiejskich w 1 oddziale uczyło się średnio 15 uczniów, natomiast w miastach przypadało 18 uczniów na 1 oddział. Sytuacja w tym zakresie względem roku szkolnego 2010/2011 na terenach wiejskich nie zmieniła się, poprawiła się natomiast w miastach, gdzie przypadało średnio 21 uczniów na 1 oddział.

Mapa 22. Uczniowie w szkołach podstawowych w roku szkolnym 2020/2021
 Map 22. Pupils in primary schools in the 2020/2021 school year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
 Source: data of the Ministry of Education and Science.

Średnia wielkość oddziału w szkołach podstawowych (łącznie ze specjalnymi) była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa. W roku szkolnym 2020/2021, ze wszystkich 144 gmin, w 100 przypadkach przeciętnie tyle uczniów ile średnio w województwie lub mniej. Najmniej liczne oddziały odnotowano w szkołach podstawowych w gminie wiejskiej Kowal (średnio 8 uczniów na 1 oddział). W pozostałych 44 gminach przypadło przeciętnie powyżej 17 uczniów na 1 oddział, przy czym najliczniejsze oddziały odnotowano w mieście Wąbrzeźno oraz w gminach wiejskich Płużnica i Białe Błota (w każdej z wymienionych gmin średnio po 22 uczniów na 1 oddział).

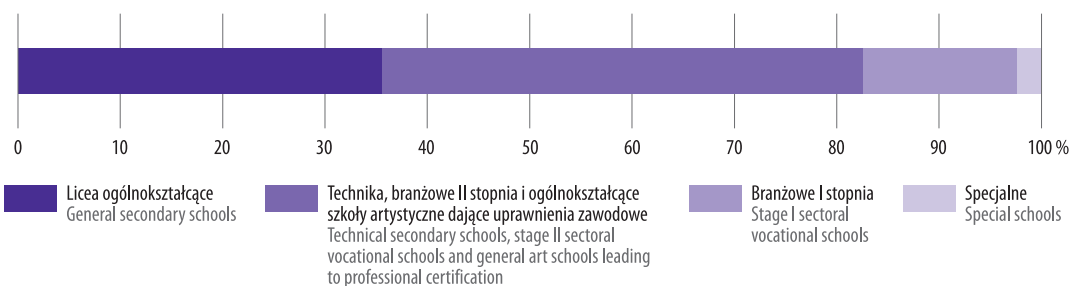
Do szkół ponadpodstawowych zalicza się: specjalne szkoły przysposabiające do pracy, branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, licea ogólnokształcące, technika ogólnokształcące, szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz szkoły policealne (omawiane w tym opracowaniu oddzielnie).

W roku szkolnym 2020/2021 łącznie w 401 szkołach ponadpodstawowych (w tym w 65 szkołach specjalnych) funkcjonujących w województwie kujawsko-pomorskim kształciło się 84,0 tys. młodzieży (w tym 2,0 tys. w szkołach specjalnych), tj. o 1,3% więcej niż w roku poprzednim.

Większość tych szkół (267 placówek) była prowadzona przez jednostki samorządu terytorialnego. Dostęp młodzieży do szkół ponadpodstawowych zapewniony jest we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. W roku szkolnym 2020/2021 najwięcej działało ich w Bydgoszczy (79). Uczyło się w nich 22,9% wszystkich uczniów tych szkół w województwie.

W roku szkolnym 2020/2021 w ogólnozawodowych szkołach średnich (łącznie ze specjalnymi), tj. w technikach, branżowych szkołach II stopnia i ogólnokształcących szkołach artystycznych dających uprawnienia zawodowe kształciło się 39,5 tys. uczniów, tj. blisko połowa (47,0%) wszystkich uczniów szkół ponadpodstawowych w województwie. W skali roku liczba uczniów nieznacznie wzrosła (o 0,7%). Niemalym zainteresowanie cieszyła się także nauka w liceach ogólnokształcących, do których uczęszczało 30,1 tys. uczniów (35,8% wszystkich uczniów omawianego rodzaju szkół w województwie), tj. o 1,2% więcej niż w roku szkolnym 2019/2020. Pozostali uczniowie korzystali z oferty szkół branżowych I stopnia¹. Było to 14,4 tys. uczniów, tj. o 3,1% więcej niż w poprzednim roku szkolnym.

Wykres 24. Struktura uczniów szkół ponadpodstawowych według typów szkół w roku szkolnym 2020/2021
Chart 24. Structure of students of post-primary schools by types of schools in the 2020/2021 school year

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

Kształcenie w ponadpodstawowych szkołach zawodowych umożliwia uczniom uzyskanie uprawnień zawodowych z szerokiego zakresu oferowanych kierunków kształcenia, a także otwiera ścieżkę kształcenia na poziomie wyższym, co może zwiększyć ich atrakcyjność na rynku pracy.

W roku szkolnym 2019/2020 świadectwa ukończenia szkół ponadpodstawowych (łącznie ze specjalnymi) w województwie kujawsko-pomorskim uzyskało 16,6 tys. młodzieży (5,5% wszystkich absolwentów tego rodzaju szkół w kraju). Było to o 0,5% mniej osób niż rok wcześniej.

Absolwentami ogólnozawodowych szkół średnich w roku szkolnym 2019/2020 było 6,7 tys. osób, tj. 40,6% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie. Biorąc pod uwagę liczbę absolwentów ze wszystkich podgrup kierunków kształcenia znajdujących się w ofercie tych szkół największą popularnością wśród młodzieży cieszyły się kierunki z podgrupy inżynierjno-technicznej (1,3 tys. absolwentów w roku szkolnym 2019/2020). Młodzież chętnie wybierała też kierunki z podgrup: usług dla ludności (1,2 tys. absolwentów), biznes i administracja, a także technologie teleinformacyjne (każdy z wymienionych kierunków ukończyło po 1,1 tys. absolwentów). Kierunki powyższych podgrup ukończyło łącznie 73,0% absolwentów omawianych szkół.

¹ łącznie ze szkołami specjalnymi przysposabiającymi do pracy.

Wykres 25. Struktura absolwentów szkół zawodowych dla młodzieży według podgrup kierunków kształcenia^a w roku szkolnym 2019/2020

Chart 25. Structure of graduates of vocational school for youth by narrow fields^a of education in the 2019/2020 school year

a Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F 2013). b Technika i szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe.
a According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F 2013). b Technical secondary schools and general art schools leading to professional certification.

Źródło: dane Ministerstwa Edukacji i Nauki.
Source: data of the Ministry of Education and Science.

W roku szkolnym 2019/2020 szkoły branżowe I stopnia ukończyło 3,2 tys. osób, tj. 19,4% wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych w województwie. Podobnie jak w przypadku ogólnozawodowych szkół średnich, spośród podgrup kierunków kształcenia w szkołach branżowych I stopnia², największym zainteresowaniem młodzieży cieszyły się kierunki podgrupy inżynierijno-technicznej (1,2 tys. absolwentów w roku szkolnym 2019/2020, tj. 39,0% wszystkich absolwentów tych szkół). Liczną grupę stanowili także absolwenci kierunków podgrupy usług dla ludności (0,8 tys.), produkcja i przetwórstwo (0,4 tys.) oraz biznes i administracja (0,3 tys. absolwentów). Łącznie kierunki wymienionych podgrup ukończyło 88,0% absolwentów omawianych placówek.

Tablica 12. Osoby, które przystąpiły/zdały egzamin maturalny^a

Table 12. Persons who took or passed matriculation exam^a

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Kobiety Females				
przystąpiło took	10636	8295	7264	7735
zdało passed	8803	5990	5286	5539
Mężczyźni Males				
przystąpiło took	8001	6593	6057	6389
zdało passed	6642	4930	4230	4360

a Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule. W 2015 r. podano łącznie liczbę osób zdających egzamin maturalny według nowej i starej formuły.
a Since 2015, the matriculation examination has been carried out in a new formula. In 2015, the total number of persons taking the matriculation examination according to the new and old formula was reported. In 2010, the number of persons taking the examination was reported according to the old formula.

² Liczbę absolwentów branżowych szkół I stopnia według podgrup kierunków kształcenia podano bez uwzględnienia szkół specjalnych przysposabiających do pracy.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim do egzaminu maturalnego³, warunkującego podjęcie dalszej nauki, przystąpiło 14,1 tys. absolwentów szkół średnich (5,2% wszystkich w kraju). Było to o 6,0% więcej niż w roku poprzednim, ale o 24,2% mniej niż w 2010 r. (egzamin według starej formuły). Przewagę wśród przystępujących do egzaminu maturalnego stanowiły kobiety (54,8%). Egzamin ten zdało w omawianym roku 70,1% wszystkich osób, które do niego przystąpiły (w kraju 74,5%). Zdawalność egzaminu maturalnego była niższa o 1,3 p. proc niż w 2020 r. i niższa o 12,8 p. proc. niż w 2010 r.

Oferta edukacyjna szkół policealnych skierowana jest głównie do osób posiadających wykształcenie średnie ogólne. Kontynuacja nauki w tego typu szkołach otwiera możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych absolwentom szkół ponadpodstawowych, w tym liceów ogólnokształcących.

W roku szkolnym 2020/2021 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 118 szkół policealnych. Z edukacji w nich korzystało 12,0 tys. uczniów, tj. o 5,2% więcej niż rok wcześniej. Wśród uczniów przeważały kobiety (70,6%). Naukę w szkołach tych w roku szkolnym 2019/2020 ukończyło 3,7 tys. absolwentów, tj. o 5,3% mniej niż w roku poprzednim.

Najwięcej absolwentów szkół policealnych w województwie kujawsko-pomorskim ukończyło kierunki należące do podgrupy kierunków medycznych (1,4 tys. absolwentów). Kolejną pod względem liczby absolwentów w roku szkolnym 2019/2020 była podgrupa biznes i administracja (0,6 tys. absolwentów). Liczną grupą absolwentów zasilila też rynek pracy po ukończeniu kierunków z podgrupy usługi dla ludności oraz higiena i bezpieczeństwo pracy (z każdej z tych podgrup po 0,4 tys. absolwentów). Razem skupiły one 76,8% absolwentów szkół policealnych.

W ostatnich latach w województwie kujawsko-pomorskim odnotowywano rokroczne spadki liczby studiujących na uczelniach. Niewielki wzrost (poza rokiem akademickim 2017/2018) wystąpił w roku akademickim 2020/2021. W tymże roku na 23 uczelniach⁴ studiowało w województwie 54,2 tys. osób (4,5% wszystkich w kraju). Było to o 0,2% więcej studentów niż w roku poprzednim, ale o 35,9% mniej niż w roku akademickim 2010/2011. Ponad połowa studiujących wybrała kształcenie w trybie stacjonarnym (58,8%). Przewagę wśród studiujących stanowiły kobiety (61,5%).

Studiujący głównie decydują się na kształcenie na uczelniach publicznych. W roku akademickim 2020/2021 w województwie skupiły one 63,4% wszystkich studiujących. Najczęściej wybieranym typem uczelni były uniwersytety. W omawianym roku akademickim w placówkach tych w województwie kształciło się 26,8 tys. studentów (49,4% studiujących w województwie). Najwięcej, bo 20,0 tys., studiowało na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Najczęściej wybieranymi ośrodkami akademickimi wybieranymi przez studentów są te, zlokalizowane w największych miastach województwa, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu. Zaledwie 6,5% studentów w roku akademickim 2020/2021 kształciło się poza tymi miastami.

Ostatnie lata to obserwowany wzrost zainteresowania cudzoziemców zdobyciem wyższego wykształcenia na kujawsko-pomorskich uczelniach. Wpisuje się to w tendencję krajową. Jednak w roku akademickim 2020/2021 było o 3,3% mniej studentów cudzoziemców niż rok wcześniej (2,2 tys. osób).

Dyplom ukończenia uczelni w województwie kujawsko-pomorskim w roku akademickim 2019/2020 otrzymało 12,4 tys. absolwentów⁵ (4,2% wszystkich w kraju). Ich liczba zmalała zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 10,7%), jak i w odniesieniu do roku akademickiego 2010/2011 (spadek o 46,3%).

Ponad połowa absolwentów (59,2%) ukończyła studia w trybie stacjonarnym. Większość absolwentów otrzymała dyplomy ukończenia uczelni publicznych (65,2%). Absolwentami w przewadze były kobiety (67,8%). Ze wszystkich, którzy otrzymali dyplomy 0,3 tys. było cudzoziemcami.

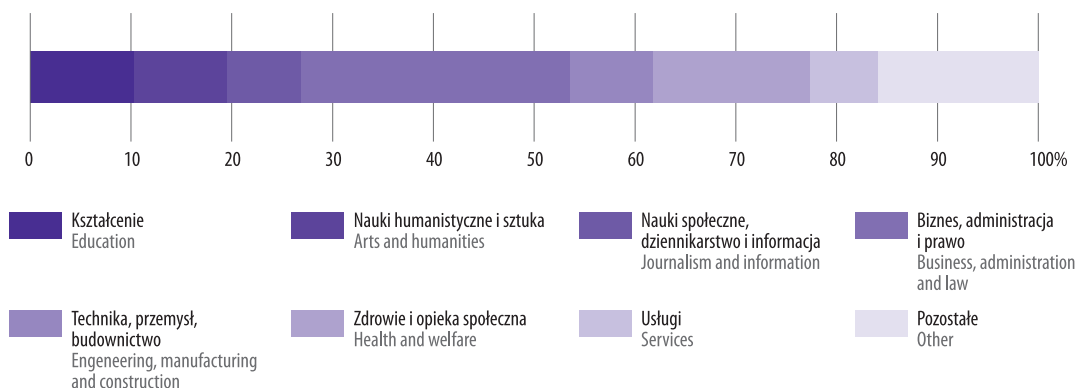
Ponad połowa wszystkich absolwentów (55,3%) ukończyła studia pierwszego stopnia. Pozostali byli absolwentami studiów drugiego stopnia. Natomiast dyplomy ukończenia jednolitych studiów magisterskich otrzymało 7,8% wszystkich absolwentów.

³ Od 2015 r. egzamin maturalny przeprowadzany jest w nowej formule.

⁴ W tym 7 jednostek zamiejscowych.

⁵ Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2020 r.

Wykres 26. Struktura absolwentów według grup kierunków kształcenia^a w roku akademickim 2019/2020
 Chart 26. Structure of graduates by broad fields of education^a in the 2019/2020 academic year

a Absolwenci, którzy uzyskali dyplomy ukończenia studiów w 2020 r. Zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Kierunków Kształcenia (ISCED-F 2013).

a Graduates who obtained higher education diplomas in 2020. According to the International Classification of Fields of Education and Training (ISCED-F 2013).

W roku akademickim 2019/2020 najwięcej, bo ponad 1/4 absolwentów uczelni zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim, ukończyło kierunki kształcenia⁶ wchodzące w skład grupy biznes, administracja i prawo (3,3 tys. osób). Rynek pracy licznie zasilili także posiadacze dyplomów ukończenia kierunków kształcenia zaliczanych do następujących grup: zdrowie i opieka społeczna (1,9 tys. osób), kształcenie (1,3 tys. osób), nauki humanistyczne i sztuka (1,1 tys. osób) oraz technika, przemysł, budownictwo (1,0 tys. osób). Łącznie absolwentami wymienionych wyżej grup było 70,0% wszystkich absolwentów w województwie z omawianego roku akademickiego. Struktura absolwentów była zbliżona do roku wcześniejszego.

Edukacja skierowana do osób dorosłych otwiera im możliwość podniesienia poziomu wykształcenia, uzupełnienia wiedzy, czy też zdobycia kwalifikacji zawodowych. Dodatkowo, korzystając z jej oferty, osoby dorosłe mają szansę kontynuacji przerwanej z różnych powodów cyklu kształcenia.

W roku szkolnym 2020/2021 w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało łącznie 76 szkół dla dorosłych (7,3% wszystkich tego typu szkół w kraju), tj. o 20,8% mniej niż w roku poprzednim i trzykrotnie mniej niż w roku szkolnym 2010/2011. W skład tych szkół w omawianym roku szkolnym wchodziły 4 szkoły podstawowe i 72 licea ogólnokształcące. Większość szkół dla dorosłych (57,9%) była prowadzona przez jednostki sektora prywatnego. Obecny kształt sieci szkół wynika ze zmian będących następstwem reformy systemu oświaty⁷.

Łącznie w szkołach dla dorosłych w roku szkolnym 2020/2021 uczyło się 7,3 tys. osób (7,0% wszystkich w kraju), tj. o 16,7% osób mniej niż w roku poprzednim i o 63,5% osób mniej niż w roku szkolnym 2010/2011. W większości (98,5%) byli to uczniowie liceów ogólnokształcących. Przewagę wśród uczniów stanowili mężczyźni (52,6%).

Absolwentami szkół dla dorosłych w roku szkolnym 2019/2020 było 2,6 tys. osób (7,4% wszystkich w kraju), tj. o 6,2% osób mniej niż rok wcześniej i o 49,4% osób mniej niż w roku szkolnym 2010/2011.

⁶ Zgodnie z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Edukacji (ISCED-2013).

⁷ Źródłem zmian systemowych jest nowelizacja ustawy o systemie oświaty z 2011 r., zgodnie z którą licea profilowane, uzupełniające licea ogólnokształcące, technika uzupełniająca, technika oraz zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych zostały zlikwidowane. Od roku szkolnego 2014/2015 nie funkcjonują już uzupełniające licea ogólnokształcące, a od roku szkolnego 2015/2016 – licea profilowane, technika uzupełniająca oraz technika.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego na edukację⁸ wyniosły 4490,5 mln zł (5,2% wszystkich wydatków na te cele w kraju). Oznacza to utrzymanie obserwowanej w ostatnich latach tendencji wzrostu kwoty wydatków na te cele w budżetach jednostek samorządu terytorialnego. W 2020 r. w porównaniu z 2019 r. zwiększyły się one o 6,4%, a w odniesieniu do 2010 r. wzrosły o 55,3%. Udział wydatków na edukację w ogólnej kwocie wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 29,1% (w kraju 28,9%), tj. o 0,2 p. proc. więcej niż w 2019 r., ale o 2,4 p. proc. mniej niż w 2010 r.

Na kwotę zagregowanych wydatków na cele związane z edukacją w największym stopniu w 2020 r. złożyły się wydatki gmin i miast na prawach powiatu (z udziałem odpowiednio 46,0% i 38,1%). W znacznie mniejszym stopniu wydatki te pochodziły z budżetów powiatowych (13,2%) oraz z budżetu województwa (2,7%). Wydatki na edukację były większe niż w 2019 r. i w 2010 r. Ich wzrost wystąpił w każdym z budżetów samorządowych, tj. wojewódzkim, powiatowych, miast na prawach powiatu oraz gminnych. W 2020 r. zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i z 2010 r. największy wzrost wydatków na edukację odnotowano w budżecie województwa, tj. odpowiednio o 24,3% i o 66,2%.

Zasoby pracy

Labour resources

W województwie kujawsko-pomorskim zauważalny jest stały wzrost wartości wskaźnika zatrudnienia. Rosnąca liczba bezrobotnych wpłynęła na wzrost stopy bezrobocia wg BAEL. Wyraźnie widoczne jest także zmniejszenie się liczby osób biernych zawodowo, których bierność wynika głównie z powodu pozostawania na emeryturze. Świadczy to o starzeniu się społeczeństwa.

W regionie przybyło pracujących w gospodarce narodowej, przy czym najwięcej osób pracowało w usługach. Od 2019 r. zaobserwowano także zwiększanie się współczynnika aktywności zawodowej.

W czwartym kwartale 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim aktywnymi zawodowo pozostawało 926 tys. osób w wieku 15–89 lat. Podobnie jak w Polsce, większość z nich stanowili mężczyźni (54,6% na poziomie kraju i województwa). Udział mężczyzn w liczbie aktywnych zawodowo w regionie spadł względem stanu sprzed roku oraz w porównaniu do czwartego kwartału 2019 r., odpowiednio o 1,7 p. proc. i o 1,5 p. proc.). Większa część aktywnych zawodowo w wieku 15–89 lat zarówno w województwie (58,1%), jak i w Polsce (59,8%) zamieszkiwała miasta.

Największą część aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim w czwartym kwartale 2021 r. stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (32,1%). W kraju największą część także stanowiły osoby z wykształceniem wyższym, jednak ich udział był o 4,0 p. proc. wyższy niż w województwie. Najmniej wśród aktywnych zawodowo było osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. W województwie stanowiły one 4,9%, a w Polsce 4,8%.

⁸ Od 2019 r. wydatki na edukację obejmują łączną sumę wydatków w ramach następujących działów Klasyfikacji Budżetowej: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe i nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza; w latach poprzednich: Oświata i wychowanie, Szkolnictwo wyższe, Nauka oraz Edukacyjna opieka wychowawcza.

Tablica 13. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15–89 lat w czwartym kwartale według BAEL
 Table 13. Economic activity of the population aged 15–89 in the fourth quarter by LFS

Wyszczególnienie Specification	2019	2020	2021 ^a	2021 ^a Polska Poland
Aktywni zawodowo w tys. Economically active persons in thousands	902	908	926	17278
pracujący employed persons	870	888	890	16780
bezrobotni unemployed persons	32	20	36	497
Bierni zawodowo w tys. Economically inactive persons in thousands	733	723	691	12529
Współczynnik aktywności zawodowej w % Activity rate in %	55,2	55,7	57,3	58,0
Wskaźnik zatrudnienia w % Employment rate in %	53,2	54,4	55,0	56,3
Stopa bezrobocia w % Unemployment rate in %	3,5	2,2	3,9	2,9

a Od 2021 r. dane w tablicach obejmujące populację osób pracujących, aktywnych zawodowo i biernych zawodowo dotyczą osób w wieku 15–89 lat. Populacja osób bezrobotnych dotyczy osób w wieku 15–74 lata.

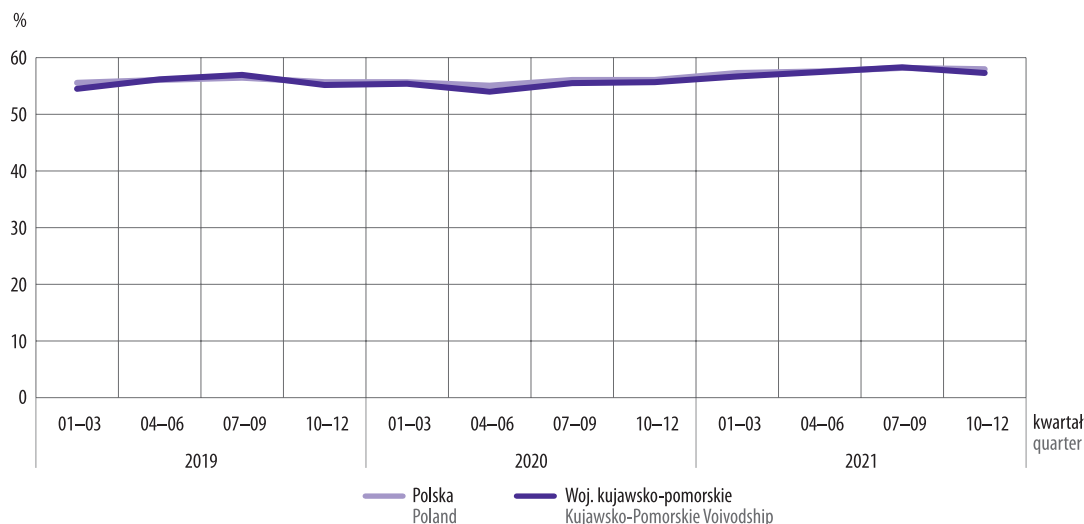
a From 2021, the data in the tables covering the population of employed, economically active and inactive people concern people aged 15–89. The unemployed population includes people aged 15–74.

W czwartym kwartale 2021 r. województwo kujawsko-pomorskie charakteryzowało się niższą wartością współczynnika aktywności zawodowej niż Polska (odpowiednio 57,3% i 58,0%). Większą aktywnością zawodową wykazywali się mężczyźni. W województwie w grupie osób liczących 15–89 lat aktywnych zawodowo było 65,3% mężczyzn, podczas gdy kobiet zaledwie 49,9%. Można zauważyć, że od 2019 r. współczynnik aktywności zawodowej wzrósł zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, odpowiednio o 0,8 p. proc. i o 3,4 p. proc. W Polsce w ostatnim kwartale 2021 r. aktywnymi zawodowo pozostawało 66,1% mężczyzn i 50,5% kobiet.

W województwie kujawsko-pomorskim w czwartym kwartale 2021 r. wyższą wartość współczynnika aktywności zawodowej wśród osób liczących 15–89 lat odnotowano na wsi – 57,3%, tj. o 0,1 p. proc. więcej niż w miastach. Odwrotna sytuacja miała miejsce w Polsce, gdzie aktywnymi zawodowo było odpowiednio 58,2% mieszkańców miast i 57,7% osób mieszkających na wsi.

Największą aktywnością zawodową wykazywały się osoby z wykształceniem wyższym. W czwartym kwartale 2021 r. współczynnik aktywności zawodowej w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł dla tej grupy 82,3% i był niższy o 0,2 p. proc. niż w czwartym kwartale 2020 r. W stosunku do czwartego kwartału 2019 r. oznacza to wzrost o 1,7 p. proc. Również w Polsce najwyższym współczynnikiem aktywności charakteryzowały się osoby z wyższym wykształceniem. W czwartym kwartale 2021 r. było to 81,5%. Największa różnica między województwem a krajem wystąpiła w przypadku osób z wykształceniem zawodowym. W województwie kujawsko-pomorskim wśród osób z takim wykształceniem aktywnych na rynku pracy było 59,8%, podczas gdy w Polsce 55,4%. W czwartym kwartale 2020 r. i 2019 r. w regionie współczynnik aktywności osób z wykształceniem zawodowym wyniósł odpowiednio 58,1% i 55,2%. Zarówno w województwie, jak i w kraju najmniejszy współczynnik aktywności zawodowej wystąpił wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym i wyniósł odpowiednio 16,0% i 18,1%.

Wykres 27. Współczynnik aktywności zawodowej według kwartałów
 Chart 27. Activity rate by quarters

Według BAEL w województwie kujawsko-pomorskim w czwartym kwartale 2021 r. pracowało 890 tys. osób. Więcej wśród nich było mężczyzn – 55,2%. Także w kraju większość z 16780 tys. pracujących stanowili mężczyźni – 54,7%. Zdecydowanie więcej osób pracowało w sektorze prywatnym (688 tys.), w którym dominowali mężczyźni (60,9%). W sektorze publicznym przeważały kobiety (65,3% z 202 tys. pracujących w tym sektorze). Podobnie prezentowała się sytuacja w Polsce – 59,8% pracujących w sektorze prywatnym stanowili mężczyźni, a 61,8% pracowników sektora publicznego kobiety. Największą część pracujących w regionie stanowili pracownicy najemni. Było to 79,1%, czyli prawie 4-krotnie więcej niż pracodawcy i osoby pracujące na własny rachunek, których było 19,8%. W kraju udział pracowników najemnych był o 1,3 p. proc. wyższy, a pracodawców i pracujących na własny rachunek o 1,3 p. proc. niższy w porównaniu z województwem kujawsko-pomorskim. Najmniej było pomagających członków rodzin. Zarówno w regionie, jak i w kraju ich odsetek wyniósł 1,1%.

Najliczniej reprezentowana w województwie w czwartym kwartale 2021 r. była grupa specjalistów. Stanowili oni 18,1% pracujących. Najmniej z kolei było przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników – 5,4%. Również w Polsce najwięcej osób pracowało w zawodach zaliczanych do grupy specjalistów – 21,1%, a najmniejszą zbiorowość tworzyli pracownicy wykonujący prace proste – 5,1%. W regionie najwięcej, bo aż 26,7% mężczyzn pracowało w grupie robotników przemysłowych i rzemieślników (podobnie w kraju, ale udział był mniejszy niż w regionie o 3,5 p. proc.). Podobnie było w przypadku kobiet, których najwięcej pracowało jako specjaliści. W województwie było to 25,8%, czyli o 2,6 p. proc. mniej niż w kraju. Większość pracujących, w badanym tygodniu, przepracowała 40 lub więcej godzin. W regionie było to 72,3% pracujących mężczyzn (w Polsce o 4,5 p. proc. więcej) i 66,5% kobiet (w Polsce o 0,4 p. proc. więcej).

W porównaniu z czwartym kwartałem 2020 r. liczba pracujących w województwie kujawsko-pomorskim w ostatnim kwartale 2021 r. wzrosła o 0,2% – wówczas było ich 888 tys. (z czego 56,4% stanowili mężczyźni). Względem czwartego kwartału 2019 r. liczba pracujących w regionie w czwartym kwartale 2021 r. zwiększyła się o 2,3% (do 890 tys.). Także wówczas większość stanowili mężczyźni (56,3%).

Wskaźnik zatrudnienia w województwie kujawsko-pomorskim w czwartym kwartale 2021 r. wyniósł 55,0%, czyli o 1,3 p. proc. mniej niż w kraju. Wyższym wskaźnikiem zatrudnienia charakteryzowali się mężczyźni niż kobiety (63,4% względem 47,5%). W Polsce udział pracujących był wyższy zarówno wśród męż-

czyn, jak i kobiet, odpowiednio o 0,8 p. proc. i o 1,5 p. proc. Uwzględniając miejsce zamieszkania widać, że w ostatnim kwartale roku 2021 pracowała większa część mieszkańców wsi (55,4%) niż miast (54,9%). W Polsce było to odpowiednio o 1,2 p. proc. więcej oraz o 1,7 p. proc. więcej.

Najwyższy wskaźnik zatrudnienia występował wśród osób z wykształceniem wyższym. W czwartym kwartale 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim było to 81,2%, a w Polsce o 0,9 p. proc. mniej. Najniższą wartością wskaźnika charakteryzowały się osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. W województwie pracowało ich tylko 14,2%, mniej o 2,6 p. proc. niż w kraju.

Populacja biernych zawodowo w czwartym kwartale 2021 r. obejmowała 42,7% ludności województwa kujawsko-pomorskiego w wieku 15-89 lat (o 0,7 p. proc. więcej niż w Polsce). Przeważały wśród niej kobiety – w regionie było to 61,1%, a w kraju o 0,3 p. proc. więcej. Ze względu na miejsce zamieszkania, osoby bierne zawodowo stanowiły 42,7% zarówno wśród mieszkających na terenach miejskich, jak i wiejskich (w Polsce odpowiednio 41,8% i 42,3%). W regionie było 567 tys. osób nieposzukujących pracy w wieku 15-74 lata. Spośród nich 48,9% pozostawało na emeryturze, 23,1% nie szukało zatrudnienia z powodu nauki oraz uzupełniania kwalifikacji, 14,8% ze względu na chorobę i niesprawność, 5,8% z powodów osobistych lub rodzinnych, a 0,2% jako przyczynę bierności zawodowej uznało zniechęcenie bezskutecznością poszukiwań pracy.

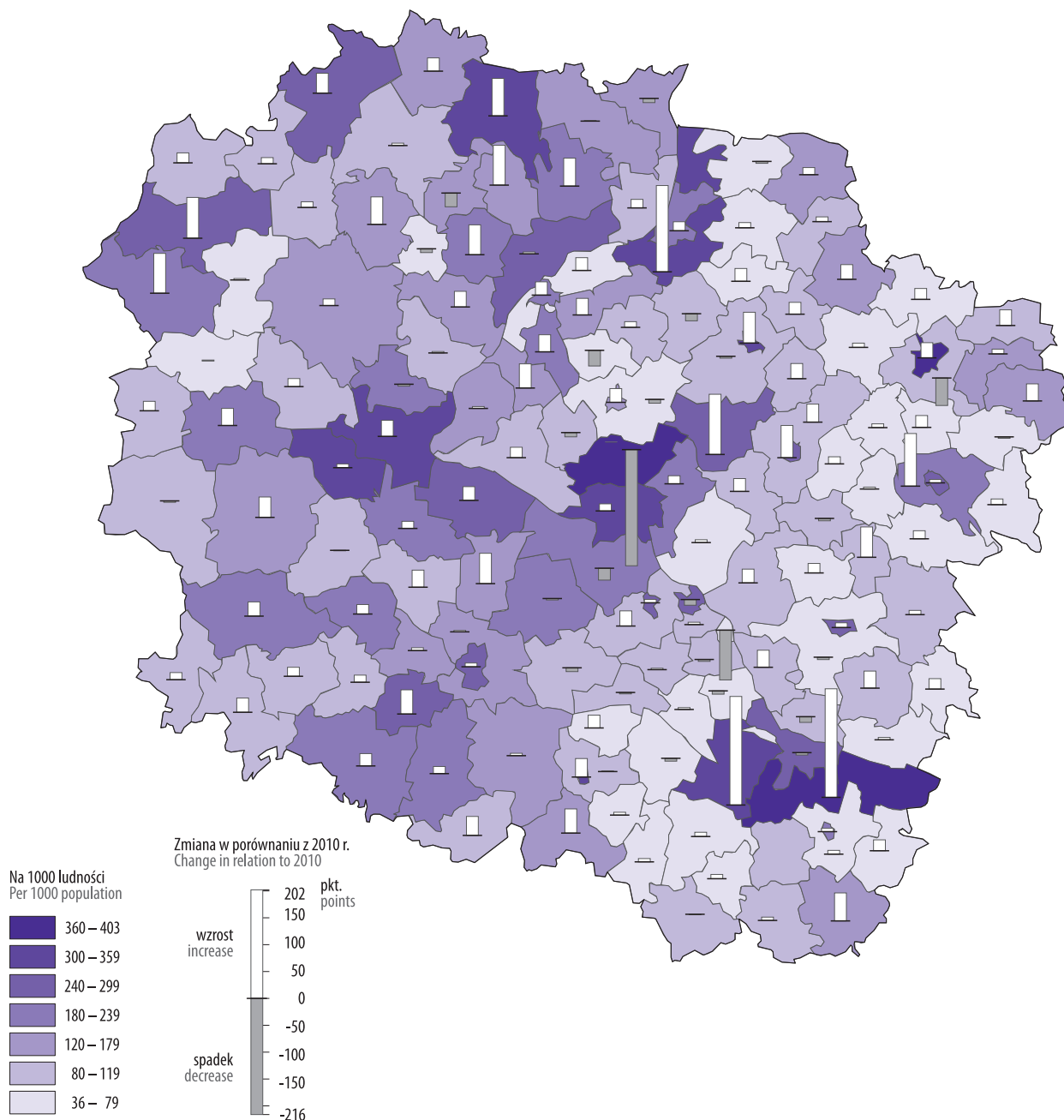
W czterech kwartałach analizowanych lat, udział osób biernych zawodowo w wieku 15–89 lat w województwie kujawsko-pomorskim w ogólnej liczbie ludności w wieku 15–89 lat był podobny i wyniósł w 2019 r. 44,8% i w 2020 r. 44,3%. W opisywanych okresach większość biernych stanowiły kobiety. W ostatnim kwartale 2019 r. było ich 62,1%, natomiast rok później 62,5%.

Na ostatni dzień grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim pracowało⁹ 890,0 tys. osób, które stanowiły 5,3% ogólnej liczby pracujących w Polsce. Najwięcej osób w województwie kujawsko-pomorskim pracowało w usługach. Było to 498,0 tys. osób, czyli 56,0% wszystkich pracujących. W Polsce udział osób pracujących w tej grupie sekcji był o 4,6 p. proc. wyższy. W podmiotach prowadzących działalność w zakresie przemysłu i budownictwa pracowało 294,0 tys. osób (33,0% pracujących, w Polsce o 2,4 p. proc. mniej). Pracę w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie wykonywało 91,0 tys. osób (10,2%, w Polsce o 2,1 p. proc. mniej).

Względem 31 grudnia 2019 r. liczba pracujących w województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2021 r. wzrosła z ówczesnych 870,0 tys. o 2,3%. W Polsce wzrost ten był o 3,2 p. proc. wyższy. W odniesieniu do ostatniego dnia 2020 r. liczba pracujących w województwie na koniec 2021 r. wzrosła o 0,2% (w kraju była wyższa niż w regionie o 0,6 p. proc.).

⁹ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

**Mapa 23. Pracujący w 2020 r.
Stan na 31 grudnia**
Map 23. Employed persons in 2020
As of 31 December

Bezrobocie rejestrowane

W latach 2010–2021 w województwie kujawsko-pomorskim poprawiła się sytuacja na rynku pracy pod względem bezrobocia rejestrowanego. Tendencja ta wpisywała się w obserwowaną na krajowym rynku pracy. W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim liczba bezrobotnych wyniosła 61,9 tys. (6,9% wszystkich bezrobotnych w kraju) i była niższa od zanotowanej przed rokiem (o 11,6 tys. osób, tj.

o 15,8%) oraz niższa niż w 2010 r. (o 77,5 tys. osób, tj. o 55,6%). Dla porównania w kraju w tym samym roku liczba bezrobotnych była niższa o 14,5% niż w roku poprzednim oraz o 54,2% niższa niż w 2010 r.

W końcu 2021 r. we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego liczba bezrobotnych była niższa zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w stosunku do 2010 r. Największy roczny spadek odnotowano w Bydgoszczy (o 29,5%), natomiast najmniejszy w powiecie grudziądzkim (o 2,3%). W porównaniu z 2010 r. największy spadek liczby bezrobotnych wystąpił w powiecie świeckim (o 71,9%), a najmniejszy w powiecie radziejowskim (o 36,1%).

Większość bezrobotnych, podobnie jak rok wcześniej, mieszkała w miastach. W końcu grudnia 2021 r. bezrobotni zamieszkujący tereny wiejskie (30,0 tys.) stanowili 48,6% ogólnej liczby bezrobotnych, tj. o 1,1 p. proc. więcej w stosunku do 2020 r. oraz o 3,6 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r. Ich liczba w skali roku zmniejszyła się zarówno w miastach (o 17,6%), jak i na wsi (o 13,9%), a także zmniejszyła w porównaniu z 2010 r. (odpowiednio o 58,5% i 52,1%).

Dynamicznie zmieniający się rynek pracy wymaga od pracowników doświadczenia i kompetencji oraz elastyczności i chęci do zmian, nierzadko przekwalifikowania się. Stawia to w trudnej sytuacji zwłaszcza osoby młode oraz osoby starsze, które mimo posiadanego doświadczenia mają problem ze znalezieniem zatrudnienia. W końcu 2021 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby młode w wieku 25–34 lata (16,4 tys.), a ich odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych w porównaniu z poprzednim rokiem zmniejszył się o 1,0 p. proc., a w stosunku do 2010 r. zmalał o 2,7 p. proc. (do 26,5%). Grupa ta wraz z osobami w wieku 18–24 lata stanowiła 37,7% zarejestrowanych bezrobotnych (w końcu 2020 r. było to 40,1%, a w 2010 r. – 51,6%). Z kolei osoby starsze powyżej 55. roku życia (9,8 tys.) stanowiły w końcu 2021 r. 15,8% ogólnej liczby bezrobotnych. Był to wzrost udziału w stosunku rocznym (o 0,5 p. proc.) oraz wzrost w porównaniu z 2010 r. (o 7,2 p. proc.). Zarówno w porównaniu do 2020 r. jak i w 2010 r. liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich kategoriach wiekowych.

Większość bezrobotnych rejestrujących się w powiatowych urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Te posiadające wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe oraz zasadnicze zawodowe/branżowe (36,9 tys.) stanowiły w końcu grudnia 2021 r. 59,7% ogólnej liczby bezrobotnych. Udział ten zwiększył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,3 p. proc., ale zmniejszył o 4,3 p. proc. w porównaniu z 2010 r. Problemy na rynku pracy odczuwały również osoby z wykształceniem wyższym oraz policealnym i średnim zawodowym. W badanym okresie udział tych osób w ogólnej liczbie bezrobotnych w porównaniu z 2020 r. nieznacznie spadł (odpowiednio o 0,2 p. proc. i 0,1 p. proc. do odpowiednio 9,2% i 19,6%), natomiast w stosunku do 2010 r. wzrósł (odpowiednio o 2,2 p. proc. i o 0,7 p. proc.). Względem 2020 r. we wszystkich kategoriach bezrobotnych według poziomu wykształcenia nastąpił spadek ich liczby. Największy miał miejsce wśród bezrobotnych z wykształceniem wyższym – o 17,9%, a najmniejszy z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – o 14,5%. Podobnie stosunku do 2010 r. we wszystkich grupach wieku nastąpił spadek – największy wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (o 60,9%), a najmniejszy z wykształceniem wyższym (o 41,5%).

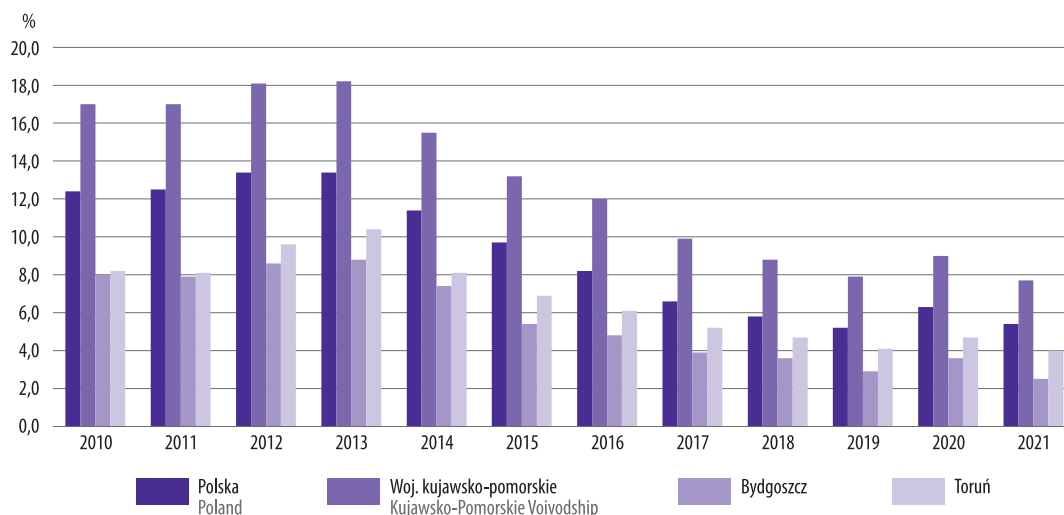
W końcu grudnia 2021 r. większość bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Grupa ta liczyła 38,2 tys. osób, co stanowiło 61,8% ogólnej liczby bezrobotnych. Było to o 6,4 p. proc. więcej niż w roku poprzednim oraz o 11,8 p. proc. więcej w porównaniu z 2010 r. Liczba osób należących do omawianej kategorii bezrobotnych była niższa w stosunku rocznym (o 6,1%) i niższa w porównaniu z 2010 r. (o 45,2%).

W powiatowych urzędach pracy w końcu grudnia 2021 r. zarejestrowanych było 3,0 tys. osób niepełnosprawnych. Ich liczba była wyższa w stosunku do 2020 r. o 12,6%, ale niższa w porównaniu z 2010 r. o 51,9%. Udział tej kategorii bezrobotnych w ogólnej ich liczbie wzrósł o 1,3 p. proc. w porównaniu z 2020 r. oraz wzrósł o 0,4 p. proc. w stosunku do 2010 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2021 r. zarejestrowanych było 1,7 tys. absolwentów. Był to spadek (o 25,8%) zarówno w stosunku do 2020 r., jak i w porównaniu z 2010 r. (o 77,9%). Udział absolwentów w ogólnej liczbie bezrobotnych spadł z 3,1% w 2020 r. do 2,7% w 2021 r., a w porównaniu z 2010 r. zmniejszył się o 2,7 p. proc.

**Wykres 28. Stopa bezrobocia rejestrowanego
Stan na 31 grudnia**

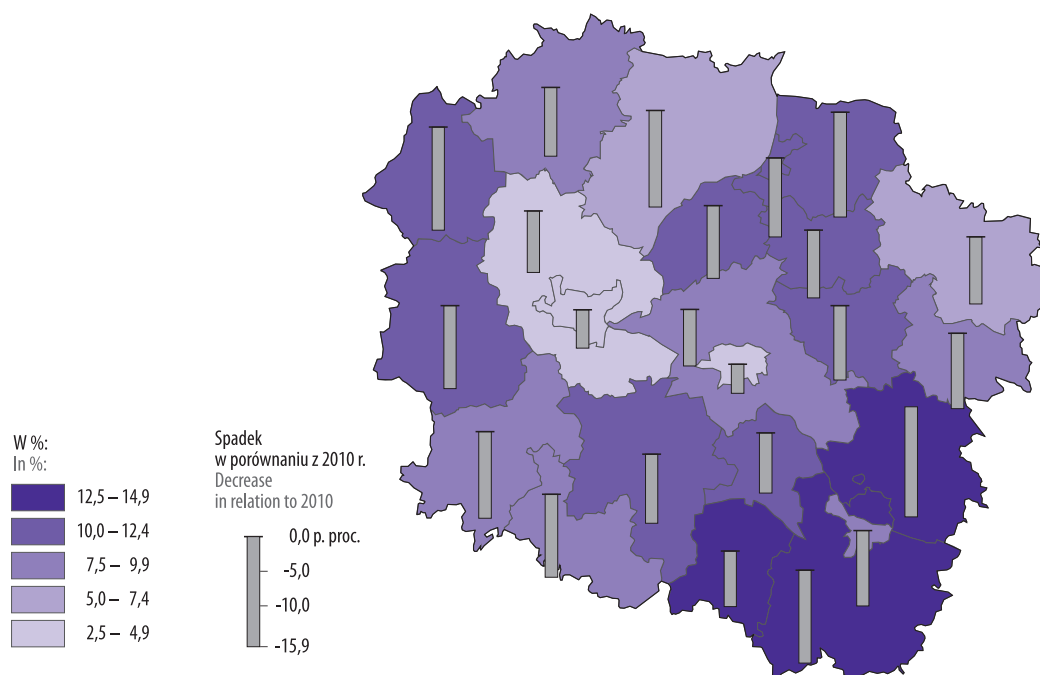
Chart 28. Registered unemployment rate
As of 31 December

Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2021 r. ukształtowała się na poziomie 7,7% i była o 1,3 p. proc. niższa od zanotowanej w grudniu 2020 r. i o 9,3 p. proc. niższa niż w 2010 r. W tym czasie wskaźnik ogólnokrajowy wyniósł 5,4% i był niższy o 0,9 p. proc. w odniesieniu do zanotowanego przed rokiem oraz o 7,0 p. proc. w porównaniu z grudniem 2010 r.

**Mapa 24. Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 24. Registered unemployment rate in 2021
As of 31 December

Spadek omawianego wskaźnika w skali roku odnotowano we wszystkich powiatach i miastach na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego. Zawierał się w przedziale od 0,3 p. proc. (w powiecie grudziądzkim) do 2,9 p. proc. (w powiatach aleksandrowskim i lipnowskim). Nadal obserwowano dość duże terytorialne zróżnicowanie stopy bezrobocia rejestrowanego. Rozpiętość pomiędzy najniższą i najwyższą wartością wskaźnika w powiatach i miastach na prawach powiatu wyniosła 12,4 p. proc. i w skali roku zmniejszyła się o 0,2 p. proc., a w stosunku do 2010 r. o 8,5 p. proc. W końcu grudnia 2021 r. najwyższą stopę bezrobocia odnotowano w powiecie radziejowskim (14,9%). Natomiast najniższa wartość wskaźnika wystąpiła w Bydgoszczy (2,5%).

W końcu grudnia 2021 r. do dyspozycji bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy pozostawało 2,9 tys. ofert pracy. Wówczas na 1 ofertę pracy w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 22 bezrobotnych (w kraju było to 15 bezrobotnych). Po tym względem w województwie sytuacja wyglądała nieco korzystniej niż rok wcześniej, kiedy na 1 ofertę przypadało średnio 25 bezrobotnych (w kraju – 24 bezrobotnych). Znacznie polepszyła się natomiast sytuacja względem 2010 r., kiedy to na 1 ofertę pracy przypadało 129 bezrobotnych (w kraju 83 bezrobotnych).

5.2. Jakość życia

5.2. Quality of life

Zamożność mieszkańców

Inhabitant's wealth

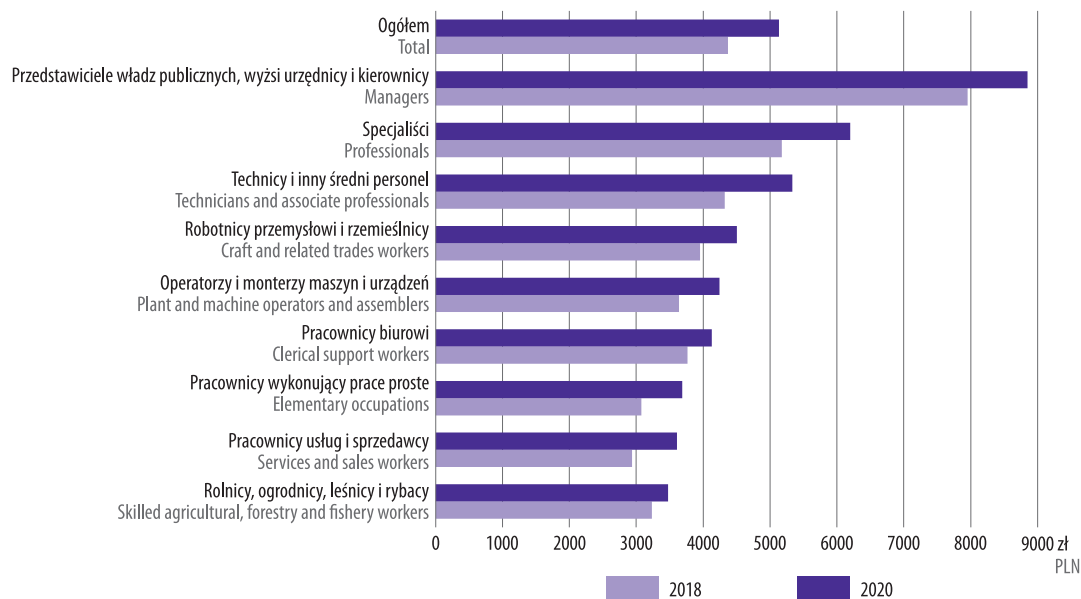
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. wzrosło w skali roku o 7,5%. Nieco wolniej rosła przeciętna miesięczna emerytura wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych (wzrost o 7,0%) oraz rolników indywidualnych (wzrost o 4,2%). Rosnące pensje i emerytury wpłynęły na zwiększenie przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę. Gospodarstwa domowe w 2020 r. miały do dyspozycji dochód o 4,2% większy niż w 2019 r.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w październiku 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosło 5135,43 zł. W porównaniu do października 2018 r. wzrosło ono o 17,5%. Najlepiej opłacaną wielką grupą zawodów byli Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy, których przeciętne wynagrodzenie wynosiło 8848,25 zł. Natomiast najniższe uposażenie otrzymywali Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy. Byli oni jedyną grupą, której przeciętne wynagrodzenie nie osiągnęło 3,5 tys. zł – zarabiali oni 3476,11 zł. W porównaniu z październikiem 2018 r. najbardziej wzrosły płace w wielkiej grupie zawodów Technicy i inny średni personel – o 23,4%. Najmniejszy wzrost odnotowano w wielkiej grupie Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy – o 7,4%.

Badanie struktury wynagrodzeń według zawodów – realizowane co dwa lata, ma charakter reprezentacyjny i obejmuje podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Wyniki dotyczą osób pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych, które w roku badania przepracowały cały miesiąc październik. Dane w opracowaniu dotyczą przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń nominalnych brutto, prezentowanych w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy.

Wykres 29. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w wielkich grupach zawodów Stan za październik

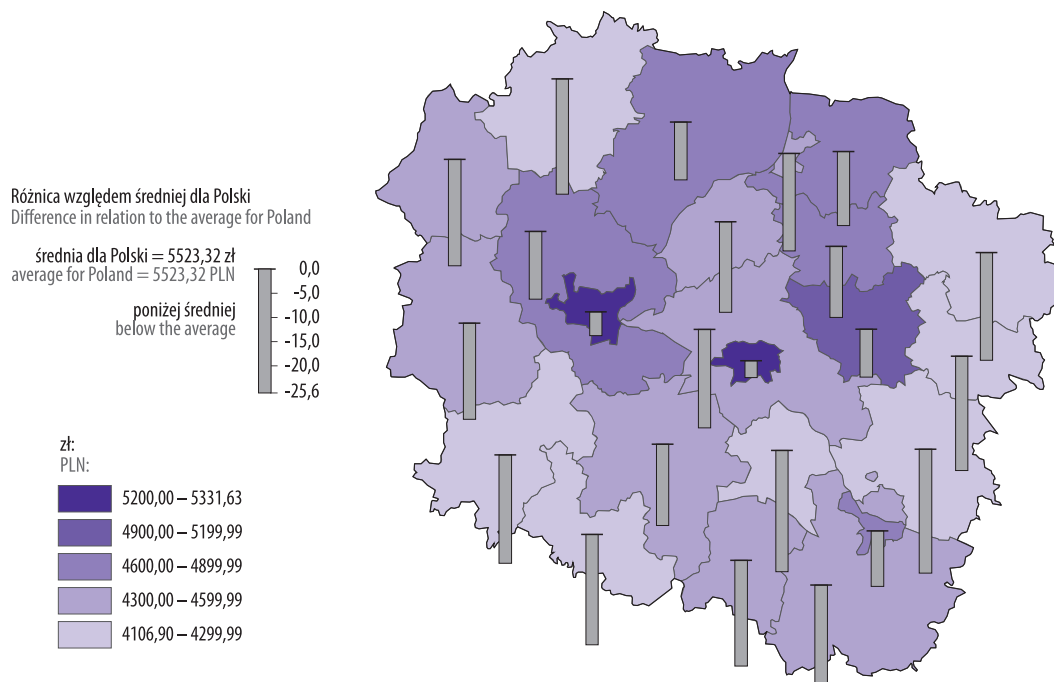
Chart 29. Average monthly gross earnings in major occupational groups
As at October

Przeciętne wynagrodzenie w październiku 2020 r. osób pracujących w województwie kujawsko-pomorskim było niższe o 10,7% od przeciętnego wynagrodzenia wypłacanego w Polsce (5748,24 zł). Mniejsza różnica w wynagrodzeniach w województwie i kraju wystąpiła między medianami wynagrodzeń. W województwie kujawsko-pomorskim wyniosła ona 4439,48 zł i była o 5,6% niższa od wartości środkowej wynagrodzeń w Polsce (4702,66 zł). W odniesieniu do października 2018 r. mediana przeciętnego wynagrodzenia w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o niecałą 1/4.

W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w 2020 r. osiągnęło wartość 4831,73 zł. Było ono o 12,5% niższe od przeciętnego wynagrodzenia w Polsce (5523,32 zł). Z miast wojewódzkich nieco wyższe średnie uposażenie notowano w Toruniu. Było to 5331,63 zł, podczas gdy w Bydgoszczy wynosiło 5252,17 zł. W poszczególnych powiatach województwa kujawsko-pomorskiego najwyższa średnia płaca występowała w powiecie golubsko-dobrzyńskim – 4974,93 zł, a najniższa w lipnowskim – 4106,90 zł.

Mapa 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w 2020 r.
Map 25. Average monthly gross wages and salaries in 2020

W porównaniu do sytuacji z 2010 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w ciągu 10 lat wzrosło w województwie o 66,0%. Największy wzrost nastąpił w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 87,3%), a najmniejszy w rypińskim (o 59,5%). Wyższe wynagrodzenia w 2010 r. wypłacano w Toruniu (3220,95 zł) niż w Bydgoszczy (3184,45 zł). W przypadku powiatów, najbardziej opłacalna była praca w powiecie świeckim, w którym średnio płacono 2901,68 zł, a najmniej w powiecie włocławskim – 2500,93 zł. W 2010 r. pracujący w województwie kujawsko-pomorskim otrzymywali o 15,3% niższe wynagrodzenie niż w kraju (2910,82 zł względem 3435,00 zł).

W odniesieniu do roku 2015, w województwie przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2020 r. wzrosło o 36,5%. Wynosiło ono wtedy 3540,25 zł i było niższe od przeciętnego w kraju o 14,7%. Największy wzrost w tym czasie miał miejsce w powiecie lipnowskim (o 43,6%), natomiast najmniejszy mogileńskim (o 28,5%). W 2015 r. nadal lepiej płacono w Toruniu (średnia miesięczna płaca równa 3991,61 zł) niż w Bydgoszczy (3850,09 zł). Powiatem o najwyższym przeciętnym wynagrodzeniu był powiat bydgoski. Wynosiło ono 3548,05 zł. Najniższe zarobki oferowano w powiecie lipnowskim (przeciętnie 2859,77 zł) – jedynym, w którym średnie wynagrodzenie nie osiągnęło pułapu 3 tys. zł.

Względem 2019 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło w 2020 r. o 7,5%. Największy wzrost miał miejsce w powiecie inowrocławskim (o 11,0%), a najmniejszy w mogileńskim (o 3,8%). Najwyższe uposażenia wypłacano wówczas w powiecie świeckim, a najmniejsze w lipnowskim. Pracownicy przeciętnie otrzymywali tam odpowiednio 4580,35 zł oraz 3761,30 zł. Nie zmieniła się także sytuacja w miastach wojewódzkich. Lepiej płacono osobom pracującym w Toruniu. Otrzymywali oni średnio 4980,31 zł, podczas gdy pracujący w Bydgoszczy 4957,38 zł. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w województwie, wynoszące 4494,37 zł, było niższe od średniego w Polsce o 13,3%.

Tablica 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw
Table 14. Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł Average monthly gross wages and salaries in PLN	2848,61	3459,49	4765,04	4831,73
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) Average monthly gross wages and salaries in relation to the average domestic (Poland=100)	83,1	83,9	88,1	87,5

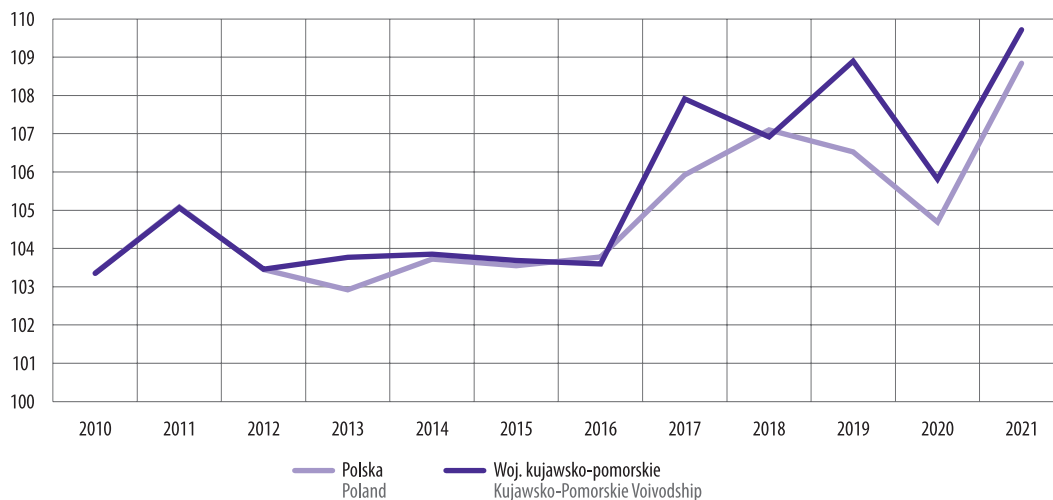
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto to stosunek sumy wynagrodzeń osobowych brutto, honorariów wypłaconych niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę, wypłat z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach oraz dodatkowych wynagrodzeń rocznych dla pracowników jednostek sfery budżetowej do przeciętnej liczby zatrudnionych w danym okresie; po wyeliminowaniu osób wykonujących pracę nakładczą oraz zatrudnionych za granicą. Dane dotyczą podmiotów gospodarczych sektora przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. wynosiło 5227,97 zł. Oznacza to, że było dużo niższe od średniego wynagrodzenia w Polsce (5889,84 zł), jednak rosło od niego szybciej – wzrost o 9,7% względem 8,8%. Podobnie, wyższe niż w kraju tempo wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw notowano w województwie kujawsko-pomorskim zestawiając dane za 2021 r. do lat wcześniejszych. Względem 2010 r. płace w sektorze przedsiębiorstw w regionie urosły o 83,5%, a w Polsce o 71,7%. W porównaniu do 2015 r. pracodawcy z województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. średnio wypłacali wynagrodzenia wyższe o 51,1%, podczas gdy w Polsce o 42,9% wyższe.

W 2021 r. najlepiej opłacani byli pracownicy sekcji Informacja i komunikacja, którzy średnio zarabiali 8751,02 zł. Z kolei najniższe wynagrodzenie przypadło osobom pracującym w przedsiębiorstwach należących do sekcji działalność w sekcji Administrowanie i działalność wspierająca. Przeciętnie było to zaledwie 3769,72 zł.

Wykres 30. Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw Rok poprzedni=100

Chart 30. Indices of average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector Previous year=100

Tablica 15. Świadczenia społeczne
Table 15. Social benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Przeciętna miesięczna liczba emerytów i rencistów w tys. Average monthly number of retirees and pensioners in thousands	467,7	457,8	485,1	482,9
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł Average monthly gross retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN	1461,65	1826,08	2219,07	2373,17
w tym emerytura of which retirement pay	1597,22	1966,09	2327,44	2490,20
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych w zł Average monthly gross retirement and other pension of farmers in PLN	948,95	1191,79	1385,57	1443,15
w tym emerytura of which retirement pay	995,08	1213,51	1384,13	1439,93

Tablica 16. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny
Table 16. Average monthly available income

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	2020 Polska Poland
	w zł in PLN				
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym Average monthly available income per capita in household	1158,49	1245,69	1770,82	1845,34	1919,21
w tym dochód do dyspozycji of which disposable income	1121,57	1208,73	1722,80	1803,20	1874,24

Dochód rozporządzalny to suma bieżących dochodów gospodarstwa domowego z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik zagrożenia ubóstwem po transferach społecznych wyniósł 16,6%. Zarówno w porównaniu do poprzedniego roku, jak i 2010 r. wskaźnik ten spadł, odpowiednio o 3,1 p. proc. i o 2,6 p. proc.

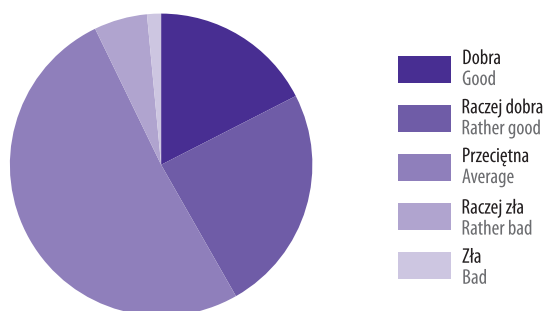
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem bez uwzględnienia w dochodach ogółu transferów społecznych to odsetek osób z rocznym ekwiwalentnym dochodem do dyspozycji poniżej progu zagrożenia ubóstwem, który wynosi 60% krajowej mediany rocznych ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji uwzględniający transfery społeczne.

Transfery społeczne to bieżące przelewy otrzymywane przez gospodarstwa domowe podczas okresu odniesienia dochodu, przeznaczone do zmniejszenia ciężarów finansowych związanych z wieloma nieprzewidywalnymi sytuacjami lub potrzebami, dokonywane w ramach wspólnie organizowanych systemów lub poza tymi systemami przez organy rządowe lub instytucje typu non-profit świadczące usługi na rzecz gospodarstw domowych (NPISH).

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim współczynnik Giniego wyniósł 25,5% i był niższy o 1,7 p. proc. niż w Polsce. W porównaniu do poprzedniego roku wskaźnik ten spadł o 3,1 p. proc.

Współczynnik Giniego to miara nierówności rozkładu dochodów; przybiera wartość między 0 a 1 (lub jeśli przemnożymy przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość 0 (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy. Zatem, im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów i większe jest ich zróżnicowanie. W badaniu EU-SILC wskaźnik ten wyliczono dla rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji gospodarstwa domowego.

Wykres 31. Struktura subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w 2020 r.
Chart 31. Structure of subjective evaluation of the material situation of households in 2020

Pomoc społeczna i wspieranie rodziny

Social welfare and family support

W 2020 r. zanotowano spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Zaznaczył się jednak wzrost liczby rodzin posiadających Kartę Dużej Rodziny. Zwiększyła się także liczba placówek zajmujących się opieką nad dziećmi do 3. roku życia.

Program „Rodzina 500+” to świadczenia przyznawane od 1 lipca 2019 r. na każde dziecko do ukończenia 18. roku życia w rodzinie naturalnej, jak również umieszczone w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. Świadczeniem wychowawczym w wysokości 500 zł miesięcznie w województwie kujawsko-pomorskim objęto w 2020 r. przeciętnie miesięcznie 341,9 tys. dzieci. Wydatki na ten cel wyniosły 2100,7 mln zł (o 28,2% więcej niż w 2019 r.).

Świadczenia pomocy społecznej w 2020 r. zostały przyznane 85,5 tys. osobom (mniej o 7,8% niż w roku poprzednim i o 45,7% niż w 2010 r.) w ogólnej kwocie 265,9 mln zł (o 0,7% mniej niż w 2019 r. i o 9,3% więcej niż w 2010 r.). Świadczenia pomocny społecznej wypłacane były w większości jako pomoc pieniężna – 65,3%.

W 2020 r. Kartę Dużej Rodziny posiadało 51,1 tys. rodzin, było 13,3% więcej niż rok wcześniej. Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej rodzin posiadało taki dokument w Bydgoszczy (5,1 tys.), powiecie świeckim (3,9 tys.) i powiecie toruńskim (3,4 tys.).

W 2020 r. w województwie 6,0% mieszkańców było beneficjentami środowiskowej pomocy społecznej. Udział ten wykazuje tendencję spadkową, gdyż w 2019 r. wyniósł 6,6%, w 2015 r. 9,7%, a w 2010 r. 11,6%.

Tablica 17. Świadczenie wychowawcze
Table 17. Childraising benefit

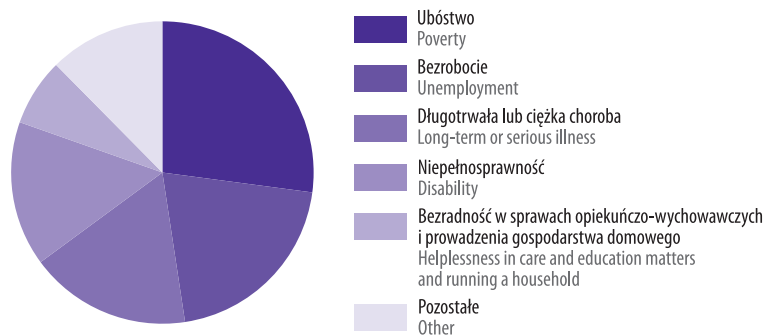
Wyszczególnienie Specification	2016 ^a	2018	2019	2020
Wydatki na świadczenia wychowawcze w tys. zł Child-raising benefit payments in thousand PLN	962834,50	1230335,93	1638947,84	2100749,1
Przeciętna miesięczna liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze Monthly average number of families receiving a child-raising benefit	140640	130786	130076 ^b	.
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze Monthly average number of children for whom families received a child-raising benefit	214645	200733	262110	341881

a W okresie kwiecień-grudzień. b W okresie styczeń-czerwiec.
a In the period April-December. b In the period January-June.

Tablica 18. Świadczenia pomocy społecznej
Table 18. Social assistance benefits

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej (rzeczywista liczba osób) Beneficiaries of social assistance benefits (total real number of persons)	157492	135570	92728	85473
Udzielone świadczenie w tys. zł Benefits granted in thousand PLN	243307,2	287940,0	267831,0	265871,7
pomoc pieniężna financial assistance	192870,2	219215,8	174068,5	173487,9
pomoc niepieniężna non-financial assistance	50437,1	68724,2	93762,5	92383,8
Osoby, którym decyzją przyznano świadczenia pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries per 10 thousand population	750,4	649,4	447,0	413,1

Wykres 32. Struktura decyzji wg powodów przyznanej pomocy społecznej rodzinie^a w 2020 r.
Chart 32. Structure of decision of reasons for providing help to a family^a in 2020

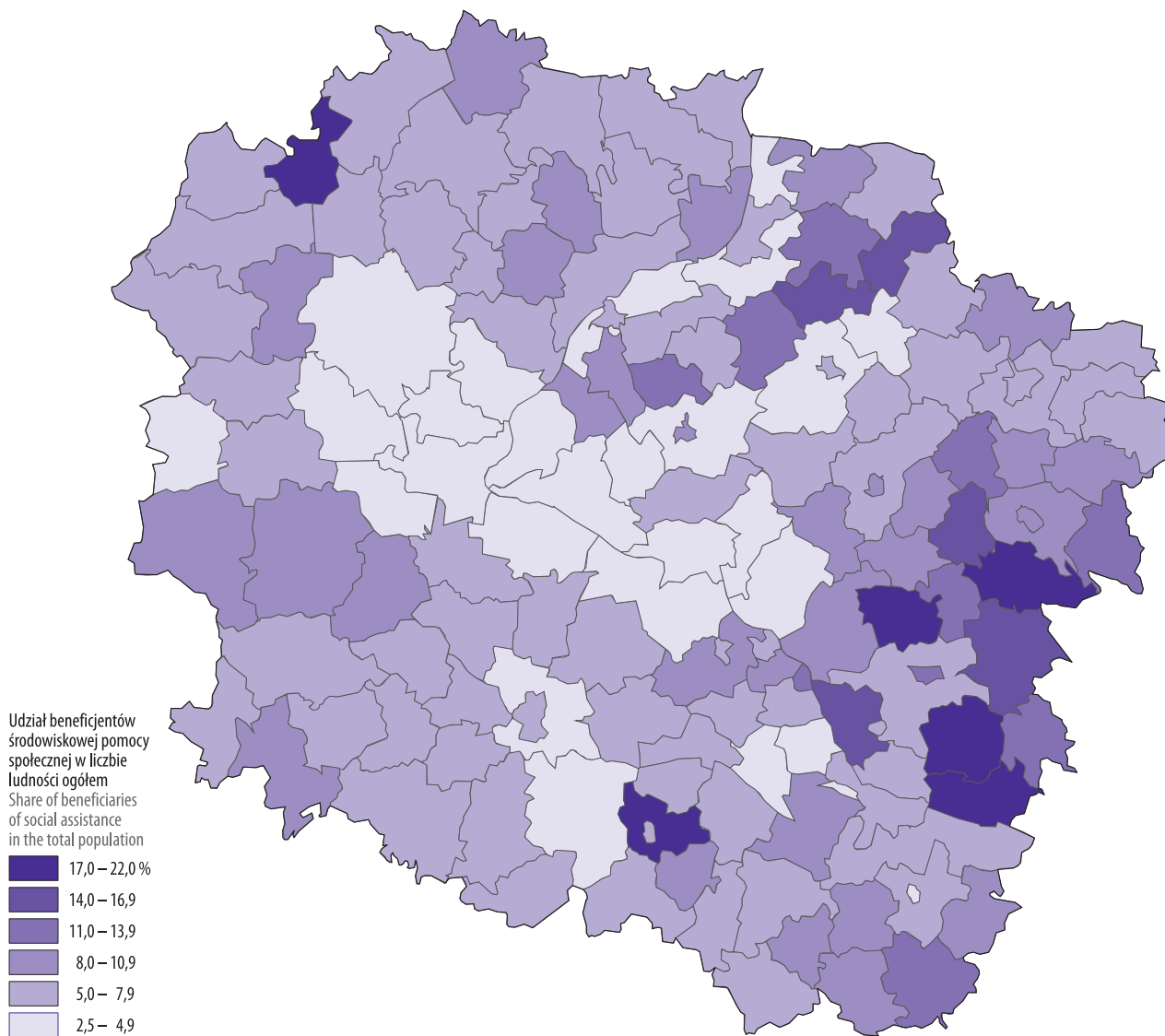

a Na podstawie decyzji.
a Based on a decision.

Tablica 19. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
Table 19. Beneficiaries of social assistance at domicile

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej Households benefiting from social assistance at domicile	88146	79978	61088	55996
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej Beneficiaries of social assistance at domicile	242468	201580	136736	123317
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności Beneficiaries of social assistance at domicile per 10 thousand population	1155,3	965,6	659,1	595,9

Mapa 26. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w 2020 r.
Map 26. Scope of use of social assistance at domicile in 2020

Środowiskowa pomoc społeczna to pomoc udzielana ludności w miejscu zamieszkania za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej. Dane oszacowano na podstawie Zbioru Centralnego Krajowego Systemu Monitoringu Pomocy Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawierającego informację o zrealizowanych świadczeniach środowiskowej pomocy społecznej i odbiorcach tej pomocy – gospodarstwach domowych i ich członkach oraz osobach bezdomnych.

Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej to wszyscy członkowie gospodarstw domowych oraz osoby bezdomne, które w roku badania otrzymały przynajmniej raz jakąkolwiek pomoc świadczoną przez ośrodki pomocy społecznej w miejscu zamieszkania zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.).

W Polsce w według stanu na 31 grudnia 2021 r. było 5012 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3 (4200 żłobków, 802 kluby dziecięce i 10 oddziałów żłobkowych), odnotowano wzrost o 9,6% w stosunku do 2020 r. i ponad 5 razy więcej niż w 2011 r.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2021 r. działało 227 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do 3 lat. Wśród nich było 168 żłobków (o 20,9% więcej niż rok wcześniej i prawie 9 razy więcej niż w 2011 r.) oraz 59 klubów dziecięcych (o 13,5% więcej niż w 2020 r. i prawie 12 razy więcej niż w 2011 r.). Wymienione placówki dysponowały 9,0 tys. miejsc (o 13,5% więcej niż w 2020 r. i ponad 5 razy więcej niż w 2011 r.) i w ciągu 2021 r. przebywało w nich 11,4 tys. dzieci (wzrost o 14,0% w skali roku i o 4 razy więcej niż w 2011 r.).

**Tablica 20. Żłobki i kluby dziecięce
Stan na 31 grudnia**

Table 20. Nurseries and children's clubs
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2011	2015	2020	2021
Żłobki Nurseries	19	60	139	168
w tym publiczne of which public	17	22	45	53
Oddziały żłobkowe Nursery wards	5	4	1	–
Kluby dziecięce Children's clubs	5	16	52	59
w tym publiczne of which public	–	1	8	9
Miejsca w tys.: Places in thousands:	1,7	3,1	7,9	9,0
w żłobkach ^a in nurseries ^a	1,4	2,7	6,9	7,8
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,0	0,3	1,0	1,2
Dzieci przebywające (w ciągu roku) w tys.: Children staying (during the year) in thousands:	2,8	4,7	10,0	11,4
w żłobkach ^a in nurseries ^a	2,5	4,2	8,6	9,8
w klubach dziecięcych in children's clubs	0,0	0,0	1,3	1,6

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

Żłobek to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w żłobku jest sprawowana od ukończenia 20. tygodnia życia dziecka, żłobek zapewnia opiekę do 10 godz. dziennie. Żłobki, obok klubów dziecięcych, opiekuna dziennego i niani, zostały wprowadzone ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 (Dz. U. z 2020, poz. 326 z późn. zmianami). Obecnie pieczę nad działalnością regulowaną ustawą sprawuje Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Klub dziecięcy to jednostka organizacyjna sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3, realizująca funkcje opiekuńcze, wychowawcze i edukacyjne. Opieka w klubie dziecięcym jest sprawowana od ukończenia 1. roku życia dziecka, klub dziecięcy zapewnia opiekę do 5 godz. dziennie.

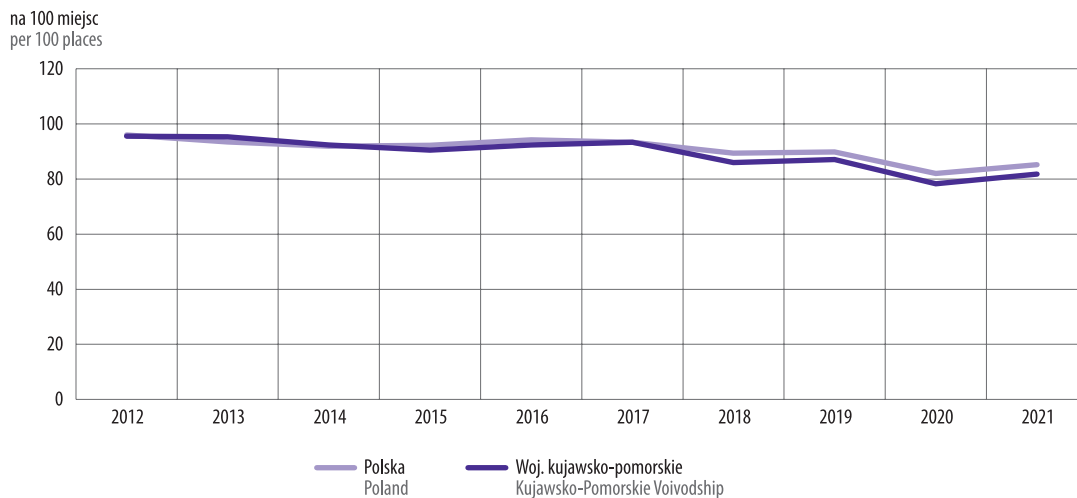
Oddział żłobkowy przy przedszkolu – jednostka działająca przy przedszkolu (lub innej instytucji) sprawująca opiekę nad dziećmi do lat 3 nie wpisana do rejestru żłobków i klubów dziecięcych.

W 2021 r. w Polsce 11,3% dzieci objęte było opieką w placówkach nad dziećmi do 3. roku życia (12,8% w 2020 r.). W województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ten wyniósł 10,1% (11,0% rok wcześniej).

W 2021 r. województwie kujawsko-pomorskim w żłobkach, które stanowiły 74,0% placówek opieki nad dziećmi do 3 lat. Miejsca w żłobkach stanowiły 86,4% miejsc wszystkich placówek a przebywało w ciągu roku w nich 85,8% dzieci objętych opieką w tych placówkach.

**Wykres 33. Dzieci w wieku do lat 3 w żłobkach^a i klubach dziecięcych
Stan na 31 grudnia**

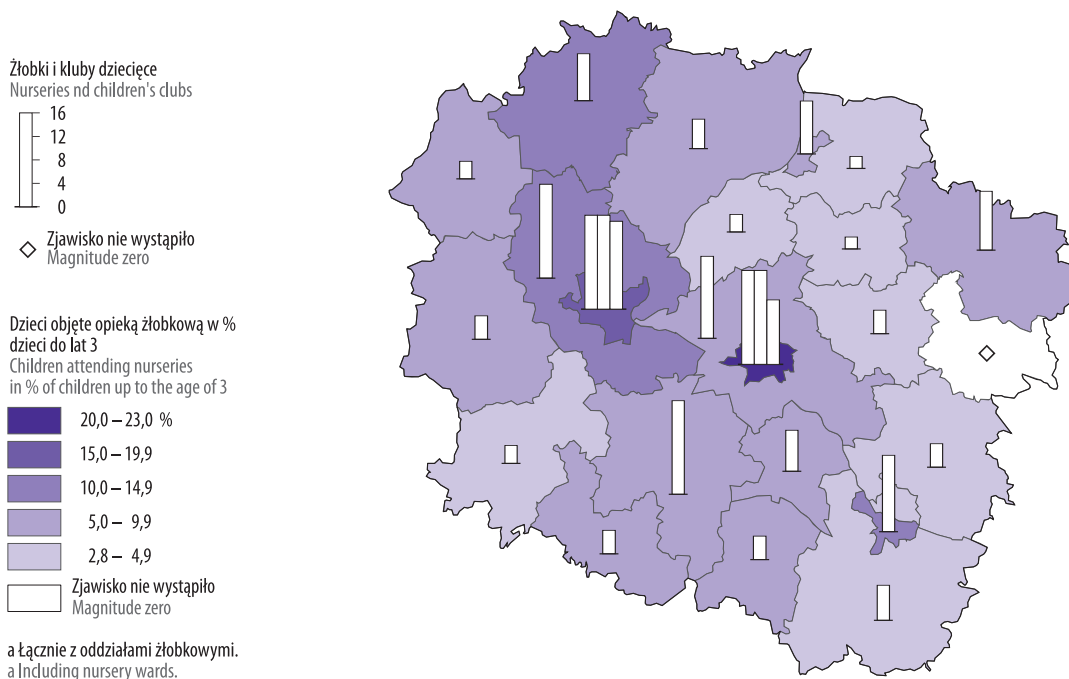
Chart 33. Children up to the age of 3 in nurseries^a and children's clubs
As of 31 December

a łącznie z oddziałami żłobkowymi.
a Including nursery wards.

**Mapa 27. Żłobki^a i kluby dziecięce w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 27. Nurseries^a and children's clubs in 2021
As of 31 December

Warunki mieszkaniowe

Housing conditions

Warunki mieszkaniowe ludności województwa kujawsko-pomorskiego ulegają poprawie. Świadczy o tym wzrost wskaźnika informujący o liczbie zasobów mieszkaniowych oraz coraz to mniejsza liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie. W regionie nieprzerwanie od roku 2010 widoczna jest tendencja wzrostowa przeciętnej powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca. Ponadto istotne jest wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne, które w 2020 r. w regionie nie uległo pogorszeniu. Mieszkania zlokalizowane na terenach miejskich województwa kujawsko-pomorskiego były częściej wyposażone w wodociąg, ustęp, łazienkę, centralne ogrzewanie oraz gaz sieciowy niż mieszkania położone na terenach wiejskich.

Zasoby mieszkaniowe w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 31 grudnia 2020 r. liczyły 768,3 tys. mieszkań, z czego 66,9% zlokalizowanych było w miastach województwa. Zasoby mieszkaniowe stanowiły 5,1% zasobu krajowego. Najwięcej mieszkań, tak jak w ubiegłym roku, znajdowało się w Bydgoszczy – 154,2 tys. i było to 20,1% wszystkich mieszkań w regionie, w odniesieniu do roku 2019 – przybyło ich 1612, tj. więcej o 1,1%. W Toruniu zanotowano roczny największy przyrost zasobów mieszkaniowych – o 1867 lokali, wzrost o 2,0% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W całym okresie 2010–2020 zauważalny był procentowy wyższy wzrost liczby mieszkań na terenach wiejskich niż miejskich. W porównaniu ze stanem na koniec 2019 r. na terenach wiejskich liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,4%, a w miastach liczba mieszkań w zasobach wzrosła o 1,0%.

W 2020 r. największym udziałem zasobów mieszkaniowych na terenach wiejskich charakteryzował się powiat grudziądzki, w którym 84,9% lokali znajdowało się na obszarach wiejskich. Natomiast w powiecie inowrocławskim (prócz miast na prawach powiatu) był największy udział mieszkań zlokalizowanych w miastach – 71,2% lokali w powiecie.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 70,8 m² (w Polsce 74,5 m²). Przy czym średnio większe były mieszkania na terenach wiejskich – 91,2 m², w miastach województwa – 60,7 m². Na terenach wiejskich odnotowano większy niż w miastach wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej 1 mieszkania (w porównaniu z latami 2019 i 2010 wzrost odpowiednio o 0,4 p. proc. oraz o 4,5 p. proc.). Spośród powiatów oraz miast na prawach powiatu największą przeciętną powierzchnię przypadającą na 1 mieszkanie zanotowano, niezmiennie od 2010 roku, w powiatach bydgoskim i toruńskim – odpowiednio 98,8 m² i 92,3 m², natomiast średnio najmniejsze mieszkania zlokalizowane były we Włocławku – 56,6 m².

W zasobach mieszkaniowych województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 2,9 mln izb, a w samym 2020 r. przybyło 33,7 tys. izb, o 1,2% więcej w stosunku do 2019 roku i o 10,3% więcej w odniesieniu do 2010 r. Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała od 2010 r., choć w 2020 r. wyniosła tyle samo co w roku poprzednim – 3,78 izby na 1 mieszkanie, natomiast była niższa niż średnia w kraju, gdzie odnotowano przeciętnie 3,82 izby na 1 mieszkanie. Więcej izb na 1 mieszkanie odnotowano na wsiach (4,31) niż w miastach (3,52). Mieszkania o najwyższej przeciętnej liczbie izb zlokalizowane były w powiecie bydgoskim (4,45 izb na 1 mieszkanie), natomiast średnio najmniejszą ilością izb w lokalach mieszkalnych charakteryzował się Włocławek (3,41). Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu wzrastała wyraźniej na terenach wiejskich niż w miastach, co wynika także z takiego wzrostu dotyczącego powierzchni – w 2020 r. w porównaniu z latami 2019 i 2010 odpowiednio o 0,2% oraz 2,9%.

Z kolei przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w miastach województwa kujawsko-pomorskiego, jak i na terenach wiejskich, w okresie 2010–2020 rokrocznie spadała. W 2020 r. wyniosła 2,68 osoby na 1 mieszkanie, wobec 2,98 w 2010 r. W Polsce wskaźnik ten był niższy o 0,13. Mniej zaludnione były mieszkania w miastach niż na terenach wiejskich (na 1 mieszkanie przypadają odpowiednio 2,35 osób oraz 3,36 osób). Spośród powiatów najniższy wskaźnik wystąpił w Toruniu (2,11), a najwyższy – w powiecie toruńskim (3,25).

W 2020 r. pod względem wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w ujęciu rocznym wystąpiły niewielkie różnice. Centralne ogrzewanie w mieszkaniach stanowiło 82,8%, w porównaniu z 2010 r. wzrosło o 1,8 p. proc. W łazienkę wyposażonych było 92,2% zasobów mieszkaniowych, to jest więcej niż w 2010 r. o 0,8 p. proc. Ustęp posiadało 95,4% zasobów mieszkaniowych – wzrost o 0,6 p. proc. w odniesieniu

do roku 2010, natomiast wodociąg – 98,2%, co daje wzrost o 0,2 p. proc. Wzrost udziału infrastruktury mieszkaniowej nie dotyczył mieszkań wyposażonych w gaz z sieci – w 2020 r. w województwie w gaz sieciowy wyposażonych było 48,9% wszystkich zasobów, co dało spadek w porównaniu z 2010 r. o 2,3 p. proc.

W latach 2010–2020 na terenach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego zaszły większe zmiany niż na terenach miejskich w regionie oraz terenach wiejskich kraju. W 2020 r. w wiejskiej części województwa przybyło mieszkań z dostępem do gazu sieciowego – o 141,2% (w kraju o 40,1%), wyposażonych w centralne ogrzewanie o 17,2% (w Polsce 16,3%), łazienkę – o 14,9% (wobec 13,8%), ustęp spłukiwany – o 14,3% (13,1%), a także wodociąg – o 13,3% (12,1%).

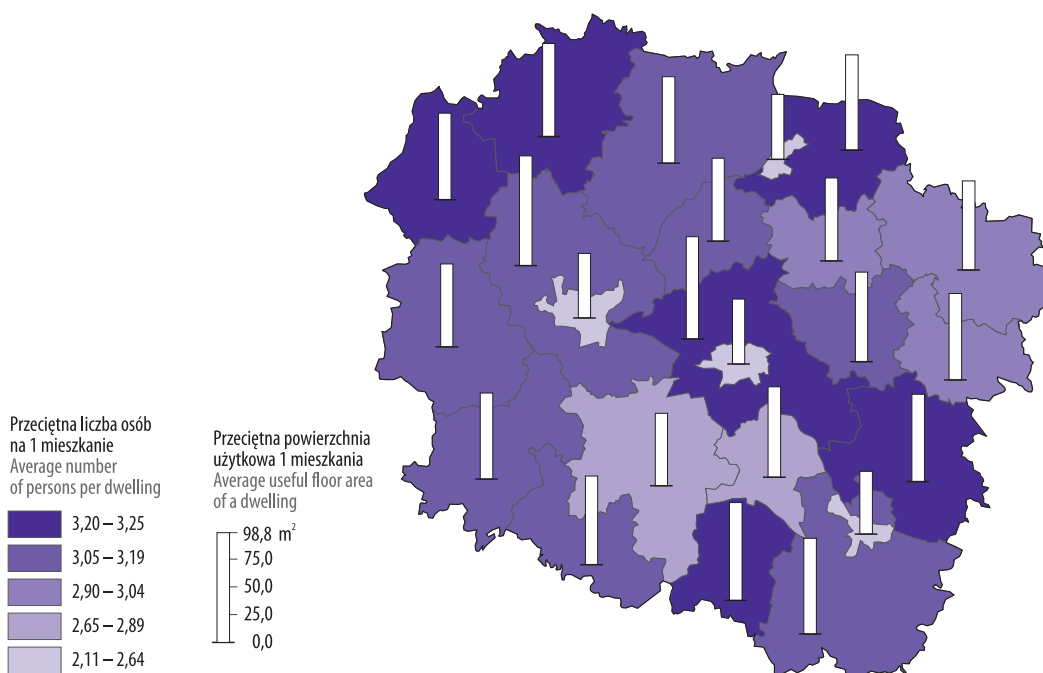
Tablica 21. Zasoby mieszkaniowe Stan na 31 grudnia

Table 21. Dwelling stocks As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Mieszkania Dwellings	703831	732747	759766	768308
Zasoby mieszkaniowe na 1000 ludności Dwelling stocks per 1000 population	335,4	351,2	366,6	372,6
Przeciętna w zasobach: Dwelling stocks, average:				
liczba izb w mieszkaniu number of rooms in a dwelling	3,74	3,77	3,78	3,78
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ² useful floor area of a dwelling in m ²	68,4	69,6	70,6	70,8
liczba osób na 1 mieszkanie number of persons per dwelling	2,98	2,85	2,73	2,68

Mapa 28. Warunki mieszkaniowe ludności w 2020 r. Stan na 31 grudnia

Map 28. Housing conditions of population in 2020 As of 31 December

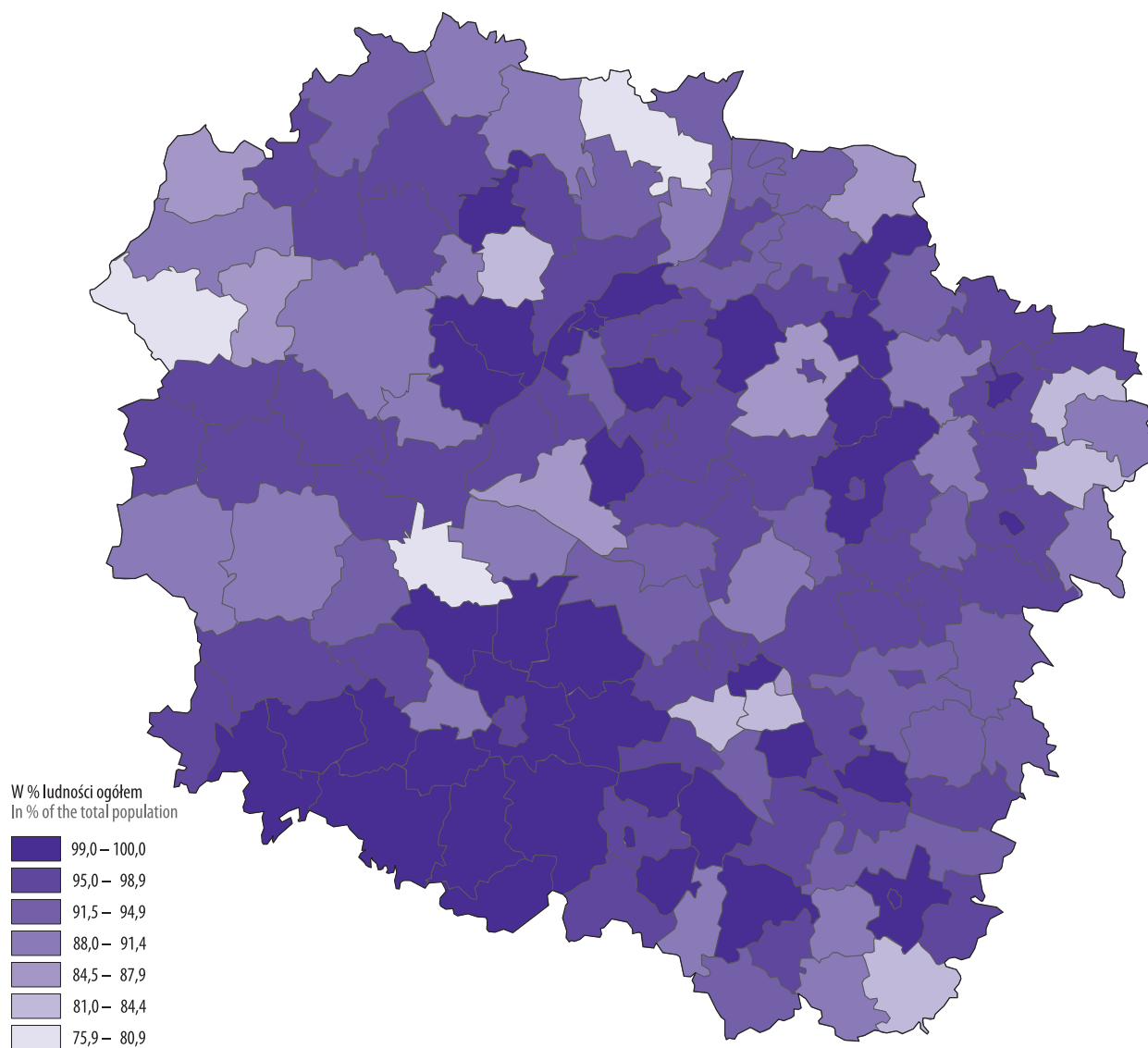
W 2020 r. długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 23990,8 km, co stanowiło 7,7% długości w Polsce, a od roku 2010 jej udział zmalał o 0,3 p. proc. Na terenach wiejskich znajdowało się 85,7% sieci wodociągowej, ale to w miastach odnotowano wyższy wzrost jej długości (o 0,8% od 2019 r. i o 14,8% od 2010 r.).

W 2020 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 133,5 km sieci wodociągowej wobec 100,2 km w kraju. Od 2010 r. różnica ta malała – zwłaszcza na terenach wiejskich. Gęstość sieci wodociągowej na terenach wiejskich wyniosła 119,9 km na 100 km², natomiast w miastach – 414,6 km na 100 km². W odniesieniu do roku 2010 gęstość sieci w miastach i na wsiach wzrosła, odpowiednio o 53,0 km oraz o 10,3 km.

Największe zagęszczenie sieci wodociągowej, nieprzerwanie od jedenastu lat, notowane było w miastach na prawach powiatu – w Bydgoszczy, Grudziądzu, Toruniu i we Włocławku, a także w powiecie aleksandrowskim, gdzie gęstość wyniosła 189,2 km na 100 km², zaś najmniejsza w powiecie tucholskim – 80,1 na 100 km².

Mapa 29. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w 2020 r.

Map 29. Population connected water supply system in 2020

Tablica 22. Wodociągi
Stan na 31 grudnia
 Table 22. Water supply system
 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Sieć rozdzielcza w km Distribution network in km	21782,0	23239,8	23915,6	23990,8
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	254431	276286	287210	292741
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych (w ciągu roku) na 1 mieszkańca w hm ³ Consumption of water from water supply system in households (during the year) per capita in hm ³	32,6	34,0	35,4	35,3

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim 95,5% ludności korzystała z sieci wodociągowej (wzrost o 0,1 p. proc. w porównaniu do roku poprzedniego); było to o 3,3 p. proc. więcej niż w Polsce oraz więcej o 4,7 p. proc. niż w 2010 r. w województwie. Ludność miast województwa kujawsko-pomorskiego w większym stopniu korzystała z wodociągu, bo 96,9% ludności miejskiej, natomiast na wsi – 93,5%. Pod względem udziału ludności korzystającej z sieci wodociągowej województwo kujawsko-pomorskie zajęło 6. lokatę (po opolskim, wielkopolskim, pomorskim, zachodniopomorskim i śląskim).

Tablica 23. Kanalizacja
Stan na 31 grudnia
 Table 23. Sewage system
 As of 31 December

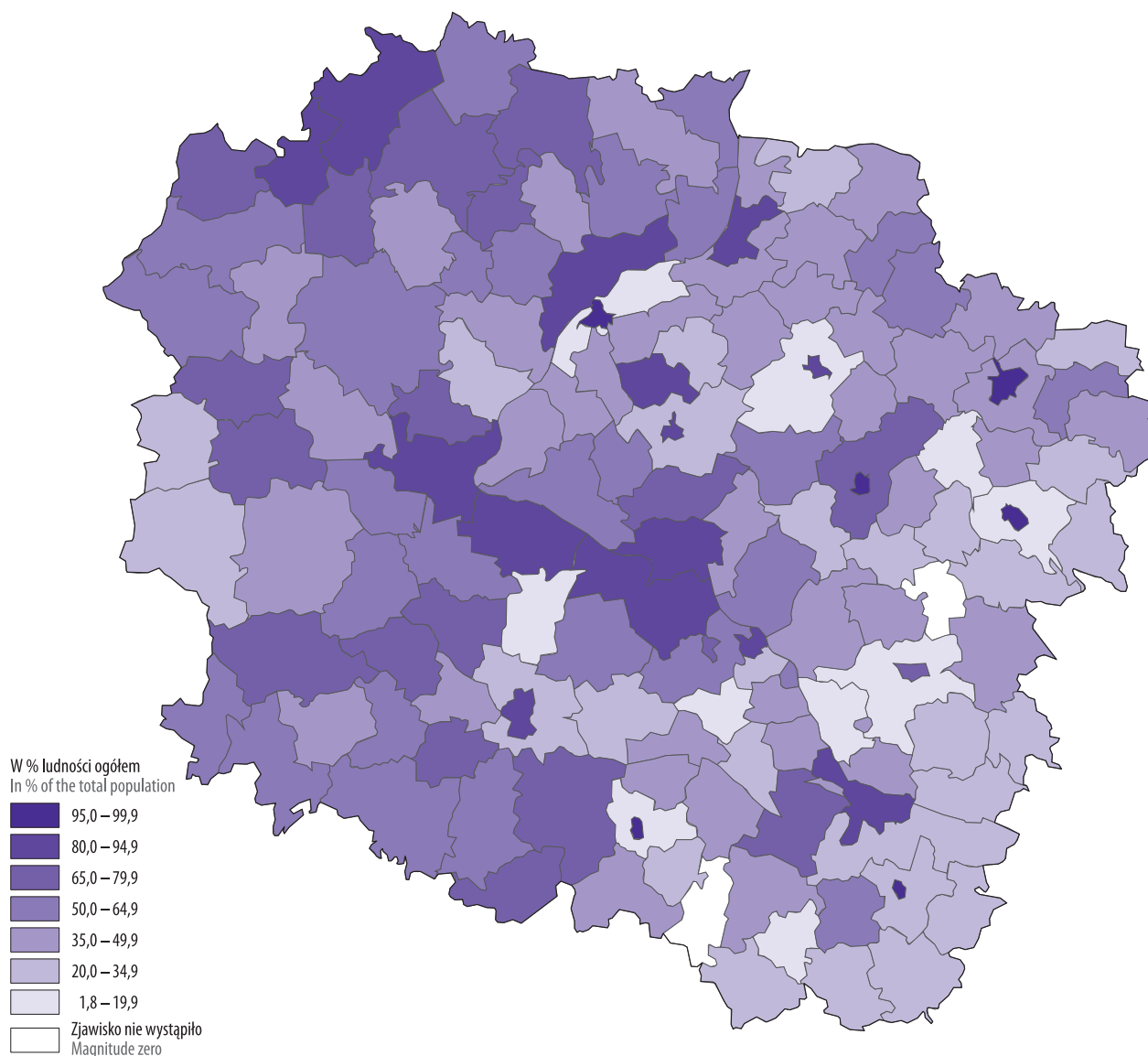
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Sieć kanalizacyjna ^a w km Sewage system ^a in km	6365,4	7887,5	8410,7	8647,7
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt. Connections leading to residential buildings in pcs	128778	149031	156734	159833
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (w ciągu roku) w hm ³ Wastewater discharged by sewage system (during the year) in hm ³	71,6	63,8	68,7	65,6
w tym oczyszczone of which treated	71,5	63,8	68,7	65,6

a łącznie z kolektorami.
a Including collectors.

Na przestrzeni lat 2010–2020 długość czynnej sieci kanalizacyjnej w województwie kujawsko-pomorskim wzrosła o 2,3 tys. km i osiągnęła długość 8647,7 km. Stanowiło to 5,1% długości sieci w kraju, czyli 8. miejsce pod względem długości wśród wszystkich województw. To na terenach wiejskich jej długość była większa, z udziałem 58,2%, a od 2010 r. długość sieci wzrosła o 44,8% (w kraju o 82,3%). W miastach województwa wzrost ten stanowił 25,1% (w Polsce wzrost o 31,9%). W regionie sieć kanalizacyjna należąca do zarządu bądź administracji gmin stanowiła mniej niż połowę czynnej długości, bo 37,9%.

Wraz ze wzrostem długości sieci kanalizacyjnej wzrastała jej gęstość. W 2020 r. gęstość sieci w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 48,1 km na 100 km², natomiast w kraju 54,2 km na 100 km² (wzrost w porównaniu do 2019 r. odpowiednio o 1,3 km i 1,4 km, a w odniesieniu do 2010 r. – wzrost o 12,7 km i 19,8 km). Gęstość sieci kanalizacyjnej wykazuje duże zróżnicowanie ze względu na lokalizację, tj. w 2020 r. w miastach wyniosła 435,5 km, a na obszarach wiejskich – 29,4 km na 100 km². Warto podkreślić, że w miastach województwa kujawsko-pomorskiego średnia gęstość sieci kanalizacyjnej jest wyższa niż przeciętna gęstość w Polsce (o 126,9 km na 100 km²), natomiast na obszarach wiejskich niższa niż w kraju (o 5,4 km). Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie największym zagęszczeniem sieci kanalizacyjnej na 100 km² charakteryzował się Toruń (589,0 km), a najniższym – powiat lipnowski (14,5 km).

Mapa 30. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w 2020 r.
 Map 30. Population connected sewage system in 2020

Na koniec 2020 r. całkowita długość sieci gazowej wyniosła 5144,0 km, z czego 73,3% stanowiła sieć rozdzielcza. Długość sieci gazowej w województwie kujawsko-pomorskim stanowiła 3,2% długości krajowej. W odniesieniu do roku 2020 jej długość wzrosła o 160,7 km (w kraju – o 4,2 tys. km), a od 2010 r. – o 1,4 tys. km (w Polsce o 29,0 tys. km). W omawianym dziesięcioleciu wzrost długości sieci gazowej był większy na terenach wiejskich województwa (o 73,1%) niż w miastach (o 17,3%).

W 2020 r. gęstość sieci gazowej wyniosła 21,0 km na 100 km² (w Polsce 44,9 km na 100 km²), co daje 14. pozycję w kraju. Tak jak w roku ubiegłym, w miastach województwa kujawsko-pomorskiego wskaźnik był wyższy niż w kraju (313,6 km na 100 km², wobec 287,8 km), natomiast na terenach wiejskich był niższy niż w kraju (6,8 km na 100 km², wobec 26,3 km).

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek ludności ogółem korzystającej z sieci gazowej wyniósł 43,7%, w porównaniu z 2010 r. spadł o 1,0 p. proc. W odniesieniu do krajowego był niższy o 10,5 p. proc. W miastach z sieci gazowej korzystało 69,4% ludności ogółem (o 2,5 p. proc. mniej niż

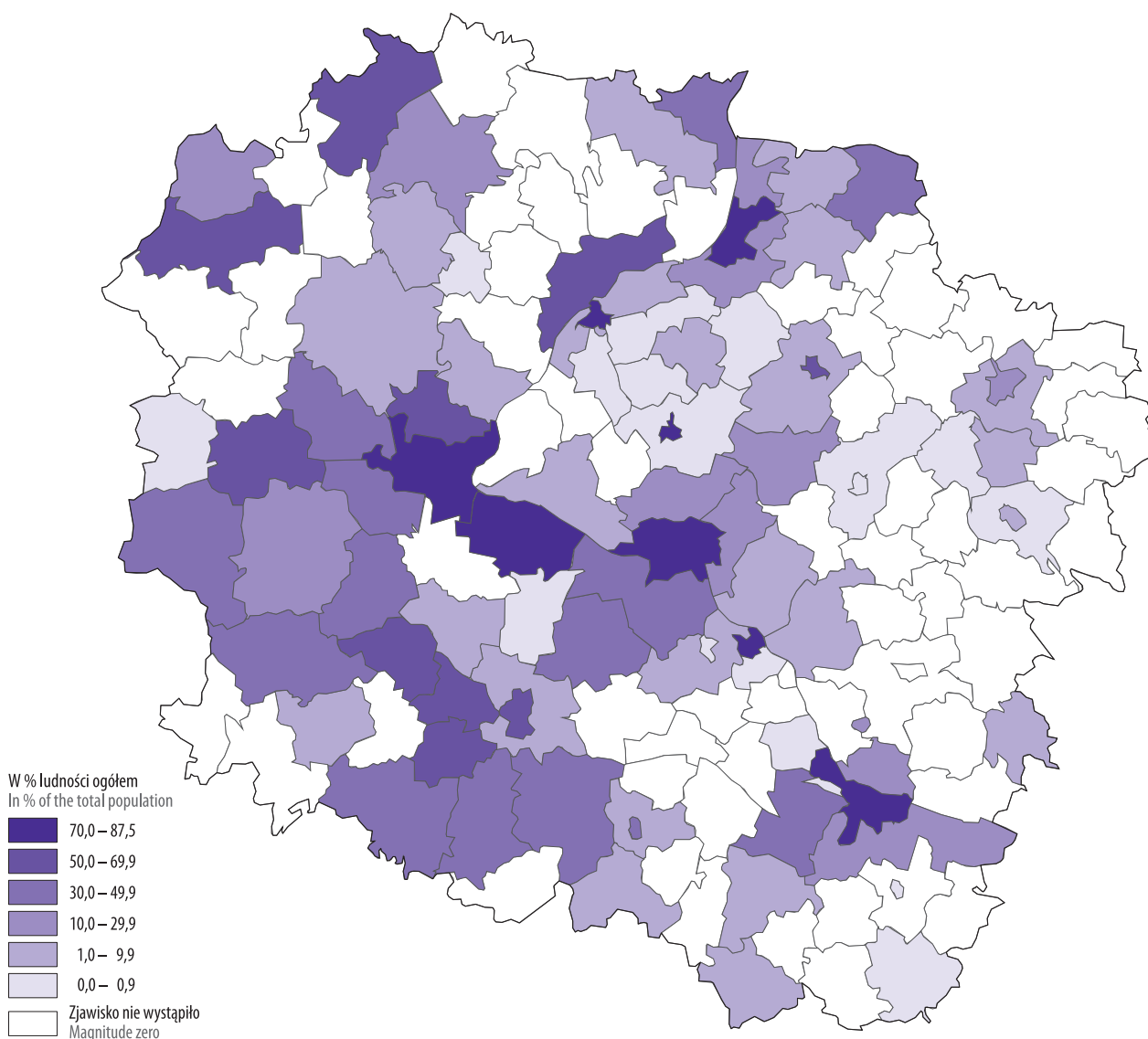
2010 r.), w Polsce więcej o 2,8 p. proc. Natomiast na obszarach wiejskich korzystający z sieci gazowej stanowili 7,3% ogółu ludności (o 4,4 p. proc. więcej niż w 2010 r.) – wobec kraju, gdzie udział wyniósł 20,1 p. proc. więcej.

W ciągu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych wyniosło 1671,7 GWh i było wyższe w porównaniu z poprzednim rokiem o 8,6%. Na terenach wiejskich wzrosło o 40,1%, a w miastach regionu – o 4,5%. Zużycie gazu było najwyższe w Bydgoszczy oraz w Toruniu, odpowiednio wyniosło 423,5 GWh oraz 274,7 GWh.

W 2020 r. w gospodarstwach domowych zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca wzrosło w porównaniu z rokiem poprzednim o 8,9% i wyniosło 807,9 kWh. Przy czym w miastach wyniosło 1167,2 kWh, a na wsiach 295,3 kWh. W kraju zużycie gazu w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na mieszkańca było wyższe niż w województwie kujawsko-pomorskim i wyniosło 1311,3 kWh na 1 mieszkańca, z tego 1611,5 kWh w miastach oraz 861,5 kWh na terenach wiejskich.

Mapa 31. Ludność korzystająca z gazu z sieci w 2020 r.

Map 31. Population connected gas supply system in 2020

Tablica 24. Sieć gazowa oraz odbiorcy i zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych Stan na 31 grudnia

Table 24. Gas supply system as well as consumers and consumption of gas from gas supply system in households As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Sieć gazowa w km Gas supply system in km	3705,0	4535,4	4983,3	5144,0
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych w szt. Connections leading to residential and non-residential buildings in pcs	63887	71504	81428	85177
Odbiorcy gazu z sieci ^a w tys. Consumers of gas from gas supply system ^a in thousands	343,1	334,5	355,6	362,2
Zużycie gazu z sieci (w ciągu roku): Consumption of gas from gas supply system (during the year):				
w GWh ^b in GWh ^b	139,2	1361,3	1539,0	1671,7
na 1 mieszkańca w kWh ^c per capita in kWh ^c	67,3	652,1	741,8	807,9

a łącznie z odbiorcami korzystającymi z gazomierzy zbiorczych. b, c W 2010 r. w jednostkach naturalnych: b – hm³, c – m³.
a Including gas customers using collective gas-meters. b, c In 2010 in natural units: b – hm³, c – m³.

Ochrona zdrowia Health care

Na przestrzeni lat 2012–2020, rok 2020 wyróżniał się na tle pozostałych w związku z funkcjonowaniem placówek ochrony zdrowia w warunkach obostrzeń związanych z pandemią COVID-19. Jedną z form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej była realizacja porad lekarskich w formie teleporad. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej w 2020 r. ich udział w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 36,6%.

Dostęp mieszkańców do większości grup personelu medycznego utrzymał się na poziomie z roku poprzedniego. Poprawa w tym względzie dostrzegalna jest przy porównaniu liczby poszczególnych grup personelu medycznego przypadającej na 10 tys. ludności z rokiem 2012 r.

W 2020 r. w szpitalach ogólnych w województwie na jedno łóżko przypadało średnio 240 mieszkańców (w kraju 228 osób). Liczba łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludność była mniejsza zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w odniesieniu do 2012 r.

W omawianym roku w województwie kujawsko-pomorskim znacznie zmalała liczba pacjentów i kuracjuszy przebywających w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych. Z leczenia w trybie stacjonarnym skorzystało o 49,1% osób mniej niż rok wcześniej i o 29,7% osób mniej niż w 2012 r. W województwie dostępnych było 18,1% wszystkich łóżek szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych w Polsce (2. pozycja w kraju).

W latach 2010–2020, to właśnie w 2020 r. odnotowano największe łączne wydatki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego na ochronę zdrowia. Stanowiły one 5,5% wszystkich wydatków samorządowych na ten cel w kraju.

Najczęstszym miejscem kontaktu pacjenta ze służbą zdrowia są placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, do których zalicza się przychodnie i praktyki lekarskie. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim funkcjonowało 905 przychodni (4,2% wszystkich w kraju), tj. o 1,6% mniej niż w roku poprzednim, ale o 19,9% więcej niż w 2012 r. Większość z nich (76,7%) działała w miastach. Przy czym 35,7% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

W 2020 r. średnio w województwie przypadały 4 przychodnie w przeliczeniu na 10 tys. ludności. Spośród powiatów i miast na prawach powiatu wskaźnik ten najwyższą wartość przyjął we Włocławku (7 przychodni na 10 tys. ludności). W obu miastach wojewódzkich wyniósł po 6 przychodni na 10 tys. ludności.

W ostatnich latach maleje liczba praktyk lekarskich w województwie. W 2020 r. było ich 247 (6,1% wszystkich w kraju), tj. o 9,2% mniej niż w 2019 r. i o 35,0% mniej niż w 2012 r. Zdecydowana większość, bo 77,3%, dostępna była w miastach. Przy czym 29,1% wszystkich działało w obu miastach wojewódzkich.

W ramach stacjonarnej całodobowej opieki zdrowotnej do dyspozycji mieszkańców województwa w końcu 2020 r. było 40 szpitali ogólnych (4,5% wszystkich w kraju), w których funkcjonowało 386 oddziałów. Ze wszystkich tych placówek niemal połowa (45,0%) działała w Bydgoszczy i w Toruniu. Najwięcej (14) było ich w Bydgoszczy.

W skład placówek stacjonarnej opieki zdrowotnej w województwie wchodziło także:

- 27 zakładów opiekuńczo-leczniczych (w tym 3 typu psychiatrycznego), tj. 6,1% wszystkich w kraju,
- 11 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych (6,6% wszystkich w kraju),
- 8 oddziałów opieki paliatywnej¹⁰ (20,5% wszystkich w kraju),
- 3 hospicja (2,6% wszystkich w kraju),
- 2 szpitale psychiatryczne (3,1% wszystkich w kraju),
- 1 ośrodek leczenia odwykowego alkoholowego (2,7% wszystkich w kraju),

a w ramach lecznictwa uzdrowiskowego 29 sanatoriów i szpitali (12,6% wszystkich w kraju) oraz 2 stacjonarne zakłady rehabilitacji leczniczej (5,7% wszystkich w kraju).

W 2020 r. zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i w odniesieniu do 2012 r. nie odnotowano znaczących zmian liczby wymienionych wyżej placówek w województwie. Natomiast w porównaniu z 2012 r. wyraźnie wzrosła liczba zakładów opiekuńczo-leczniczych (o 35,0%).

W nagłych przypadkach pomoc medyczna zapewniana jest w ramach Systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim działalność w tym zakresie prowadziły 93 zespoły ratownictwa medycznego (5,9% wszystkich w kraju), z których 12 to zespoły specjalistyczne, a 81 podstawowe. Tyle samo ile w roku poprzednim, a w porównaniu z 2012 r. więcej o 4,5%. Pomocy medycznej udzielał również 1 lotniczy zespół ratownictwa medycznego oraz 10 szpitalnych oddziałów ratunkowych (SOR). Z systemem w województwie współpracowało 12 izb przyjęć oraz 4 oddziały funkcjonujące w ramach centrum urazowego.

Dostępność świadczeń medycznych udzielanych przez zespoły ratownictwa medycznego obrazuje liczba zespołów (podstawowych i specjalistycznych) przypadająca na 100 tys. ludności. W 2020 r. wskaźnik ten dla województwa wyniósł 4,5 (w kraju 4,1 zespoły na 100 tys. ludności). Jego wartość pozostała na poziomie sprzed roku, ale zwiększyła się o 0,3 osoby na 100 tys. ludności w porównaniu z notowaną w 2012 r.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna realizowana jest przez poradnie, przychodnie i praktyki lekarskie (tj. przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria i izby chorych oraz zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne).

Stacjonarna opieka zdrowotna to całodobowa opieka lekarska i pielęgnarska świadczona w stacjonarnych zakładach opieki zdrowotnej (tj. szpitale – ogólne, psychiatryczne i uzdrowiskowe, ośrodki leczenia odwykowego, ośrodki rehabilitacyjne dla narkomanów, regionalne ośrodki psychiatrii sądowej, zakłady opiekuńczo-lecznicze i pielęgnacyjno-opiekuńcze, hospicja, oddziały opieki paliatywnej, sanatoria).

Ratownictwo medyczne to system, który tworzy się w ramach realizacji zadań państwa polegających na zapewnieniu pomocy każdej osobie znajdującej się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego.

¹⁰ Do 2013 r. dane dotyczące opieki paliatywnej były ujmowane w szpitalach, w oddziałach dla przewlekle chorych.

**Tablica 25. Placówki opieki zdrowotnej
Stan na 31 grudnia**

Table 25. Health care facilities
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2012	2015	2019	2020
Przychodnie Out-patient departments	755	818	920	905
Praktyki lekarzy i lekarzy dentyistów ^a Medical and dental practices ^a	380	345	272	247
Porady udzielone ^b w tys: Consultations provided ^b in thousands:	16668,8	17023,3	17312,8	15016,5
lekarskie medical	15085,0	15411,2	15764,6	13893,7
stomatologiczne dental	1583,8	1612,0	1548,2	1122,7
Szpitala ogólne General hospitals	42	43	40	40
łóżka w szpitalach ogólnych beds in general hospitals	9507	9846	8867	8593
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	45,3	47,2	42,8	41,7
wykorzystanie łóżek w % usage of beds in %	62,8	62,9	67,3	55,1
przeciętny pobyt chorego w dniach average patient stay in days	5,4	5,6	5,7	5,7

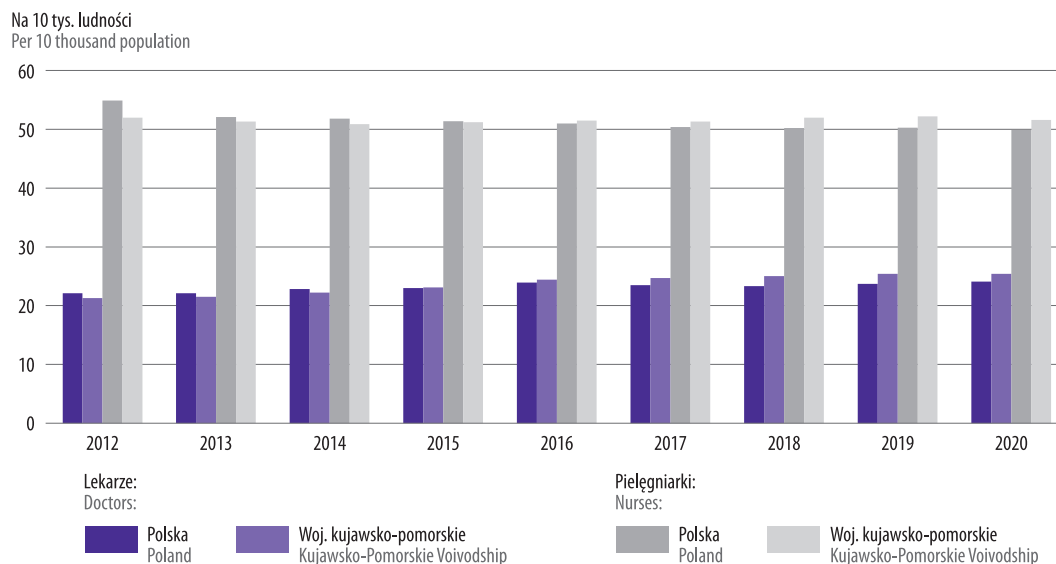
a Dane obejmują praktyki, które podpisały kontrakty z NFZ lub przychodniami. b Łącznie z poradami finansowanymi przez pacjentów; w ciągu roku. Łącznie z poradami z izb przyjęć udzielanymi pacjentom niehospitalizowanym.

a Data concern practices that have signed contract with the National Health Fund or out-patient departments. b Including consultations paid by patients; during the year. Including consultations provided to non-hospitalised patients in admission rooms.

Kadra medyczna

**Wykres 34. Lekarze i pielęgniarki
Stan na 31 grudnia**

Chart 34. Doctors and nurses
As of 31 December

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Source: data of the Ministry of Health and the Ministry of Interior and Administration.

Podstawowym elementem sprawnie działającego systemu opieki zdrowotnej jest zapewnienie dostępu do kadry medycznej, a także dbanie o jakość oferowanych usług. Dostępność ludności do kadry medycznej wyraża liczba pracowników medycznych przypadająca na 10 tys. ludności. Analiza tego wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego za lata 2012–2020 wskazuje na utrzymanie poziomu lub poprawę dostępności mieszkańców do większości grup personelu medycznego.

W końcu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 25 lekarzy na 10 tys. mieszkańców (w kraju 24 lekarzy na 10 tys. ludności). Było to tyle samo ile w 2019 r., ale o 4 lekarzy na 10 tys. ludności więcej niż w 2012 r.

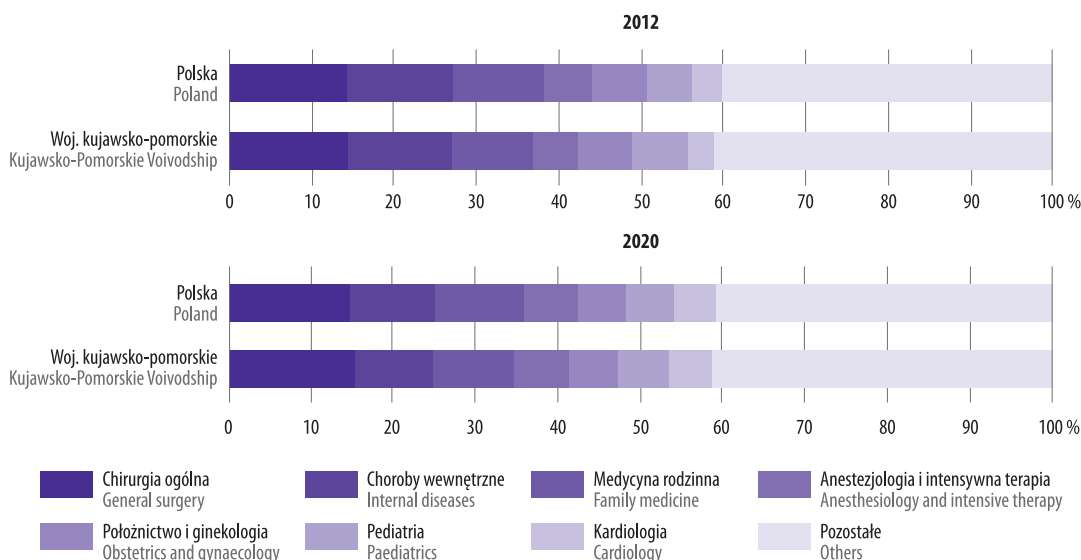
Ważnym aspektem wpływającym na dostępność lekarzy dla pacjenta jest ich rozmieszczenie terytorialne. Sytuacja pod tym względem jest zróżnicowana w województwie kujawsko-pomorskim. W 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, najczęściej lekarzy przypadających średnio na 10 tys. mieszkańców notowano w miastach na prawach powiatu. Przy czym najkorzystniejsza sytuacja, podobnie jak w roku poprzednim, wystąpiła w Bydgoszczy (65 lekarzy na 10 tys. mieszkańców).

W latach 2012–2020 w województwie poprawił się też dostęp mieszkańców do lekarzy specjalistów. W końcu 2020 r. przypadało ich przeciętnie 19 na 10 tys. ludności (w kraju 16 lekarzy na 10 tys. ludności). Było to tyle samo ile w roku poprzednim, ale o 4 lekarzy specjalistów na 10 tys. ludności więcej niż w 2012 r. Wartość tego wskaźnika w porównaniu z 2012 r. zwiększyła się, bądź utrzymała się na niezmiennym poziomie we wszystkich, najliczniej reprezentowanych grupach lekarzy specjalistów w województwie. W analizowanych latach najbardziej polepszył się dostęp do chirurgów. Poprawę odnotowano też m.in. w odniesieniu do kardiologów oraz do lekarzy specjalistów z zakresu anestezjologii i intensywnej terapii.

Nieznaczna poprawa dotyczy także dostępu mieszkańców do lekarzy dentystów. Średnio w województwie w końcu 2020 r. przypadało ich 4 na 10 tys. ludności (tyle samo w kraju), tj. podobnie było rok wcześniej, ale średnio o 1 lekarza więcej na 10 tys. mieszkańców niż w 2012 r.

Wykres 35. Struktura lekarzy specjalistów^a według specjalizacji Stan na 31 grudnia

Chart 35. Structure of specialist doctors^a by specialization
As of 31 December

^a Ze specjalizacją II stopnia i z tytułem specjalisty.
^a With grade II specialization or with title of specialist.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Source: data of the Ministry of Health and the Ministry of Interior and Administration.

W końcu grudnia 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadały średnio 52 pielęgniarki na 10 tys. ludności (w kraju 50 pielęgniarek na 10 tys. ludności). Było to tyle samo ile w roku poprzednim jak i w 2012 r. Wyraźna poprawa wartości tego wskaźnika wystąpiła wśród pielęgniarek legitymujących się wykształceniem wyższym magisterskim (z 6 w 2012 r. do 13 pielęgniarek przypadających na 10 tys. ludności w 2020 r.). W przekroju terytorialnym najlepsza dostępność do usług pielęgniarskich występuje w Bydgoszczy. W końcu 2020 r., przypadało tam najwięcej, bo 112 pielęgniarek w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Szczególnie ważny dla kobiet w wieku rozrodczym jest dostęp do położnych. W 2020 r. w województwie przypadało ich średnio 26 na 10 tys. kobiet w grupie wieku 15–49 lat (tyle samo w kraju), tj. o 1 położną mniej na 10 tys. kobiet w wieku rozrodczym niż w roku poprzednim, ale o 1 położną na 10 tys. kobiet w wieku 15–49 lat więcej niż w 2012 r.

Dane statystyczne wskazują na nieznaczną poprawę dostępności mieszkańców województwa do usług farmaceutów legitymujących się wykształceniem wyższym. W końcu 2020 r. przypadało ich, podobnie jak w roku poprzednim, średnio 7 na 10 tys. ludności (tyle samo w kraju). W 2012 r. mieszkańcy mieli do dyspozycji mniej, bo 6 farmaceutów na 10 tys. ludności.

W 2020 r. w porównaniu z 2012 r. poprawił się także w województwie kujawsko-pomorskim dostęp mieszkańców do fizjoterapeutów. W 2020 r. średnio przypadało 10 przedstawicieli tego zawodu na 10 tys. mieszkańców (w kraju 8 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności), tj. o 1 fizjoterapeutę na 10 tys. ludności więcej niż w 2019 r. i o 3 fizjoterapeutów na 10 tys. ludności więcej niż w 2012 r.

Ambulatoryjna opieka zdrowotna

W placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej pacjenci mają zapewniony szeroki zakres usług, do których zaliczyć należy ambulatoryjne świadczenia zdrowotne podstawowej lub specjalistycznej opieki zdrowotnej, tj. porady lekarskie – w tym specjalistyczne, porady stomatologiczne, podstawowe zabiegi oraz świadczenia z zakresu rehabilitacji leczniczej.

W 2020 r. w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w województwie kujawsko-pomorskim udzielono 15,0 mln porad lekarskich (5,3% wszystkich w kraju), tj. o 13,3% mniej niż w roku poprzednim i o 9,9% mniej niż w 2012 r. Ze wszystkich porad udzielonych przez lekarzy 63,1% miało miejsce w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, a 35,3% w opiece specjalistycznej. Pozostałe 1,6% zrealizowano w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

Wprowadzone ograniczenia funkcjonowania związane z pandemią COVID-19 wpłynęły na działalność placówek opieki zdrowotnej. Jedną z form zapobiegania rozprzestrzenianiu się choroby zakaźnej było wprowadzenia porad lekarskich w formie teleporad. W 2020 r. ze wszystkich porad lekarskich udzielonych w województwie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej 36,6% (w kraju 36,8%) były to teleporady, a w poradniach specjalistycznych dotyczyły one 14,0% udzielonych porad lekarskich (w kraju 16,2%).

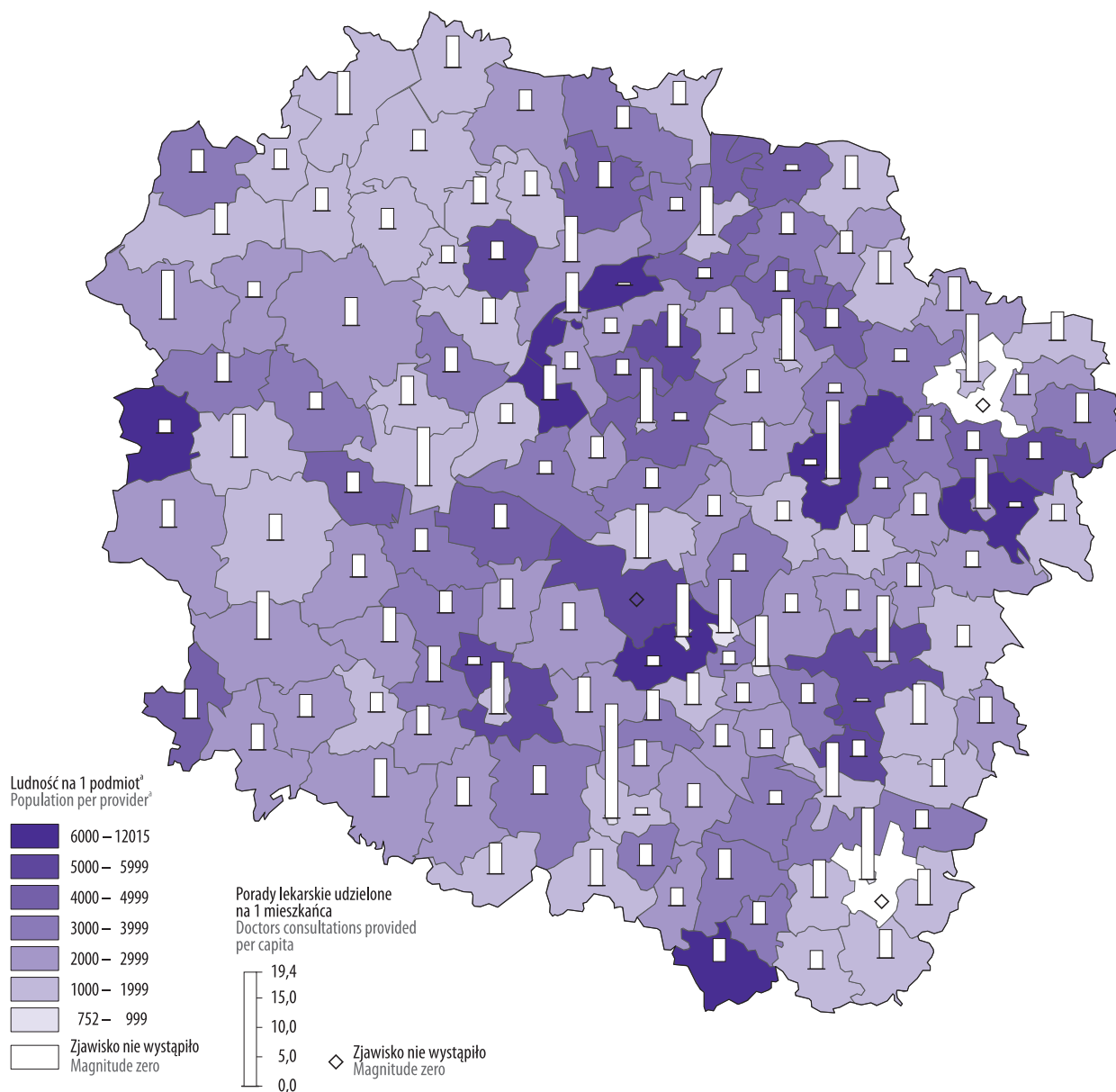
Spośród porad lekarskich udzielonych w 2020 r. w województwie na oba miasta wojewódzkie przypadało 38,1%, a ze wszystkich porad specjalistycznych w Bydgoszczy i Toruniu udzielono ich ponad połowę (56,8%). Przy czym największy ich odsetek odnotowano w Bydgoszczy, tj. 24,8% wszystkich porad lekarskich i 39,6% specjalistycznych.

Porady stomatologiczne w 2020 r. stanowiły 7,5% ogólnej liczby porad ambulatoryjnych w województwie kujawsko-pomorskim (1,1 mln; 4,2% wszystkich w kraju). Większość tego rodzaju porad (74,0%) udzielono w przychodniach. Na Bydgoszcz i Toruń przypadło łącznie 46,6% porad stomatologicznych zrealizowanych w województwie.

W 2020 r. w przychodniach oraz w ramach praktyk lekarskich w województwie udzielono średnio 6,7 porad lekarskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca (tyle samo w kraju). Było to wyraźnie mniej niż w roku poprzednim (o 0,9 porady na 1 mieszkańca) oraz mniej niż w 2012 r. (o 0,5 porady na 1 mieszkańca). W miastach wskaźnik ten wyniósł 9,6, a na terenach wiejskich 2,7. W porównaniu z 2012 r. jego wartość zmalała zarówno w miastach, jak i na wsiach o 0,2 pkt.

Wartość omawianego wskaźnika w 2020 r. była zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Ze wszystkich 144 gmin, w 23 liczba porad przypadająca na 1 mieszkańca przewyższała średnią wojewódzką. Przeciętnie z największej liczby porad lekarskich skorzystał mieszkaniec gminy miejskiej Radziejów (z 19,4 porad lekarskich). Wyższe wartości wskaźnika aniżeli średnia dla województwa odnotowano także w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy (9,9 porad lekarskich na 1 mieszkańca) i w Toruniu (9,2 porad lekarskich na 1 mieszkańca). W gminach wiejskich Chełmno i Lipno przypadają średnio najmniej, bo poniżej jednej porady na 1 mieszkańca. W 2020 r. w gminach wiejskich Brodnica, Kowal i Wielka Nieszawka nie odnotowano porad lekarskich.

Mapa 32. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2020 r.
Map 32. Out-patient health care in 2020

a Przychodnie i praktyki lekarskie.

a Out-patients departments and doctors patients.

Źródło: dane Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Głównego Urzędu Statystycznego.
Source: data of the Ministry of Health, the Ministry of Interior and Administration and the Central Statistical Office.

Zobrazowaniu dostępności placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców posłuży zmienna przedstawiająca liczbę ludności na 1 tego rodzaju podmiot. W końcu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim przypadało średnio 1790 mieszkańców na 1 placówkę¹¹ wykonującą działalność leczniczą w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (1498 osób na 1 placówkę w kraju), tj. o 51 osób na 1 placówkę więcej niż w 2019 r., ale o 57 osób na 1 placówkę mniej niż w 2012 r. W omawianym roku w miastach z 1 placówki skorzystało średnio 1364 mieszkańców, tj. o 1836 osób mniej niż na wsiach. W 2020 r. w porównaniu z 2012 r. w miastach ubyłoby przeciętnie 112 osób korzystających z jednej placówki, a na wsiach – przybyło przeciętnie 221 osób na 1 placówkę. Na ogólną poprawę tych statystyk w 2020 r. w porównaniu z 2012 r. wpłynęła wyraźna poprawa dostępności do omawianych placówek w miastach województwa.

Dostępność mieszkańców do usług placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej jest zróżnicowana w poszczególnych gminach województwa. Spośród 144 gmin w województwie kujawsko-pomorskim, w 38 z nich w 2020 r. przypadało przeciętnie mniej mieszkańców na 1 placówkę niż średnio w województwie. W grupie tej znajdowały się m.in. oba miasta wojewódzkie, tj. Bydgoszcz (1339 osób na 1 placówkę) i Toruń (1439 osób na 1 placówkę). Przeciętnie najmniejsza liczba mieszkańców korzystała z 1 placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w gminie miejskiej Ciechocinek (752 osoby z 1 placówki). W 14 gminach przypadało najwięcej, tj. w każdej średnio powyżej 5 tys. mieszkańców na 1 omawiany podmiot. Wśród nich największe obciążenie korzystających odnotowano w gminie Aleksandrów Kujawski (12015 osób na 1 placówkę).

Stacjonarna opieka zdrowotna

Stacjonarna opieka zdrowotna jest realizowana m.in. przez szpitale ogólne. W końcu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim placówki te dysponowały 8,6 tys. łóżek¹² (5,1% wszystkich w kraju), tj. mniejszym zasobem zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 3,1%), jak i w odniesieniu do 2012 r. (o 9,6%). Nieco ponad połowa wszystkich łóżek w województwie (52,7%) przypadała na oba miasta wojewódzkie. Najwięcej znajdowało się ich w Bydgoszczy (39,1% ogólnej liczby w województwie).

W końcu grudnia 2020 r. ze wszystkich łóżek w szpitalach ogólnych najwięcej, bo 22,7%, przypadało na 89 oddziałów chirurgicznych¹³. Przy czym ponad połowa z nich (51,7%) na chirurgię ogólną. W strukturze wyróżnić należy łóżka na oddziałach: chorób wewnętrznych (12,0%), ginekologiczno-położniczych (9,5%), kardiologicznych (6,3%), psychiatrycznych (5,7%), rehabilitacyjnych (5,5%) oraz neurologicznych (5,1%). W każdym z pozostałych oddziałów udział łóżek nie przekroczył 5,0%.

Szpitale ogólne w omawianym roku w województwie dysponowały średnio 41,7 łóżek w przeliczeniu na 10 tys. ludności (w kraju 43,8 łóżek na 10 tys. ludności), co oznacza, że na jedno łóżko przypadało średnio 240 mieszkańców (w kraju 228 mieszkańców). Rok wcześniej były to 42,8 łóżka na 10 tys. ludności, a w 2012 r. średnio w województwie przypadało 45,4 łóżek na 10 tys. mieszkańców.

W 2020 r. w szpitalach ogólnych w województwie leczono w trybie stacjonarnym¹⁴ 302,3 tys. pacjentów (4,8% wszystkich leczonych w kraju), tj. o 22,2% osób mniej niż w roku poprzednim i o 25,7% osób mniej niż w 2012 r. Odsetek leczonych dzieci w wieku do 18. roku życia wyniósł 17,3%. Spośród oddziałów szpitalnych, najwięcej pacjentów w 2020 r. leczono na oddziałach chirurgicznych (83,9 tys.), z czego ponad połowę (54,3%) na chirurgii ogólnej. Znaczna liczba chorych leczona była na oddziałach: ginekologiczno-położniczych (41,9 tys.), chorób wewnętrznych (34,4 tys.), kardiologicznych (24,2 tys.) oraz neonatologicznych (16,3 tys.). Na oddziałach onkologicznych leczono 14,2 tys. pacjentów, na neurologicznych 12,6 tys. osób, a na pediatrycznych 12,2 tys. pacjentów. Na oddziałach gruźlicy i chorób płuc leczono 10,1 tys. osób. Na pozostałych oddziałach objęta leczeniem była grupa 52,5 tys. chorych.

11 Przychodnie łącznie z ośrodkami zdrowia, poradniami, ambulatoriami i izbami chorych oraz zakładami badań diagnostycznych i medycznymi laboratoriami diagnostycznymi. Łącznie z danymi o placówkach podległych resortom MON i MSWiA.

12 Łącznie z łóżkami i inkubatorami dla noworodków.

13 Obejmuje łóżka na oddziałach: chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, chirurgii szczękowo-twarzowej, chirurgiczny dla dzieci, kardiochirurgiczny, urologiczny, neurochirurgiczny.

14 Łącznie z ruchem międzyoddziałowym.

Przeciętne wykorzystanie łóżek¹⁵ w szpitalach ogólnych w województwie kujawsko-pomorskim 2020 r. w warunkach pandemii COVID-19 wyniosło 55,1% (w kraju 55,0%). W 2019 r. było to 67,3%, a w 2012 r. 62,6%. Wskazuje się, że wartość tego wskaźnika na poziomie 85% jest optymalna w typowych warunkach funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.

W 2020 r. jedna osoba chora przebywała średnio na oddziale szpitalnym 5,7 dni (w kraju 5,3 dni), tj. średnio tak długo ile w roku poprzednim, ale dłużej niż w 2012 r. (średnio o 0,3 dnia). Przeciętnie najdłuższe leczenie trwało na oddziałach psychiatrycznych (28,8 dni). Długotrwałe leczenie dotyczyło także pacjentów oddziałów terapii uzależnień (średni pobyt chorego to 25,4 dni) oraz oddziałów rehabilitacyjnych (21,8 dni).

Poza wspomnianymi wyżej oddziałami psychiatrycznymi oraz oddziałami terapii uzależnień w szpitalach ogólnych, stacjonarną opiekę psychiatryczną w 2020 r. w województwie świadczyły: 3 zakłady opiekuńczo-lecznicze typu psychiatrycznego, 2 szpitale psychiatryczne oraz 1 ośrodek leczenia odwykowego alkoholowego. Zakłady te dysponowały łącznie 969 łóżkami (3,5% wszystkich w kraju¹⁶), tj. o 8,3% więcej niż w 2019 r. i o 26,7% więcej niż w 2012 r. W większości były to łóżka w szpitalach psychiatrycznych (56,1% wszystkich łóżek).

Z pomocy w zakresie leczenia psychiatrycznego w 2020 r. skorzystało w województwie 11,8 tys. osób. Najwięcej pacjentów leczono w szpitalach psychiatrycznych (5,3 tys. osób). Znaczną liczbę pacjentów poddano też leczeniu na oddziałach psychiatrycznych w szpitalach ogólnych (4,6 tys. osób). Leczeniem szpitalnym objętych było łącznie 91,3% wszystkich pacjentów leczonych psychiatrycznie w województwie. Najdłuższe trwało leczenie w zakładach opiekuńczo-leczniczych typu psychiatrycznego (średnio 284 dni).

Opiekę długoterminową w ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej w końcu 2020 r. w województwie świadczyły chorym (poza wspomnianymi już zakładami opiekuńczo-leczniczymi typu psychiatrycznego) także zakłady: opiekuńczo-lecznicze o profilu ogólnym, pielęgnacyjno-opiekuńcze, opieki paliatywnej oraz hospicja. Było to łącznie 46 placówek. Dysponowały one 1,8 tys. łóżek (5,7% wszystkich łóżek w kraju), tj. o 7,4% więcej niż w roku poprzednim i o 45,2% więcej niż w 2012 r.

W 2020 r. opieką długoterminową objętych było 4,9 tys. osób (6,3% wszystkich w kraju), tj. mniej w porównaniu z rokiem poprzednim (o 6,0%), ale więcej w odniesieniu do 2012 r. (o 14,5%). W ramach tego rodzaju opieki przeciętnie pacjent przebywał w placówce 107 dni, tj. średnio o 4 dni dłużej niż w roku poprzednim i o 8 dni dłużej niż w 2012 r.

Najczęściej pacjentami objętymi opieką długoterminową w województwie w końcu 2020 r. były osoby w wieku 80 lat i więcej (44,2%). W strukturze wyróżniała się także grupa osób w wieku 65–74 lata (20,1%). Spośród wszystkich pacjentów omawianych placówek połowę (50,0%) stanowiły osoby nieopuszczające łóżek.

Stacjonarna opieka zdrowotna realizowana jest także w województwie kujawsko-pomorskim przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, do których w końcu 2020 r. należały 22 sanatoria i 7 szpitale uzdrowiskowych. Do dyspozycji pacjentów i kuracjuszy w placówkach tych było 8,1 tys. łóżek (18,1% wszystkich łóżek w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim), tj. o 2,1% więcej niż w roku poprzednim i o 26,5% więcej niż w 2012 r. Większość z nich (72,7%) znajdowała się w sanatoriach uzdrowiskowych. Łóżka w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych województwa zlokalizowane były w trzech powiatach, tj. w aleksandrowskim (62,2% wszystkich łóżek w województwie), w inowrocławskim (23,5%) i we włocławskim (14,3% łóżek).

Z uwagi na ograniczenia w funkcjonowaniu szpitali i sanatoriów uzdrowiskowych spowodowane pandemią COVID-19, w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim znacznie zmalała liczba pacjentów i kuracjuszy przebywających w tych placówkach. Z leczenia w trybie stacjonarnym skorzystało wprawdzie 77,8 tys. osób (19,9% wszystkich w kraju; 2. pozycja w kraju po województwie zachodniopomorskim), jednak było to o 49,1% mniej niż rok wcześniej i o 29,7% mniej niż w 2012 r. Z leczenia uzdrowiskowego w 2020 r. skorzystało 0,2 tys. cudzoziemców.

¹⁵ Iloraz osobodni pobytu pacjenta i średniej liczby łóżek wyrażony w dniach lub przeliczony na udział % dni w roku.

¹⁶ W kraju działają także: Krajowe i Regionalne Ośrodki Psychiatrii Sądowej, Ośrodki rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych, Ośrodki MONAR oraz Zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze typu psychiatrycznego.

W 2020 r. w ramach opieki stacjonarnej oferowanej przez szpitale i sanatoria uzdrowiskowe wykonano 3,0 mln zabiegów (19,0% wszystkich w kraju). Było to wyraźnie mniej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 56,2%), jak i w odniesieniu do 2012 r. (o 47,5%). Ze wszystkich zabiegów najczęściej zrealizowano zabiegów przyrodoleczniczych (25,1%). Do wiodących należały też zabiegi: kinezyterapii (19,7% udziału), elektrolecznictwo (11,9% udziału), masaże (10,7% udziału) i zabiegi borowinowe (9,9% udziału). Ofertę uzupełniały: światłolecznictwo, wodolecznictwo, krioterapia i inne zabiegi. Warto dodać, że nie są to wszystkie zabiegi, jakich udzielono pacjentom i kuracjom przebywającym na leczeniu w szpitalach i sanatoriach uzdrowiskowych, gdyż niejednokrotnie korzystają oni z zabiegów wykonywanych w sąsiadujących placówkach, tj. przychodniach uzdrowiskowych, zakładach przyrodoleczniczych.

Poza szpitalami i sanatoriami uzdrowiskowymi, stacjonarną opiekę zdrowotną w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego realizowano także w działających w województwie 2 stacjonarnych zakładach rehabilitacji leczniczej. W końcu 2020 r. dysponowały one 275 łóżkami (7,4% wszystkich w kraju), tj. o 10,0% więcej niż przed rokiem i o 37,5% więcej niż w 2012 r. Z leczenia w tych zakładach skorzystało 1,5 tys. osób.

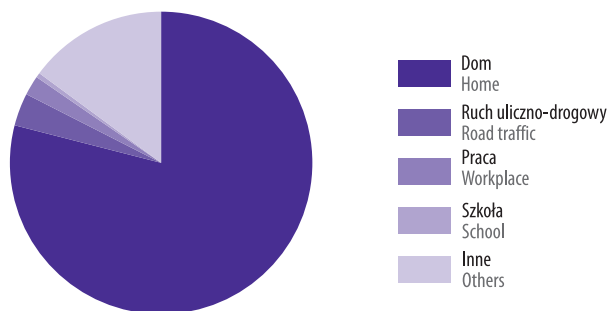
Ratownictwo medyczne

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim zespoły ratownictwa medycznego zrealizowały 160,7 tys. wyjazdów na miejsce zdarzenia (5,8% wszystkich w kraju), tj. o 11,3% mniej niż rok wcześniej i o 5,5% mniej niż w 2010 r. Najczęściej pomocy udzielano w domu pacjenta (78,9% wszystkich pacjentów, którym udzielono pomocy w trakcie wyjazdów).

Ze świadczeń zdrowotnych realizowanych przez zespoły ratownictwa medycznego w omawianego roku w województwie skorzystało 160,7 tys. osób (5,8% wszystkich w kraju), tj. o 12,0% mniej niż w roku poprzednim i o 6,8% mniej niż w 2010 r. Nieco ponad połowa z nich (51,1%) udzielona została mężczyznom. Z pomocy medycznej korzystały m.in. dzieci i młodzież do 18. roku życia (4,7% wszystkich świadczeń) oraz osoby w wieku 65 lat i więcej (47,9% udzielonych świadczeń).

Kadra medyczna w zespołach ratownictwa medycznego w końcu 2020 r. liczyła 1039 osób (5,0% wszystkich w kraju), tj. o 0,8% mniej niż rok wcześniej, ale o 4,3% więcej niż w 2010 r. Dla 66,1% tych pracowników było to główne miejsce pracy. Wśród wszystkich pracowników tych zespołów dominują ratownicy medyczni. W 2020 r. stanowili oni 84,4% personelu medycznego, tj. o 0,9 p. proc. więcej niż w 2019 r. i o 38,2 p. proc. więcej niż w 2010 r. Skład zespołów uzupełniali lekarze systemu (6,8% pracujących w zespołach), pielęgniarki systemu (6,3%) oraz pozostali pracownicy (2,5%).

Wykres 36. Struktura wyjazdów jednostek systemu ratownictwa medycznego na miejsce zdarzenia w 2020 r.
Chart 36. Structure of responses of emergency medical services by place of accident in 2020

W 2020 r. w izbach przyjęć lub szpitalnych oddziałach ratunkowych¹⁷ (SOR) w województwie kujawsko-pomorskim doraźnej pomocy medycznej w trybie ambulatoryjnym udzielono 215,7 tys. osób (6,6% wszystkim w kraju), tj. o 29,8% mniejszej liczbie osób niż w roku poprzednim. Ze wszystkich osób, którym w 2020 r. udzielona została ambulatoryjna pomoc medyczna w izbach przyjęć lub SOR, kobiety stanowiły 47,4% leczonych. Wśród przyjętych pacjentów udział dzieci i młodzieży w wieku do 18. roku życia to 18,6%, a osób w wieku 65 lat i więcej – 26,1%.

Pacjenci leczeni ambulatoryjnie najczęściej korzystali w 2020 r. ze świadczeń w zakresie chirurgii urazowo-ortopedycznej (22,7% leczonych). Licznie udzielano porad z zakresu chorób wewnętrznych (15,3% leczonych) oraz porad chirurgicznych (12,7% leczonych).

Wydatki na ochronę zdrowia

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale Ochrona zdrowia wyniosły 318,1 mln zł (5,5% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). Kwota ta wyraźnie wrosła zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 32,0%), jak i w odniesieniu do 2010 r. (o 30,7%). Na przestrzeni lat 2010–2020, to właśnie 2020 rok był tym, w którym samorządy wydały najwięcej na ochronę zdrowia. Wydatki na ten cel to 2,1% ogólnej kwoty wydatków z budżetów samorządów w 2020 r. (1,9% w kraju), tj. o 0,4 p. proc. więcej niż w roku poprzednim, ale o 0,6 p. proc. mniej niż w 2010 r.

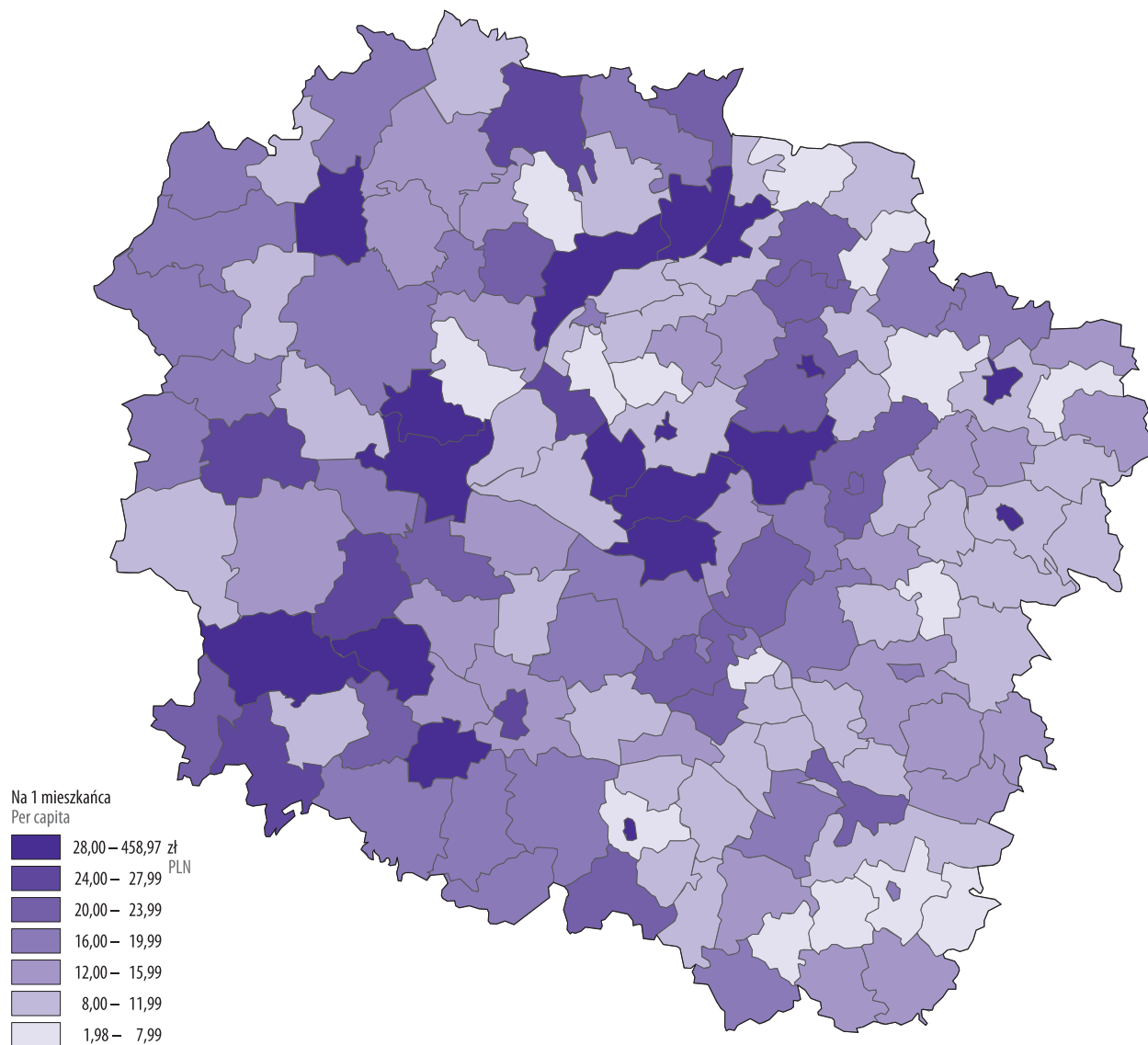
Na kwotę zagregowanych wydatków zdrowotnych w 2020 r. w największym stopniu złożyły się wydatki budżetu województwa (z udziałem 49,7%). Łączny udział wydatków budżetów gmin i miast na prawach powiatu stanowił 31,2%, przy czym większość (68,5%) przypadła na miasta na prawach powiatu. Pozostałe samorządowe wydatki na ochronę zdrowia pochodziły z budżetu powiatowego (19,1% udziału). Wydatki te najbardziej zwiększyły się w budżecie województwa zarówno w skali roku (o 122,4%), jak i w odniesieniu do 2010 r. (ponad 3-krotny wzrost).

Samorządy łącznie przeznaczyły w 2020 r. na ochronę zdrowia średnio 153,72 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie (o 2,58 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. o 37,56 zł na 1 mieszkańca więcej niż w roku poprzednim i o 37,79 zł na 1 mieszkańca więcej niż w 2010 r. Na przestrzeni lat 2010–2020 wskaźnik ten był najwyższy właśnie w 2020 r.

W 2020 r. na ochronę zdrowia z budżetu województwa wydano średnio 76,37 zł na 1 mieszkańca. Łącznie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu trafiło na ten cel 47,92 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przy czym większe kwoty przeznaczyły same miasta na prawach powiatu (średnio 32,83 zł na 1 mieszkańca). Spośród 144 gmin w województwie, w 7 na ochronę zdrowia przeznaczono kwotę większą niż średnio w województwie z budżetów tych jednostek samorządowych. Najwięcej na ochronę zdrowia wydano w gminie wiejskiej Łysomice (458,97 zł na 1 mieszkańca). Z budżetów powiatów przeznaczono 29,44 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

¹⁷ Od 2019 r. działalność stacjonarna obejmuje świadczenia udzielone pacjentom hospitalizowanym w szpitalnym oddziale ratunkowym, bez względu na czas leczenia na oddziale. Zrezygnowano z podziału na działalność dzienną i działalność stacjonarną powyżej 24 godzin.

Mapa 33. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Ochrona zdrowia” w 2020 r.
 Map 33. Expenditures of gminas and cities with powiat status in “Health care” division in 2020

Źródło: dane opracowano na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.
 Source: data compiled on the basis of the budgetary reporting by the Ministry of Finance.

Kultura Culture

Na przestrzeni lat 2010–2021, rok 2020 wyraźnie wyróżniał się na tle pozostałych lat pod względem danych statystycznych charakteryzujących działalność instytucji kultury. Od 2010 r. to właśnie w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim instytucje te zorganizowały najmniej imprez z najniższą frekwencją wśród uczestników. Na ten spadek wpłynęło wprowadzenie ograniczeń w funkcjonowaniu placówek kulturalnych związane z pandemią COVID-19. Dane statystyczne dotyczące 2021 r. wskazują na poprawę sytuacji względem roku poprzedniego.

W 2020 r. wydatki samorządów województwa na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego były mniejsze niż w roku poprzednim, ale większe niż w 2010 r. Zarówno pod względem ich wartości, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w 2020 r. województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 8. pozycji w kraju.

Upowszechnianie kultury jest podstawowym zadaniem instytucji kultury. Mieszkańcy mają możliwość korzystania w województwie kujawsko-pomorskim ze zróżnicowanej oferty placówek funkcjonujących w tym obszarze.

Do najliczniejszej grupy instytucji kultury w województwie kujawsko-pomorskim należą placówki biblioteczne, tj. biblioteki publiczne wraz z filiami oraz punkty biblioteczne. Ich liczba w ostatnich latach zmalała. W końcu grudnia 2020 r. działalność prowadziło łącznie 487 placówek bibliotecznych (5,6% wszystkich w kraju), tj. o 4,1% mniej niż w roku poprzednim i o 16,8% mniej niż w 2010 r. Ponad połowa z nich (56,1%) to placówki na terenach wiejskich. W obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu, funkcjonowało łącznie 67 takich placówek.

**Tablica 26. Instytucje kultury
Stan na 31 grudnia**

Table 26. Culture institutions
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Biblioteki publiczne i punkty biblioteczne Public libraries and library service points	585	547	487	.
ludność na 1 placówkę biblioteczną population per 1 library establishment	3588	3814	4234	.
czytelnicy (w ciągu roku) na 1000 ludności borrowers (during a year) per 1000 population	145	131	98	.
Centra, domy i ośrodki kultury Centre of culture and cultural centres establishments	115 ^b	124	126	.
Kluby i świetlice Clubs and community centres	90 ^b	97	92	.
Muzea i oddziały muzealne ^a Museums with branches ^a	29	38	48	46
zwiedzający (w ciągu roku) na 1000 ludności visitor (during a year) per 1000 population	380	510	253	426
Kina stałe Indoor cinemas	17	17	18	19
widzowie (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	839	1051	463	656
Teatry i instytucje muzyczne Theatres and music institutions	9	9	7	7
widzowie i słuchacze (w ciągu roku) na 1000 ludności audience (during a year) per 1000 population	316	322	138	101

a Od 2020 r. do muzeów zaliczane są wyłącznie muzea działające w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach. b Dla instytucji kultury dane dotyczą 2011 r.

a Starting from 2020, museums include only museums operating on the basis of a statute or regulation agreed with the minister responsible for culture and protection of national heritage, pursuant to Art. 6 of the Act of 21 November 1996 on museums. b For cultural institution data concern 2011.

W 2020 r. aktywnie korzystało z zasobów bibliotek publicznych 202,2 tys. zarejestrowanych czytelników (4,1% wszystkich w Polsce), tj. o 17,3% mniej w roku poprzednim i o 33,4% mniej niż w 2010 r. Podobnie jak w porównywanych latach, najliczniejszą grupą wśród wypożyczających w 2020 r. były osoby w wieku 25–44 lata (23,1%, tj. o 0,8 p. proc. więcej niż w 2010 r.).

Wskaźnik wypożyczenia księgozbioru w 2020 r. w województwie wyniósł 18,0 woluminów na 1 czytelnika (w kraju 15,8 woluminów na 1 czytelnika). W omawianym roku na 1 bibliotekę publiczną przypadało średnio 509 czytelników. W miastach było to 953 czytelników na 1 bibliotekę publiczną, tj. niemal 4-krotnie więcej niż na wsiach.

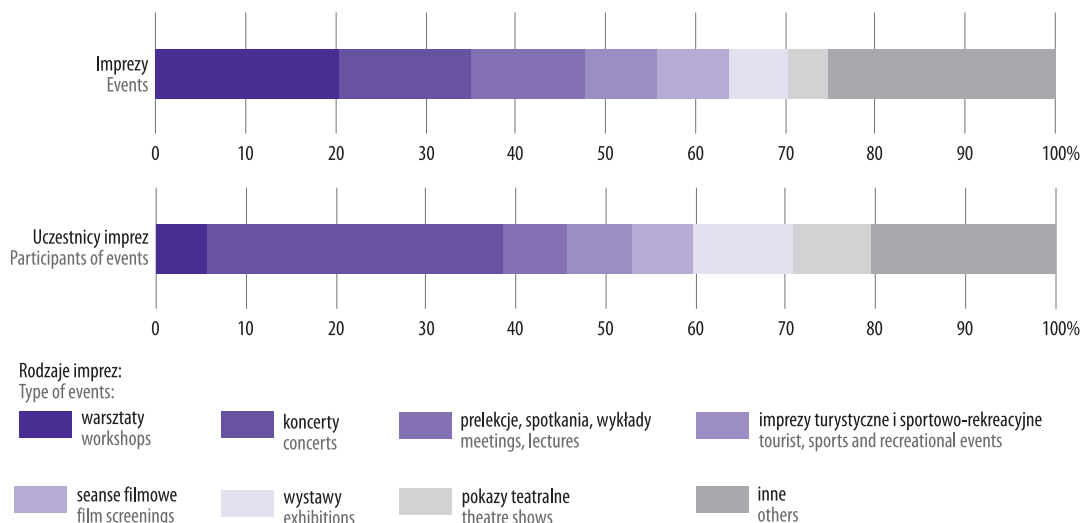
Działalność wystawienniczą w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim prowadziło 46 muzeów i oddziałów muzealnych, tj. 4,9% wszystkich placówek tego typu w Polsce. Po wyraźnym spadku liczby zwiedzających w 2020 r. względem roku poprzedniego (o 58,8%), w 2021 r. wystawy muzealne obejrzało 875,2 tys. osób, tj. o 67,4% więcej niż w roku poprzednim i o 9,8% więcej niż w 2010 r. Było to 3,5% wszystkich zwiedzających w kraju.

W 2021 r. działalność wystawienniczą w województwie kujawsko-pomorskim prowadziło także 14 galerii i salonów sztuki (o 1 mniej niż w 2020 r., ale o 2 więcej niż w 2010 r.). Placówki te zorganizowały w tym czasie 172 wystawy (o 13,9% więcej niż w 2020 r., ale o 15,3% mniej niż w 2010 r.). Zaprezentowano na nich 203 ekspozycje. W 2021 r. z oferty tych instytucji skorzystało 129,8 tys. zwiedzających, tj. o 60,7% więcej niż rok wcześniej (w 2020 r. mniej o 61,9%).

W omawianym roku działało w województwie kujawsko-pomorskim 19 kin stałych. Posiadały one 75 sal projekcyjnych. Obiekty te dysponowały 14,7 tys. miejsc na widowni (5,0% miejsc w kraju). W 2021 r. w kinach stałych odbyło się 70,6 tys. seansów (5,2% wszystkich w kraju). Było to o 25,0% więcej niż w roku poprzednim (w 2020 r. mniej o 52,5%). Udział seansów filmów produkcji polskiej wyniósł 20,7%. Wszystkie seanse w 2021 r. obejrzało łącznie 1348,4 tys. widzów (4,9% widzów kin stałych w Polsce), tj. o 40,7% więcej niż rok wcześniej (w 2020 r. spadek o 69,3%) i o 23,5% mniej niż w 2010 r. Polskie produkcje w 2021 r. obejrzało 22,7% wszystkich widzów.

Działalność sceniczną w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. prowadziło 7 teatrów i instytucji muzycznych. Zorganizowały one na obszarze całego kraju łącznie 1120 przedstawień i koncertów, tj. 3,7% wszystkich spektakli w kraju. Było to o 19,7% więcej niż rok wcześniej (w 2020 r. mniej o 70,9% względem roku poprzedniego). Ze wszystkich przedstawień i koncertów 74,7% odbyło się w stałej sali siedziby teatru i instytucji muzycznej. We wszystkich imprezach uczestniczyło w województwie łącznie 194,5 tys. widzów, tj. o 29,3% mniej niż w 2020 r. (w 2020 r. o 51,9% mniej niż rok wcześniej) i o 69,4% mniej niż w 2010 r.

Wykres 37. Struktura imprez oraz uczestników imprez organizowanych przez placówki kultury w 2020 r.
Chart 37. Structure of events and participants of events organized by culture institutions in 2020

Ze wszystkich muzeów (wraz z oddziałami), galerii i salonów sztuki, kin stałych oraz teatrów i instytucji muzycznych działających w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim 44,2% zlokalizowana była w obu miastach wojewódzkich, tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

Wielokierunkową działalność w obszarze kultury w województwie kujawsko-pomorskim prowadzą centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice. Sieć tych instytucji w końcu 2020 r. liczyła łącznie 218 placówek (5,4% wszystkich w kraju), tj. o 3,5% mniej niż w roku poprzednim, ale o 6,3% więcej niż w 2011 r. Większość z nich prowadziła działalność na terenach wiejskich (68,3%), co wynika głównie z charakteru realizowanych zadań polegających m.in. na inicjowaniu, pobudzaniu i wspieraniu aktywności kulturalnej grup społecznych i środowisk lokalnych.

W placówkach tych w 2020 r. zorganizowano 5,2 tys. imprez (4,3% wszystkich w kraju), tj. o 56,3% mniej niż w roku poprzednim i o 40,5% mniej niż w 2011 r. Z urozmaiconej oferty imprez, najwięcej odbyło się warsztatów (1,1 tys.).

W zorganizowanych przez centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice imprezach uczestniczyły w 2020 r. 174 osoby przeliczeniu na 1000 mieszkańców (w kraju 348 osób na 1000 mieszkańców), tj. mniej niż w 2019 r. (o 537 osób na 1000 mieszkańców), i mniej w porównaniu z 2011 r. (o 469 osób na 1000 mieszkańców). Największą popularnością wśród uczestników cieszyły się koncerty, które skupiły 32,8% wszystkich uczestników imprez w omawianych placówkach kultury w województwie.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim łączne wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” wyniosły 511,4 mln zł (5,5% wszystkich wydatków w tym dziale w kraju). W porównaniu z 2019 r. zmniejszyły się one o 4,4%, a w odniesieniu do 2010 r. wzrosły o 47,1%.

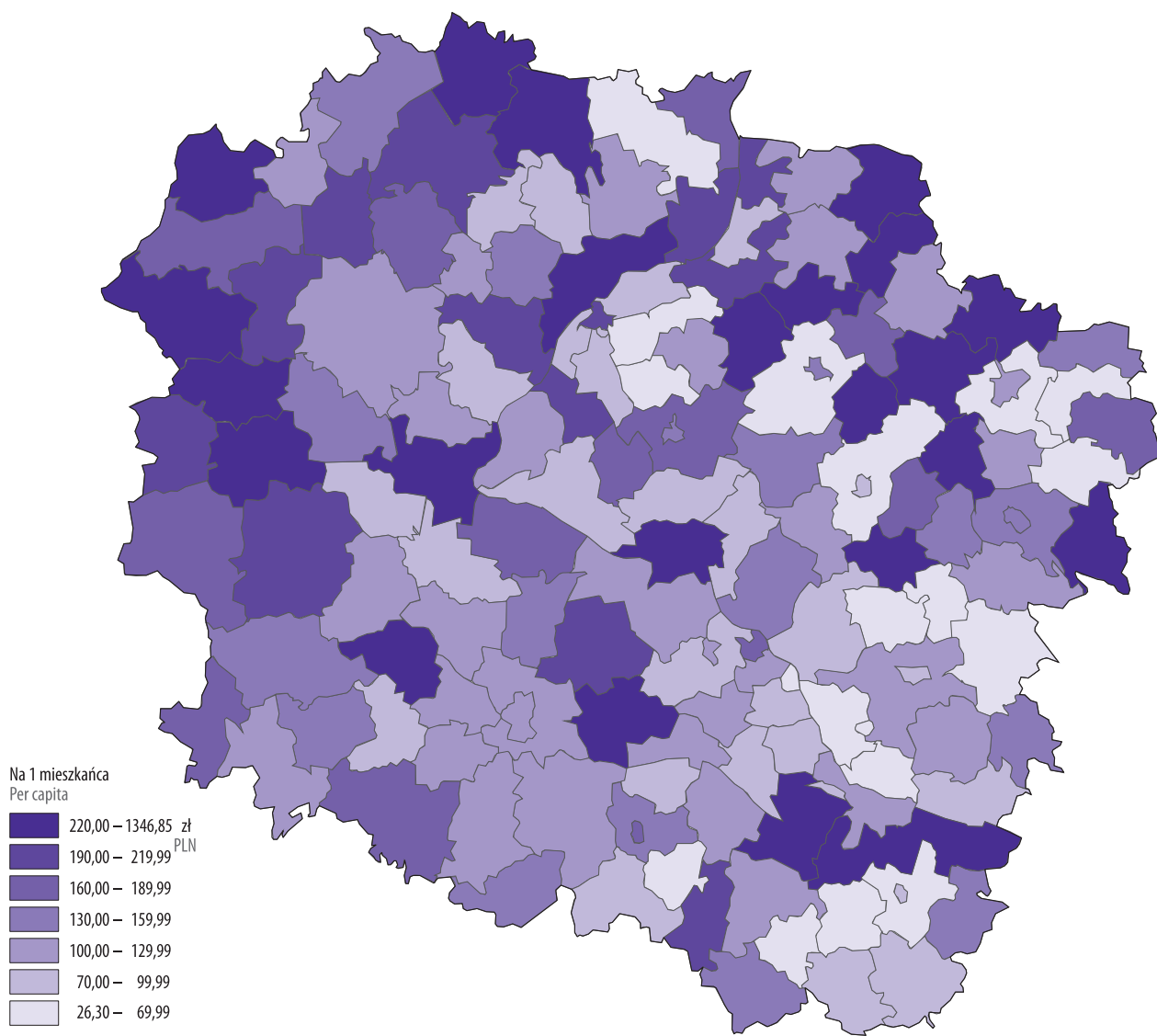
Wydatki na kulturę w 2020 r. stanowiły 3,3% ogólnej kwoty wydatków samorządów (w kraju 3,1%). Było to 0,4 p. proc. mniej niż w 2019 r. i o 0,5 p. proc. mniej niż w 2010 r.

Na kwotę zagregowanych wydatków na kulturę w 2020 r. w największym stopniu (74,0%) złożyły się łączne wydatki gmin i miast na prawach powiatu. Udział wydatków budżetu województwa wyniósł 25,3%, a powiatowego 0,8%. Łącznie z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, tj. powiatów, gmin i miast na prawach powiatu oraz województwa na cele związane z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego przeznaczono w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim średnio 247,12 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca województwa (o 6,14 zł na 1 mieszkańca więcej niż średnio w kraju), tj. o 10,79 zł na 1 mieszkańca mniej niż w 2019 r. i o 81,50 zł na 1 mieszkańca więcej niż w 2010 r.

W 2020 r. jedynie z budżetów gmin i miast na prawach powiatu województwa kujawsko-pomorskiego, przeciętnie na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego wydano 182,84 zł na 1 mieszkańca. Spośród 144 gmin i miast na prawach powiatu w województwie średnio największą kwotę na omawiane cele przeznaczono w gminie miejsko-wiejskiej Brześć Kujawski (1346,85 zł na 1 mieszkańca). W 38 gminach (w 2 stolicach województwa – w Bydgoszczy i w Toruniu) przeznaczono w przeliczeniu na 1 mieszkańca kwotę większą niż średnio w województwie.

Mapa 34. Wydatki gmin i miast na prawach powiatu w dziale „Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego” w 2020 r.

Map 34. Expenditure of gminas and cities with powiat status in division “Culture and national heritage” in 2020

Źródło: dane opracowano na podstawie sprawozdawczości budżetowej Ministerstwa Finansów.
Source: data compiled on the basis of the budgetary reporting by the Ministry of Finance.

Bezpieczeństwo publiczne¹⁸

Public safety

W 2021 r. zaobserwowano pogorszenie się sytuacji bezpieczeństwa publicznego w województwie kujawsko-pomorskim. Potwierdza to wzrost liczby przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych względem obu porównywanych lat, czyli 2020 i 2015 roku. W większości przestępstwa te miały charakter kryminalny.

Wartość wskaźnika wykrywalności przestępstw stwierdzonych przez Policję w 2021 r. pozostała bez zmian w porównaniu z rokiem ubiegłym (74,3%) i wyraźnie poprawiła się w porównaniu z 2015 r. (o 8,1 p. proc.).

Tak jak w ubiegłym roku, w 2021 r. poprawiło się bezpieczeństwo na drogach w województwie, ponieważ odnotowano 30 wypadków drogowych mniej niż w 2020 r.

Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wyniosła 40,9 tys., z czego 74,1% stwierdzono w miastach. Ich liczba stanowiła 5,0% wszystkich w kraju. Przestępstw stwierdzonych przez Policję było więcej niż w 2020 r. – o 10,0% i więcej o 5,3% niż w roku 2015. Przeciętnie dziennie w województwie w 2021 r. Policja stwierdziła 112 takie przestępstwa. Było to o 10 więcej niż rok wcześniej.

Zwiększenie rozmiaru zjawiska przestępczości w województwie potwierdza odniesienie liczby przestępstw stwierdzonych do liczby mieszkańców w roku 2021, bowiem w województwie kujawsko-pomorskim stwierdzono 20 przestępstw w przeliczeniu na 1000 ludności, tj. o 2 więcej niż w roku ubiegłym (w kraju w 2021 r. – 22 przestępstwa na 1000 ludności).

Tak jak w roku 2015, spośród powiatów i miast na prawach powiatu, to w mieście powiatowym Toruniu wystąpiła najwyższa wartość omawianego wskaźnika, bowiem stwierdzono tam 31 przestępstw na 1000 ludności, a więc więcej niż w całym województwie. Niewiele niższy poziom przestępczości miał miejsce w mieście powiatowym Włocławku, gdzie odnotowano 30 przestępstw na 1000 ludności.

Tak samo jak rok i dwa lata wcześniej, najmniej przestępstw stwierdzono w powiecie grudziądzkim (8 przestępstw na 1000 ludności).

Przestępstwo stwierdzone jest zdarzeniem, co do którego w zakończonym postępowaniu przygotowawczym potwierdzono, że jest przestępstwem. Zgodnie z Kodeksem Karnym – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., tekst jednolity DZ.U. z 2020 r., poz. 30.) jest to zbrodnia lub występki ścigany z oskarżenia publicznego lub prywatnego, a zgodnie z Kodeksem Karnym Skarbowym jest to przestępstwo skarbowe. Przestępstwo stwierdzone w zakończonym postępowaniu przygotowawczym, w którym ustalono przynajmniej jednego podejrzanego, jest to **przestępstwo wykryte**.

W latach 2015–2021 najczęstszym rodzajem przestępstw stwierdzanych przez Policję w województwie kujawsko-pomorskim spośród tych o charakterze kryminalnym, gospodarczym oraz drogowym były te o charakterze kryminalnym. W 2021 r. było ich 24,7 tys., tj. 60,3% wszystkich w województwie (stanowiły 5,0% o tym charakterze w Polsce). W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba zwiększyła się o 4,6%, a w odniesieniu do roku 2015 przestępstw o charakterze kryminalnym było mniej o 3,1%. Przestępstwa o charakterze gospodarczym w województwie w 2021 r. stanowiły 24,8% wszystkich. W 2021 r. stwierdzono ich 10,2 tys., więcej o 22,6% niż w roku ubiegłym oraz więcej o 36,4% niż w 2015 r. Przestępstw przeciwko bezpieczeństwu drogowemu i komunikacji razem w 2021 r. stwierdzono 4,3 tys. (z czego 3,9 tys. drogowych), co stanowiło 10,5% wszystkich w województwie i było ich o 12,3% więcej niż w roku poprzednim. W latach 2015–2021, spośród analizowanych grup, najmniej przestępstw stwierdzano przeciwko życiu i zdrowiu, w 2021 r. stwierdzono ich zaledwie 1,4% ogółu (w Polsce 1,6%).

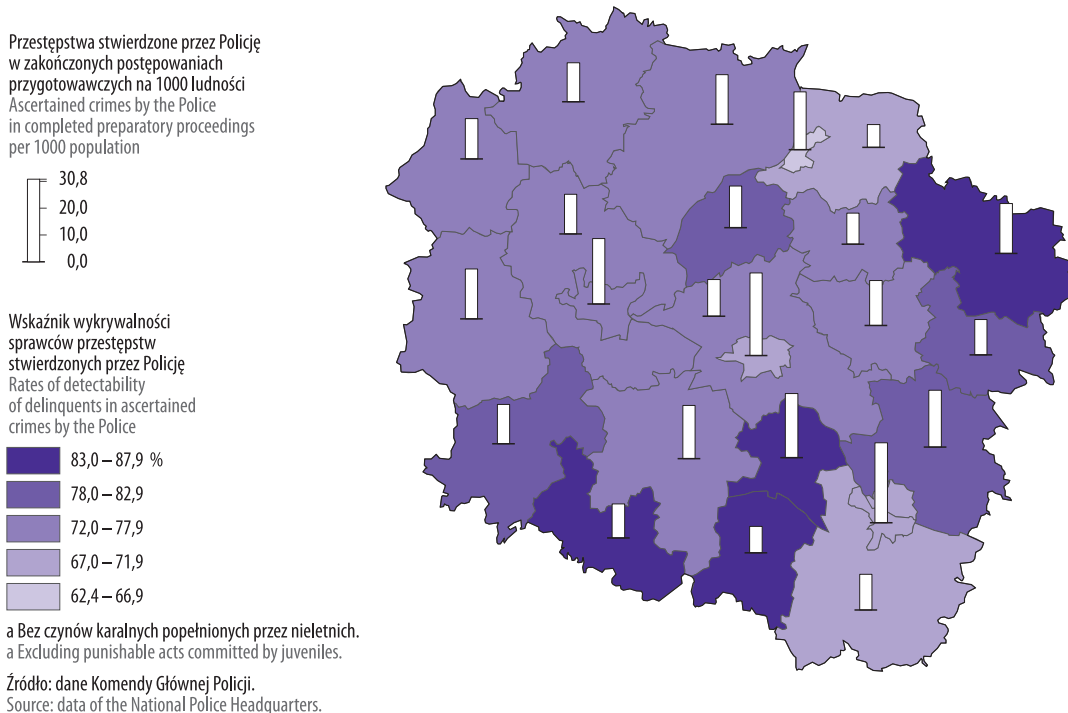
W 2021 r. wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 74,3%, tak jak w roku ubiegłym (w kraju 71,2%). Jego wartość poprawiła się w porównaniu z notowaną

¹⁸ Dane Komendy Głównej Policji. Przestępstwa stwierdzone nie obejmują czynów karalnych popełnionych przez nieletnich. Ich stwierdzenie dokonywane jest w postępowaniu sądowym po uprzednim przekazaniu akt przez Policję.

w 2015 r. (o 8,1 p. proc.). Najwyższy wskaźnik wykrywalności wystąpił w odniesieniu do przestępstw przeciwko rodzinie i opiece oraz przeciwko wymiarowi sprawiedliwości – 99,9%. Wykrywalność przestępstw kryminalnych, gospodarczych oraz przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i komunikacji razem wyniosła odpowiednio 70,9%, 68,2% i 98,9% (w Polsce odpowiednio 64,1%, 74,5% i 98,4%).

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym roku (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym roku, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

Mapa 35. Zagrożenie przestępczością^a w 2021 r.
Map 35. Crime risk^a in 2021

Spośród 19 powiatów i 4 miast na prawach powiatu w województwie najwyższą wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw w 2021 r., tak jak rok wcześniej odnotowano w powiecie radziejowskim – 87,9% (w 2020 r. 89,0%). Wartość tego wskaźnika była wyższa niż średnia notowana w województwie. Najniższą wykrywalność, tak jak w roku ubiegłym notowano w Grudziądzu – 62,4% (60,5% – 2020 r.).

Tablica 27. Wypadki drogowe oraz ich skutki
Table 27. Road accidents and their results

Wyszczególnienie ^a Specification ^a	2010	2015	2020	2021
Wypadki Accidents	1490	1008	827	797
Ofiary śmiertelne Fatalities	228	153	134	122
Ranni Injured	1799	1135	859	866

^a Dane pochodzą z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWiK) i dotyczą stanu na 13 lutego 2022 r.
^a Data from Accident and Collision Register System as of 13 February 2022.

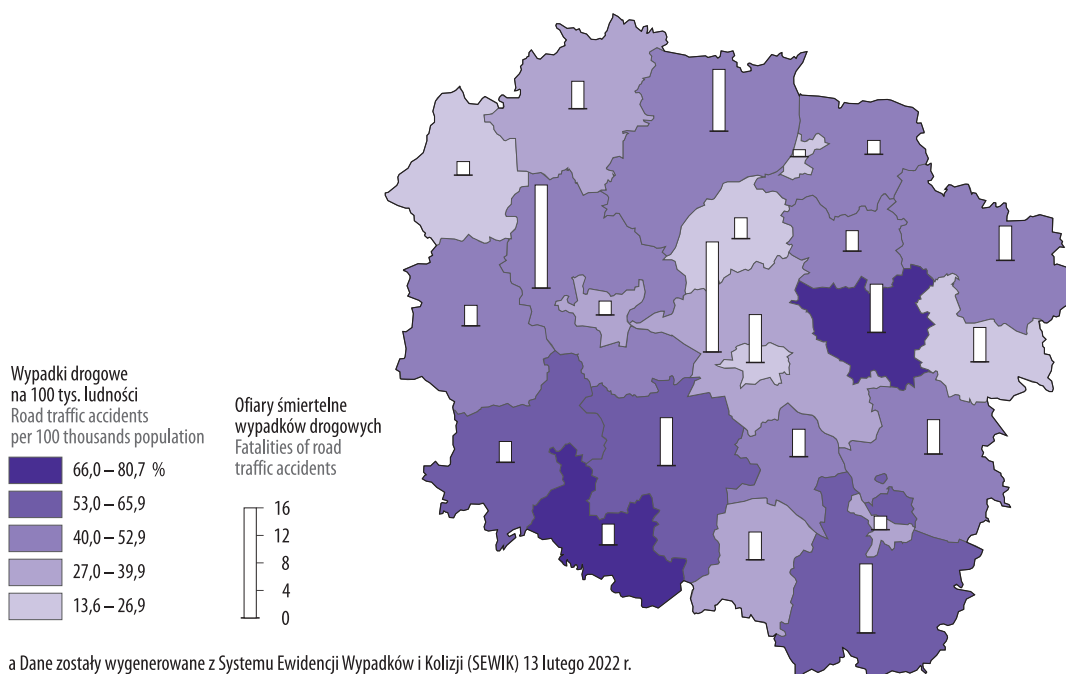
W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim doszło do 797 wypadków drogowych i stanowiły one 3,5% wszystkich w kraju, tj. o 3,6% mniej niż w roku poprzednim i o 20,9% mniej niż w 2015 r. W omawianym roku dziennie średnia liczba wypadków w województwie nie przekraczała 2.

Ofiarami tych wypadków były 988 osoby, tj. mniej zarówno w porównaniu z rokiem poprzednim (o 0,5%), jak i w odniesieniu do 2015 r. (o 23,3%). Ze wszystkich ofiar w 2021 r. 122 to ofiary śmiertelne (5,4% wszystkich w kraju).

Spośród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie najwięcej ofiar śmiertelnych w 2021 r. odnotowano w wypadkach drogowych, do których doszło w powiecie toruńskim – tak jak rok wcześniej – 16 ofiar śmiertelnych (o 1 mniej). W każdym powiecie oraz mieście na prawach powiatu odnotowano przynajmniej jedną ofiarę śmiertelną, natomiast rok wcześniej w powiecie grudziądzkim nie odnotowano ofiar śmiertelnych.

Rannych osób w wyniku wypadków drogowych w 2021 r. najwięcej stwierdzono na drogach powiatowego miasta Bydgoszczy, jak w roku ubiegłym – 16,9% wszystkich rannych województwa, najmniej natomiast na drogach w powiecie chełmińskim (5 rannych).

Mapa 36. Bezpieczeństwo na drogach^a w 2021 r.
Map 36. Road safety^a in 2021

^a Dane zostały wygenerowane z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji (SEWIK) 13 lutego 2022 r.
^a Data were extracted from the Accident and Collision Register System 13 February 2022.

Źródło: dane Komendy Głównej Policji.
Source: data of the National Police Headquarters.

Skalę bezpieczeństwa na drogach w przekroju terytorialnym obrazuje liczba wypadków drogowych przypadająca na 100 tys. ludności. W 2021 r. w województwie miało miejsce 39 wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. ludności (o 21 wypadki na 100 tys. ludności mniej niż w kraju). Było to o 1 wypadek na 100 tys. ludności mniej niż w roku poprzednim. W omawianym roku spośród powiatów i miast na prawach powiatu najwięcej wypadków drogowych w przeliczeniu na 100 tys. ludności wydarzyło się w powiecie gołubsko-dobrzyńskim (81 wypadków na 100 tys. ludności). W powiecie chełmińskim stwierdzono 14 wypadków drogowych na 100 tys. ludności, o 4 mniej niż rok wcześniej, co uplasowało powiat na pierwszym miejscu pod względem bezpieczeństwa na jego drogach. Zróżnicowane wartości analizowanego wskaźnika wystąpiły w obu miastach wojewódzkich. W Bydgoszczy miało miejsce 36 wypadków drogowych na 100 tys. ludności, podczas gdy w Toruniu 21 wypadków drogowych na 1000 tys. ludności.

Społeczeństwo informacyjne

Information society

W 2021 r. wzrósł odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu, jak również z niego korzystających (w tym regularnie). Wzrósł udział osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu, a spadł – osób zamawiających towary lub usługi do użytku prywatnego.

W 2021 r. dostęp do Internetu posiadało 93,4% gospodarstw domowych, w których mieszkała co najmniej jedna osoba w wieku 16–74 lata, co oznacza wyższą wartość zarówno w odniesieniu do poprzedniego roku (o 2,8 p. proc.), jak i do Polski (o 1,0 p. proc.). Wskaźnik ten systematycznie rośnie – w większym stopniu niż w Polsce, jednak w coraz wolniejszym tempie.

W 2021 r. w województwie wzrosły odsetki osób korzystających z Internetu do wartości 90,0% (o 1,1 p. proc. więcej niż w 2020 r.) oraz osób regularnie korzystających z Internetu – do 86,4% (o 2,3 p. proc. więcej niż w 2020 r.). W 2021 r. oba wskaźniki były wyższe od notowanych w Polsce (odpowiednio: o 1,1 p. proc. i o 2,8 p. proc.).

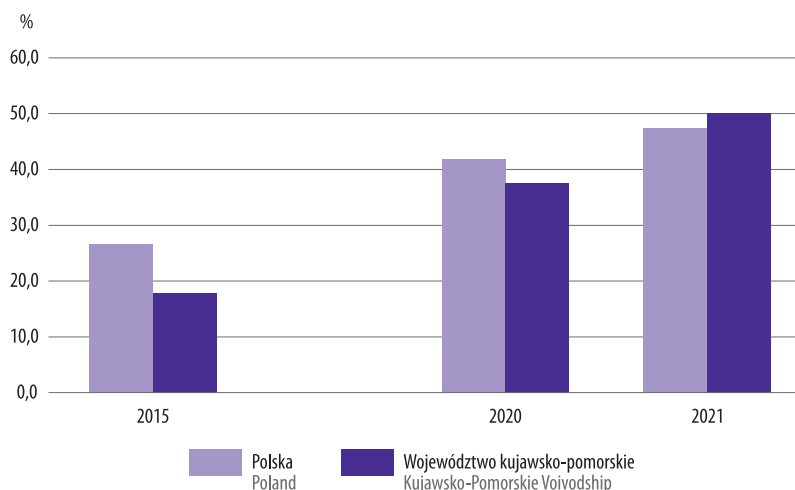
Tablica 28. Gospodarstwa domowe posiadające dostęp do Internetu w domu oraz osoby korzystające z Internetu
Table 28. Households with access to the Internet at home and Internet users

Wyszczególnienie Specification	2015	2020	2021
Odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu w domu Percentage of households with access to the Internet at home	66,0	90,6	93,4
Odsetek osób korzystających z Internetu Percentage of individuals using the internet	63,9	88,9	90,0
Odsetek osób regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystających z Internetu Percentage of individuals using the Internet regularly (at least once a week)	55,9	84,1	86,4

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby korzystające w ciągu ostatnich 12 miesięcy od momentu przeprowadzenia badania z usług administracji publicznej przez Internet stanowiły 50,1% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 47,5%). Wskaźnik ten wzrósł w odniesieniu do 2020 r. o 12,6 p. proc. W Polsce zauważalna była podobna tendencja (wzrost o 5,6 p. proc.), ale o niższej dynamice przyrostu. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku wysyłania wypełnionych formularzy – w województwie nastąpił wzrost o 16,3 p. proc. w porównaniu z 2020 r. do wartości 45,1%, podczas gdy w Polsce wzrost korzystających z tej dziedziny e-administracji był niższy (wyniósł 6,4 p. proc. do wartości 39,9%).

Wykres 38. Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

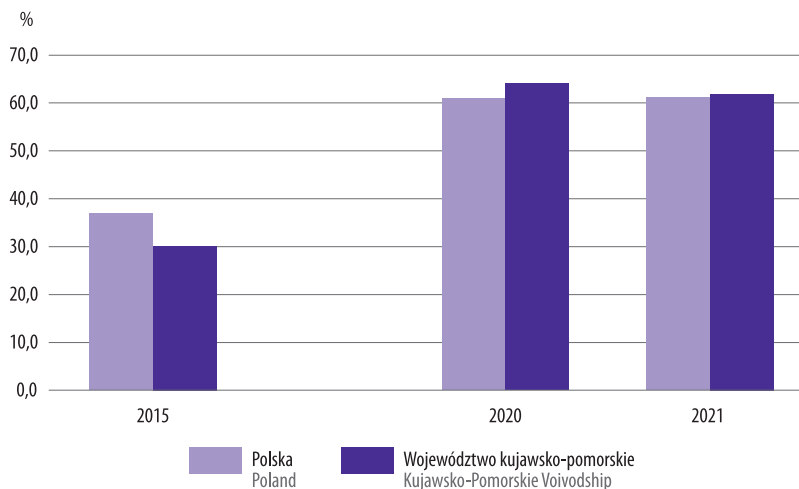
Chart 38. Individuals using e-government services during the last 12 months

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowiły 61,9% ogólnej liczby osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 61,2%). Wartość tego wskaźnika obniżyła się w odniesieniu do 2020 r. (o 2,2 p. proc.), co oznacza, że po raz pierwszy od 2015 r. odnotowano spadek zainteresowania zakupami przez Internet.

Wykres 39. Osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 39. Individuals ordering goods or services via the Internet for private use during the last 12 months

Aktywność społeczna

Social activity

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2010–2021 zwiększała się liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON. Wskaźnik zaufania do ludzi w 2018 r. wyniósł nieco ponad 79%.

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim było 7,5 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON (4,9% wszystkich w kraju), tj. o 3,1% więcej niż w roku poprzednim i o 44,9% więcej niż w 2010 r. Większość tych organizacji (64,2%) funkcjonowała w miastach. Przy czym 34,4% działała w obu miastach wojewódzkich tj. w Bydgoszczy i w Toruniu.

Średnio w województwie przypadało 37 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności podczas, gdy w Polsce przypadało 41 podmiotów na 10 tys. ludności.

Według danych na koniec 2018 r. w województwie kujawsko-pomorskim wszystkie fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne zrzeszały 0,3 mln członków (3,3% wszystkich w kraju), tj. o 0,2 mln osób mniej niż w 2010 r. Spośród wszystkich członków 96,8% z nich to osoby fizyczne.

Wskaźnik zaufania do ludzi (obliczany na podstawie Badania spójności społecznej) to odsetek osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że zdecydowanie mają zaufanie lub raczej mają zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc.

Zaufanie jest często stosowaną miarą kapitału społecznego, a za jeden z podstawowych wskaźników w tym zakresie można uznać wskaźnik zaufania do ludzi ogólnie rzecz biorąc, nazywany także wskaźnikiem ogólnego zaufania. W pierwszej połowie 2018 r. takie ogólne zaufanie do ludzi miało 79,2% mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego w wieku co najmniej 16 lat (w kraju było to 79,4%). Poziom zaufania ogólnego zależy zarówno od poziomu zaufania do różnych grup ludności, jak również od pozio-

mu zaufania do różnego typu instytucji. Poziom zaufania do sąsiadów w pierwszej połowie 2018 r. wyniósł 70,0%, do nieznanymych – 35,2%, do władz lokalnych miasta/gminy – 52,5%, natomiast do Policji 75,7%.

**Tablica 29. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON
Stan na 31 grudnia**

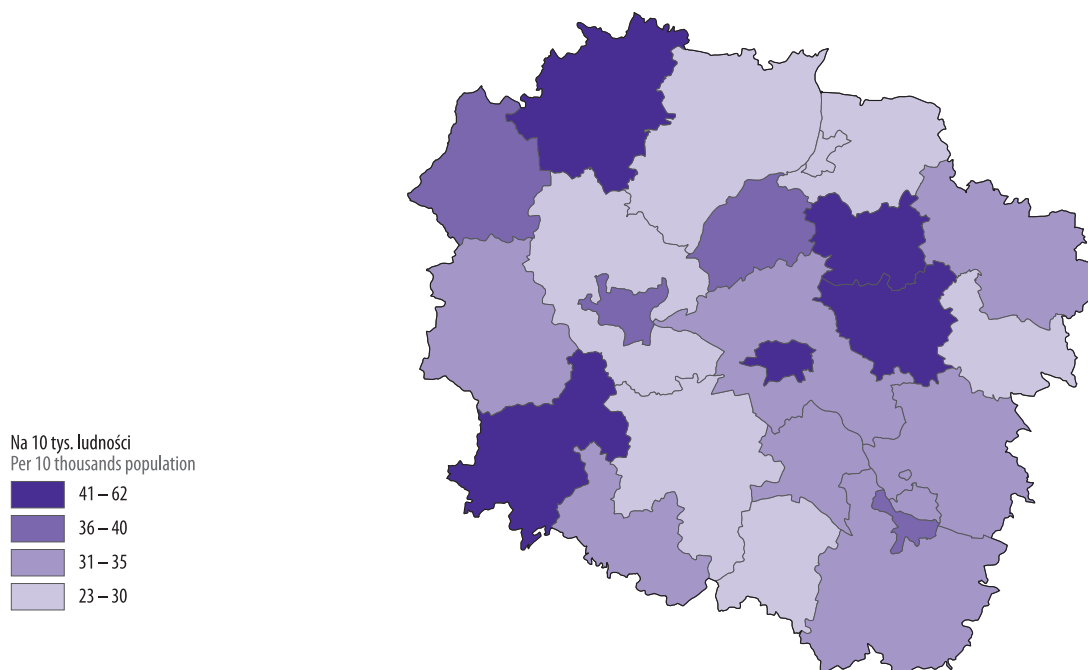
Table 29. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Ogółem Total	5187	6448	7285	7514
na 10 tys. ludności per 10 thousand population	25	31	35	37

Spośród powiatów i miast na prawach powiatów najwięcej fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. ludności działało w Toruniu (62). Niższe, ale wciąż wysokie wartości wystąpiły w powiecie tucholskim i wąbrzeskim (po 43). Najmniej omawianych organizacji na 10 tys. mieszkańców przypadło w Grudziądzu (23) i było to prawie trzykrotnie mniej niż w Toruniu. Niskie wartości można było zaobserwować również w powiatach rypińskim i świeckim (odpowiednio 26 i 27 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych).

**Mapa 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne wpisane do rejestru REGON w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 37. Foundations, associations and social organizations entered in the REGON register in 2021
As of 31 December

Rozdział 6

Chapter 6

Gospodarka

Economy

6.1. Produkt krajowy brutto

6.1. Gross domestic product

Według wstępnych szacunków w województwie kujawsko-pomorskim produkt krajowy brutto w 2020 r. wzrósł w stosunku do 2019 r. w większym stopniu niż w kraju. Wartość PKB przypadająca na 1 mieszkańca województwa stanowiła 81,5% PKB przypadającego średnio na mieszkańca Polski. W 2019 r. zróżnicowanie PKB na 1 mieszkańca pomiędzy podregionami zmniejszyło się w porównaniu z 2010 r. Największy wkład (47,3%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński. W podregionie tym odnotowano najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca (60081 zł). W województwie kujawsko-pomorskim w 2019 r. największą część wartości dodanej brutto (28,8%) wygenerowały jednostki z sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^A; Informacja i komunikacja. Wydajność pracy wyniosła 117593 zł; było to mniej o 10,9% niż w kraju i więcej o 41,7% niż w 2010 r.

Produkt krajowy brutto (PKB) przedstawia końcowy rezultat działalności wszystkich podmiotów gospodarki narodowej. Produkt krajowy brutto równa się sumie wartości dodanej brutto wytworzonej przez wszystkie krajowe jednostki instytucjonalne powiększonej o podatki od produktów i pomniejszonej o dotacje do produktów. Produkt krajowy brutto jest liczony w cenach rynkowych.

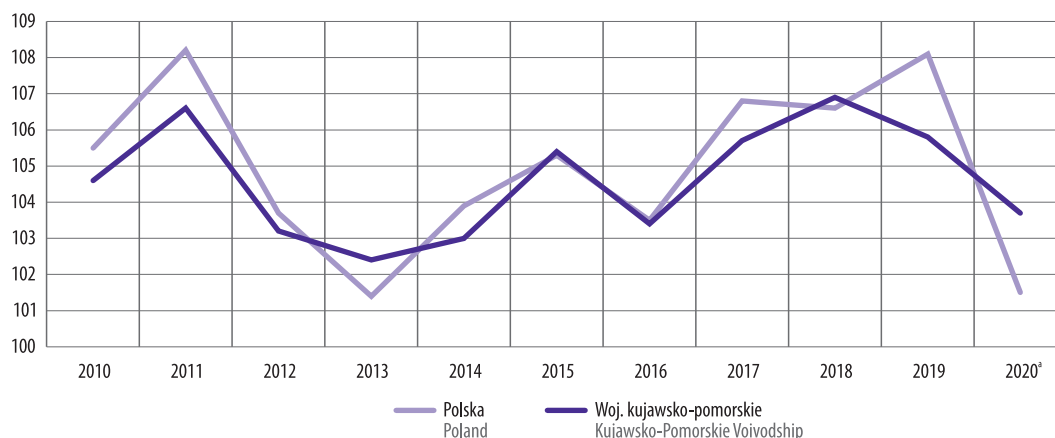
Na podstawie wstępnego szacunku w 2020 r. wartość produktu krajowego brutto (PKB) wyniosła w województwie kujawsko-pomorskim 102302 mln zł. Oznacza to w stosunku do 2019 r. wzrost w cenach bieżących o 3,7%, a w stosunku do 2010 r. – wzrost o 56,6% (w Polsce wzrost odpowiednio o 1,5% i o 60,8%). Produkt krajowy brutto wytworzony w województwie kujawsko-pomorskim stanowił 4,4% wartości PKB wytworzonego w Polsce (w 2019 r. było to 4,3% i w 2010 r. 4,5%).

Jednym z podstawowych mierników wykorzystywanych do określania rozwoju społeczno-ekonomicznego danego obszaru jest PKB przeliczony na 1 mieszkańca. W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim PKB na 1 mieszkańca (49439 zł) według wstępnych szacunków wzrósł w cenach bieżących o 4,0% w stosunku do roku poprzedniego. Wartość PKB na 1 mieszkańca województwa stanowiła 81,5% PKB przypadającego na 1 mieszkańca Polski (w 2019 r. było to 79,6%, a w 2010 r. 82,9%). W województwie kujawsko-pomorskim PKB był niższy o 49,7% od wartości najwyższego PKB odnotowanego w województwie mazowieckim.

Wartość PKB na 1 mieszkańca w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. wyrażona w PPS (standardzie siły nabywczej) według szacunków stanowiła, 61,9% średniej w Unii Europejskiej (UE 27; w 2010 r. stanowiła 52%), czyli o 4,1 p. proc. mniej w porównaniu do 2019 r.

**Wykres 40. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100**

Chart 40. Indices of gross domestic product (current prices)
Previous year=100

a Wstępny szacunek.
a Preliminary estimate.

W 2019 r. widoczne było zróżnicowanie w tworzeniu produktu krajowego wewnątrz województwa kujawsko-pomorskiego. Największy wkład (47,3%) w tworzeniu PKB województwa miał podregion bydgosko-toruński (w 2010 r. 47,4%). W 2019 r. udział podregionu bydgosko-toruńskiego w tworzeniu krajowej wartości PKB wyniósł 2,0%, tj. o 0,1 p. proc. mniej niż w 2010 r.

W tworzeniu PKB województwa zwiększył się w porównaniu z 2010 r. udział podregionów grudziądzkiego (w 2019 r. wzrost o 1,2 p. proc., tj. do 15,8%) i świeckiego (wzrost o 1,0 p. proc. tj. do 8,8%). W analizowanym okresie odnotowano zaś spadek w podregionach włocławskim (spadek o 1,2 p. proc., tj. do 14,0%) i inowrocławskim (o 1,0 p. proc. tj. do 14,1%).

W 2019 r. najwyższą wartość PKB na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim (60081 zł). Produkt krajowy brutto wytworzony w tym podregionie był wyższy od wytworzonego w województwie o 26,3% (w 2010 r. o 28,7%). Poniżej średniej wartości PKB na 1 mieszkańca w województwie znalazły się pozostałe podregiony:

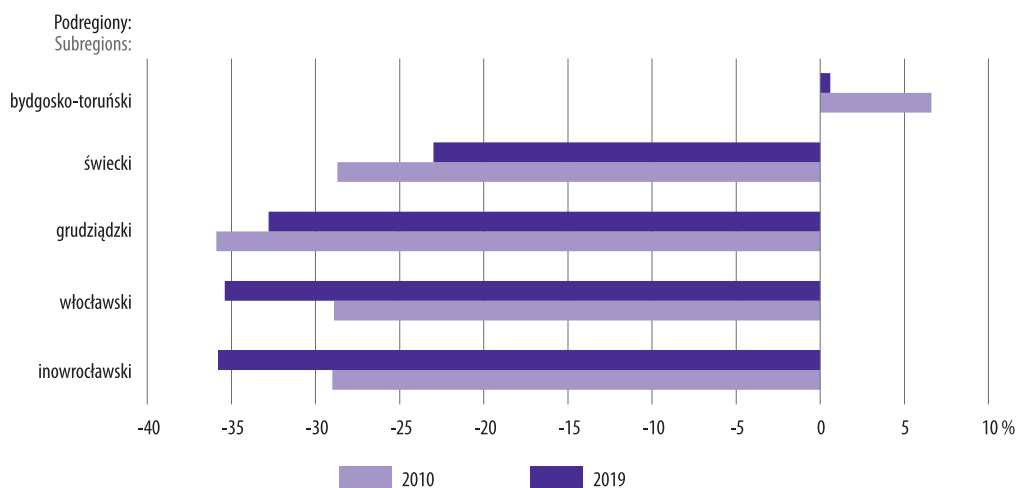
- świecki, z wartością 46021 zł – PKB niższy o 3,2% niż w województwie (w 2010 r. niższy o 13,9%),
- grudziądzki, z wartością 40141 zł – niższy o 15,6% niż w województwie (w 2010 r. niższy o 22,7%),
- włocławski, z wartością 38584 zł – niższy o 18,9% (w 2010 r. niższy o 14,1%),
- inowrocławski, z wartością 38353 zł – niższy o 19,4% (w 2010 r. niższy o 14,3%).

Jedynym podregionem w województwie kujawsko-pomorskim, którego PKB na 1 mieszkańca był wyższy w stosunku do średniej krajowej był podregion bydgosko-toruński (wyższy o 0,6%, w 2010 r. wyższy o 6,6%). Odchylenie od średniej krajowej w pozostałych podregionach wahało się od 35,8% poniżej średniej krajowej w podregionie inowrocławskim do 23,0% w podregionie świeckim (w 2010 r. wahało się od 35,9% do 28,7% poniżej krajowego PKB).

Zróżnicowanie produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca województwa pomiędzy podregionami zmniejszyło się w odniesieniu do 2010 r. Świadczy o tym wskaźnik dyspersji PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów dla województwa kujawsko-pomorskiego, który zmniejszył się z 21,1% w 2010 r. do 19,7% w 2019 r.

Wykres 41. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (ceny bieżące) odchylenia względne od przeciętnej wartości w kraju

Chart 41. Gross domestic product per capita (current prices) relative deviations from the national average value

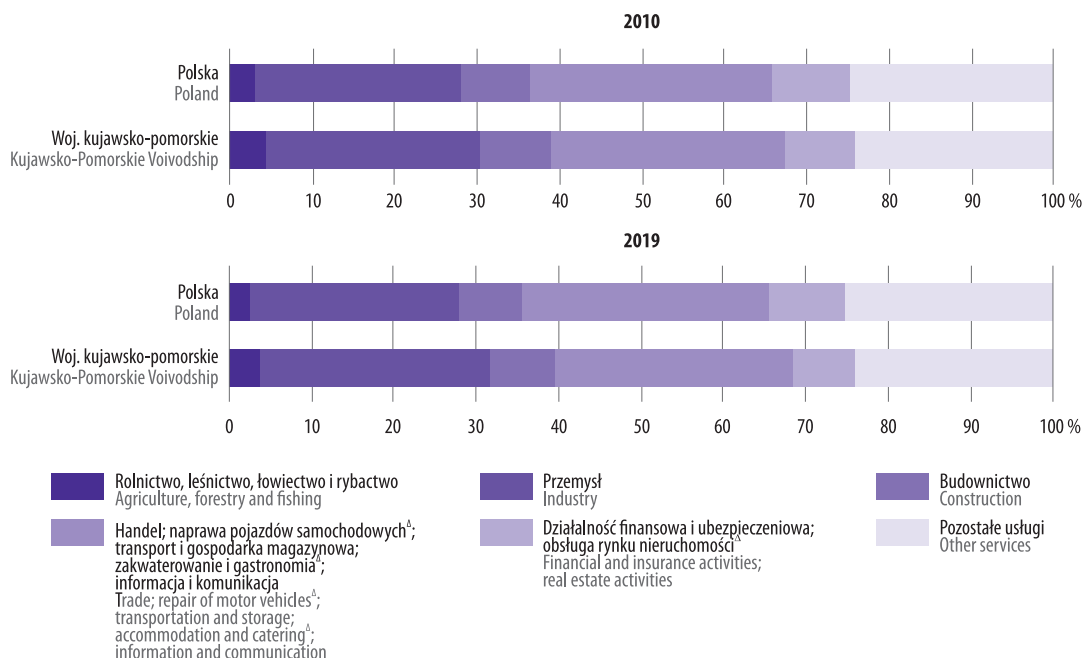
Wskaźnik dyspersji (miara zróżnicowania) regionalnego PKB na 1 mieszkańca na poziomie podregionów (NUTS 3) został obliczony jako suma wartości bezwzględnych różnic między wartościami dla podregionów danego województwa a wartością PKB na 1 mieszkańca dla tego województwa, ważonych udziałem liczby ludności poszczególnych podregionów w województwie, wyrażona w procentach PKB na 1 mieszkańca dla danego województwa.

W 2019 r. wartość dodana brutto (WDB) wygenerowana w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła 86736 mln zł. Największą część (WDB) województwa, tj. 28,8% wygenerowały jednostki z sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja. W skali roku udział grupy tych sekcji zwiększył się o 0,1 p. proc., a w porównaniu z 2010 r. zwiększył się o 0,4 p. proc. W tworzeniu WDB województwa niemal tak samo duże znaczenie miały jednostki przemysłowe (ich udział wyniósł 27,9%, przy spadku udziału w skali roku o 0,7 p. proc., a w porównaniu z 2010 r. przy wzroście o 2,0 p. proc.). Duże znaczenie odgrywały również jednostki zajmujące się pozostałymi usługami (24,0% udziału, przy wzroście w skali roku o 0,4 p. proc. i takim samym udziale w 2010 r.).

Spadek udziałów odnotowano w sekcji Budownictwo (7,9% udziału), gdzie udział zmniejszył się o 0,1 p. proc. w stosunku do 2018 r. i o 0,7 p. proc. w porównaniu z 2010 r. Udział sekcji Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; Obsługa rynku nieruchomości w 2019 r. wyniósł 7,6%, co oznacza wzrost o 0,2 p. proc. w porównaniu z 2019 r. i spadek o 0,9 p. proc. w porównaniu z 2010 r. W sekcji Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (3,8% udziału) udział w stosunku do 2018 r. pozostał bez zmian i zmniejszył się o 0,8 p. proc. w stosunku do 2010 r.

Poziom wydajności pracy można określić przeliczając wartość dodaną brutto na 1 pracującego w gospodarce narodowej. W 2019 r. w województwie kujawsko-pomorskim wydajność pracy wyniosła 117593 zł na 1 pracującego i było to więcej o 41,7% niż w 2010 r. i więcej o 5,1% niż w 2018 r. WDB przypadająca na 1 osobę pracującą w województwie była niższa o 10,9% niż w kraju (w 2010 r. niższa o 9,8%).

Wykres 42. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności (ceny bieżące)
 Chart 42. Structure of gross value added by kind of activity (current prices)

W 2019 r. w podregionach bydgosko-toruńskim oraz inowrocławskim, których WDB łącznie stanowiła 61,4% ogólnej wartości osiągniętej w województwie kujawsko-pomorskim, przeważającym rodzajem działalności były: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja. W podregionie bydgosko-toruńskim działalność ta skupiała 33,6% WDB podregionu (udział wyższy o 1,5 p. proc. niż w 2010 r.), a w podregionie inowrocławskim 27,8% (wyższy o 1,0 p. proc.). W podregionach tych znaczące udziały w tworzeniu WDB miały również sekcje Przemysł oraz Pozostałe usługi, i w 2019 r. wyniosły odpowiednio:

- w podregionie bydgosko-toruńskim 23,5% (mniej o 1,0 p. proc. niż w 2010 r.) i 26,2% (więcej o 0,9 p. proc.),
- w podregionie inowrocławskim 26,7% (więcej o 0,4 p. proc.) i 22,6% (więcej o 0,2 p. proc.).

W pozostałych podregionach dominującą rolę w tworzeniu WDB w 2019 r. odegrały jednostki przemysłowe, a największy ich udział odnotowano w podregionie świeckim (46,6%, w 2010 r. 33,9%). W podregionie grudziądzkim sekcja Przemysł stanowiła 31,2% WDB podregionu (w 2010 r. 25,1%), a we włocławskim 28,7% (w 2010 r. 26,4%). Ponadto w podregionach tych znaczący wkład w tworzeniu WDB miała grupa sekcji: Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ; Transport i gospodarka magazynowa; Zakwaterowanie i gastronomia^Δ; Informacja i komunikacja oraz Pozostałe usługi, gdzie udziały wyniosły odpowiednio:

- w podregionie grudziądzkim 26,8% (więcej o 1,3 p. proc. niż w 2010 r.) i 21,5% (mniej o 1,7 p. proc.),
- w podregionie włocławskim 23,7% (tyle samo co w 2010 r.) i 25,2% (więcej o 0,5 p. proc.),
- w podregionie świeckim 16,8% (mniej o 6,2 p. proc.) i 17,0% (mniej o 2,2 p. proc.).

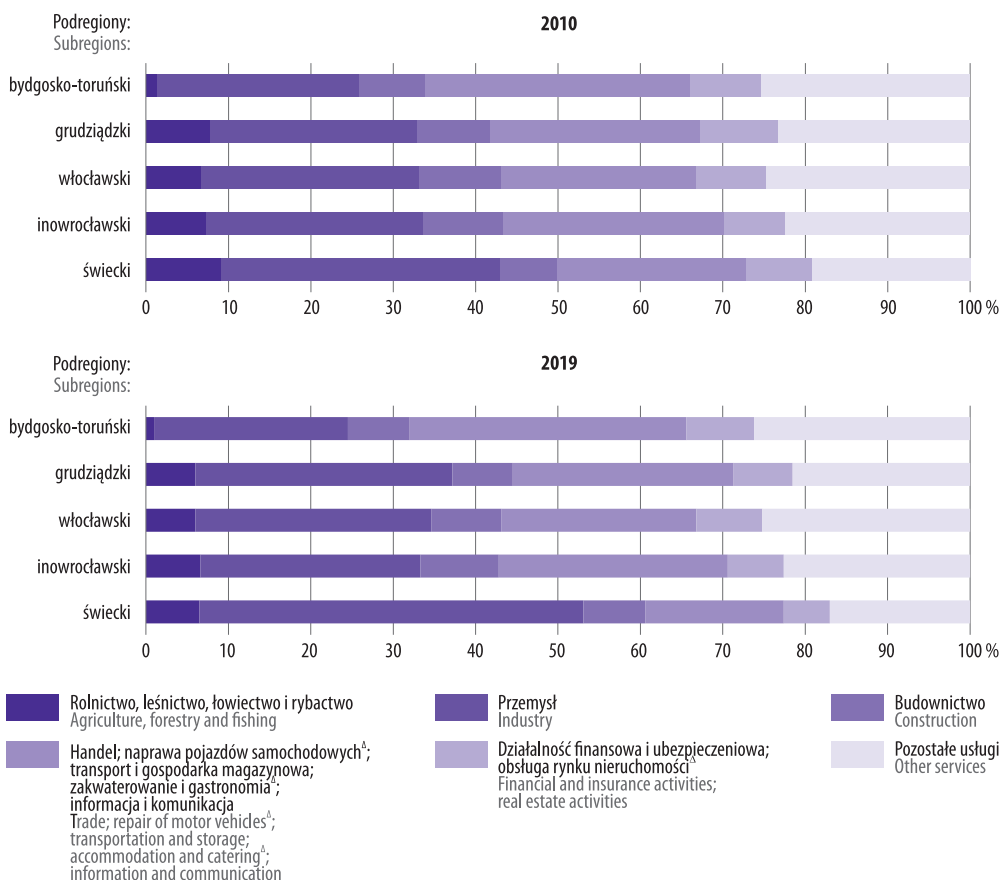
W układzie podregionów najwyższą wydajność pracy odnotowano w podregionie bydgosko-toruńskim, gdzie na 1 pracującego przypadło 129059 zł wartości dodanej brutto (wydajność wyższa niż w 2018 r. o 5,6% i wyższa niż w 2010 r. o 41,3%). We wskazanym podregionie wydajność pracy była niższa niż w kraju w 2019 r. o 2,2%, a w 2010 r. niższa o 0,8%. WDB na 1 pracującego w podregionie bydgosko-toruńskim stanowiła 97,8% analogicznej wartości dla kraju (99,2% w 2010 r.).

Zbliżoną wydajność pracy do notowanej w kraju odnotowano w podregionie świeckim (126391 zł na 1 pracującego), który był jedynym podregionem w województwie kujawsko-pomorskim, w którym wydajność pracy spadła w skali roku (o 4,5%). W porównaniu z 2010 r. wydajność pracy zwiększyła się o 55,1%.

W pozostałych podregionach wartość dodana brutto na 1 pracownika wyniosła:

- w inowrocławskim – 108529 zł (więcej o 35,5% niż w 2010 r.) i stanowiła 82,2% krajowej WDB (87,0% w 2010 r.),
- w grudziądzkim – 105748 zł (więcej o 47,3%) i stanowiła 80,1% krajowej WDB (78,0% w 2010 r.),
- we włocławskim – 103776 zł (więcej o 36,3%) i stanowiła 78,6% krajowej WDB (82,8% w 2010 r.).

Wykres 43. Struktura wartości dodanej brutto według rodzajów działalności i podregionów (ceny bieżące)
Chart 43. Structure of gross value added by kind of activity and subregions (current prices)

6.2. Koniunktura gospodarcza

6.2. Business tendency

W kwietniu 2022 r. przedsiębiorcy z województwa kujawsko-pomorskiego w większości badanych obszarów gospodarki ocenili koniunkturę gorzej niż w kwietniu roku ubiegłego, z wyjątkiem usług (sekcje: Transport i gospodarka magazynowa, Zakwaterowanie i gastronomia oraz Informacja i komunikacja). W opisywanym miesiącu najbardziej pesymistycznie koniunkturę oceniali przedsiębiorcy z sekcji Budownictwo, natomiast najbardziej optymistyczną koniunkturę formułowały jednostki z sekcji Informacja i komunikacja.

Koniunktura gospodarcza to całokształt wskaźników życia gospodarczego charakteryzujących stan gospodarki danego kraju lub rynku, pozwalających ocenić tendencje rozwojowe; koniunktura podlega wskaźnikom zależnym głównie od cyklu koniunkturalnego, a także innych czynników: regularnych (np. sezonowe wahania popytu i podaży) i nieregularnych (np. urodzaj lub nieurodzaj w rolnictwie, wzrost lub spadek popytu na dany towar na rynku krajowym lub zagranicznym, klęski żywiołowe). Zakres przedmiotowy badania stanowią pytania o bieżącą i przewidywaną działalność przedsiębiorstwa, w odniesieniu do podstawowych wymiarów działania podmiotu i nawiązujących do podstawowych zjawisk ekonomicznych takich jak m.in. ogólna sytuacja gospodarcza przedsiębiorstwa, portfel zamówień, produkcja, zapasy, sytuacja finansowa, zatrudnienie, ceny, moce produkcyjne, zagwarantowany okres produkcji, bariery działalności, pozycja wobec konkurencji.

Tablica 30. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Table 30. General business climate indicator by kind of activity

Wyszczególnienie Specification	Styczeń January				Kwiecień April	
	2011	2015	2020	2021	2022	2022 Polska Poland
	Przetwórstwo przemysłowe Manufacturing	-0,7	10,6	5,7	-7,8	-11,7
Budownictwo Construction	-13,4	-8,7	3,4	-14,6	-12,7	-15,4
Handel hurtowy Wholesale trade	15,1	9,3	6,3	-0,0	5,7	0,9
Handel detaliczny Retail trade	-15,0	-7,0	-4,4	-15,8	-7,3	-7,5
Transport i gospodarka magazynowa Transportation and storage	-28,1	3,0	-4,4	-10,4	-5,9	-5,8
Zakwaterowanie i gastronomia Accommodation and food service activities	-21,0	-5,2	-17,3	-45,1	-1,5	-4,0
Informacja i komunikacja Information and communication	2,2	9,0	28,5	-1,2	10,5	14,1

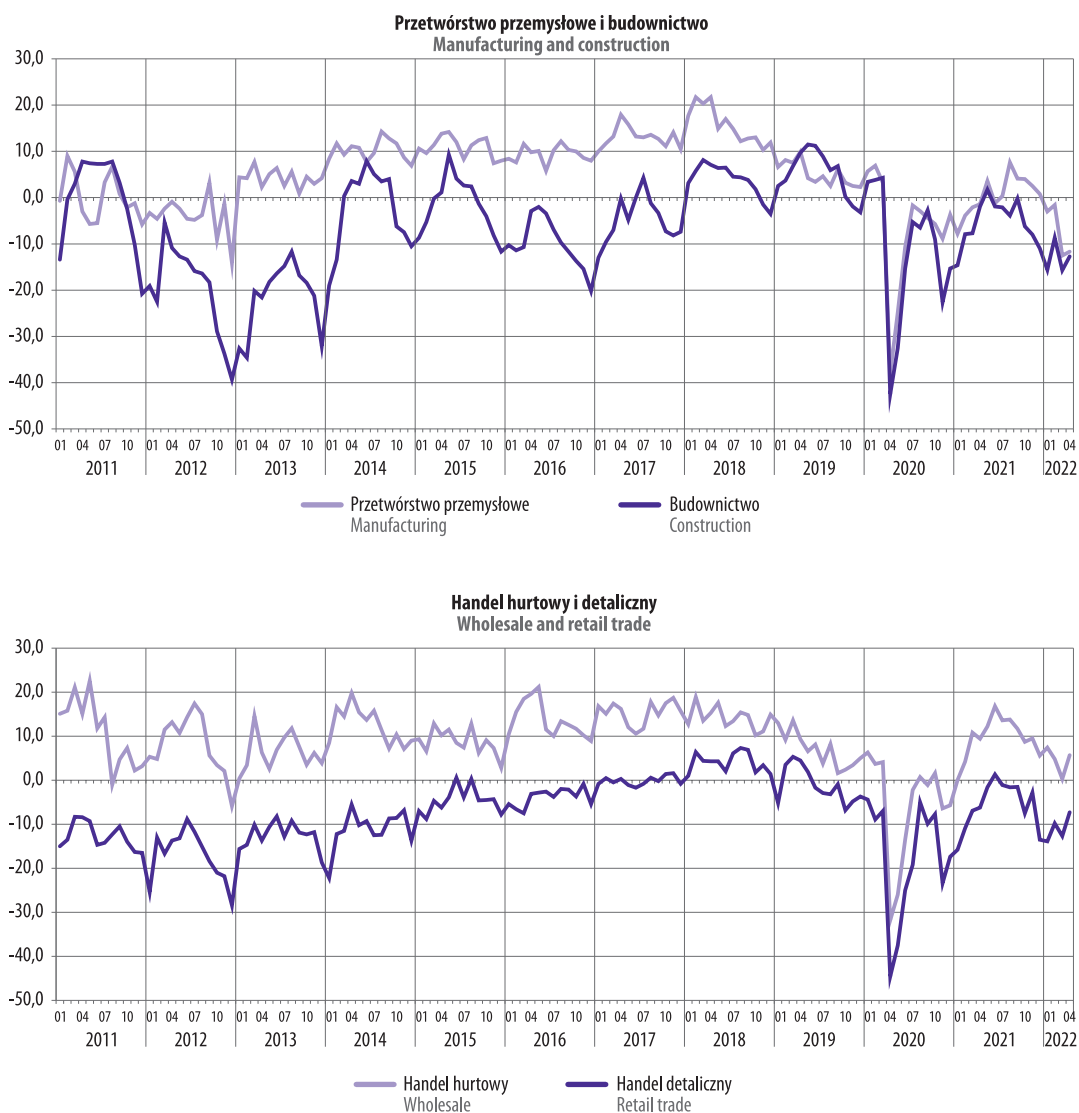
Podmioty gospodarcze z województwa kujawsko-pomorskiego prowadzące działalność z zakresu Przetwórstwa przemysłowego, po okresie dobrej koniunktury gospodarczej (przypadającej na okres od stycznia 2013 r. do marca 2020 r.), od kwietnia 2020 r. oceniają koniunkturę negatywnie, z wyjątkiem 7 miesięcy w 2021 r., tj. maja oraz okresu lipiec-grudzień. Ogólny wskaźnik koniunktury dla działalności z zakresu Przetwórstwa przemysłowego w kwietniu 2022 r. wyniósł minus 11,7.

Spośród badanych rodzajów działalności podmioty z działu Handel detaliczny oceniali koniunkturę negatywnie już od czerwca 2019 r. (wówczas na poziomie minus 1,7), która w kwietniu br. wyniosła minus 7,3.

W kwietniu 2022 r. przedsiębiorcy, z wyjątkiem firm z sekcji Informacja i komunikacja oraz z działu Handel hurtowy (ogólny wskaźnik koniunktury ukształtowany na poziomie odpowiednio 10,5 i 5,7), ocenili negatywnie koniunkturę, a wskaźnik oscylował od minus 12,7 w Budownictwie do minus 1,5 w sekcji Zakwaterowanie i gastronomia.

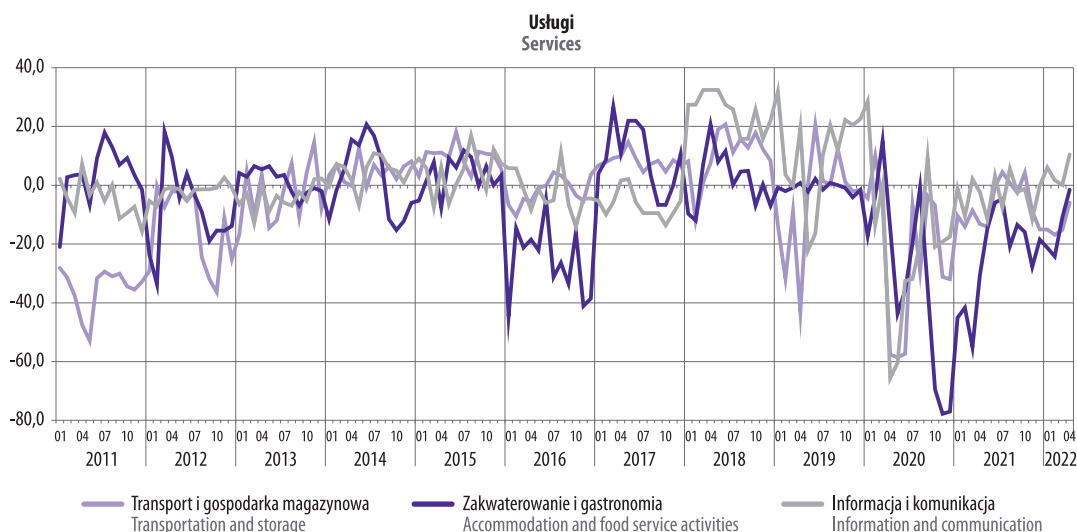
W kwietniu 2020 r. po wybuchu pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 we wszystkich badanych obszarach gospodarki pojawiły się bardzo pesymistyczne oceny koniunktury gospodarczej. Wpływ pandemii na oceny koniunktury badany jest od tamtego czasu w każdym miesiącu. Wyniki badania uzyskane z dodatkowego modułu pytań – wpływu pandemii na sytuację przedsiębiorstwa zostały opublikowane w opracowaniu sygnałnym na stronie urzędu¹.

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności
Chart 44. General business climate indicator by kind of activity

¹ <https://bydgoszcz.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnaalne/inne-opracowania/koniunktura-gospodarcza-opinie-formulowane-przez-jednostki-z-siedziba-w-województwie-kujawsko-pomorskim-kwiecien-2022-r-,4,112.html>

Wykres 44. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury według rodzajów działalności (dok.)
 Chart 44. General business climate indicator by kind of activity (cont.)

Za jedno z większych trudności w prowadzeniu bieżącej działalności gospodarczej w kwietniu 2022 r. firmy z województwa kujawsko-pomorskiego wskazały na bariery w postaci niejasnych, niespójnych i niestabilnych przepisów prawnych, na które wskazało 88,1% firm z Informacji i komunikacji 68,1% – z Handlu hurtowego, 65,3% – z Transportu i gospodarki magazynowej, 56,0% – z Budownictwa, 50,5% – z Handlu detalicznego, 45,6% – z Zakwaterowania i gastronomii oraz 42,0% – z Przetwórstwa przemysłowego.

Odsetek przedsiębiorców nie odczuwających żadnych barier wahał się od 2,8% w sekcji Informacja i komunikacja do 11,6% w firmach prowadzących działalność w sekcji Przetwórstwo przemysłowe.

Wysoki odsetek odpowiedzi odnośnie barier działalności dotyczył również niepewnej ogólnej sytuacji gospodarczej. Taką odpowiedź zaznaczyło 76,3% firm prowadzących działalność z sekcji Informacja i komunikacja, 72,0% – z Budownictwa. W dalszej kolejności: 60,6% firm z Handlu hurtowego, 55,6% – z Przetwórstwa przemysłowego, 55,8% – z Handlu detalicznego, 52,4% firm prowadzących działalność w sekcji Zakwaterowanie i gastronomia oraz 44,9% – z Transportu i gospodarki magazynowej.

Pozostałe bariery najczęściej wymieniane przez przedsiębiorców w kwietniu 2022 r. dotyczyły m. in. kosztów zatrudnienia. Taką odpowiedź zaznaczyło 66,8% firm prowadzących działalność w Budownictwie. W dalszej kolejności: 59,8% – z Zakwaterowania i gastronomii, 55,3% – z Handlu detalicznego, 48,3% – z Transportu i gospodarki magazynowej, 43,5% – z Handlu hurtowego, 41,2% – z Przetwórstwa przemysłowego oraz 25,3% firm z Informacji i komunikacji.

Podmioty gospodarcze wskazywały również na wysokie obciążenia na rzecz budżetu. Taką trudność wskazało 59,8% firm z sekcji Zakwaterowanie i gastronomia, 57,5% – firm z Handlu hurtowego, 49,2% – z Budownictwa, 45,4% – z Transportu i gospodarki magazynowej, 45,0% – z Przetwórstwa przemysłowego, 42,0% podmiotów z Handlu detalicznego oraz 21,9% firm z sekcji Informacja i komunikacja.

Dodatkowo przedsiębiorstwa z Przetwórstwa przemysłowego jako barierę w prowadzeniu działalności zgłaszały niedostateczny popyt na rynku krajowym i zagranicznym (odpowiednio 35,4% oraz 33,0% firm), a firmy z Zakwaterowania i gastronomii oraz firmy z Handlu detalicznego wskazywały na niedostateczny popyt (odpowiednio 48,5% i 32,9% firm). Przedsiębiorstwa działające w sekcji Transport i gospodarka magazynowa często zgłaszały bariery działalności związane z niedoborem wykwalifikowanych pracowników (53,4%). Takie odpowiedzi udzielały również często firmy z sekcji Przetwórstwo przemysłowe (40,8%) i firmy budowlane (37,0%).

6.3. Przedsiębiorczość

6.3. Entrepreneurship

Podmioty gospodarki narodowej

Entities of the national economy

W końcu 2021 r. w porównaniu z końcem 2010 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie kujawsko-pomorskim o 16,0%. W omawianym okresie o 10,9% zwiększyła się liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na koniec 2021 r. dominowały podmioty należące do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych, jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów stopniowo malał i w grudniu 2021 r. był o 7,8 p. proc. niższy niż w końcu 2010 r.

Podmiot gospodarki narodowej to osoba prawna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej oraz osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą.

W systemie REGON pojęcie podmiotu gospodarki narodowej jest tożsame z pojęciem jednostki prawnej. Posiadanie osobowości prawnej nie jest kryterium określenia podmiotu jako jednostki prawnej. Dane nie obejmują osób fizycznych prowadzących wyłącznie indywidualne gospodarstwa rolne.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu grudnia 2021 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było 215,7 tys. podmiotów. Stanowiło to 4,5% podmiotów wpisanych do rejestru w Polsce.

W końcu 2021 r. w województwie przypadały 1053 podmioty na 10 tys. mieszkańców. Było to o 36 podmiotów na 10 tys. mieszkańców więcej niż w 2020 r. Wskaźnik ten był znacznie niższy niż w kraju (1270) i, podobnie jak w roku poprzednim, sytuował województwo kujawsko-pomorskie na 11. miejscu w Polsce.

W porównaniu z końcem 2010 r. odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON o 16,0%. Był on o 7,7 p. proc. niższy niż w Polsce i należał do najniższych wśród województw, sytuując kujawsko-pomorskie na 12. miejscu w Polsce. W porównaniu z końcem 2020 r. liczba podmiotów w województwie zwiększyła się o 2,8%.

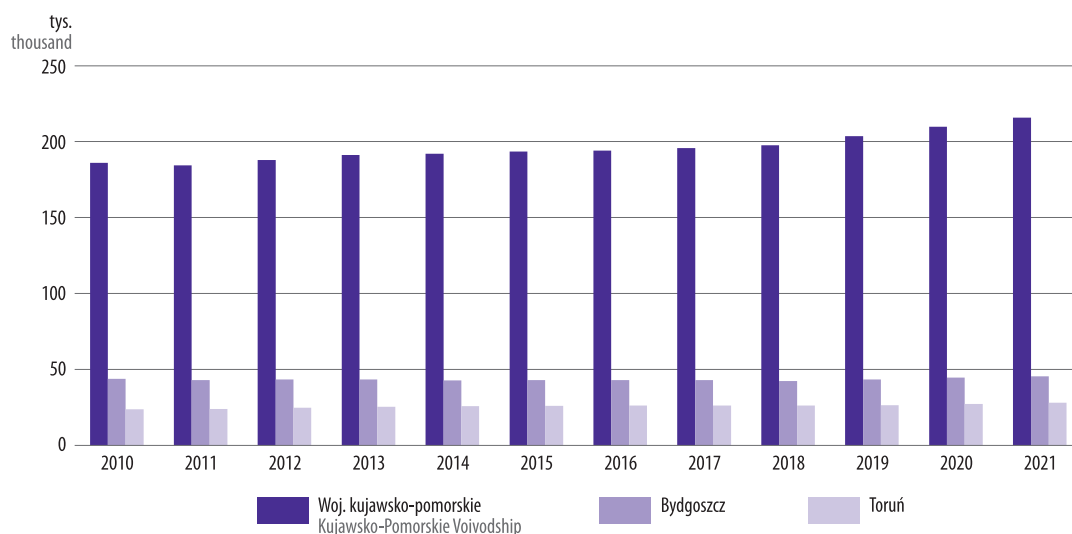
Tablica 31. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON
Stan na 31 grudnia

Table 31. Entities of national economy in the REGON register
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)
Ogółem Total	186007	193470	209750	215723	4,5
sektor publiczny public sector	5767	5815	5265	5279	4,7
sektor prywatny private sector	180240	186702	202429	208046	4,5
Z liczby ogółem: of total number:					
Spółki Companies	24404	29103	31869	33396	3,8
Fundacje Foundations	455	755	1084	1165	3,6
Stowarzyszenia i organizacje społeczne Associations and social organizations	4732	5673	6201	6349	5,2
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą Natural persons conducting economic activity	142934	141983	154623	158460	4,6

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej Stan na 31 grudnia

Chart 45. Entities of the national economy
As of 31 December

W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim 65,3% podmiotów zarejestrowanych było w miastach. Występowała ich wyraźna koncentracja w centralnej części województwa, czyli w Bydgoszczy i Toruniu oraz w powiatach bydgoskim i toruńskim (47,0% podmiotów z województwa).

Oba miasta skupiały 55,2% wszystkich spółek handlowych z województwa i 61,0% tych z udziałem kapitału zagranicznego. W Bydgoszczy na 1 tys. mieszkańców przypadało 19, w Toruniu 21 spółek handlowych. W pozostałej części województwa wskaźnik ten wynosił zaledwie 6 spółek handlowych na 1 tys. mieszkańców.

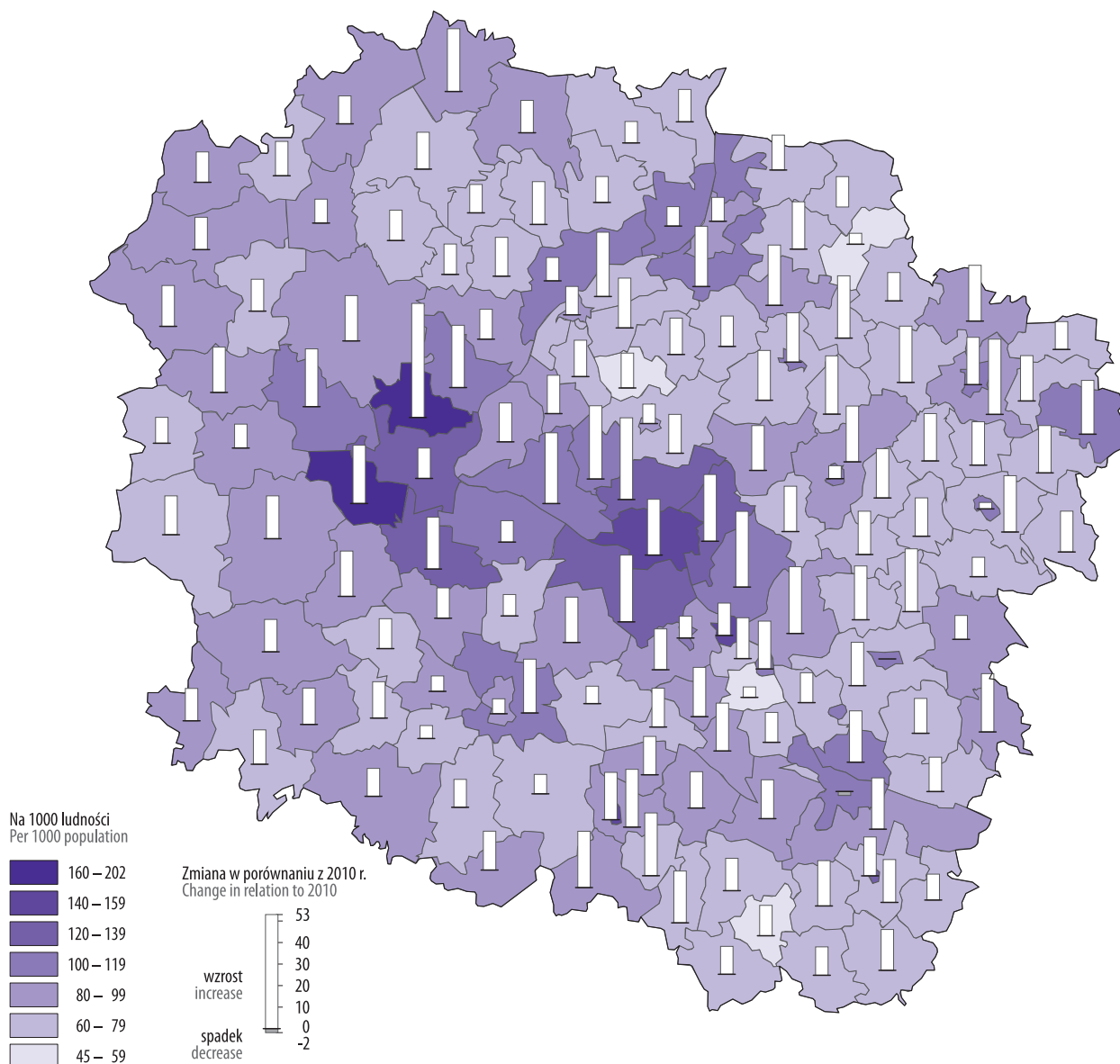
Według stanu na 31 grudnia 2021 r. gminą o największej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców była gmina Osielsko (202 podmioty). Wysoki wskaźnik odnotowano także w gminach Białe Błota i Ciechocinek, w których na 1 tys. mieszkańców przypadały odpowiednio po 168 i 154 podmioty. W Bydgoszczy wskaźnik ten wynosił 134 podmioty na 1 tys. mieszkańców, a w Toruniu 142. Najniższą wartość tego wskaźnika odnotowano natomiast w gminie Świecie nad Osą (45 podmiotów).

Najbardziej, o 9,9%, względem końca 2020 r., wzrosła liczba podmiotów w gminie Zbiczno. Największy spadek tej liczby odnotowano natomiast w gminie Ciechocinek (o 5,9%). Poza Ciechocinkiem liczba podmiotów zmniejszyła się w porównaniu z 31 grudnia 2020 r. tylko w 4 gminach. W Toruniu i w Bydgoszczy względem końca grudnia 2020 r. liczba podmiotów wzrosła (odpowiednio o 2,7% i 1,8%).

W porównaniu z końcem 2010 r. tylko w 4 gminach odnotowano spadek liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Najbardziej, o 10,0%, we Włocławku. Poza Włocławkiem były to gminy miejskie Golub-Dobrzyń, Lipno i Rypin. Przeszło 2-krotnie zwiększyła się natomiast liczba podmiotów w gminie Obrowo.

**Mapa 38. Podmioty gospodarki narodowej w 2021 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 38. Entities of the national economy in 2021
As of 31 December

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowano 16,7 tys. nowych podmiotów. Było to o 6,5% więcej niż w 2020 r. i o 14,1% mniej niż w 2010 r. Wzrosła również liczba podmiotów wyrejestrowanych: o 14,1% w porównaniu z 2020 r. i o 32,8% względem 2010 r. Przez cały 2021 r. zlikwidowanych zostało 10,4 tys. podmiotów. Utrzymała się przewaga podmiotów nowo zarejestrowanych nad zlikwidowanymi. W 2021 r. wyniosła ona 161 podmiotów nowo zarejestrowanych do 100 wykreślonych. W 2010 r. wskaźnik ten wyniósł 126.

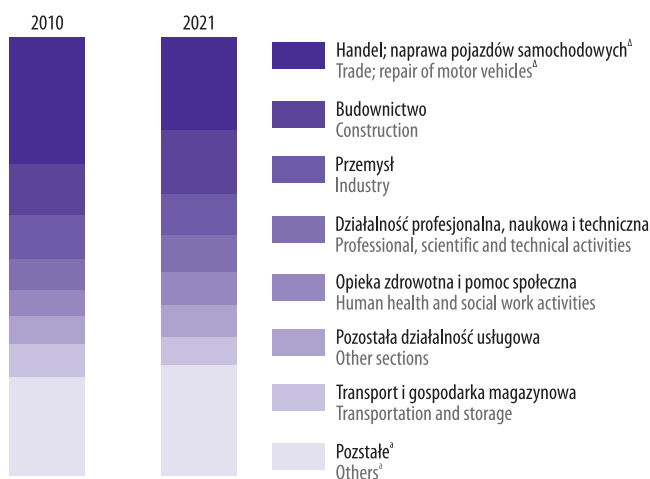
Zdecydowaną większość podmiotów nowo zarejestrowanych (83,4%) i zlikwidowanych (93,0%) w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Znacznie więcej osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zarejestrowało się w 2021 r. w rejestrze REGON niż wykreśliło swoją działalność (13,9 tys. wobec 10,4 tys.). Nowo zarejestrowanych osób fizycznych było o 6,5% więcej niż w 2020 r., a zlikwidowanych – o 17,3%.

Spółki handlowe stanowiły 11,2% podmiotów nowo zarejestrowanych i 3,5% wykreślonych. W 2021 r. zarejestrowano ich 1,9 tys., czyli o 3,0% więcej niż w poprzednim roku i prawie 3-krotnie więcej niż w 2010 r. Wykreślono natomiast 0,4 tys. spółek handlowych. Spółki handlowe z wyłącznym kapitałem zagranicznym i z udziałem tego kapitału stanowiły zaledwie 0,2% nowo zarejestrowanych i aż 18,9% zlikwidowanych spółek handlowych w województwie kujawsko-pomorskim.

W 2021 r. powstało ponadto m.in.: 0,2 tys. spółek cywilnych, 0,2 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych i 0,1 tys. fundacji.

Wykres 46. Struktura podmiotów gospodarki narodowej według sekcji PKD Stan na 31 grudnia

Chart 46. Structure of entities of the national economy by PKD sections
As of 31 December

a W 2021 r. łącznie z podmiotami, dla których informacja o rodzaju wykonywanej działalności nie występuje w rejestrze REGON.

a In 2021, including entities for which the information on the kind of predominant activity or form of ownership is not present in the REGON register.

W województwie kujawsko-pomorskim w końcu 2021 r. najwięcej podmiotów należało do sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych – 21,3%. Jednak od grudnia 2010 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów w województwie spadł o 7,8 p. proc., a od końca 2020 r. o 0,5 p. proc. Kolejną sekcją, w której działalność prowadziła duża liczba podmiotów, zarówno w 2010 r., jak i w 2020 i 2021 r., było Budownictwo. W końcu 2021 r. należało do niej 14,5% podmiotów, czyli więcej o 2,8 p. proc. niż w grudniu 2010 r. i o 0,4 p. proc. niż w końcu 2020 r. Przetwórstwem przemysłowym oraz Działalnością profesjonalną, naukową i techniczną zajmowało się po 8,5% podmiotów.

W końcu 2021 r., podobnie jak w latach poprzednich, najliczniejszą grupę podmiotów wpisanych do rejestru REGON w województwie stanowiły osoby fizyczne. Ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 73,5%. Od końca 2010 r. liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 10,9%, a od końca 2020 r. o 2,5%. Od 2010 r. o 3,3 p. proc. i od 2020 r. o 0,2 p. proc. spadł jednak ich udział w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim.

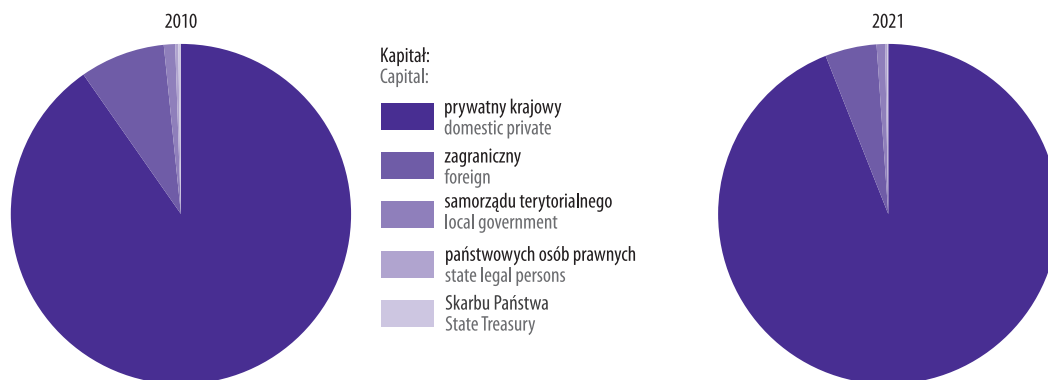
Wśród spółek 58,4% stanowiły spółki handlowe a 41,0% spółki cywilne. W końcu grudnia 2021 r. udział spółek handlowych w ogólnej liczbie podmiotów zarejestrowanych w województwie kujawsko-pomorskim wzrósł od końca 2010 r. i 2020 r. (odpowiednio o 2,9 p. proc. i 0,4 p. proc.) i wyniósł 9,0%.

W końcu 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim zarejestrowanych było 6,3 tys. stowarzyszeń i organizacji społecznych, czyli o 34,2% więcej niż w grudniu 2010 r. i o 2,4% więcej niż w grudniu 2020 r. W końcu 2021 r. ich udział w ogólnej liczbie podmiotów wyniósł 2,9%. W porównaniu z końcem 2010 r. liczba fundacji wzrosła 2,5-krotnie (do 1,2 tys. w końcu 2021 r.).

Zarejestrowanych było ponadto m.in.: 578 spółdzielnie (spadek o 40,0% od końca 2010 r.)², 4 przedsiębiorstwa państwowe (spadek o 55,6%).

Wykres 47. Struktura spółek handlowych o kapitale jednorodnym według rodzaju kapitału Stan na 31 grudnia

Chart 47. Structure of commercial companies by type of capital As of 31 December

Według stanu na 31 grudnia 2021 r. wśród spółek handlowych odnotowano wysoki udział podmiotów z wyłącznym kapitałem prywatnym krajowym (76,0%). Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa stanowiły 0,1%, spółek o jednorodnym kapitale państwowych osób prawnych było 0,2%, a o kapitale samorządu terytorialnego – 0,7%. Spółek handlowych z wyłącznym kapitałem zagranicznym było 775 (4,0% ogólnej liczby spółek handlowych).

W porównaniu ze stanem na koniec poprzedniego roku struktura spółek handlowych według rodzaju kapitału nie uległa znaczącym zmianom. Największa różnica dotyczyła spadku spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego o 0,5 p. proc.

Działalność spółek handlowych koncentrowała się w trzech sekcjach (49,4%): Handel; naprawa pojazdów samochodowych (21,1%), Przetwórstwo przemysłowe (15,3%) oraz Budownictwo (13,0%).

Względem 2010 r. największy wzrost liczby spółek handlowych odnotowano w sekcjach: Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 456,7%), Edukacja (o 357,7%), Obsługa rynku nieruchomości (o 341,2%), Administrowanie i działalność wspierająca (o 340,3%). W żadnej sekcji nie spadła liczba spółek handlowych. Najmniejszy przyrost tych podmiotów nastąpił w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych (o 13,5%). W porównaniu do końca 2020 r. najbardziej wzrosła liczba spółek handlowych w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (o 23,9%), a najmniej w Rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie (o 0,2%). Spadek odnotowano w sekcjach Górnictwo i wydobywanie (o 5,0%) oraz Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (o 0,4%).

² W lipcu 2018 r. wykreślono z rejestru REGON podmioty (osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej), które utraciły zdolność prawną na mocy art. 3 ustawy z dnia 28.11.2014 r. o zmianie ustawy o KRS i niektórych innych ustaw (Dz.U.poz.1924).

Działalność badawcza i rozwojowa oraz innowacyjna

Research and development as well as innovation activity

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim zachowana została tendencja wzrostowa (od 2016 r.) nakładów wewnętrznych na działalność badawczą i rozwojową (B+R). Sektor przedsiębiorstw był głównym źródłem finansowania nakładów wewnętrznych na działalność B+R, które pochodziły w większości ze środków zewnętrznych. Wzrósł poziom innowacyjności tak dla przedsiębiorstw przemysłowych, jak i z sektora usług, ale w odniesieniu do Polski jest niższy dla obu sektorów.

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R) jest to ogół działań polegających na prowadzeniu i wspieraniu badań naukowych i prac rozwojowych. Jest to praca twórcza, prowadzona w sposób metodyczny, podejmowana w celu zwiększenia zasobów wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu tworzenia nowych zastosowań dla wiedzy już istniejącej.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R to wartość prac badawczych i rozwojowych danej jednostki wykonanych przez jej własne zaplecze badawcze, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W 2020 r. nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły 893,2 mln zł i stanowiły 2,8% nakładów wewnętrznych na działalność B+R w Polsce. W porównaniu z 2019 r. nakłady te zwiększyły się o 23,8%.

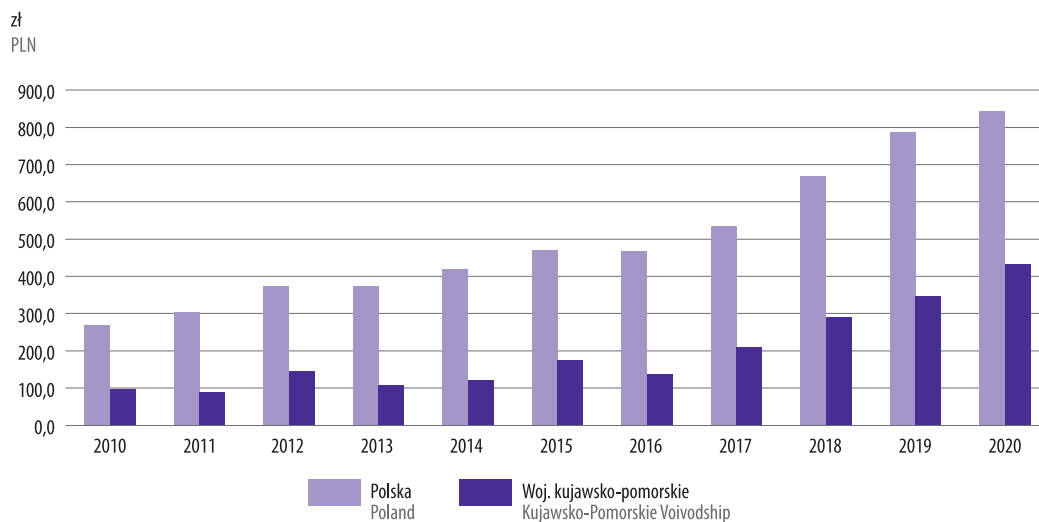
Tablica 32. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową według źródeł finansowania (ceny bieżące)

Table 32. Intramural expenditures on research and development by source of funds (current prices)

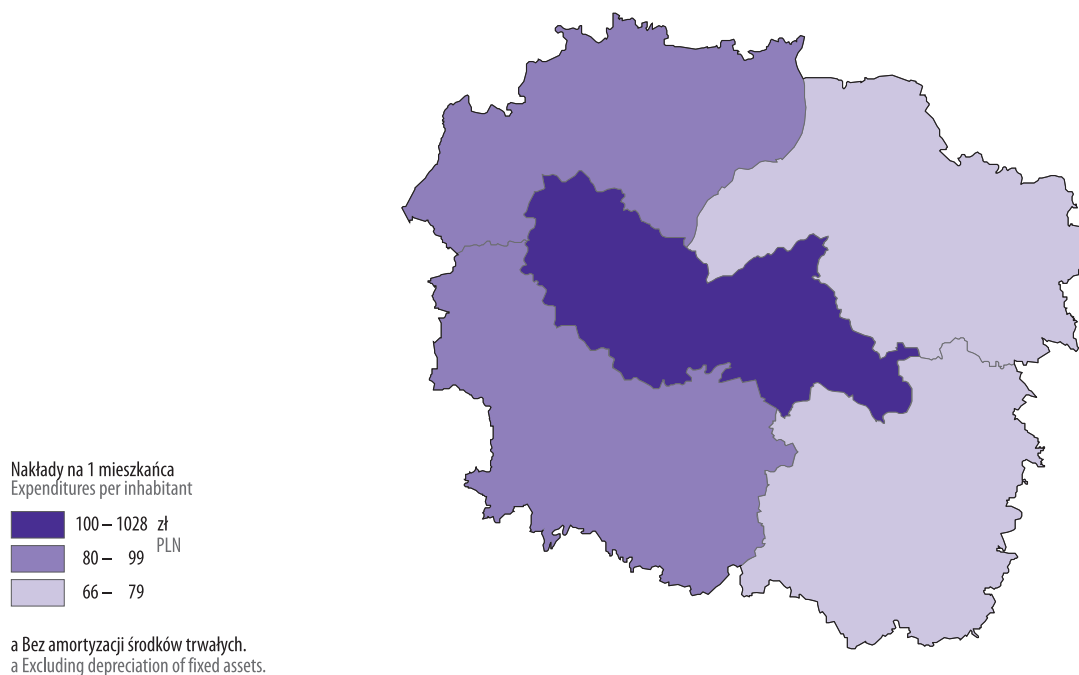
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	204,2	364,4	721,5	893,2
sektor finansujący: funding sector:				
Rządowy Government	121,6	126,4	279,0	314,8
Przedsiębiorstw Business enterprise	38,8	196,3	321,8	432,9
Szkolnictwa wyższego Higher education	.	12,3	.	27,5
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	.	0,6	.	1,0
Reszta świata Rest of the world	38,6	28,8	53,0	116,9

W 2020 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie wyniosły 432 zł na 1 mieszkańca, tj. o 24,1% więcej niż w 2019 r. W Polsce wyniosły one 845 zł i były wyższe od wartości w województwie blisko dwukrotnie.

Wykres 48. Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca
 Chart 48. Intramural expenditures on research and development per 1 capita

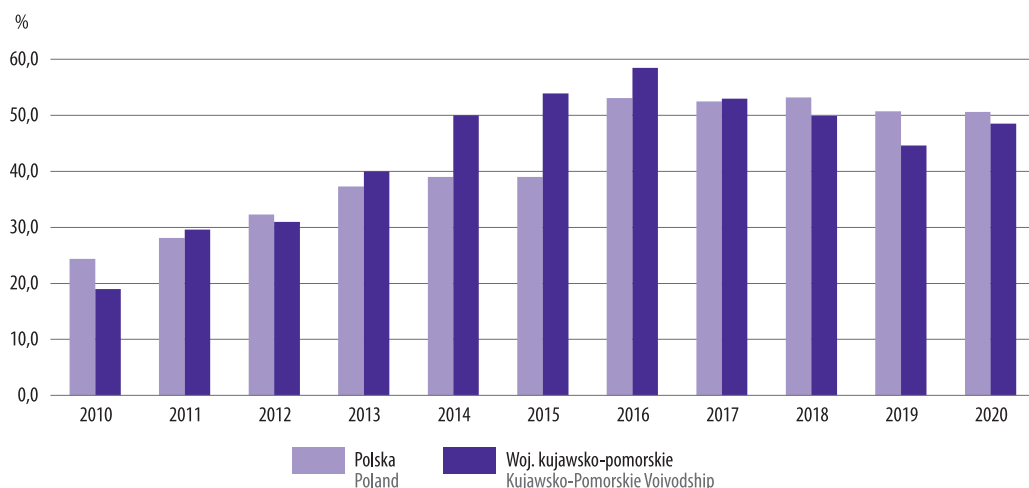
Mapa 39. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R na 1 mieszkańca według podregionów w 2020 r.
 Map 39. Intramural expenditure^a on R&D per 1 inhabitant by subregions in 2020

Głównym źródłem finansowania nakładów wewnętrznych na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. był sektor przedsiębiorstw – 48,5% udziału (w Polsce wyniósł on 50,6%) i był wyższy w porównaniu z 2019 r. (o 3,9 p. proc.). Od 2010 r. udział wzrósł z wartości 19,0%, jednak najwyższy odsetek zanotowano w 2016 r. (prawie 60%).

Wykres 49. Udział nakładów wewnętrznych na działalność B+R finansowanych przez sektor przedsiębiorstw w nakładach wewnętrznych na działalność B+R

Chart 49. Share of intramural expenditure on R&D financed from business enterprise sector in intramural expenditure on R&D

W 2020 r. w nakładach wewnętrznych na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim przeważało finansowanie ze środków zewnętrznych (50,8%), z czego 68,7% pochodziło z instytucji rządowych i samorządowych. W Polsce sytuacja była odmienna – dominował udział środków wewnętrznych (50,8%). Natomiast w 2019 r. w województwie, podobnie jak w kraju, przeważało finansowanie ze środków wewnętrznych (52,2%).

Tablica 33. Nakłady wewnętrzne^a na działalność B+R według pochodzenia środków (ceny bieżące)
Table 33. Intramural expenditures^a on R&D by origin of funds (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2018	2019	2020	2020 Polska=100 Poland=100
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	606,3	721,5	893,2	2,8
nakłady finansowane ze środków: expenditures financed by:				
Wewnętrznych Internal funds	363,5	376,9	439,4	2,7
Zewnętrznych External funds	242,7	344,6	453,9	2,8
w tym od instytucji rządowych i samorządowych of which funds from general government	186,2	277,0	311,8	2,5

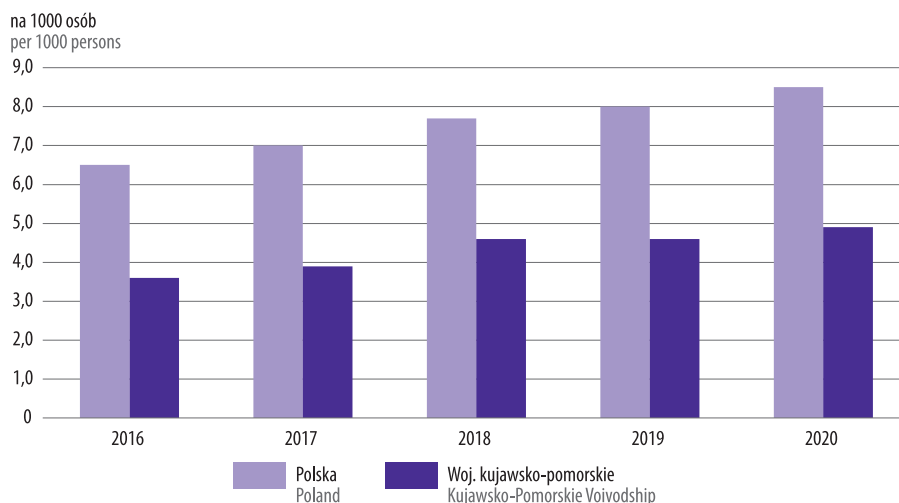
^a Bez amortyzacji środków trwałych.
a Excluding depreciation of fixed assets.

Personel wewnętrzny B+R są to osoby pracujące (zatrudnieni, pracujący właściciele oraz nieodpłatnie pomagający członkowie ich rodzin) w jednostce statystycznej, które wnoszą wkład w wewnętrzną działalność badawczą i rozwojową tej jednostki.

Ekwiwalenty pełnego czasu pracy (EPC) są to jednostki przeliczeniowe służące do ustalenia liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R. Jeden EPC oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność badawczą i rozwojową.

W 2020 r. personel wewnętrzny B+R wyrażony w EPC osiągnął wartość 4421,3 i wzrósł o 5,8% w odniesieniu do 2019 r. (w Polsce wzrost o 5,1%). Natomiast na 1000 osób aktywnych zawodowo w województwie kujawsko-pomorskim przypadało 4,9 osób faktycznie zaangażowanych w działalność B+R (w Polsce – o 3,6 osób więcej), co oznacza wzrost o 0,3 osoby w odniesieniu do 2019 r.

Wykres 50. Personel wewnętrzny B+R^a na 1000 osób aktywnych zawodowo^b
Chart 50. Internal R&D personnel^a per 1000 economically active persons^b

a W ekwiwalentach pełnego czasu pracy (EPC). b Do obliczenia relacji przyjęto za podstawę (mianownik) liczbę aktywnych zawodowo i pracujących na podstawie Badań Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) – przeciętne w roku.

a In full time equivalent (FTE). b For calculating the ratios, as the base (denominator) numbers of economically active and employed persons were adopted on the basis of the Labour Force Survey (LFS) – annual averages.

Badacze (pracownicy naukowo-badawczy) są to osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

W 2020 r. w strukturze personelu wewnętrznego wyrażonego w EPC przeważali badacze, którzy stanowili 78,9% zbiorowości (w Polsce – 72,6%). Ich udział w personelu wewnętrznym B+R wzrósł w porównaniu z 2019 r. o 0,3 p. proc.

Działalność innowacyjna obejmuje wszystkie działania o charakterze rozwojowym, finansowym i komercyjnym podejmowane przez przedsiębiorstwo, których zamierzonym celem jest innowacja. Działalność innowacyjna obejmuje także działalność badawczą i rozwojową (B+R), która nie jest bezpośrednio związana z tworzeniem konkretnej innowacji.

Badania dotyczące innowacji prowadzone są w dwóch grupach: wśród przedsiębiorstw przemysłowych oraz wśród przedsiębiorstw wybranych działów PKD w sektorze usług. Badaniami tymi objęte są przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych przemysłowych i usługowych wyniósł odpowiednio 24,3% i 27,2%. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw zarówno przemysłowych, jak i usługowych był wyższy odpowiednio o 8,0 p. proc. i 21,9 p. proc. Natomiast w porównaniu z Polską, poziom innowacyjności w 2020 r. był niższy w obu sektorach: przemysłowym (o 7,1 p. proc.) i usługowym (o 3,6 p. proc.).

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, wśród przedsiębiorstw przemysłowych z województwa kujawsko-pomorskiego, w 2020 r. najwięcej przedsiębiorstw innowacyjnych odnotowano w następujących działach PKD: „produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych” (64,5%), „produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana” (53,7%) oraz „wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” (47,6%).

W sektorze usług w województwie kujawsko-pomorskim najwięcej przedsiębiorstw, które w 2020 r. wprowadziły nowe lub ulepszone produkty lub procesy biznesowe odnotowano w działach: „badania naukowe i prace rozwojowe” (75,0%), „działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana” (65,5%) oraz „finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszów emerytalnych” (34,3%).

W 2020 r. poziom nakładów na innowacje w przedsiębiorstwach przemysłowych zmalał względem 2019 r. i wyniósł 561,6 mln zł (w 2019 r. 657,1 mln zł). Natomiast w sektorze usług poziom nakładów na innowacje w 2020 r. wzrósł ponad 3,5-krotnie i wyniósł 642,7 mln zł (w 2019 r. – 170,6 mln zł).

Tablica 34. Przedsiębiorstwa innowacyjne według rodzajów wprowadzonych innowacji
Table 34. Innovative enterprises by types of introduced innovations

Wyszczególnienie Specification	2008–2010	2013–2015	2017–2019	2018–2020	2018–2020 Polska Poland
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises				
Przedsiębiorstwa przemysłowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Industrial enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	17,9	16,1	16,3	24,3	31,4
Nowe lub istotnie ulepszone produkty New or significantly improved products	13,0	11,5	12,8	13,9	18,4
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	13,1	11,0	11,8	21,2	26,3
Przedsiębiorstwa usługowe, które wprowadziły innowacje produktowe lub procesów biznesowych ^a Service enterprises, which introduced product or business process ^a innovations	9,4	8,9	5,3	27,2	30,8
Nowe lub istotnie ulepszone produkty New or significantly improved products	6,0	4,4	5,2	7,8	12,1
Nowe lub ulepszone procesy biznesowe ^a New or improved business processes ^a	7,0	6,5	4,9	25,8	27,6

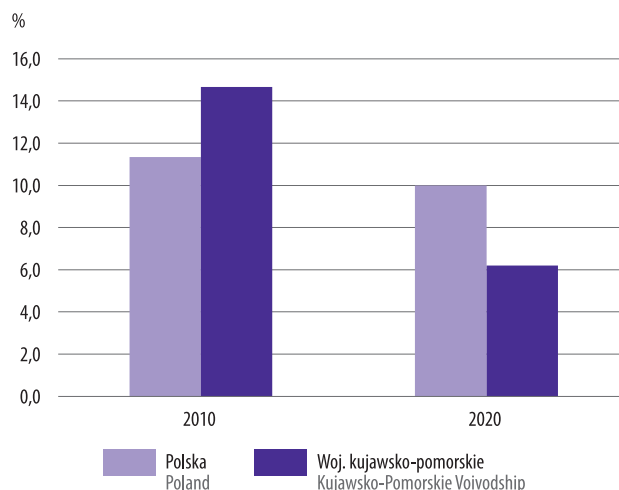
a W latach 2008–2010, 2013–2015 dane dotyczą innowacji procesowych.

a In the years 2008–2010, 2013–2015 the data relate to process innovations.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w wartości przychodów ze sprzedaży ogółem przedsiębiorstw przemysłowych wyniósł 6,2%, o 3,8 p. proc. mniej niż w Polsce, a w przypadku sektora usług udział ten wyniósł 2,6%, tj. o 2,0 p. proc. mniej niż w Polsce.

Wykres 51. Udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem

Chart 51. Share of revenues of industrial enterprises from sale of new or improved products in total revenues from sales

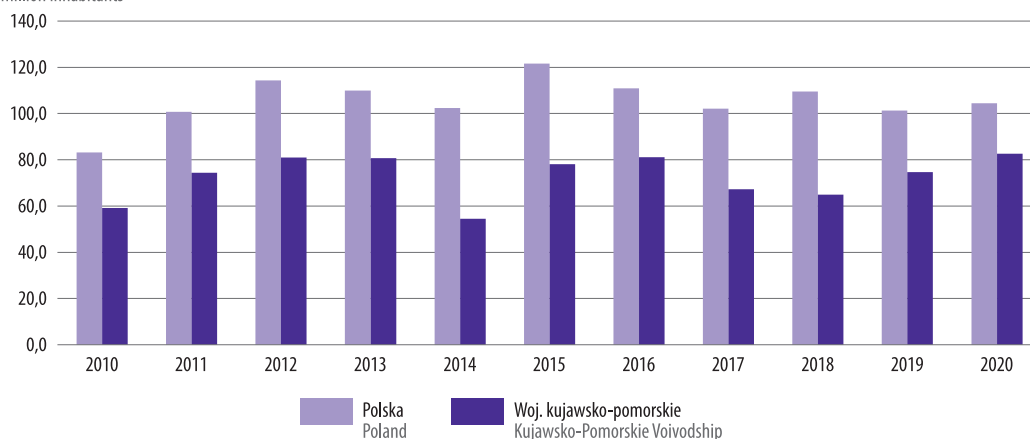

Według danych Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. podmioty krajowe dokonały 171 zgłoszeń wynalazków (4,3% udziału w Polsce), co oznacza wzrost zarówno w porównaniu z 2019 r., jak i z 2010 r. (wzrost odpowiednio o 16 i 47 zgłoszeń wynalazków). Zgłoszeń wzorów użytkowych przez podmioty krajowe z województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. było 44 (5,5% udziału w Polsce) i była to wartość niższa w odniesieniu zarówno do 2019 r. (o 32 zgłoszenia), jak i do 2010 r. (o 1 zgłoszenie). W 2020 r. udzielono 68 patentów (3,0% udziału w Polsce) podmiotom krajowym z województwa kujawsko-pomorskiego. W 2019 r. udzielono ich o 30 więcej, natomiast w 2010 r. – o 33 mniej.

Wykres 52. Zgłoszenia wynalazków dokonane przez podmioty krajowe^a

Chart 52. Patent applications filed by domestic entities^a

na 1 mln mieszkańców
per million inhabitants

^a Zgłoszone w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej.
a Filed at the Patent Office of the Republic of Poland.

Źródło: dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
Source: data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Wskaźnik liczby zgłoszeń wynalazków złożonych przez podmioty krajowe w Urzędzie Patentowym RP w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniósł 82,6 zgłoszenia na 1 milion mieszkańców, co oznacza wzrost zarówno w porównaniu do 2019 r. (o ok. 8 zgłoszeń na 1 milion mieszkańców), jak i 2010 r. (o ponad 23 zgłoszenia na 1 milion mieszkańców). W relacji do Polski omawiany wskaźnik był niższy w 2020 r. (o ok. 22 zgłoszenia na 1 milion mieszkańców), jak również w 2019 r. (o ok. 27 na 1 milion mieszkańców) i 2010 r. (o ponad 24 zgłoszenia na 1 milion mieszkańców).

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach

Using of information and communication technologies in enterprises

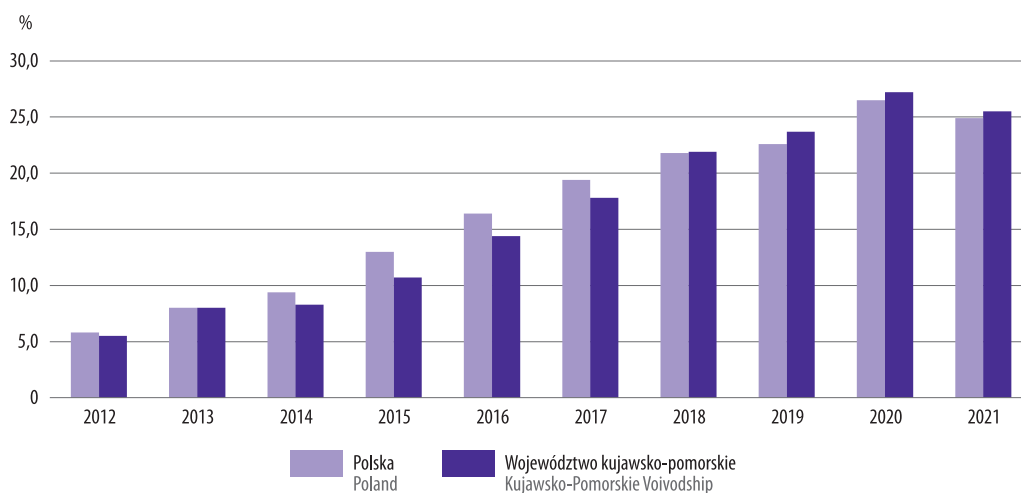
W województwie kujawsko-pomorskim odsetek przedsiębiorstw posiadających dostęp do Internetu był bliski 100%. Coraz większa liczba pracowników wyposażona jest w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu. Wzrasta ilość przedsiębiorstw korzystających z otwartych danych publicznych, kupujących usługi w chmurze obliczeniowej i prowadzących sprzedaż elektroniczną.

Pod pojęciem **technologii informacyjnych i komunikacyjnych** zwanych zamiennie technologiami informacyjno-telekomunikacyjnymi, teleinformatycznymi lub technikami informacyjnymi kryje się rodzina technologii przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej.

W 2021 r., podobnie jak rok wcześniej, odsetek przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego posiadających dostęp do Internetu był bliski 100% i wyniósł 98,8% (o 0,1 p. proc. więcej niż w 2020 r. oraz o 0,3 p. proc. więcej niż w Polsce).

W 2021 r. w odniesieniu do 2020 r. odsetek przedsiębiorstw wyposażających swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu wzrósł o 1,8 p. proc. do 82,9%. W Polsce wskaźnik ten był niższy o 4,3 p. proc.

Wykres 53. Przedsiębiorstwa posiadające dostęp do Internetu^a
Chart 53. Enterprises with Internet access^a

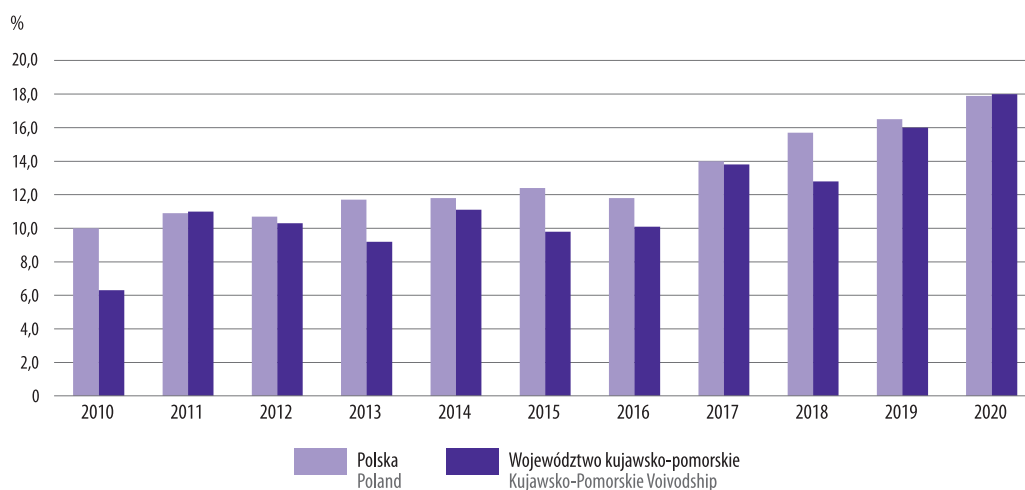
^a Dostęp do Internetu o prędkości 30–100 Mbit/s.
^a Internet access at a speed of 30–100 Mbit/s.

W 2020 r. 18,0% przedsiębiorstw z województwa kujawsko-pomorskiego prowadziło sprzedaż elektroniczną. W porównaniu z poprzednim rokiem odsetek ten zwiększył się o 2,0 p. proc. W Polsce wskaźnik wzrósł o 1,4 p. proc. do wartości 17,9%.

W 2020 r. sprzedaż elektroniczną za pośrednictwem własnych stron internetowych, aplikacji, internetowych platform handlowych oraz serwisów aukcyjnych prowadzono ponad czterokrotnie częściej niż wykorzystując wiadomości typu EDI. Sprzedaż tę przedsiębiorstwa prowadziły głównie za pośrednictwem własnych stron internetowych lub aplikacji (71,4% przedsiębiorstw sprzedających przez strony), nieco rzadziej korzystały z zewnętrznych platform handlowych i serwisów aukcyjnych (46,3%).

Do sprzedaży elektronicznej zaliczyć należy zamówienia i rezerwacje składane na stronie internetowej przedsiębiorstwa (w sklepie internetowym, aplikacji, poprzez extranet), na internetowych platformach handlowych, w serwisach aukcyjnych oraz za pośrednictwem systemu EDI. Z transakcji elektronicznych wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających sprzedaż elektroniczną od sprzedaży tradycyjnej zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze. Z transakcji e-handlu wykluczone są zamówienia składane pocztą elektroniczną (e-mail), faxem lub przez telefon. Do podstawowych cech odróżniających handel elektroniczny od handlu tradycyjnego zaliczyć można dostępność ofert handlowych z wielu źródeł w krótkim czasie i o każdej porze.

Wykres 54. Przedsiębiorstwa otrzymujące zamówienia przez sieci komputerowe
Chart 54. Enterprises receiving orders via computer networks

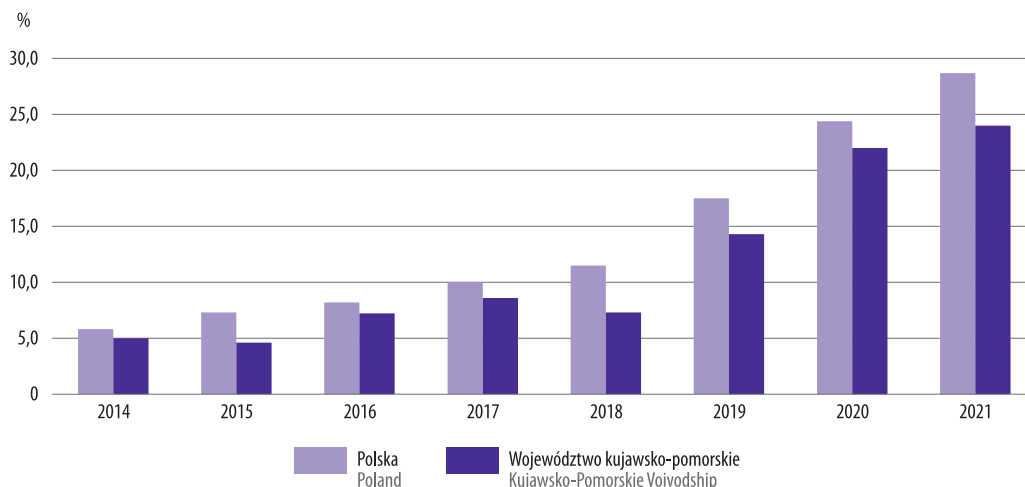

Otwarte dane publiczne wytworzone przez urząd administracji publicznej (lub na jego zlecenie), które są dostępne dla każdego zainteresowanego do wykorzystania, przetwarzania i udostępniania w dowolnych celach.

W 2020 r. 16,5% przedsiębiorstw z województwa kujawsko-pomorskiego (o 0,3 p. proc. więcej niż w 2019 r.) korzystało z otwartych danych publicznych udostępnionych przez administrację publiczną. Wskaźnik dla kraju kształtował się na poziomie 17,3%.

Przedsiębiorstwa wykazywały największe zainteresowanie danymi z kategorii gospodarka i finanse (13,8%), natomiast najmniejsze – informacjami z zakresu kultury, sportu i rekreacji (2,0%). Odsetek przedsiębiorstw identyfikujących dane publiczne, które mogłyby być wykorzystane w celach biznesowych, lecz nie zostały udostępnione w ramach otwartych danych publicznych wyniósł 5,8% (o 2,3 p. proc. więcej niż w Polsce).

Wykres 55. Przedsiębiorstwa kupujące usługi w chmurze
Chart 55. Enterprises buying cloud services

W województwie kujawsko-pomorskim z płatnych usług chmury obliczeniowej korzystało w 2021 r. 24,0% przedsiębiorstw (o 4,7 p. proc. mniej niż w kraju). Odsetek ten był wyższy o 2,0 p. proc. w porównaniu z 2020 r. (w Polsce wyższy o 4,3 p. proc.). Od 2014 r., tj. odkąd zaczęto badać ten wskaźnik, do 2021 r. udział przedsiębiorstw kupujących usługi w chmurze wzrósł blisko pięciokrotnie. W 2021 r. przedsiębiorstwa z województwa kujawsko-pomorskiego spośród płatnych usług oferowanych w chmurze obliczeniowej najczęściej nabywały te związane z udostępnianiem poczty e-mail (75,8% przedsiębiorstw kupujących usługi w chmurze obliczeniowej), oprogramowaniem biurowym (59,6%) oraz oprogramowaniem związanym z bezpieczeństwem ICT (36,3%).

Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych

Financial results of non-financial enterprises

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim podstawowe wyniki finansowe uzyskane przez badane przedsiębiorstwa niefinansowe były lepsze niż przed rokiem. Polepszyły się w większości podstawowe wskaźniki ekonomiczno-finansowe. Również w kraju wyniki finansowe oraz podstawowe relacje ekonomiczno-finansowe poprawiły się w odniesieniu do 2020 r. Od 2016 r. notuje się systematyczny wzrost sprzedaży eksportowej, najlepsze tempo w skali roku uzyskano w 2021 r.

Przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw niefinansowych (w których liczba pracujących przekracza 49 osób, prowadzących księgi rachunkowe) z województwa kujawsko-pomorskiego w 2021 r. wyniosły 137656,6 mln zł i były wyższe niż przed rokiem o 24,1% (w kraju wyższe o 23,5%). Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniosły 134539,4 mln zł, tj. zwiększyły się o 24,3% (w kraju wzrosły o 23,3%). W ujęciu wartościowym największy wzrost tych przychodów w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w największej z sekcji PKD, tj. w Przetwórstwie przemysłowym. Ponadto wysoki wzrost wystąpił w sekcji Handel; naprawa pojazdów samochodowych^A.

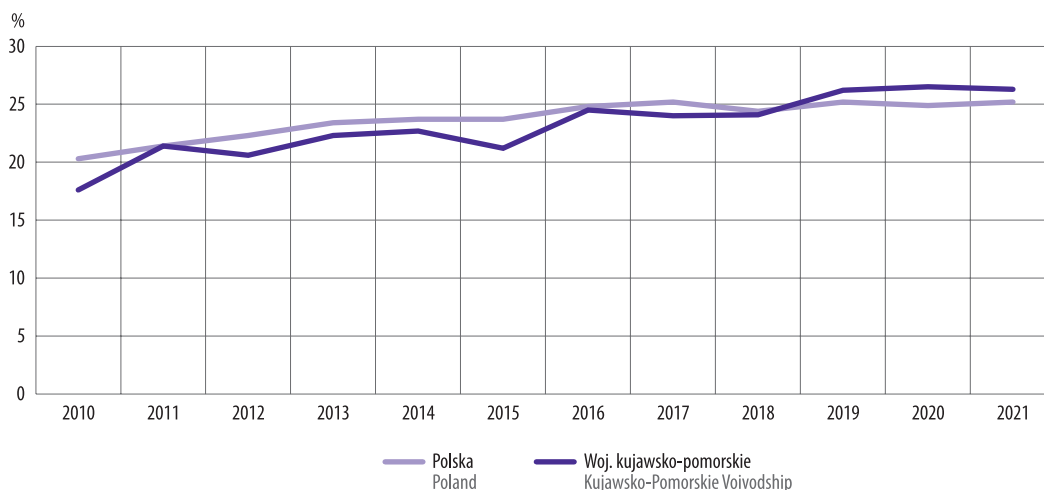
Przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport obejmują wewnątrz-wspólnotową dostawę do krajów członkowskich UE oraz eksport do krajów pozaunijnych.

Wartość przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przeznaczonych na eksport wyniosła 35430,3 mln zł. Od 2016 r. notuje się wzrost sprzedaży eksportowej w skali roku, która w 2021 r. była najwyższa, tj. wzrosła o 23,6% w odniesieniu do roku poprzedniego (w kraju wzrosła o 25,1%). Udział sprzedaży na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów towarów i materiałów ogółem zmniejszył

się z 26,5% w 2020 r. do 26,3% w 2021 r. (w kraju zwiększył się z 24,9% do 25,2%). Większą część sprzedaży na eksport stanowiły przychody ze sprzedaży produktów. Ich udział stanowił 83,4%, tj. był niewiele mniejszy niż w roku poprzednim – spadek o 0,3 p. proc. Na towary i materiały przypadło 16,6% sprzedaży eksportowej, poprzednio 16,3%.

Wykres 56. Udział przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem

Chart 56. Share of revenues from sale of products, goods and materials for export in total revenues from sale of products, goods and materials

Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności w 2021 r. wyniosły 127041,2 mln zł i były o 21,9% wyższe od osiągniętych rok wcześniej (w kraju o 20,6% wyższe). W strukturze rodzajowej kosztów ogółem zwiększył się w skali roku udział zużycia materiałów i energii (o 3,0 p. proc.). Zmniejszył się natomiast udział: wynagrodzeń (o 1,3 p. proc.), amortyzacji (o 0,7 p. proc.), ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń (o 0,4 p. proc.), usług obcych (o 0,3 p. proc.) a także udział podatków i opłat oraz pozostałych kosztów rodzajowych usług (po 0,2 p. proc.). Na koszty uzyskania przychodów ogółem wpłynęły przede wszystkim koszty własne sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów, które wyniosły łącznie 124681,5 mln zł. Koszty tej działalności były o 22,3% wyższe niż w 2020 r. (w kraju o 22,0% wyższe). W ujęciu wartościowym w skali roku wzrost tych kosztów odnotowano w większości sekcji PKD, przy czym największy w Przetwórstwie przemysłowym. Wyższe koszty tej działalności odnotowano także m.in. w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^Δ oraz w Budownictwie.

Wyniki finansowe:

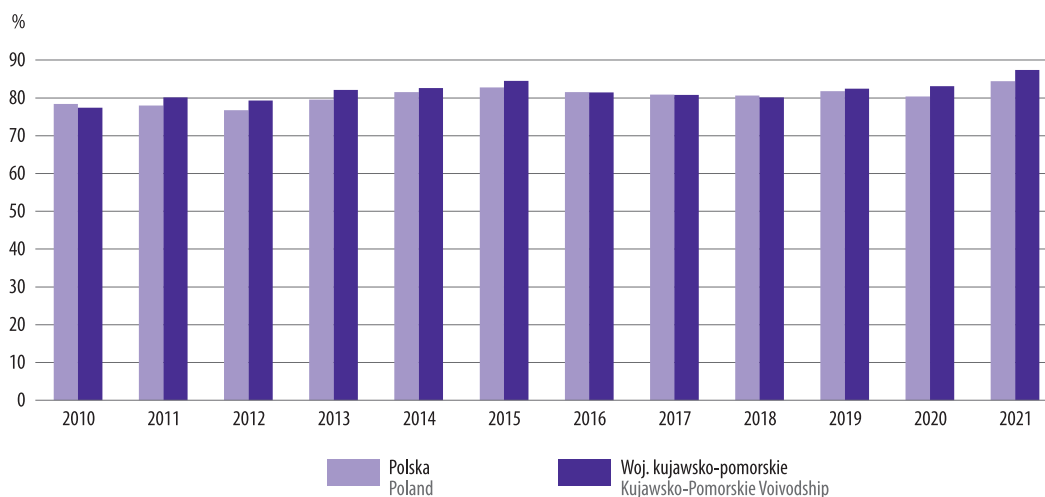
- wynik finansowy brutto oblicza się jako różnicę przychodów ogółem i kosztów ogółem – w przypadku nadwyżki kosztów ogółem nad przychodami ogółem wynik finansowy zapisuje się ze znakiem (-);
- wynik finansowy netto (zysk lub strata) to wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia.

Wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wyniósł 9857,8 mln zł i był wyższy o 57,2% niż w 2020 r. (w kraju wyższy o 48,6%). Polepszył się wynik na pozostałej działalności operacyjnej (o 138,4 mln zł do 838,9 mln zł w 2021 r.) oraz na operacjach finansowych (z minus 331,4 mln zł przed rokiem do minus 81,3 mln zł). Wynik finansowy brutto był o 59,9% wyższy niż przed rokiem (w kraju o 85,9% wyższy) i wyniósł 10615,5 mln zł. W wyniku obciążenia podatkiem dochodowym na poziomie 1709,7 mln zł (wobec 1076,8 mln zł przed rokiem) wynik finansowy netto wyniósł 8905,8 mln zł, tj. był o 60,1% wyższy niż w 2020 r. (w kraju o 91,4% wyższy). Polepszenie wyniku odnotowano m.in. w Przetwórstwie przemysłowym (o 1555,9 mln zł do 5257,7 mln zł), w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^Δ (o 1350,3 mln zł do 2558,0 mln zł) oraz w Budownictwie (o 229,2 mln zł do 463,5 mln zł).

Zysk netto badanych przedsiębiorstw niefinansowych w 2021 r. wyniósł 9384,4 mln zł i był o 55,1% wyższy od uzyskanego w roku poprzednim, a strata netto wyniosła 478,6 mln zł, tj. zmniejszyła się o 2,3%. Na przestrzeni 3 ostatnich lat, udział liczby przedsiębiorstw niefinansowych wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie badanych przedsiębiorstw, wzrastał z każdym kolejnym rokiem, tj. 82,4%; 83,1% do 87,4% w 2021 r. Również udział przychodów przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej kwocie przychodów z całokształtu działalności zwiększał się tych latach. W 2021 r. wyniósł 93,7% (wobec 89,6% w 2020 r. oraz 89,2% w 2019 r.). W największej sekcji, w Przetwórstwie przemysłowym, tendencja wzrostu tych udziałów w 3 ostatnich latach została zachowana. W 2021 r. zysk netto odnotowało 86,7% przedsiębiorstw tej sekcji (85,0% w roku poprzednim), a udział uzyskanych przez nie przychodów wykazujących zysk netto w przychodach wszystkich podmiotów tej sekcji stanowił 90,7% (rok wcześniej 88,8%).

Wykres 57. Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw niefinansowych

Chart 57. Share of the number of enterprises showing net profit in the total number of non-financial enterprises

Wskaźniki:

- wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów ogółem do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu brutto to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów ogółem;
- wskaźnik rentowności obrotu netto to relacja wyniku finansowego netto do przychodów ogółem;
- wskaźnik płynności finansowej I stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych);
- wskaźnik płynności finansowej II stopnia to relacja inwestycji krótkoterminowych i należności krótkoterminowych do zobowiązań krótkoterminowych (bez funduszy specjalnych).

W 2021 r. odnotowano polepszenie w większości podstawowych wskaźników ekonomiczno-finansowych badanych przedsiębiorstw niefinansowych. W skali roku wskaźnik poziomu kosztów z całokształtu działalności polepszył się o 1,7 p. proc. do poziomu 92,3% (w kraju polepszył się o 2,3 p. proc. do 93,3% w 2021 r.). Na przestrzeni lat 2010–2021, najwyższy wskaźnik, zarówno w województwie jak i w kraju, odnotowano w 2012 r., wówczas wyniósł 96,5% (kraju 95,8%). Najniższy zaś wskaźnik wystąpił w 2021 r. – w województwie 92,3%, a w kraju w – na poziomie 93,3%. W 2021 r. wskaźniki rentowności zwiększyły się w skali roku, tj.: ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (o 1,5 p. proc. do poziomu 7,3%), obrotu brutto (o 1,7 p. proc. do 7,7%) oraz obrotu netto (o 1,5 p. proc. do 6,5%). W kraju wskaźniki te były niższe niż w województwie i wyniosły odpowiednio: 5,8%; 6,7% oraz 5,6%. Najbardziej opłacalnymi rodzajami działalności w 2021 r. były sekcje: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja (wskaźnik rentowności obrotu netto wyniósł 12,5%), Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (10,4%) oraz Zakwaterowanie i gastronomia

(9,0%). Również w tych sekcjach odnotowano znaczną poprawę w stosunku do 2020 r., tj. w Zakwaterowaniu i gastronomii – o 18,5 p. proc., w Dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji^Δ – o 6,1 p. proc. oraz w Opiece zdrowotnej i pomocy społecznej – o 5,1 p. proc. W 2021 r. zmalały wskaźniki płynności finansowej I i II stopnia w odniesieniu do roku poprzedniego, odpowiednio o 5,8 p. proc. do 27,6% i o 5,7 proc. do 92,3%. W kraju oba wskaźniki były zdecydowanie wyższe niż w województwie, które wyniosły odpowiednio 44,1% i 107,6%.

Tablica 35. Wybrane wskaźniki ekonomiczno-finansowe w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych
Table 35. Selected economic and financial indicators in the surveyed non-financial enterprises

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020		2021	2021 Polska Poland
			w %	in %		
Wskaźnik poziomu kosztów Cost level indicator	96,1	95,3	94,0		92,3	93,3
Wskaźnik rentowności sprzedaży brutto Gross sales profitability indicator	3,9	5,1	5,8		7,3	5,8
Wskaźnik rentowności obrotu brutto Gross turnover profitability indicator	3,9	4,7	6,0		7,7	6,7
Wskaźnik rentowności obrotu netto Net turnover profitability indicator	3,1	3,8	5,0		6,5	5,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia First degree financial liquidity indicator	28,0	33,4	33,4		27,6	44,1
Wskaźnik płynności finansowej II stopnia Second degree financial liquidity indicator	112,5	91,3	98,0		92,3	107,6

Aktywa obrotowe są częścią kontrolowanych przez jednostkę zasobów majątkowych wykorzystywanych w działalności operacyjnej o wiarygodnie określonej wartości, powstałych w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Obejmują zapasy (rzeczowe aktywa obrotowe) oraz krótkoterminowe: należności, inwestycje oraz rozliczenia międzyokresowe.

Wartość aktywów obrotowych badanych przedsiębiorstw na koniec grudnia 2021 r. wyniosła 47833,3 mln zł i była o 22,5% wyższa niż w końcu grudnia 2020 r., przy czym wzrosła wartość: krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych – o 74,8%, zapasów – o 28,3%, należności krótkoterminowych – o 25,1% oraz inwestycji krótkoterminowych – o 3,1%. W rzeczowej strukturze aktywów obrotowych zwiększył się w skali roku udział: zapasów (o 1,8 p. proc. do 39,5% w końcu grudnia 2021 r.), należności krótkoterminowych (o 0,9 p. proc. do 40,9%), krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych (o 0,6 p. proc. do 2,2%). Natomiast udział inwestycji krótkoterminowych do aktywów obrotowych spadł w skali roku (o 3,3 p. proc. do 17,4%). W strukturze zapasów wzrósł w skali roku udział materiałów (z 32,7% do 36,7%), natomiast zmalał udział półproduktów i produktów w toku (z 13,2% do 11,5%), towarów (z 35,3% do 33,7%) oraz udział produktów gotowych do ogółu zapasów (z 16,7% do 16,5%). Zobowiązania długo- i krótkoterminowe (bez funduszy specjalnych) w końcu grudnia 2021 r. wyniosły 39744,2 mln zł i były o 20,7% wyższe niż przed rokiem. Zobowiązania długoterminowe stanowiły 24,0% ogółu zobowiązań (wobec 26,6% w grudniu 2020 r.). Wartość zobowiązań długoterminowych wyniosła 9554,5 mln zł i była o 9,2% wyższa niż rok wcześniej. Zobowiązania krótkoterminowe badanych przedsiębiorstw wyniosły 30189,7 mln zł i w skali roku wzrosły o 24,8%, w tym wzrosły zobowiązania z tytułu: dostaw i usług – o 31,6%, podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń – o 21,5%, kredytów bankowych i pożyczek – o 20,5%.

Relacja zobowiązań z tytułu dostaw i usług do należności z tego tytułu w końcu grudnia 2021 r. ukształtowała się na poziomie 99,1%, tj. wyższym niż w tym samym czasie 2020 r. – 95,1% (w kraju wzrosła z 102,9% do 104,1% w 2021 r.). Wyższą wartość zobowiązań z tytułu dostaw i usług od wartości należności z tego tytułu odnotowano m.in. w sekcjach: Obsługa rynku nieruchomości^Δ, Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ oraz Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ, natomiast niższą m.in. w Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej oraz w Zakwaterowaniu i gastronomii^Δ.

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw

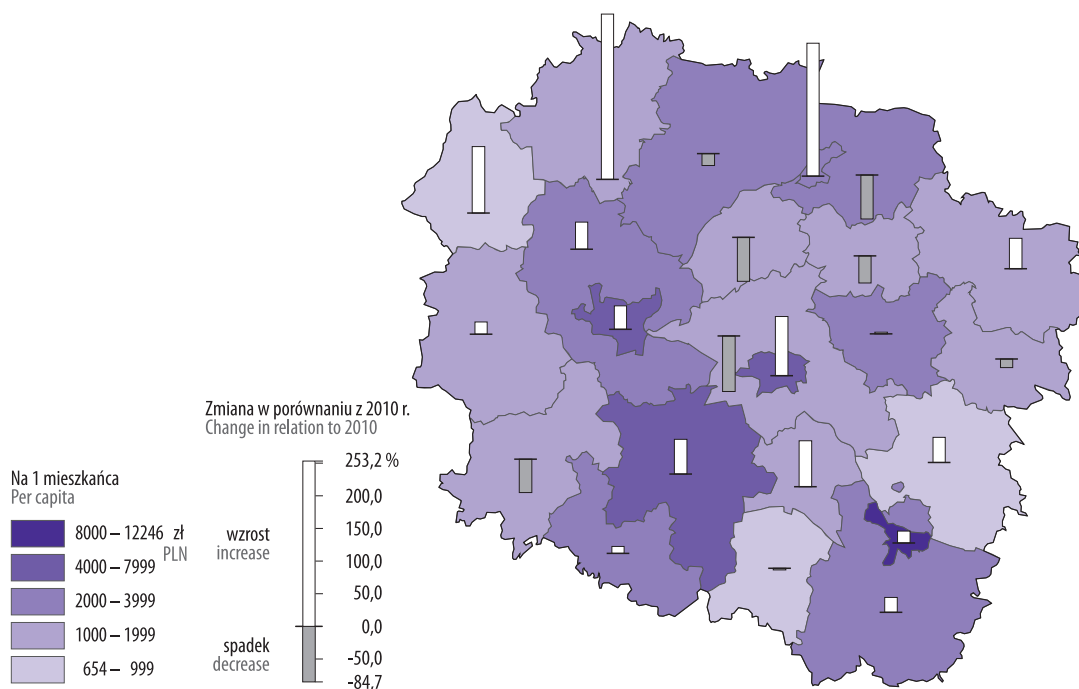
Investment outlays of enterprises

W 2021 r. odnotowano wzrost nakładów inwestycyjnych badanych przedsiębiorstw niefinansowych mających siedzibę na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w odniesieniu do roku poprzedniego. Zwiększyła się liczba inwestycji nowo rozpoczętych, natomiast wartość kosztorysowa zmalała.

W 2020 r. nakłady inwestycyjne poniesione w województwie kujawsko-pomorskim przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób wyniosły 7192,1 mln zł, tj. były o 5,2% większe niż w roku poprzednim i o 4,6% większe niż w 2010 r. Udział poniesionych nakładów w województwie kujawsko-pomorskim na tle kraju w latach 2010–2020 oscylował między 3,4% a 6,0%, przy czym w 2020 r. wyniósł 3,9%. Biorąc pod uwagę strukturę poniesionych nakładów inwestycyjnych według sekcji, w ostatnim dziesięcioleciu, najwięcej nakładów ponosiły przedsiębiorstwa z Przetwórstwa przemysłowego. Ich udział w inwestycjach ogółem w 2020 r. w województwie wyniósł 49,2% (w roku poprzednim, jak i w 2010 r. wyniósł 45,5%). Wartość nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2020 r. wyniosła w województwie 3476 zł, tj. była o 1329 zł niższa niż średnio w kraju. W nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących stosunkowo najwięcej zainwestowano we Włocławku (12246 zł na 1 mieszkańca). Relatywnie najniższy poziom wystąpił w powiecie lipnowskim (654 zł).

Mapa 40. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach^a na 1 mieszkańca w 2020 r. (ceny bieżące)

Map 40. Investment outlays in enterprises^a per capita in 2020 (current prices)

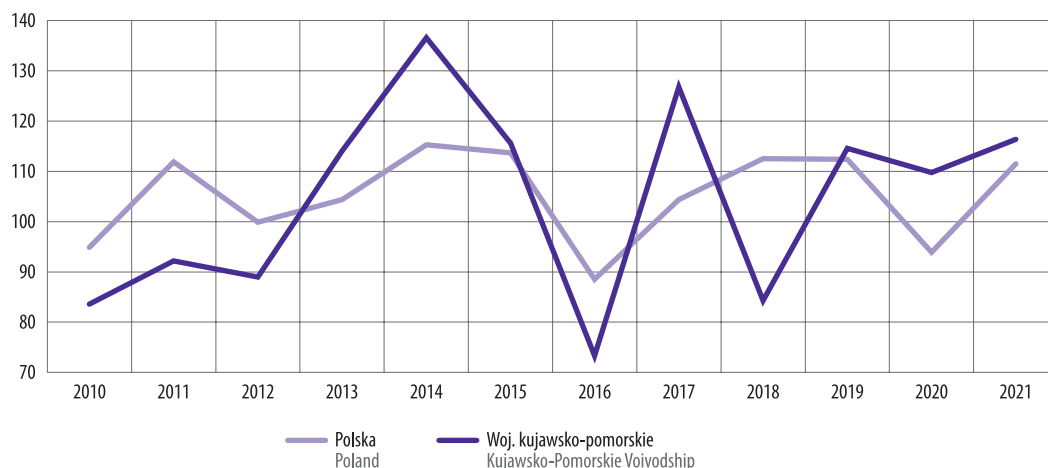
a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.

Wartość nakładów inwestycyjnych poniesionych w 2021 r. przez przedsiębiorstwa niefinansowe³ powyżej 49 pracujących, mające siedzibę na terenie województwa, wyniosła 4688,5 mln zł (w cenach bieżących). Oznacza to wzrost o 16,4% w stosunku do roku poprzedniego. W kraju wartość nakładów inwestycyjnych zwiększyła się o 11,5%.

³ Dane dotyczą przedsiębiorstw niefinansowych prowadzących księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób. Dane nie obejmują rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (sekcja A według PKD 2007); działalności finansowej i ubezpieczeniowej (sekcja K według PKD 2007); szkół wyższych; samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej; instytucji kultury posiadających osobowość prawną oraz związków zawodowych, organizacji religijnych i politycznych.

**Wykres 58. Dynamika nakładów inwestycyjnych (ceny bieżące)
Rok poprzedni=100**

Chart 58. Indices of investment outlays (current prices)
Previous year=100

Nakłady inwestycyjne to nakłady finansowe lub rzeczowe, których celem jest stworzenie nowych środków trwałych lub ulepszenie (przebudowa, rozbudowa, rekonstrukcja lub modernizacja) istniejących obiektów majątku trwałego, a także nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji. Nakłady inwestycyjne dzielą się na nakłady na środki trwałe oraz pozostałe nakłady.

Nakłady na środki trwałe to nakłady na: budynki i budowle (obejmują budynki i lokale oraz obiekty inżynierii lądowej i wodnej), w tym m.in. roboty budowlano-montażowe, dokumentację projektowo-kosztorysowe; maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia (łącznie z przyrządami, ruchomościami i wyposażeniem); środki transportu; inne, tj. melioracje wodne, poprawę walorów (ulepszenie) gruntów, zasadzenia wieloletnie, inwentarz żywy (stado podstawowe) oraz odsetki od kredytów i pożyczek inwestycyjnych za okres realizacji inwestycji.

Pozostałe nakłady to nakłady na tzw. pierwsze wyposażenie inwestycji oraz inne koszty związane z realizacją inwestycji. Nakłady te nie zwiększają wartości środków trwałych.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim z ogólnej kwoty nakładów inwestycyjnych na maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia wydatковано 2700,6 mln zł (o 27,4% więcej niż rok wcześniej), na budynki i budowle – 1570,5 mln zł (o 3,3% mniej), a na środki transportu – 407,3 mln zł (o 46,4% więcej). Zakupy inwestycyjne osiągnęły wartość 3107,9 mln zł i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyły się o 29,6%, a ich udział (66,3%) w nakładach ogółem zwiększył się w skali roku o 6,8 p. proc.

Wzrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do analogicznego okresu 2020 r. wystąpił m.in. w sekcjach: Transport i gospodarka magazynowa (o 113,4%), Handel; naprawa pojazdów samochodowych^Δ (o 51,0%), Budownictwo (o 31,0%) Przetwórstwo przemysłowe (o 12,5%), oraz Obsługa rynku nieruchomości^Δ (o 10,3%). Spadek nakładów inwestycyjnych w skali roku odnotowano m.in. w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 6,0%).

Tablica 36. Nakłady inwestycyjne (ceny bieżące)
Table 36. Investment outlays (current prices)

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Ogółem Total				
w mln zł in million PLN	2767,1	4089,4	4029,0	4688,5
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	3,1	3,0	2,7	2,8
W tym – w % – nakłady na: Of which – in % – outlays on:				
Budynki i budowle Buildings and structures	37,5	30,2	40,3	33,5
Zakupy Purchases	61,1	68,7	59,5	66,3
maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi machinery, technical equipment and tools	52,6	59,1	52,6	57,6
środków transportu transport equipment	8,4	9,5	6,9	8,7

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim inwestorzy rozpoczęli realizację 1,7 tys. nowych inwestycji (o 3,2% więcej niż w roku poprzednim) o łącznej wartości kosztorysowej 1267,9 mln zł (spadek o 5,0%). W kraju w omawianym okresie liczba inwestycji rozpoczętych zwiększyła się o 17,3%, a ich wartość kosztorysowa była niższa o 10,5%. Na ulepszenie (tj. przebudowę, rozbudowę, rekonstrukcję lub modernizację) istniejących środków trwałych przypadało 26,1% wartości kosztorysowej wszystkich inwestycji rozpoczętych w województwie (przed rokiem 28,0%). Natomiast w kraju udział wyniósł 36,4% (44,0% przed rokiem). Wartość inwestycji rozpoczętych w województwie najbardziej zmalała w skali roku (o 51,3%) w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ. Wzrost wartości kosztorysowej w odniesieniu do analogicznego okresu 2020 r. odnotowano min. w Budownictwie (o 141,4 %) oraz w Handlu; naprawie pojazdów samochodowych^Δ (o 109,3%).

6.4. Produkcja i usługi

6.4. Production and services

Rolnictwo

Agriculture

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się produkcja zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi, rzepaku i rzepiku, ziemniaków i buraków cukrowych. Według danych z czerwca 2021 r. w odniesieniu do analogicznego okresu poprzedniego roku zmniejszyło się pogłowie trzody chlewnej, bydła, drobiu i owiec. W 2021 r. w odniesieniu do roku poprzedniego odnotowano w skupie wzrost cen pszenicy, żyta, żywca wołowego i drobiowego oraz mleka, spadek cen dotyczył ziemniaków jadalnych i żywca wieprzowego.

W województwie kujawsko-pomorskim powierzchnia uprawy zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2021 r. wyniosła 454,3 tys. ha i była o 4,5% mniejsza niż w roku poprzednim oraz o 19,4% mniejsza w porównaniu z notowaną w 2010 r. Plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w 2021 r. osiągnęły poziom 46,2 dt z 1 ha i zmniejszyły się w stosunku do uzyskanych w roku poprzednim o 6,9%, a w porównaniu z 2010 r. wzrosły o 26,2%. W odniesieniu do średnich plonów w kraju uzyskanych w 2021 r. były o 8,5% wyższe. W omawianym roku zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi w regionie oszacowano na 2100,8 tys. ton, czyli mniej niż przed rokiem o 10,9% i więcej niż w 2010 r. o 1,8%.

Powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w 2021 r. wynosiła 90,0 tys. ha i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 0,1%, a w stosunku do 2010 r. zmniejszyła się o 28,5%. W omawianym roku plony wyniosły 32,0 dt z ha i osiągnęły poziom o 0,3% niższy niż średnie plony tej uprawy w kraju. W porównaniu z plonami uzyskanymi rok wcześniej zmniejszyły się o 3,9%, a w porównaniu z 2010 r. wzrosły o 12,3%. Zbiory rzepaku i rzepiku w województwie w omawianym roku oszacowano na 288,1 tys. ton i były niższe od uzyskanych w 2020 r. i w 2010 r. odpowiednio o 3,7% i o 19,8%.

Uprawa ziemniaków w 2021 r. była prowadzona na obszarze 17,7 tys. ha, czyli o 10,7% mniejszym niż rok wcześniej. W omawianym roku z 1 ha zebrano 285 dt ziemniaków, czyli o 15,3% mniej niż w poprzednim roku. Uzyskane w województwie kujawsko-pomorskim plony były o 5,0% niższe niż średnie plony tej uprawy w Polsce. Produkcja ziemniaków w regionie w 2021 r. wyniosła 503,5 tys. ton i była o 24,4% niższa niż w 2020 r.

Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w 2021 r. wyniosła 55,1 tys. ha. Była większa o 3,9% niż w roku poprzednim i równocześnie większa o 43,7% niż w 2010 r. Plony tej uprawy osiągnęły poziom 587 dt z ha i zmniejszyły się w stosunku do uzyskanych w 2020 r. o 9,4%, a w porównaniu z 2010 r. zwiększyły o 22,5%. Uzyskane plony w porównaniu ze średnimi w kraju były o 3,8% niższe. Zbiory buraków cukrowych w województwie w 2021 r. oszacowano na 3233,7 tys. ton. Były one niższe o 5,8% od uzyskanych w 2020 r. i o 75,9% wyższe od uzyskanych w 2010 r.

Tablica 37. Plony wybranych ziemiopłodów rolnych

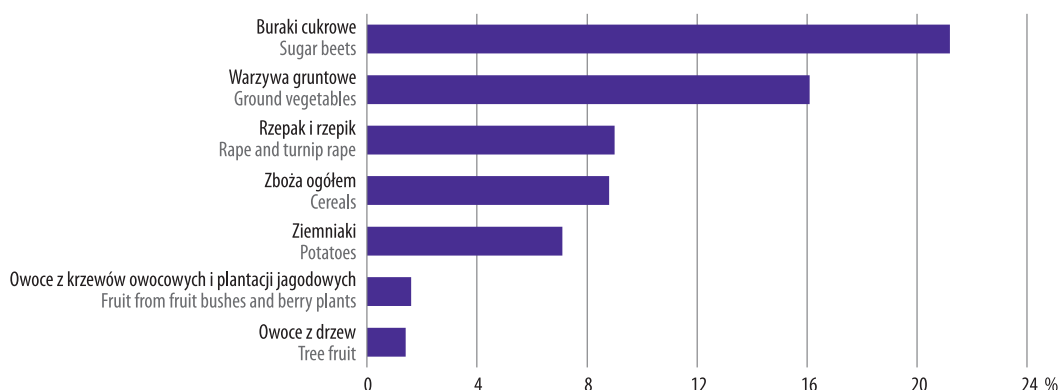
Table 37. Yields of selected agricultural crops

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
	z 1 ha w dt per 1 ha in dt				
Zboża ogółem Cereals in total	37,8	39,6	54,4	51,8	46,5
w tym zboża podstawowe z mieszkankami zbożowymi of which basic cereals including cereal mixed	36,7	38,4	49,6	46,2	42,6
w tym: of which:					
pszenica wheat	44,8	45,4	57,4	52,5	50,7
żyto rye	24,9	27,0	35,7	33,8	33,1
Rzepak i rzepik Rape and turnip rape	28,6	28,6	33,3	32,0	32,1
Ziemniaki ^a Potatoes ^a	232	251	337	285	300
Buraki cukrowe Sugar beets	479	472	647	587	610

a Bez ogrodów przydomowych.
a Excluding kitchen gardens.

Wykres 59. Udział województwa w krajowej produkcji wybranych ziemiopłodów rolnych i ogrodniczych^a w 2021 r.

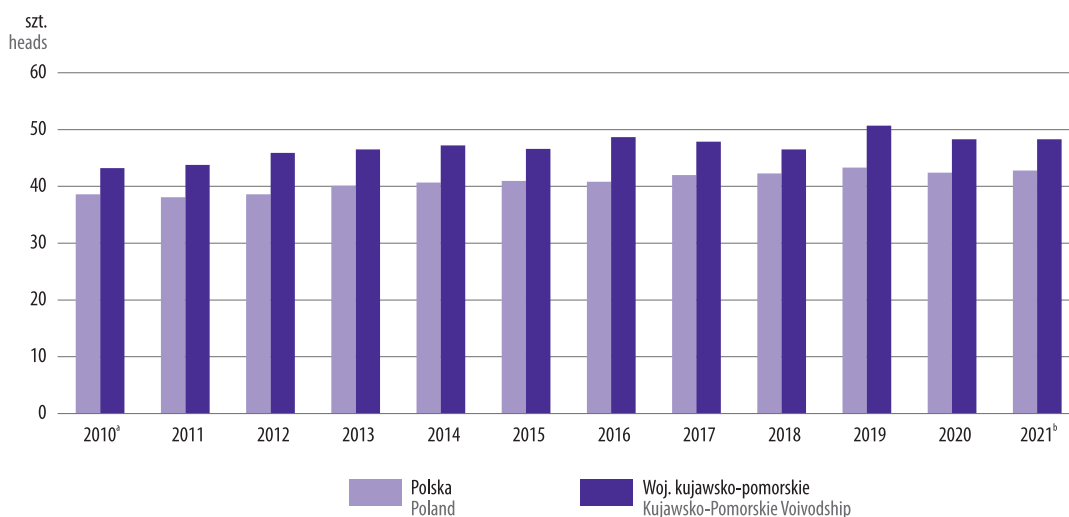
Chart 59. Share of voivodship in the country production of selected agricultural and horticultural crops^a in 2021

Pogłowie bydła w województwie kujawsko-pomorskim według stanu na 1 czerwca 2021 r. liczyło 509,7 tys. sztuk, co stanowiło 8,0% ogólnego pogłowia w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim liczebność stada spadła o 0,1% (w Polsce wzrost o 0,9%). W skali roku obsada bydła na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim nie uległa zmianie i wyniosła 48,3 szt., natomiast w kraju nastąpił wzrost o 0,9%. W czerwcu 2021 r. w ogólnym pogłowie bydła krowy stanowiły 29,0%, w tym 94,3% to krowy mleczne (dla Polski udziały te wyniosły odpowiednio 37,3% i 88,5%).

Wykres 60. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych Stan na 1 czerwca

Chart 60. Cattle density per 100 ha of agricultural land As of 1 June

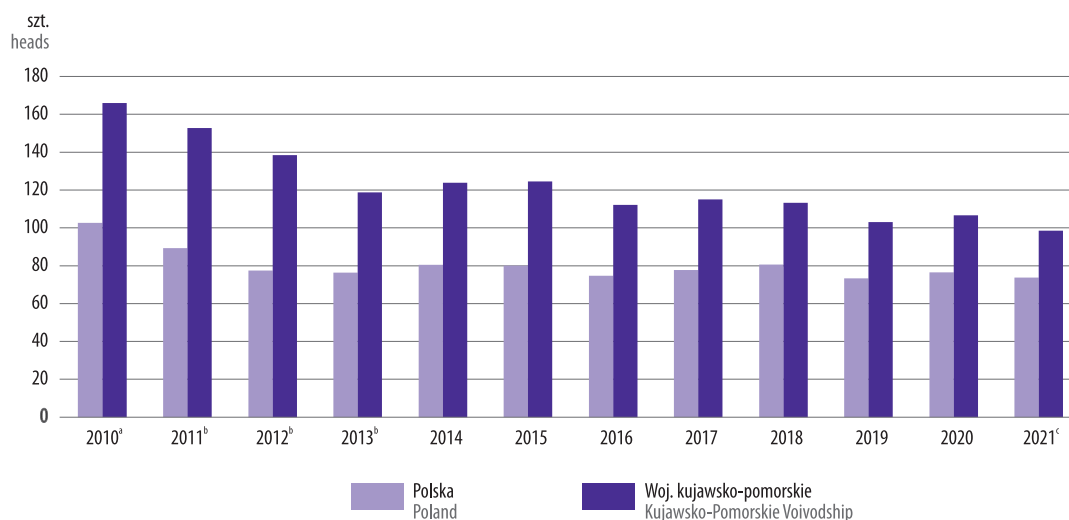

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu na 30 czerwca. b. Stan na 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich na 1 czerwca 2021 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
a Data of the Agricultural Census as of 30th June b. The data on agricultural land as of June 1, 2020 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2021.

Udział krów mlecznych w stadzie bydła w 2021 r. osiągnął poziom niższy niż w poprzednim roku i wyniósł 27,3%. W produkcji bydła nadal dominował kierunek mleczny.

Wykres 61. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych Stan na 1 czerwca

Chart 61. Pigs density per 100 ha of agricultural land
As of 1 June

a Dane Powszechnego Spisu Rolnego według stanu na 30 czerwca. b Stan w końcu lipca. c Stan na 1 czerwca. Jako podstawę przeliczeń dla pogłowia zwierząt gospodarskich w dniu 1 czerwca 2021 r. przyjęto dane na temat użytków rolnych wg stanu na 1 czerwca 2020 r.
a Data of the Agricultural Census as of 30 June. b As of the end of July. c The data on agricultural land as of June 1, 2020 was used as the basis for the calculations for farm animal stocks on June 1, 2021.

Według danych z czerwca 2021 r., pogłowie trzody chlewnej w województwie ukształtowało się na poziomie 1039,1 tys. sztuk (w tym 80,7 tys. szt., tj. 7,8% stanowiły lochy). Udział regionu w ogólnokrajowym pogłowie świń wyniósł 9,4%. W skali roku odnotowano spadek obsady trzody na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim o 7,7%, tj. do poziomu 98,5 szt., natomiast w kraju spadek o 3,5% do poziomu 73,8 szt. W porównaniu z 2010 r. zanotowano spadek pogłowia trzody o 41,9% w województwie i o 27,6% w kraju.

Pogłowie owiec w analizowanym roku liczyło 9,4 tys. sztuk, co stanowiło 3,3% pogłowia krajowego. W porównaniu z poprzednim rokiem jego stan zmniejszył się o 6,0% (w Polsce odnotowano wzrost o 0,5%). W odniesieniu do czerwca 2010 r. pogłowie owiec w regionie zmniejszyło się o 30,5% (w kraju zwiększyło się o 11,9%).

W skali roku odnotowano spadek obsady owiec na 100 ha użytków rolnych w województwie kujawsko-pomorskim do poziomu 0,9 szt., natomiast w Polsce wzrost o do poziomu 1,9 szt.

W czerwcu 2021 r. stado drobiu w regionie ukształtowało się na poziomie 9,9 mln sztuk i wyniosło 5,2% ogólnego pogłowia w Polsce. W porównaniu z rokiem poprzednim jego liczebność zmniejszyła się o 20,8% (w kraju spadek o 11,5%). Znaczącą większość zarówno w województwie, jak i w kraju stanowił drób kurzy. W regionie było to 91,6% drobiu ogółem (9,1 mln sztuk), natomiast w kraju 86,4%.

W skali roku odnotowano spadek obsady drobiu na 100 ha użytków rolnych zarówno w województwie kujawsko-pomorskim, jak i w kraju, odpowiednio do poziomu 936,1 szt. i 1272,4 szt.

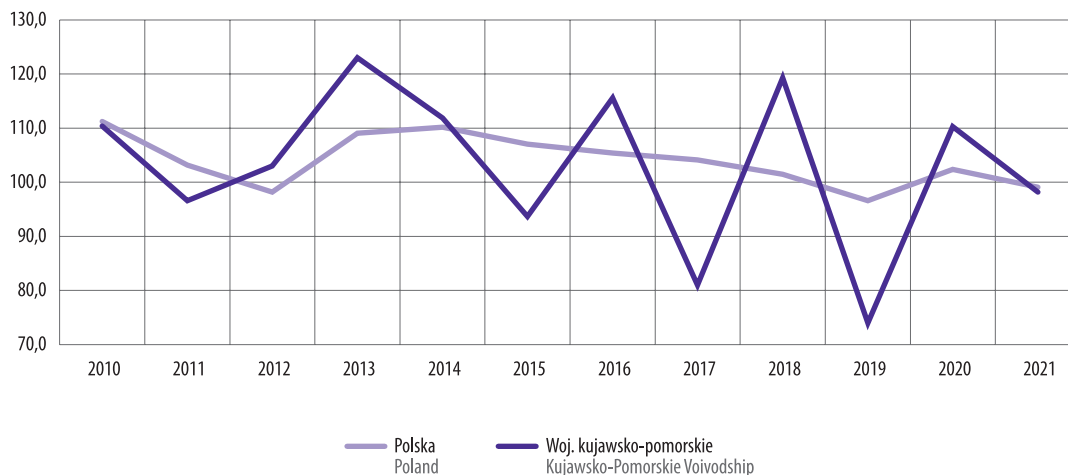
W 2021 r. skupiono 1007,2 tys. ton ziarna zbóż podstawowych konsumpcyjnych i paszowych (łącznie z mieszankami zbożowymi, bez ziarna siewnego), co stanowiło 11,3% skupu ogólnokrajowego. W odniesieniu do roku poprzedniego skup był niższy o 10,9%, a w porównaniu z 2010 r. wyższy o 27,5% (w kraju zanotowano odpowiednio spadek o 16,2% i o 4,5%). W omawianym roku w regionie skupiono 760,7 tys. ton pszenicy (13,5% skupu krajowego), tj. o 12,1% mniej niż w poprzednim roku (w kraju mniej o 17,1%) i o 25,9% więcej niż w 2010 r. (w Polsce o 1,1% więcej). Skup żyta wyniósł 94,1 tys. ton, co stanowiło 9,3% skupu krajowego. W województwie skupiono o 13,8% mniej żyta niż w 2020 r. i o 75,7% więcej niż w 2010 r. (w kraju mniej niż w 2020 r. o 18,9%, natomiast więcej niż w 2010 r. o 8,4%).

Skup ziemniaków w 2021 r. ukształtował się na poziomie 330,3 tys. ton, co stanowiło 15,9% ogólnego skupu w kraju. W porównaniu z rokiem poprzednim w województwie skupiono o 15,8% więcej ziemniaków, natomiast w stosunku do 2010 r. odnotowano wzrost wielkości skupu o 172,5%. W kraju skupiono odpowiednio o 7,4% ziemniaków więcej niż w 2020 r. i o 82,0% więcej w stosunku do 2010 r.

W 2021 r. skupiono 3341,2 tys. ton buraków cukrowych (22,6% skupu krajowego), tj. o 6,5% więcej niż w poprzednim roku i o 93,5% więcej niż w 2010 r. Dla Polski było to odpowiednio o 4,0% więcej niż w 2020 r. i o 53,7% więcej niż w 2010 r. W 2021 r. skup żywca wieprzowego (w wadze żywej) wyniósł 246,8 tys. ton (9,7% skupu krajowego), tj. o 21,1% więcej niż w roku poprzednim i o 12,7% więcej niż w 2010 r. W kraju skupiono więcej niż w roku poprzednim i w 2010 r. odpowiednio o 9,7% i o 28,5%. Skup żywca wołowego ukształtował się na poziomie 48,6 tys. ton (6,6% skupu krajowego) i był o 7,9% mniejszy niż przed rokiem i aż o 37,0% większy niż w 2010 r. W Polsce spadł o 4,9% w stosunku do 2020 r., ale wzrósł o 20,2% do 2010 r. Żywca drobiowego skupiono 169,9 tys. ton, czyli o 0,2% mniej niż w roku poprzednim i o 55,8% więcej w porównaniu z 2010 r. Stanowiło to 5,2% skupu krajowego, który w odniesieniu do 2020 r. spadł o 0,7%, natomiast do 2010 r. wzrósł o 78,6%.

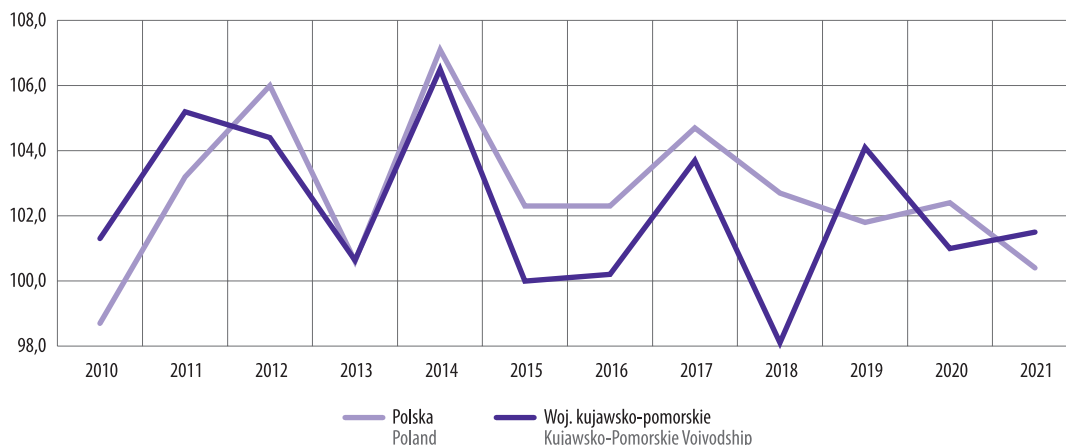
Wykres 62. Dynamika skupu żywca rzeźnego ogółem (w wadze żywej)
Rok poprzedni=100

Chart 62. Indices of procurement of total animals for slaughter (in live weight)
Previous year=100

W 2021 r. skup mleka krowiego wyniósł 850,2 mln litrów (co stanowiło 7,0% ogółu mleka skupionego w kraju) i był na wyższym poziomie w porównaniu z 2020 r. i 2010 r., odpowiednio o 1,4% i o 27,8% (w skali kraju zanotowano wzrost odpowiednio o 0,4% i o 38,8%).

Wykres 63. Dynamika skupu mleka
Rok poprzedni=100
 Chart 63. Indices of procurement of cows' milk
 Previous year=100

Średnia cena skupu pszenicy w województwie w 2021 r. wyniosła 97,06 zł za 1 dt (w kraju – 96,88 zł) i była o 28,5% wyższa niż przed rokiem i o 60,8% wyższa niż w 2010 r.

W analizowanym roku cena żyta w skupie ukształtowała się na poziomie 75,62 zł za dt (w kraju – 75,43 zł), tj. o 34,0% wyższym w porównaniu z zanotowanym w 2020 r., a o 82,4% wyższym niż w 2010 r.

W 2021 r. cena ziemniaków jadalnych w skupie wyniosła 55,67 zł za dt (w kraju – 60,61 zł), tj. mniej niż przed rokiem i w 2010 r., odpowiednio o 14,0% i o 12,7%.

W województwie kujawsko-pomorskim w omawianym roku cena skupu 1 kg żywca wołowego wyniosła 7,74 zł (w kraju – 7,59 zł), tj. wzrosła w stosunku do uzyskanej w poprzednim roku i w odniesieniu do 2010 r., odpowiednio o 19,8% i o 66,8%.

Cena żywca wieprzowego w skupie osiągnęła wartość 4,72 zł za kg (w kraju – 4,82 zł) i była niższa o 4,1% niż przed rokiem i o 18,6% wyższą niż w 2010 r.

W 2021 r. cena skupu drobiu rzeźnego osiągnęła poziom 4,08 zł za kg (w kraju – 4,19 zł) i była o 16,6% wyższa w porównaniu z zanotowaną w poprzednim roku i o 21,8% wyższa niż w 2010 r.

Za 1 litr mleka w omawianym roku płacono 1,52 zł (w kraju – średnio 1,57 zł/l), tj. o 14,3% więcej niż przed rokiem i o 44,8% więcej niż w 2010 r.

Przeciętne roczne ceny skupu obliczono jako iloraz wartości (w cenach bieżących bez VAT) i ilości poszczególnych produktów rolnych.

W 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim zanotowano wzrost produkcji globalnej o 13,7%, o czym zdecydowała o 25,0% wyższa produkcja roślinna i o 1,0% wyższa produkcja zwierzęca. W analizowanym roku udział województwa kujawsko-pomorskiego w ogólnokrajowej globalnej produkcji rolniczej wyniósł 7,5%, w produkcji roślinnej ukształtował się na poziomie 8,2%, natomiast w produkcji zwierzęcej – 6,7%.

W 2020 r. w wartości końcowej produkcji rolniczej w województwie kujawsko-pomorskim 51,1% stanowiła produkcja roślinna, a na produkcję zwierzęcą przypadało 48,9%. W analizowanym roku w towarowej produkcji rolniczej wartość produkcji zarówno roślinnej, jak i zwierzęcej wyniosła po 50,0%.

W 2020 r. udział naszego województwa w ogólnokrajowej produkcji końcowej i towarowej wyniósł po 7,4%. W obu przypadkach spadek udziałów w skali roku odnotowano na poziomie o 0,2 p. proc.

Przemysł Industry

W województwie kujawsko-pomorskim w latach 2017–2021 obserwowano roczne wzrosty (w cenach stałych) produkcji sprzedanej przemysłu (w 2017 r. najwyższy wzrost produkcji). Dynamika notowana w 2021 r. była nieznacznie większa niż w roku poprzednim. Podobnie jak w latach wcześniejszych, w analizowanym roku odnotowano wzrost wydajności pracy w odniesieniu do roku poprzedniego, przy jednoczesnym zwiększeniu przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto oraz zmniejszeniu (obserwowanego od 2020 r.) przeciętnego zatrudnienia w przemyśle.

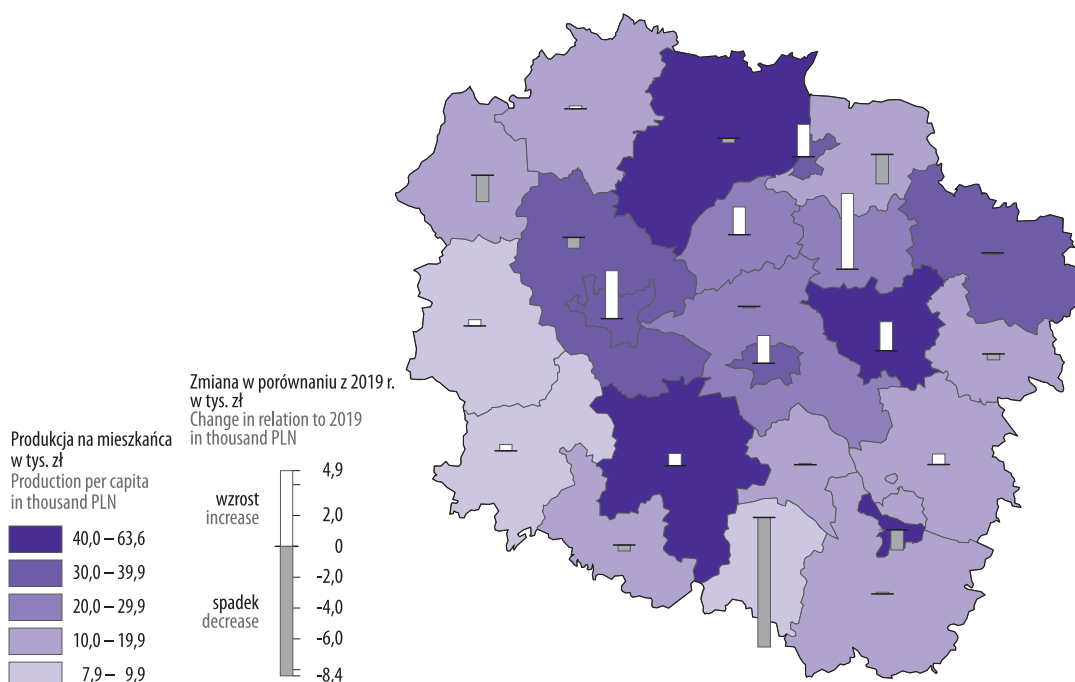
Na podstawie wyników rocznego badania produkcji sprzedanej przemysłu można stwierdzić, iż w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. liczba badanych podmiotów prowadzących działalność przemysłową (powyżej 9 osób pracujących) wyniosła 1,9 tys. Podobnie jak miało to miejsce w kraju, liczba podmiotów gospodarki narodowej należących do przemysłu zmniejszyła się w skali roku (o 2,0%, w Polsce o 1,2%).

W 2020 r. produkcja sprzedana przemysłu (w cenach bieżących) wyniosła 62043,1 mln zł i wzrosła w skali roku (w cenach stałych) o 3,5%. Uwzględniając roczną dynamikę zmian województwo kujawsko-pomorskie zajęło 3. lokatę w kraju (za mazowieckim i dolnośląskim). Udział produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w województwie w skali kraju zwiększył się z 4,1% w 2019 r. do 4,3% w 2020 r. Pod względem udziału w produkcji krajowej, województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na 8. miejscu w rankingu województw.

Największy udział w produkcji sprzedanej przemysłu województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. miało miasto na prawach powiatu Bydgoszcz (20,3% udziału w województwie, 12593,2 mln zł), który również w największym stopniu zwiększył się w skali roku (wzrost udziału o 1,2 p. proc.). Ponadto udział powyżej 10% odnotowano w powiatach inowrocławskim i świeckim oraz w mieście Toruniu (odpowiednio: spadek udziału w skali roku o 0,1 p. proc., spadek o 0,3 p. proc. oraz wzrost o 0,3 p. proc.). Znaczny spadek udziału w porównaniu z 2019 r. odnotowano w powiecie radziejowskim (spadek o 0,6 p. proc., do 0,5% udziału w 2020 r.) oraz w m. Włocławek (o 0,5 p. proc., do 9,7%).

Mapa 41. Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) w 2020 r.

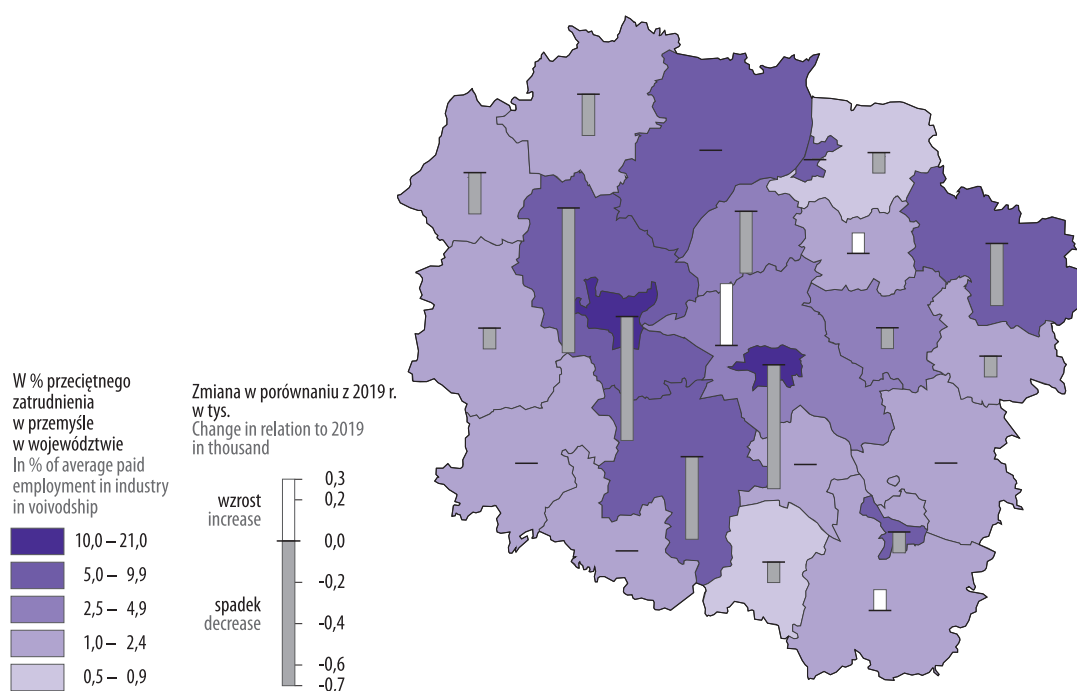
Mapa 41. Sold production of industry (current prices) in 2020 r.

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana przemysłu w 2020 r. na 1 mieszkańca wyniosła 29983 zł, co stanowiło 79,6% wartości w kraju. Produkcja przypadająca na 1 mieszkańca zwiększyła się w porównaniu z 2019 r. o 695 zł (w cenach bieżących), podczas gdy w kraju odnotowano spadek o 869 zł. Województwo kujawsko-pomorskie pod względem produkcji przypadającej na 1 mieszkańca znalazło się na 10. miejscu w rankingu województw.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. w sekcjach zajmujących się produkcją przemysłową przeciętnie zatrudnionych było 133,7 tys. osób i w porównaniu z poprzednim rokiem było to mniej o 2,6%. Stanowiło to 5,0% przeciętnego zatrudnienia w Polsce. Najwięcej zatrudnionych osób (przeszło 1/3 ogółu) było w podmiotach liczących od 50 do 249 zatrudnionych osób. Największe udziały w ogólnej liczbie zatrudnionych odnotowano w dwóch największych miastach regionu: w Bydgoszczy (21,0%) oraz w Toruniu (10,1%). Biorąc pod uwagę miasta na prawach powiatu i powiaty jedynie w 6 z nich odnotowano w 2020 r. roczny wzrost przeciętnego zatrudnienia, a dwa największe – w powiecie wąbrzeskim (o 5,5%, do 2,2 tys. osób) i toruńskim (o 5,0%, do 5,0 tys. osób). Największy natomiast spadek wystąpił w powiecie radziejowskim (o 16,9%, do 0,7 tys. osób).

Mapa 42. Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w 2020 r.
Map 42. Average paid employment in industry in 2020 r.

Miarę efektywności produkcji przemysłowej stanowi wydajność pracy mierzona wartością produkcji sprzedanej w przemyśle na 1 zatrudnionego, która w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim zwiększyła się w skali roku o 4,8% (w cenach bieżących wyniosła 463,9 tys. zł). Wydajność pracy w przemyśle w 2020 r. była jednak niższa o 14,2% niż notowana w kraju. Analizując sytuację na niższym poziomie podziału terytorialnego, wydajność pracy przekraczająca 600 tys. zł notowana była w powiatach: świeckim (najwyższa, bo 775,8 tys. zł), grudziądzkim i golubsko-dobrzyńskim oraz w m. Włocławek. Wydajność poniżej 300 tys. zł wystąpiła w 7 powiatach, a najniższa w tucholskim (209,5 tys. zł). Wśród tych powiatów znalazły się ponadto: mogileński, rypiński, żniński, nakielski, sępoleński oraz powiat chełmiński. Największy wzrost wydajności pracy w przemyśle w skali roku odnotowano w powiecie wąbrzeskim (o 55,3 tys. zł, tj. do 404,3 tys. zł), natomiast największy spadek – w powiecie radziejowskim (o 336,4 tys. zł, tj. do 465,5 tys. zł).

Dane o **produkcji sprzedanej przemysłu** dotyczą działalności przemysłowej i nieprzemysłowej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji: Górnictwo i wydobywanie, Przetwórstwo przemysłowe, Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych oraz Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) wzrastała od 2017 r. Najwyższy wzrost w skali roku został odnotowany w 2017 r. (w cenach stałych o 9,7%). W 2021 r. produkcja sprzedana przemysłu wyniosła 75316,4 mln zł, co oznacza wzrost o 4,1% w porównaniu z rokiem poprzednim (w kraju wzrost o 14,8%). W analizowanym roku w odniesieniu do 2015 r. produkcja przemysłowa w województwie kujawsko-pomorskim zwiększyła się o 30,1% (w kraju zwiększyła się o 37,5%). W poszczególnych miesiącach 2021 r. produkcja była wyższa od notowanej w analogicznych okresach 2020 r.

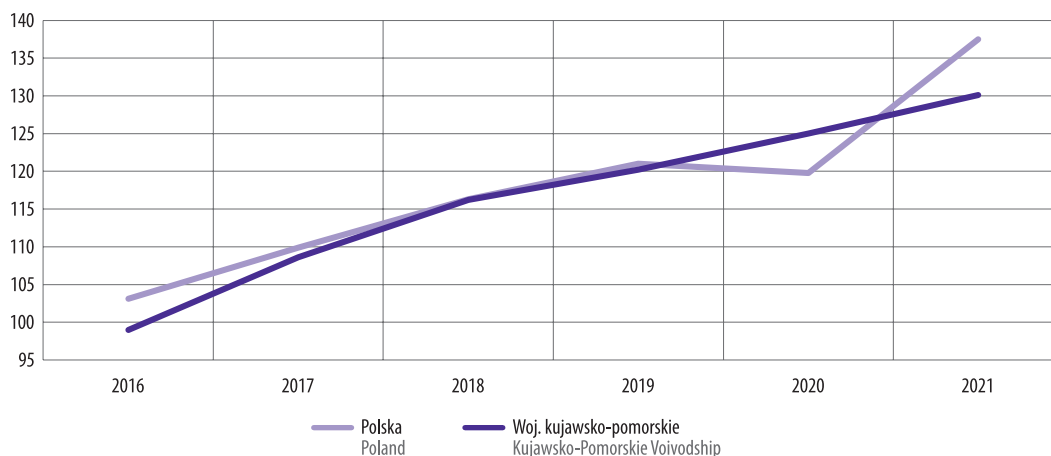
Tablica 38. Przemysł
Table 38. Industry

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Produkcja sprzedana przemysłu (ceny bieżące) Sold production of industry (current prices)				
w mln zł in million PLN	43550,6	52450,0	66660,1	75316,4
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	4,6	4,4	4,4	4,0
Udział produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące) w % Share of sold production of manufacturing in sold production of industry (current prices) in %	95,4	95,8	95,2	95,3
Przeciętne zatrudnienie w przemyśle w tys. Average paid employment in industry in thousands	126,1	126,4	135,8	134,2

Dane o **wartości produkcji sprzedanej przemysłu** prezentuje się bez VAT i podatku akcyzowego, natomiast łącznie z wartością dotacji przedmiotowych do wyrobów i usług – w tzw. cenach bazowych.

Wykres 64. Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (ceny stałe) 2015=100

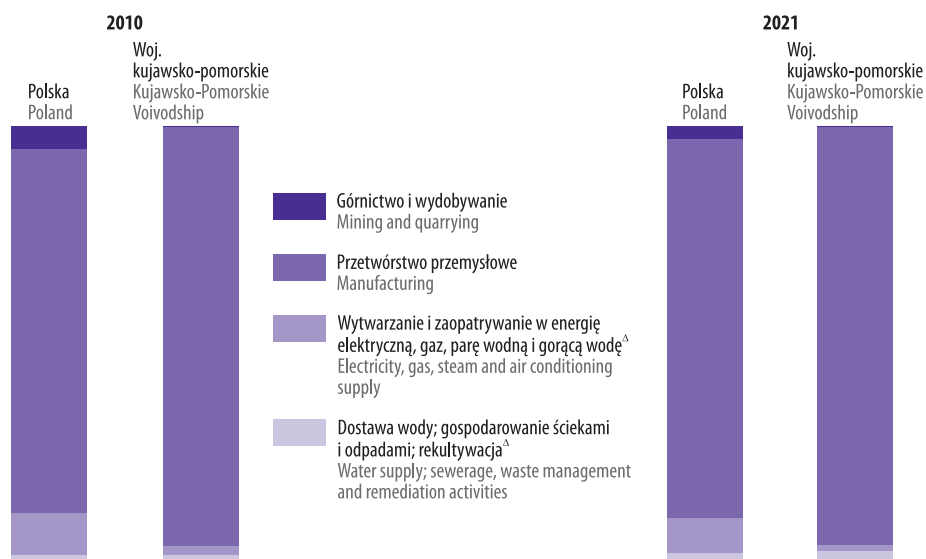
Chart 64. Indices of sold production of industry (constant prices) 2015=100

Na ogólną wartość produkcji sprzedanej przemysłu (w cenach bieżących) w 2021 r. wpłynęła przede wszystkim największa z sekcji PKD, tj. Przetwórstwo przemysłowe, które ukształtowało się na poziomie 71746,8 mln zł, tj. wyższym o 3,9% (w cenach stałych) niż w 2020 r. Dla pozostałych sekcji produkcja kształtowała się następująco: Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ – 2289,7 mln zł (wyższa o 15,1% niż w 2020 r.), Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ – 998,3 mln zł (niższa o 3,7%), a Górnictwo i wydobywanie – 281,6 mln zł (niższa o 4,5%).

Struktura produkcji sprzedanej przemysłu nie uległa znaczącym zmianom w porównaniu z 2020 r. Największa zmiana dotyczyła sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ, której udział w przemyśle ogółem relatywnie zmniejszył się o 0,2 p. proc. (do 1,3% w 2021 r.). Zwiększył się natomiast udział (po 0,1 p. proc.) w sekcjach Przetwórstwo przemysłowe (do 95,3% udziału) oraz Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (3,0% udziału). W sekcji Górnictwo i wydobywanie udział pozostał na niezmiennym poziomie (0,4%).

Wykres 65. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu według sekcji PKD (ceny bieżące)
Chart 65. Structure of sold production of industry by PKD sections (current prices)

Zwiększenie udziału w skali roku w strukturze przemysłu odnotowano m. in. w działach: Produkcja papieru i wyrobów z papieru – o 1,7 p. proc. (do 14,4%), Produkcja wyrobów z metali^Δ – o 1,5 p. proc. (do 12,1%), Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych – wzrost o 1,0 p. proc. (do 10,4%) oraz Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych – wzrost udziału o 0,9 p. proc. (do 11,0% w 2021 r.). Największy spadek udziału w skali roku, bo o 4,5 p. proc., wystąpił w Produkcji artykułów spożywczych, tj. do poziomu 19,4% w 2021 r.

Udział produkcji sprzedanej przemysłu w przychodach kraju zmniejszył się w skali roku z 4,4% do 4,0% w 2021 r. (w 2010 r. było to 4,6%). Województwo kujawsko-pomorskie pod względem wartości produkcji sprzedanej przemysłu znalazło się na 8. pozycji w kraju (analogicznie jak w roku poprzednim), natomiast pod względem dynamiki na ostatnim miejscu (w 2020 r. na 5. miejscu).

W 2021 r. w większości działów przemysłu zaobserwowano wzrost produkcji sprzedanej przemysłu w odniesieniu do roku poprzedniego. Wzrosty produkcji w stosunku rocznym przekraczające 20% odnotowano: w Produkcji komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych – o 25,1% (w 2020 r. spadek o 3,3%), w Produkcji mebli – o 23,2% (wzrost o 9,2%), w Produkcji wyrobów z metali^Δ – o 23,0% (wzrost o 3,5%) oraz w Gospodarce odpadami; odzysku surowców^Δ – 21,8% (poprzednio wzrost o 7,7%). Znaczący

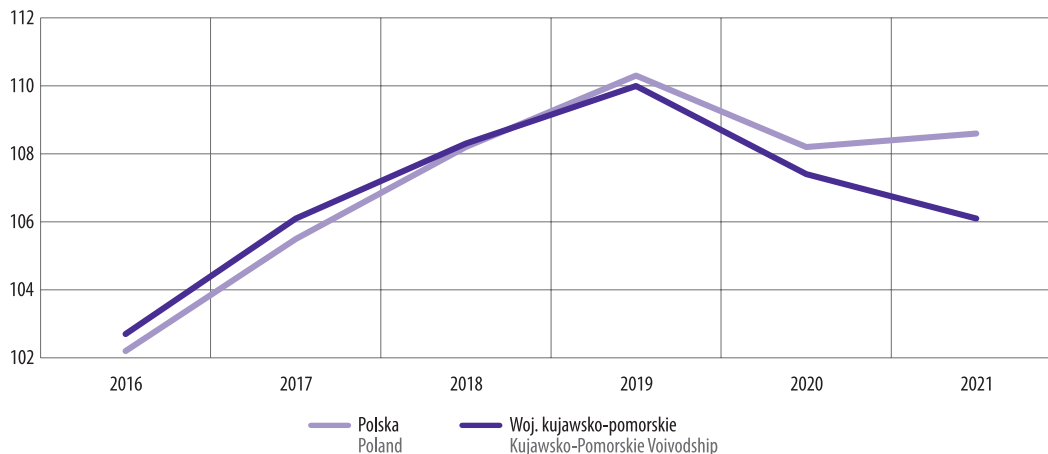
wzrost w skali roku wystąpił również w Naprawie, konserwacji i instalowaniu maszyn i urządzeń – wzrost o 19,8% (w roku poprzednim wzrost o 24,2%) oraz w Produkcji wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny^Δ – o 18,4% (w 2020 r. spadek o 4,4%).

Wśród działów o znaczącym udziale (powyżej 10%) w produkcji sprzedanej przemysłu, największy wzrost odnotowano w Produkcji wyrobów z metali^Δ. Wzrosty odnotowano ponadto w działach: Produkcja papieru i wyrobów z papieru – wyższa o 10,9% (w 2020 r. wyższa o 3,3%), Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych – wyższa o 9,0% (poprzednio wyższa o 6,9%) oraz Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych – wyższa o 0,7% (poprzednio wyższa o 2,4%). Niższą produkcję niż przed rokiem odnotowano natomiast m.in. w Produkcji artykułów spożywczych, tj. spadek o 15,5% (poprzednio spadek o 2,8%).

W województwie kujawsko-pomorskim przeciętne zatrudnienie w przemyśle w 2021 r. wyniosło 134,2 tys. osób i zmniejszyło się o 1,2% w odniesieniu do 2020 r. (w kraju wzrost o 0,4%). W Przetwórstwie przemysłowym, w największej sekcji przemysłu, przeciętne zatrudnienie wyniosło 124,4 tys. osób, a w Dostawie wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji^Δ – 7,5 tys. osób. W wymienionych sekcjach przeciętne zatrudnienie w skali roku odpowiednio zmalało o 1,3% i wzrosło o 2,1%.

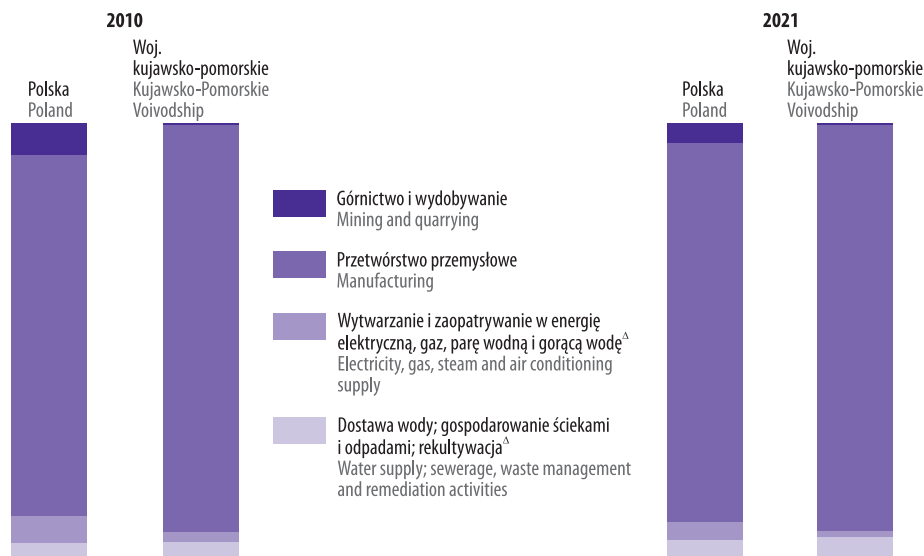
Wykres 66. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w przemyśle 2015=100

Chart 66. Indices of average employment in industry 2015=100

Analizując strukturę przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. największy wzrost udziału w stosunku do 2020 r. odnotowano w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^Δ (o 0,2 p. proc., tj. do 5,6% udziału), a największy spadek – w sekcji Przetwórstwo przemysłowe (o 0,2 p. proc., tj. do 92,7%. Udział zatrudnienia w liczbie zatrudnionych ogółem w pozostałych sekcjach pozostał na tym samym poziomie. W 2021 r. udział zatrudnionych w sekcji Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę^Δ udział w liczbie ogółem wyniósł 1,3%, a w sekcji Górnictwo i wydobywanie – 0,4%.

Wykres 67. Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle według sekcji PKD
 Chart 67. Structure of average paid employment in industry by PKD sections

Wydajność pracy w przemyśle w 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła (w cenach bieżących) 561,4 tys. zł i była (w cenach stałych) o 5,4% wyższa w porównaniu z 2020 r. (w kraju wyższa o 14,4%). W Przetwórstwie przemysłowym wydajność pracy wyniosła 576,6 tys. zł, tj. więcej o 5,3% niż przed rokiem. Najwyższy wzrost w skali roku, bo o 12,7%, odnotowano w sekcji Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja^A.

Budownictwo

Construction

W 2021 r. dynamika sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w skali roku w województwie kujawsko-pomorskim była najwyższa w kraju. Największy wzrost sprzedaży wystąpił w podmiotach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^A.

Mimo trwającej pandemii COVID-19, budownictwo mieszkaniowe utrzymało dobrą dynamikę, co więcej w 2021 r. zarówno liczba mieszkań oddanych do użytkowania, jak i rozpoczętych oraz mieszkań, na które wydano pozwolenia na ich budowę lub dokonano zgłoszenia zgodnie z projektem budowlanym, była największa w okresie ostatniego dziesięciolecia. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania w 2021 r. w przeliczeniu na 1 tys. ludności nadal była niższa niż przeciętnie w kraju. W odniesieniu do 2020 r. zwiększyła się przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań oddanych do użytkowania. W 2021 r. największy wzrost liczby rozpoczętych budów mieszkań w porównaniu z 2020 r. odnotowano w powiecie golubsko-dobrzyńskim.

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim produkcja sprzedana budownictwa (w cenach bieżących) ukształtowała się na poziomie 11668,2 mln zł, czyli wyższym niż w roku poprzednim o 17,9%. W kraju produkcja wzrosła w skali roku o 13,7%. Tempo wzrostu było silniejsze niż w 2020 r., zarówno w województwie jak i w kraju, odpowiednio o 5,0 p. proc. i o 13,3 p. proc. Udział produkcji sprzedanej budownictwa w produkcji krajowej w 2021 r. wyniósł 3,9%, co uplasowało województwo na 8. pozycji w kraju (spośród 16 województw).

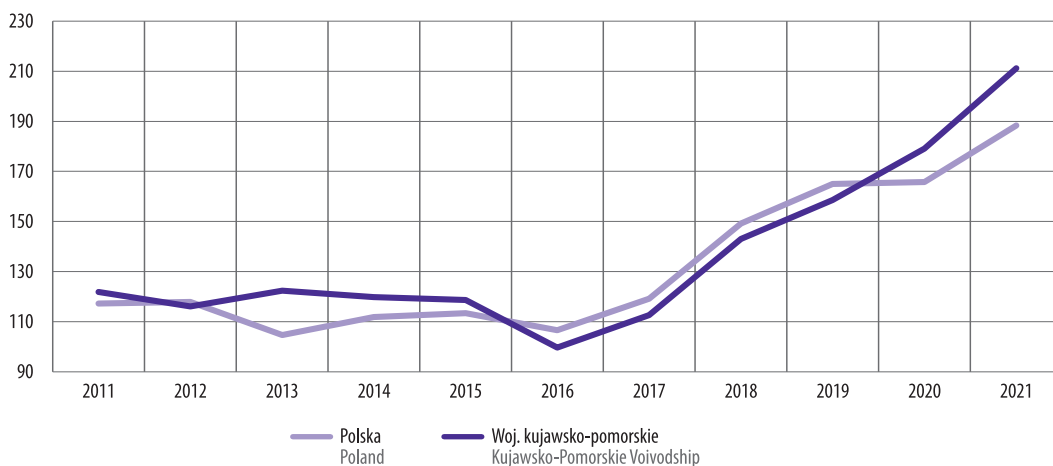
Dane o **produkcji sprzedanej budownictwa** dotyczą działalności budowlanej i niebudowlanej podmiotów gospodarczych zaliczanych do sekcji Budownictwo. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 39. Budownictwo
Table 39. Construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021
Produkcja sprzedana budownictwa (ceny bieżące) Sold production of construction (current prices)				
w mln zł in million PLN	5524,9	6549,7	9900,3	11668,2
w odsetkach (Polska=100) in percent (Poland=100)	3,4	3,6	3,7	3,9
Udział produkcji budowlano-montażowej w produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) w % Share of construction and assembly production in sold production of construction (current prices) in %	56,4	60,2	51,0	52,7
Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w tys. Average paid employment in construction in thousands	22,2	18,8	20,2	20,1

Wykres 68. Dynamika produkcji sprzedanej budownictwa (ceny bieżące) 2010=100

Chart 68. Indices of sold production of construction (current prices) 2010=100

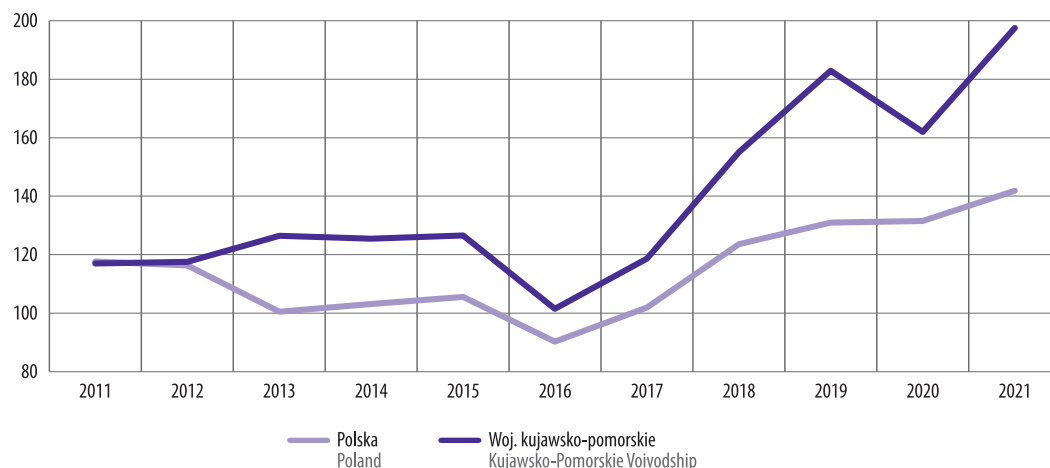

Dane o **sprzedaży produkcji budowlano-montażowej** dotyczą robót zrealizowanych na terenie kraju, wykonanych siłami własnymi (tj. bez podwykonawców) na rzecz zleceniodawców przez podmioty budowlane zaliczane zgodnie z PKD 2007 do sekcji Budownictwo. Obejmują roboty budowlane o charakterze inwestycyjnym, remontowym i konserwacyjnym oraz budownictwo tymczasowe na placach budów. Dane obejmują podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej w 2021 r. wyniosła (w cenach bieżących) 6152,2 mln zł (52,7% ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa), tj. wzrosła o 21,9% w stosunku do roku poprzedniego (poprzednio spadek o 11,4%). W kraju produkcja budowlano-montażowa wzrosła o 7,9% i o 0,4% w 2020 r. Pod względem sprzedaży produkcji województwo uplasowało się na 7. miejscu w kraju, natomiast pod względem dynamiki sprzedaży w skali roku zajęło 1. pozycję spośród 16 województw.

Wykres 69. Dynamika produkcji budowlano-montażowej (ceny bieżące) 2010=100

Chart 69. Indices of construction and assembly production (current prices) 2010=100

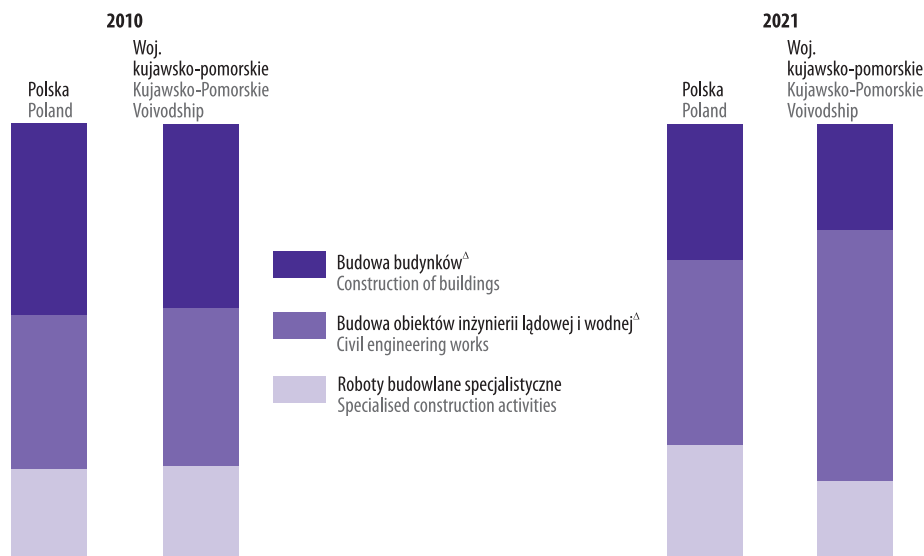

W 2021 r. wzrost produkcji budowlano-montażowej w odniesieniu do roku poprzedniego wystąpił w podmiotach specjalizujących się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^A (o 47,7%). Natomiast spadek odnotowano w przedsiębiorstwach realizujących głównie roboty budowlane specjalistyczne (o 1,9%) oraz zajmujących się głównie budową budynków^A (o 1,0%).

W analizowanym okresie wśród przedsiębiorstw budowlanych znaczący udział sprzedaży produkcji budowlano-montażowej posiadały podmioty specjalizujące się w budowie obiektów inżynierii lądowej i wodnej^A – 57,3%. Udział ten wzrósł o 9,9 p. proc. w porównaniu z 2020 r. oraz – o 21,2 p. proc. w porównaniu z 2010 r. W podmiotach zajmujących się budową budynków^A udział wyniósł 24,1%, tj. zmalał o 5,5% w skali roku, natomiast w odniesieniu do 2010 r. obniżył się o 17,9 p. proc. W przedsiębiorstwach wykonujących głównie roboty budowlane specjalistyczne udział wyniósł 18,6%, tj. odpowiednio zmalał o 4,4 p. proc. oraz – o 3,3 p. proc.

Wykres 70. Struktura produkcji budowlano-montażowej według działów PKD (ceny bieżące)

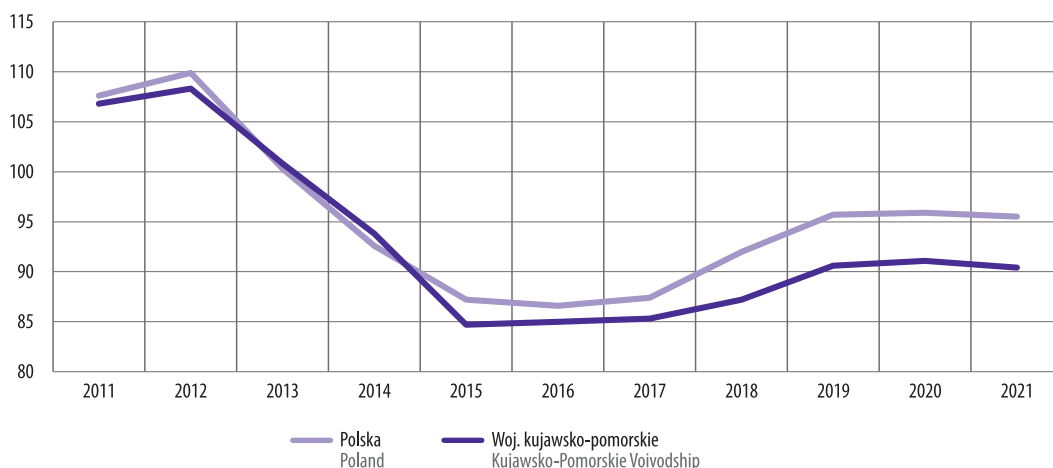
Chart 70. Structure of construction and assembly production by divisions of PKD (current prices)

W 2021 r. przeciętne zatrudnienie w sekcji Budownictwo wyniosło 20,1 tys. osób, tj. było o 0,8% niższe niż w roku poprzednim (w kraju o 0,4% niższe). Oznacza to, że po 5. latach systematycznego wzrostu dynamiki (w kraju po 4. latach wzrostu), w 2021 r. nastąpił spadek przeciętnego zatrudnienia. Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia największy spadek przeciętnego zatrudnienia w budownictwie (o 9,7%) wystąpił w 2015 r., natomiast w kraju (o 8,7%) w 2013 r.

Wykres 71. Dynamika przeciętnego zatrudnienia w budownictwie 2010=100

Chart 71. Indices of average employment in construction 2010=100

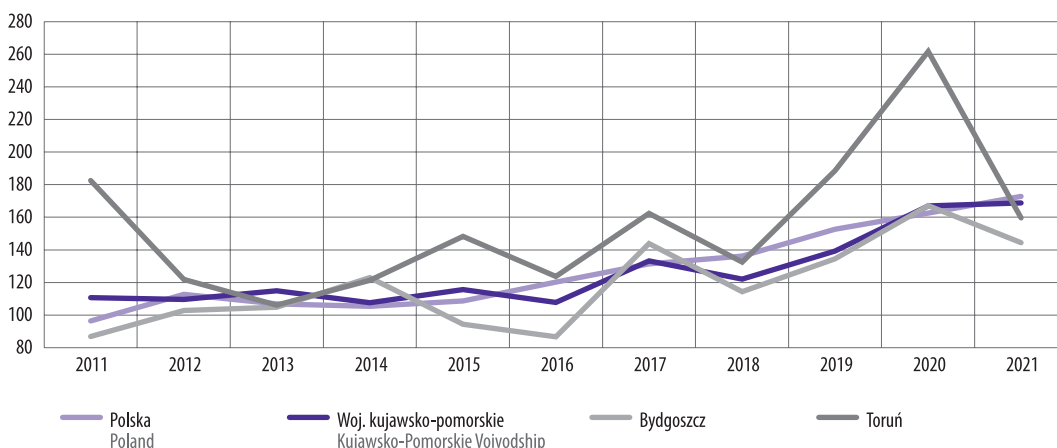

Wydajność pracy w budownictwie, mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego w 2021 r., wyniosła 581,9 tys. zł, tj. wzrosła (w cenach bieżących) o 18,8% (w roku poprzednim wzrosła o 12,4%).

W 2021 r. w województwie kujawsko-pomorskim oddano do użytkowania 9798 mieszkań (w kraju 234680) o łącznej powierzchni 933,1 tys. m² (w kraju 21801,7 tys. m²). W województwie, trzeci rok z rzędu odnotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania w skali roku o 1,1%, jednak był zdecydowanie słabszy niż w 2020 r. (wówczas wzrost o 19,8%). Dynamika mieszkań w województwie również była słabsza niż w kraju, gdzie notowano wzrost o 6,3% (w 2020 r. wzrost o 6,5%). Pod względem liczby mieszkań oddanych do użytkowania województwo kujawsko-pomorskie zajęło 10. pozycję w kraju (w roku poprzednim była to 9. pozycja). Natomiast pod względem dynamiki województwo znalazło się na 11. miejscu, z 3. pozycji w 2020 r.

Wykres 72. Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytkowania 2010=100

Chart 72. Indices of the number of dwellings completed 2010=100

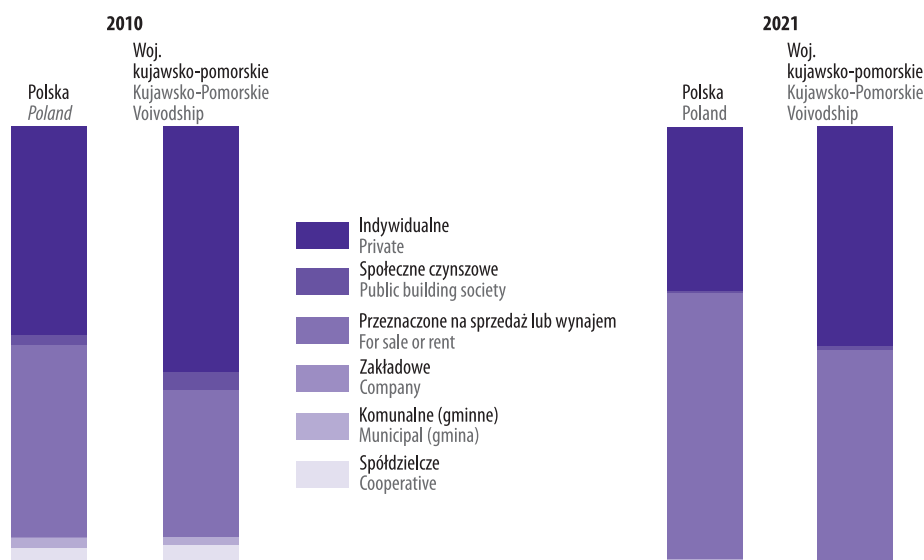
Na przestrzeni ostatniej dekady więcej mieszkań oddawano do użytkowania w miastach niż na wsiach (z wyjątkiem 2016 r., kiedy oddano mniej). W 2021 r. odsetek tych mieszkań wyniósł odpowiednio – 51,7% i 48,3% (w kraju 64,0% w miastach i 36,0% na wsiach). Należy dodać, że w odniesieniu do 2010 r. odsetek ten relatywnie zwiększył się w województwie nieznacznie na korzyść wsi, a zmniejszył w miastach – po 5,5 p. proc. (w kraju sytuacja odwrotna, tj. odsetek mieszkań w miastach zwiększył się, a zmalał na wsi, odpowiednio po 0,6 p. proc.).

Tablica 40. Budownictwo mieszkaniowe
Table 40. Residential construction

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności Dwellings completed per 1000 population	2,8	3,2	4,7	4,8	6,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytkowania w m ² Average usable floor space of a dwelling completed in m ²	103,0	98,2	92,0	95,2	92,9
Mieszkania, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym na 1000 ludności Dwellings which received construction permits or which were registered with a construction project per 1000 population	3,3	4,1	7,1	7,9	8,9
Mieszkania, których budowę rozpoczęto na 1000 ludności Dwellings whose construction started per 1000 population	3,1	3,2	5,7	6,5	7,3

W 2021 r. największy udział w strukturze mieszkań oddanych do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły mieszkania indywidualne (50,0%), które najbardziej wzrosły w stosunku rocznym – o 12,4% (w kraju odpowiednio 37,6% udziału, wzrost o 19,1%). Drugie, pod względem udziału stanowiły mieszkania przeznaczone na sprzedaż lub wynajem, tj. odpowiednio 48,9% i 60,5%. W odniesieniu do roku poprzedniego liczba tych mieszkań w województwie (4788) zmniejszyła się o 5,8%, w kraju zmalała o 0,5%. Największy spadek w województwie odnotowano w przypadku mieszkań komunalnych – o 60,0%, jednak udział tych mieszkań stanowił 0,1%. W pozostałych formach budownictwa odnotowano spadek w porównaniu z 2020 r.

Wykres 73. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa
Chart 73. Structure of dwellings completed by construction form

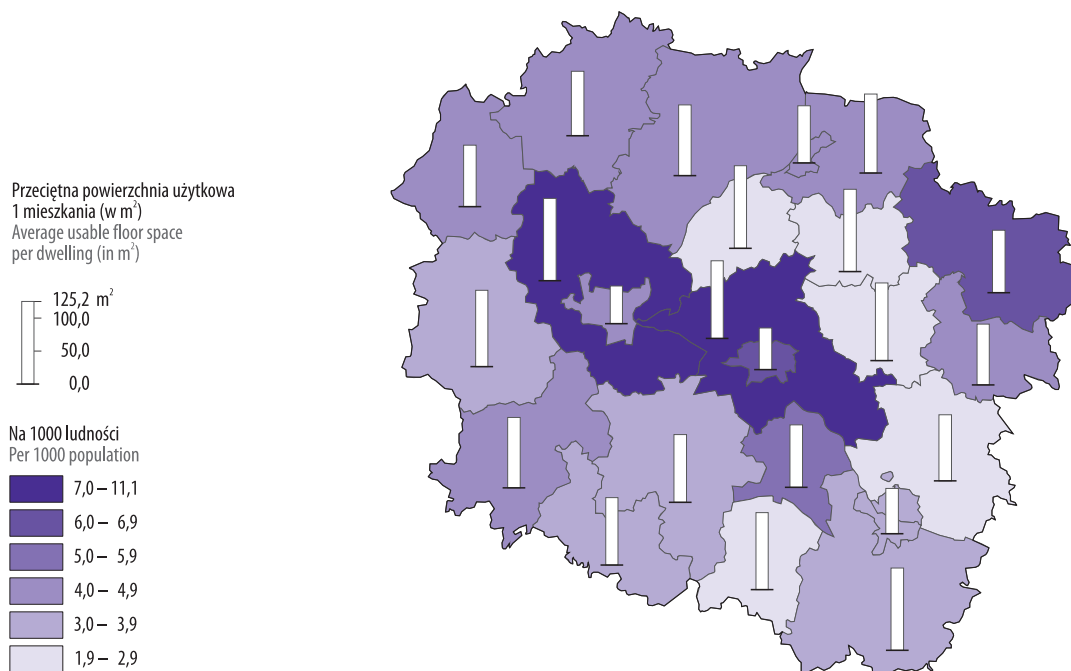
Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to łączna powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienek i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania.

Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania oddanego do użytkowania w województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wyniosła 95,2 m² (w kraju 92,9 m²), co plasuje województwo na 8. pozycji w kraju (podobnie jak w roku poprzednim). Powierzchnia ta zwiększyła się o 3,2 m² w porównaniu z 2020 r. (w kraju wzrosła o 4,2 m²), natomiast w odniesieniu do 2010 r. zmniejszyła się o 7,8 m² (w kraju zmniejszyła się o 13,2 m²). Na przestrzeni ostatnich 10 lat, mieszkania o największej przeciętnej powierzchni użytkowej – 104,1 m² oddano w 2012 r., a o najmniejszej w 2020 r. – 92,0 m².

W 2021 r. największe mieszkania powstały w powiecie chełmińskim, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wyniosła 125,2 m², tj. o 0,7 m² więcej niż w 2020 r. Duże mieszkania powstały także w powiatach: wąbrzeskim i włocławskim – po 125,1 m² (w powiecie wąbrzeskim największy przyrost przeciętnej powierzchni w porównaniu z 2020 r., bo o 26,1 m², natomiast we włocławskim spadek o 11,6 m²) oraz bydgoskim – 124,9 m² (wzrost o 6,3 m²). Najmniejsze mieszkania oddano do użytkowania w miastach na prawach powiatu, tj. w Bydgoszczy – 57,1 m² (wzrost o 0,7 m² w odniesieniu do 2020 r.), w Toruniu – 63,6 m² (spadek o 0,4 m²), we Włocławku – 68,8 m² (wzrost o 1,2 m²) i w Grudziądzu – 86,7 m² (wzrost o 11,7 m²). Spośród powiatów najmniejsze mieszkania zlokalizowano w powiecie rypińskim – 92,0 m² (spadek o 5,7 m² w porównaniu z 2020 r.). W odniesieniu do 2010 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania zwiększyła się w 5 powiatach, najbardziej w powiecie wąbrzeskim (o 41,2 m²). Największy spadek w porównaniu z 2010 r. odnotowano w powiecie sępoleńskim – przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania zmniejszyła się o 50,2 m².

Wszystkie mieszkania oddane do użytkowania w 2021 r. wyposażone były w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne (wodociąg, kanalizację oraz centralne ogrzewanie). Wodociąg z sieci posiadało 94,0% mieszkań, a kanalizację z odprowadzeniem do sieci 67,8%. W gaz z sieci wyposażonych było 27,5% mieszkań, natomiast w ciepłą wodę dostarczaną z elektrociepłowni, ciepłowni lub kotłowni osiedlowej – 32,8%. Do centralnej sieci grzewczej podłączonych było 32,8% mieszkań, a pozostałe mieszkania miały indywidualne centralne ogrzewanie, tj. 67,2%. W tych mieszkaniach dominowały instalacje wyposażone w kotły/piece na paliwo stałe, które stanowiły 25,8% mieszkań wyposażonych w centralne ogrzewanie oraz w piece/kotły na paliwo gazowe – 24,9%.

Mapa 43. Mieszkania oddane do użytkowania w 2021 r.
Map 43. Dwellings completed in 2021

Wskaźnik nasilenia budownictwa mieszkaniowego, wyrażony liczbą mieszkań oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 1 tys. ludności, w 2021 r. wyniósł 4,8 (w kraju 6,1). Na niższym szczeblu terytorialnym województwa kujawsko-pomorskiego, najwyższy wskaźnik, podobnie jak w roku poprzednim, ale wyższy, odnotowano w powiecie bydgoskim (w 2021 r. 11,1 mieszkania na 1 tys. ludności); w następnej kolejności w powiatach toruńskim (8,3) i brodnickim (6,7). Najniższy wskaźnik odnotowano w powiecie radziejowskim (1,9) a następnie w powiatach wąbrzeskim i chełmińskim (odpowiednio 2,2 i 2,6). Największą zmianę wskaźnika w odniesieniu do 2010 r. odnotowano w powiecie bydgoskim – przybyło 3,5 mieszkań w przeliczeniu na 1 tys. ludności. Wzrost wskaźnika odnotowano prawie we wszystkich powiatach województwa kujawsko-pomorskiego z wyjątkiem powiatu wąbrzeskiego (wskaźnik zmniejszył się o 0,9).

W województwie kujawsko-pomorskim w 2021 r. wydano pozwolenia na budowę lub dokonano zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dla 16220 mieszkań (w kraju dla 341041 mieszkań), tj. o 10,4% więcej niż w roku poprzednim (w kraju wzrost o 23,5%). Wydane pozwolenia lub dokonane zgłoszenia budowy z projektem budowlanym dotyczyły głównie mieszkań budowanych z przeznaczeniem na sprzedaż lub wynajem, tj. 8688 mieszkań (53,6% ogółu) oraz indywidualnych – 6768 mieszkań (41,7%). Ponadto uzyskano pozwolenia na realizację 678 lokali społecznych czynszowych, 78 komunalnych oraz 8 spółdzielczych. W 15 powiatach i w mieście na prawach powiatu – Toruniu zanotowano większą niż przed rokiem liczbę mieszkań, na których budowę wydano pozwolenia lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Największy wzrost w skali roku wystąpił w powiecie golubsko-dobrzyńskim – ponad 4-krotny. Wysoki wzrost odnotowano także m.in. w powiatach: radziejowskim (o 129,8%), wąbrzeskim (o 94,8%) i włocławskim (o 94,6%). Największy spadek w skali roku zanotowano we Włocławku (o 48,1%).

W 2021 r. rozpoczęto budowę 13275 mieszkań (9. lokata w kraju), tj. najwięcej w ciągu ostatniej dekady. W odniesieniu do 2020 r. oznacza to wzrost ich liczby o 13,4%, a w stosunku do 2010 r. wzrost ponad 2-krotny (w kraju odpowiednio wzrost o 23,9% i o 75,5%). W województwie największą liczbę mieszkań, których budowę rozpoczęto zanotowano w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem – 7169 mieszkań, a następnie w budownictwie indywidualnym – 5936. Poza tym rozpoczęto budowę 125 mieszkań komunalnych oraz 44 społecznych czynszowych. W województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2020 r. wzrost liczby mieszkań, których budowę rozpoczęto odnotowano w 16 powiatach i w 2 miastach na prawach powiatu. Największy wzrost wystąpił w powiecie golubsko-dobrzyńskim (o 173,5%), natomiast największy spadek we Włocławku (o 67,5%).

Rynek wewnętrzny

Internal market

W 2021 r. wzrosła sprzedaż detaliczna w odniesieniu do dwóch ubiegłych lat. Po raz kolejny odnotowano wzrost sprzedaży hurtowej towarów, chociaż był słabszy niż w roku poprzednim.

Dane o **sprzedaży detalicznej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż towarów własnych i komisowych (nowych i używanych), dokonywaną w punktach sprzedaży detalicznej, placówkach gastronomicznych oraz innych punktach sprzedaży (np. składy, magazyny) w ilościach wskazujących na zakup dla potrzeb indywidualnych nabywców.

W 2021 r. wartość sprzedaży detalicznej według rodzaju działalności (w cenach bieżących) zrealizowanej przez jednostki handlowe i niehandlowe zwiększyła się w porównaniu z poprzednim rokiem o 22,9% (w roku poprzednim spadła o 13,3%). Wzrost uplasował województwo kujawsko-pomorskie na 2 miejscu w kraju, gdzie sprzedaż detaliczna wzrosła o 12,9% (w ubiegłym roku spadła o 13,3%). Dla jednostek gastronomicznych sprzedaż detaliczna zmalała o 27,5% (w 2020 r. – o 25,4%).

Tablica 41. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów^a (ceny bieżące)
Table 41. Indices of retail sales of goods^a (current prices)

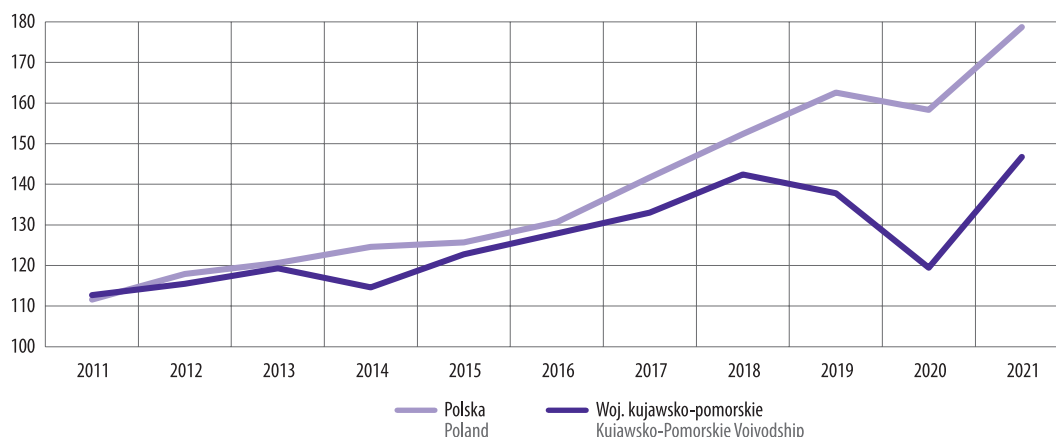
Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2020	2021	2021 Polska Poland
	rok poprzedni=100 previous year=100				
Ogółem Total	112,6	107,1	86,7	122,9	112,9
w tym: of which:					
Pojazdy samochodowe, motocykle, części Motor vehicles, motorcycles, parts	108,8	116,8	77,6	153,9	113,0
Paliwa stałe, ciekłe i gazowe Solid, liquids and gaseous fuels	125,5	.	99,9	107,0	104,7
Żywność, napoje i wyroby tytoniowe Food, beverages and tobacco products	106,6	109,8	65,6	107,0	104,7
Pozostała sprzedaż detaliczna w niewyspecjalizowanych sklepach Other retail sale in non-specialized stores	107,4	139,3	89,7	101,5	.
Farmaceutyki, kosmetyki, sprzęt ortopedyczny Pharmaceuticals, cosmetics and orthopedical equipment	110,7	.	134,3	99,5	110,3
Tekstylia, odzież, obuwie Textiles, clothing, footwear	93,4	118,1	72,7	87,7	132,0
Meble, RTV, AGD Furniture, radio, TV and household appliances	85,5	129,4	136,3	92,4	109,2
Prasa, książki, pozostała sprzedaż w wyspecjalizowanych sklepach Newspapers, books, other sale in specialized stores	131,4	57,3	85,2	110,5	110,8
Pozostałe Others	118,9	89,2	84,2	151,4	112,4

^a Grupowania przedsiębiorstw dokonano na podstawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), zaliczając przedsiębiorstwo do określonej kategorii według przeważającego rodzaju działalności, zgodnie z aktualnym stanem organizacyjnym. Kształtowanie się dynamiki sprzedaży detalicznej wynika m.in. ze zmiany zarówno przeważającego rodzaju działalności przedsiębiorstwa, jak i zmian organizacyjnych.

A groups of enterprises were created on the basis of the Polish Classification of Activities (PKD 2007), and a given enterprise is included to a specific category by predominating kind of activity and according to its present organizational status. The recorded changes of retail sales index may result, among others, from change both in the predominating kind of activity of the enterprise and in its organisation..

Wykres 74. Dynamika sprzedaży detalicznej towarów (ceny bieżące)
2010=100

Chart 74. Indices of retail sales of goods (current prices)
2010=100

Kujawsko-Pomorskie było na 1 miejscu wzrostu w grupach pojazdy samochodowe, motocykle, części oraz pozostałe (wzrost o 51,4%). Największy wzrost odnotowano w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części, o 53,9%, gdzie w zeszłym roku nastąpił spadek o 22,4% (w Polsce w grupie tekstylia, odzież, obuwie – 32,0%). Ponadto w 2021 roku utrzymał się spadek w grupie tekstylia, odzież, obuwie i wyniósł 12,3%.

W strukturze sprzedaży detalicznej największy udział oprócz sprzedaży w grupie pozostałe o udziale 20,3% (w 2020 r. 16,5%, w 2010 r. – 17,5%) wystąpił w sprzedaży w grupie pojazdy samochodowe, motocykle, części – 17,3% (w 2020 r. 13,8%, w 2010 r. – 13,4%).

Dane o **sprzedaży hurtowej towarów** (łącznie z podatkiem VAT) obejmują sprzedaż z magazynów handlowych własnych lub użytkowanych, w których składowane towary stanowią własność przedsiębiorstw handlowych zaliczanych do sekcji „Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Sprzedaż hurtowa (w cenach bieżących) w 2021 r. była o 18,9% wyższa niż w roku poprzednim, w tym w przedsiębiorstwach hurtowych zwiększyła się o 19,1% (wobec wzrostu odpowiednio o 1,8% i o 1,2% w 2020 r.).

Spośród grup w przedsiębiorstwach hurtowych (19,1%) najbardziej zwiększyła się sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu – 42,9% (w 2020 r. – 6,5%, a w 2010 r. – 43,6%), w dalszej kolejności sprzedaż hurtowa niewyspecjalizowana – 38,8% (w 2020 r. zmalała o 56,6%, a w 2010 r. wzrosła o 14,9%) oraz sprzedaż hurtowa realizowana na zlecenie – 26,3% (w 2020 r. – 17,3%, a w 2010 r. 1,0%). Spadek, tak w przypadku sprzedaży detalicznej widoczny był w grupie tekstylia, odzież, obuwie i wyniósł 29,5% (w 2020 r. – wzrost o 21,8%, a w 2010 r. spadek o 94,9%).

Transport

Transport

W 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim nie odnotowano istotnych zmian w strukturze dróg publicznych, poza wzrostem długości dróg ekspresowych. Wzrosła natomiast długość i gęstość dróg dla rowerów. Znaczące spadki w przewozach pasażerów transportem drogowym i lotniczym spowodowane były wprowadzonymi restrykcjami w podróżowaniu i przemieszczaniu się osób w związku z pandemią COVID-19.

Rozwój sieci transportowej wpływa na rozwój przemysłu i miast, jak również warunkuje przemieszczanie towarów oraz ludności na każdym poziomie podziału terytorialnego.

Według stanu na koniec 2020 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajdowało się 27,4 tys. km dróg publicznych (co oznacza spadek o 582,6 km w porównaniu z 2019 r.), w tym drogi o nawierzchni twardej stanowiły 69,5% (w 2019 r. – 68,5%). Spośród dróg utwardzanych 89,8% posiadało nawierzchnię ulepszoną (podobnie jak w 2019 r.)

W 2020 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 106,1 km dróg o nawierzchni twardej (o 0,7 km mniej niż w 2019 r.), podczas gdy w kraju wskaźnik ten wyniósł 100,3 km na 100 km² (odpowiednio 98,2 km).

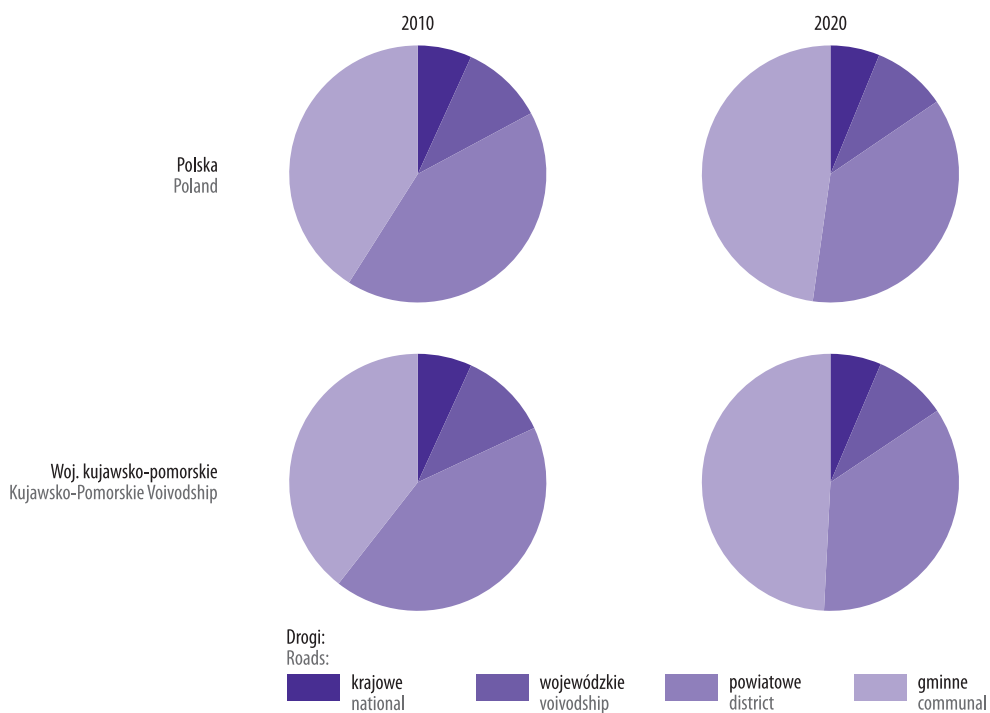
Autostrady w 2020 r. tworzyły w województwie kujawsko-pomorskim sieć dróg o długości 165,0 km, a drogi ekspresowe 108,0 km. W porównaniu z 2019 r. długość autostrad pozostała na niezmiennym poziomie, natomiast dróg ekspresowych – wzrosła o 33,7 km. Oznacza to, że na 1000 km² powierzchni województwa przypadało 15,2 km dróg ekspresowych i autostrad oraz 9,2 km autostrad (w Polsce odpowiednio 13,6 km i 5,5 km).

W 2020 r. autostrady w województwie stanowiły 9,6% tego rodzaju dróg w Polsce (5. lokata wśród województw). Udział dróg ekspresowych natomiast wyniósł 4,2% (11. lokata).

Drogi publiczne to drogi zaliczone na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1440) do jednej z kategorii dróg, z których może korzystać każdy, zgodnie z ich przeznaczeniem. Ze względu na funkcje w sieci drogowej, dzielą się na następujące kategorie: drogi krajowe; drogi wojewódzkie; drogi powiatowe oraz drogi gminne.

**Wykres 75. Struktura dróg publicznych o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

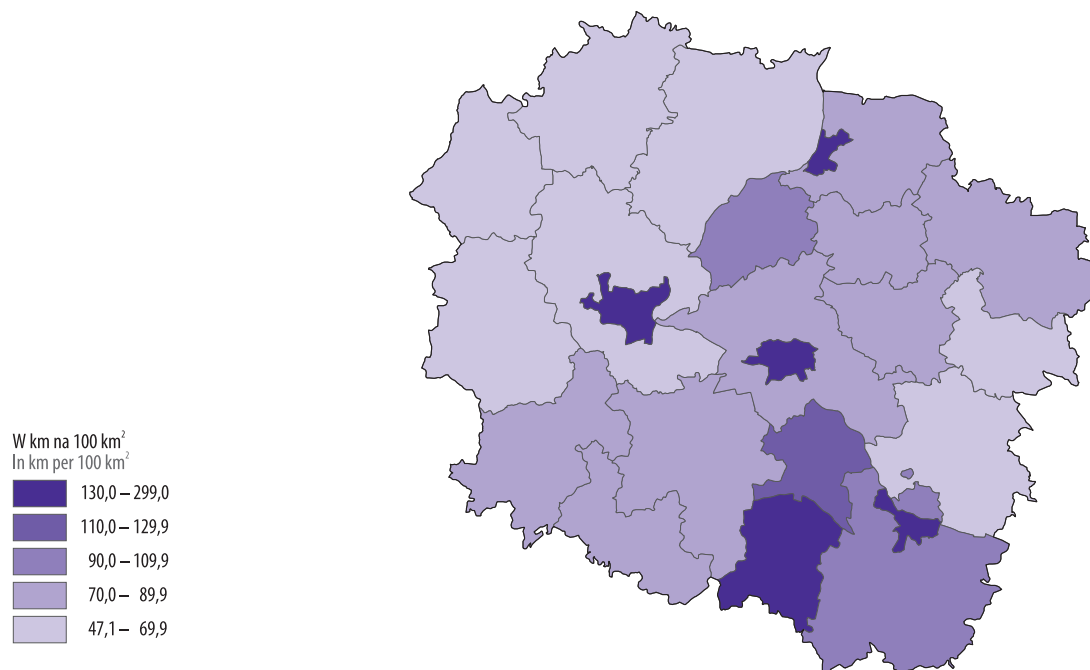
Chart 75. Structure of hard surface public roads
As of 31 December

W 2020 r. w strukturze dróg województwa kujawsko-pomorskiego przeważały drogi o znaczeniu lokalnym, tj. powiatowe i gminne, stanowiąc 84,5% (podobnie jak w 2019 r.) całkowitej długości dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie. W strukturze dróg powiatowych i gminnych województwa kujawsko-pomorskiego udział dróg gruntowych wyniósł 34,2% (w 2019 r. – 35,2%), z czego w ogólnej długości dróg gminnych – 46,3%.

**Mapa 44. Drogi gminne i powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w 2020 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 44. Improved hard surface communal and district roads in 2020
As of 31 December

**Tablica 42. Drogi publiczne według rodzajów nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

Table 42. Public roads by types of surface
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem w km Total in km	26480,8	26989,9	28022,9	27440,3
O nawierzchni twardej Hard surface	15638,5	17263,1	19194,2	19060,3
ulepszonej improved	13748,8	15289,0	17233,3	17108,4
O nawierzchni gruntowej Unsurfaced	10842,3	9726,8	8828,7	8380,0

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Tablica 43. Drogi publiczne o twardej nawierzchni
Stan na 31 grudnia**

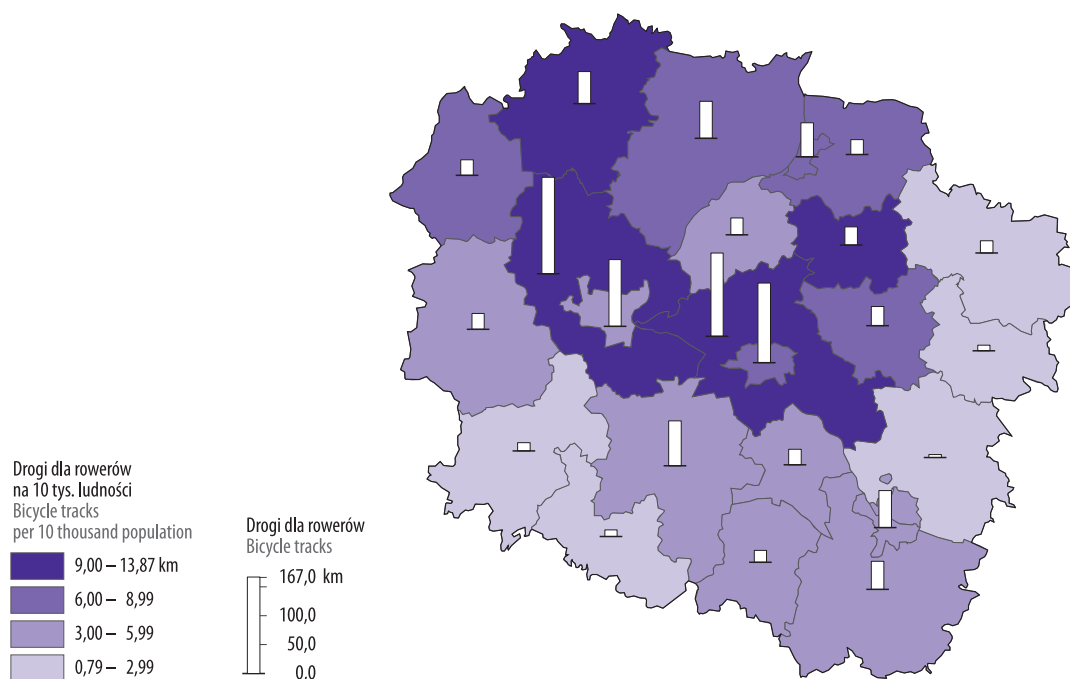
Table 43. Hard surface public roads
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Ogółem w km Total in km	15638,5	17263,1	19194,2	19060,3
na 100 km ² per 100 km ²	87,0	96,1	106,8	106,1
O nawierzchni ulepszonej With improved surface	13748,8	15289,0	17233,3	17108,4
Ekspresowe Expressways	45,0	35,0	74,3	108,0
Autostrady Motorways	23,5	165,0	165,0	165,0

Źródło: dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad.
Source: data of the General Directorate for National Roads and Motorways.

**Mapa 45. Ścieżki rowerowe w 2020 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 45. Bicycle tracks in 2020
As of 31 December

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. długość ścieżek rowerowych wyniosła 1218,9 km (4. miejsce w kraju) i było ich więcej zarówno w odniesieniu do 2019 r. (o 8,5%), jak i do 2015 r. (o 34,8%). W Polsce długości dróg rowerowych w porównaniu z 2019 r. zwiększyła się o 11,0%, a w odniesieniu do 2015 r. odnotowano wzrost o 59,8%.

W przeliczeniu na 10 tys. ludności długość ścieżek rowerowych w 2020 r. (5,91 km) plasuje województwo kujawsko-pomorskie na 6. miejscu w Polsce i była o 1,40 km wyższa niż w kraju. W porównaniu z 2019 r., jak i z 2015 r., nastąpił wzrost wskaźnika (odpowiednio o 0,49 km i o 1,58 km).

W 2020 r. na 100 km² powierzchni województwa przypadało 6,78 km (w 2019 r. 6,25 km) ścieżek rowerowych, co na tle kraju (5,52 km w 2020 r.) plasuje województwo kujawsko-pomorskie na 5. miejscu w Polsce. Wskaźnik ten od 2015 r. niezmiennie rośnie, kiedy to zanotowano 5,03 km dróg rowerowych na 100 km² powierzchni województwa.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim do powiatów i miast na prawach powiatu o najdłuższych ścieżkach rowerowych należały powiaty: bydgoski (167,0 km), toruński (144,2 km) oraz miasto Toruń (138,0 km), a o najkrótszych powiaty: lipnowski (5,2 km), rypiński (9,7 km) oraz mogileński (11,5 km). W porównaniu z 2015 r. w większości powiatów nastąpił wzrost długości dróg dla rowerów, spadek nastąpił jedynie w czterech powiatach (aleksandrowskim, golubsko-dobrzyńskim, sępoleńskim i toruńskim). Największy przyrost w 2020 r. wystąpił w mieście Toruń (o 41,0 km w odniesieniu do 2015 r.), a największy spadek – w powiecie toruńskim (o 9,9 km). W przeliczeniu na 10 tys. ludności największy wskaźnik w 2020 r. odnotowano w powiecie bydgoskim (13,87 km), natomiast najniższy – w powiecie lipnowskim (0,79 km). Największą gęstość ścieżek rowerowych na 100 km² w 2020 r. zanotowano w miastach na prawach powiatu, a szczególnie w mieście Toruniu (119,25 km) i Grudziądzu (101,80 km), natomiast spośród pozostałych powiatów liderem jest powiat bydgoski (11,98 km). Powiatami o najniższej gęstości dróg rowerowych są powiaty: lipnowski (0,51 km), żniński (1,43 km) oraz rypiński (1,65 km).

W 2020 r. negatywny wpływ na wyniki w transporcie drogowym miała pandemia COVID-19. Znaczące spadki w przewozach pasażerów transportem autobusowym krajowym i międzynarodowym spowodowane były wprowadzonymi restrykcjami w podróżowaniu i przemieszczaniu się osób.

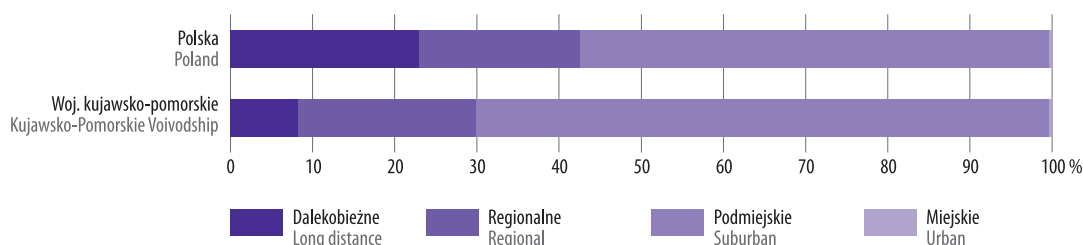
W 2020 r. pod względem liczby linii krajowej regularnej komunikacji autobusowej województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się na 1. miejscu w Polsce (podobnie jak rok wcześniej), natomiast pod względem długości linii oraz liczby przewiezionych pasażerów transportem autobusowym międzymiastowym – na 2. w kraju (podobnie jak w 2019 r.).

W 2020 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego odnotowano spadek o 15,0% liczby linii regularnej komunikacji autobusowej (o 229 linii w porównaniu z 2019 r.) oraz o 18,0% ich długości (o 13565 km w porównaniu z rokiem poprzednim). Komunikację prowadzono wyłącznie na 1297 liniach krajowych o długości 61,9 tys. km.

W strukturze krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim przeważały linie podmiejskie, których długość stanowiła 69,8% zbiorowości (w 2019 r. – 70,1%).

Wykres 76. Struktura krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej w 2020 r. Stan na 31 grudnia

Chart 76. Structure of national lines of scheduled bus transport in 2020 As of 31 December

W 2020 r. na terenie województwa kujawsko-pomorskiego komunikacja miejska obsługiwała 6 miast i prowadzona była na 142 liniach autobusowych i 14 tramwajowych o łącznej długości 2120,4 km (w 2019 r. odpowiednio – 142 i 15 linii o długości 2102,3 km). Komunikacja miejska dysponowała mniejszą niż przed rokiem liczbą autobusów, tj. 531 sztuk (o 14 sztuk mniej niż w 2019 r.) i tramwajów, tj. 204 (o 4 sztuki mniej niż w 2019 r.). W 2020 r. w porównaniu z 2019 r. w taborze przystosowanym do przewozu osób niepełnosprawnych liczba autobusów i tramwajów pozostała na niezmiennym poziomie (odpowiednio 512 i 40 sztuk). W celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się epidemii COVID-19 zostały wprowadzone zmiany w funkcjonowaniu i dostępie do środków publicznego transportu zbiorowego. Taborem komunikacji

miejskiej (w podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób) przewieziono 113,8 mln osób, co oznacza spadek o 34,7% w odniesieniu do 2019 r.

Tablica 44. Komunikacja miejska^a
Stan na 31 grudnia

Table 44. Urban transport^a
As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Długość linii komunikacji miejskiej ogółem w km Total length of urban transport lines in km	1714	1760,5	2102,3	2120,4
w tym: of which:				
linii autobusowych bus lines	1587	1633,7	1943,9	1950,3
linii tramwajowych tram lines	127	126,8	158,4	170,1
Tabor komunikacji miejskiej: Urban transport stock:				
autobusy buses	472	526	545	531
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	288	411	512	512
tramwaje trams	202	212	208	204
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	2	19	40	40
Liczba miejsc w autobusach Number of seats in buses	56440	67041	58885	56794
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	33417	52916	55409	54683
Liczba miejsc w tramwajach Number of seats in trams	25194	27813	28083	27118
w tym przystosowane do przewozu osób niepełnosprawnych of which adjusted to carrying the disabled persons	420	3510	7477	7477
Przewozy pasażerów w mln (w ciągu roku) Transport of passengers in millions (during the year)	189,7	181,8	174,2	113,8
Przewozy pasażerskie na 1 mieszkańca (w ciągu roku) Passenger transport per capita (during the year)	90,39	87,08	83,97	55,01

^a Dane dotyczą podmiotów, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

^a Data concern entities, in which the number of employed persons exceeds 9 persons.

Długość sieci kolejowej w końcu 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim w odniesieniu do 2019 r. spadła o 123 km osiągając 1199 km, stanowiąc 6,2% krajowej sieci kolejowej (w 2019 r. – 6,8%). W 2020 r. większość wojewódzkiej sieci kolejowej stanowiły linie jednotorowe osiągając 55,2% zbiorowości (w 2019 r. – 59,4%). Linie zelektryfikowane w 2020 r. stanowiły 47,0%, co oznacza wzrost o 4,3 p. proc. w porównaniu z 2019 r.

Gęstość linii kolejowych ogółem w 2020 r. ukształtowała się na poziomie 6,7 km na 100 km² powierzchni województwa (o 0,5 km więcej niż w Polsce), co oznacza spadek o 0,7 km na 100 km² w odniesieniu do 2019 r.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znajduje się jeden port lotniczy w Bydgoszczy, obsługujący loty krajowe i międzynarodowe.

Stan epidemii spowodowanej rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2 i długotrwałe zawieszenie, z nielicznymi wyjątkami, lotów międzynarodowych oraz krajowych negatywnie wpłynęły na wyniki w transporcie lotniczym. Ruch samolotów w województwie w 2020 r. był niższy o 33,8% w odniesieniu do 2019 r., przerywając stałą tendencję wzrostową począwszy od 2014 r.

Loty krajowe stanowiły w 2020 r. 80,2% wszystkich połączeń w porcie lotniczym w Bydgoszczy. Udział samolotów polskich w realizacji ruchu lotniczego w odniesieniu do 2019 r. wzrósł o 11,5 p. proc. osiągając 81,0%.

Dane o **ruchu pasażerów w portach lotniczych** obejmują pasażerów: dla których określony port krajowy jest portem zakończenia lotu rozpoczętego w porcie krajowym lub zagranicznym, dla których określony port krajowy jest portem rozpoczęcia lotu kończącego się w porcie krajowym lub zagranicznym, w transzycie bezpośrednim, tj. pasażerów dla których przy kontynuacji podróży samolotem numer lotu pozostał bez zmian.

Tablica 45. Ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz

Table 45. Passenger traffic at Bydgoszcz Airport

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Pasażerowie przybyli z portów ^a : Passenger arrivals from airports ^a :	137235	169946	213211	62491
krajowych domestic	2158	3837	3485	4020
zagranicznych foreign	135077	166109	209726	58471
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	121067	158522	207100	58129
Pasażerowie odprawieni z portów ^a : Passenger departures to airports ^a :	140915	170585	211773	64322
krajowych domestic	2139	3339	3676	4282
zagranicznych foreign	138776	167246	208097	60040
w tym w ruchu regularnym of which scheduled service	124760	160959	206725	59569

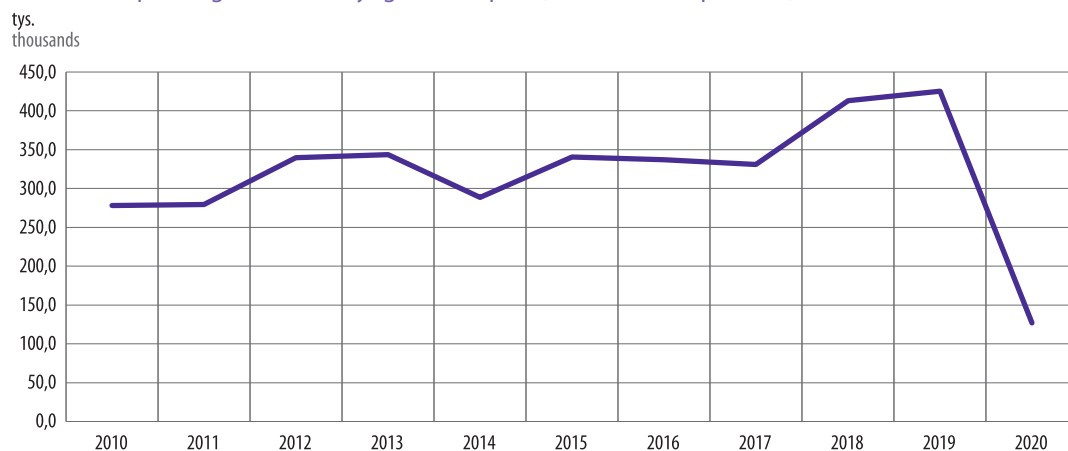
a W lotach komunikacyjnych.
a In transport flights.

Ruch pasażerów w porcie lotniczym w Bydgoszczy (bez tranzytu) w 2020 r. zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 70,2%. Pomimo tak znaczącego spadku ruchu pasażerów ogółem – nastąpił wzrost w kategorii przewozów krajowych do lub z Bydgoszczy, ale stanowiły one jedynie 6,5% ogólnej liczby pasażerów.

Samoloty polskie w 2020 r. przetransportowały 8,9% ogólnej liczby pasażerów obsługanych na bydgoskim lotnisku (przed rokiem – 8,2%).

Wykres 77. Międzynarodowy ruch pasażerów w Porcie Lotniczym Bydgoszcz (przyjazdy i wyjazdy)

Chart 77. International passenger traffic at Bydgoszcz Airport (arrivals and departures)

Energia Energy

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. odnotowano w porównaniu z 2010 r. wzrost mocy zainstalowanej w elektrowniach (o 107,1%) i mocy osiągalnej (o 133,9%). Wzrosła również w tym okresie produkcja energii elektrycznej (o 128,8%). Znaczna część produkcji energii elektrycznej (w 2020 r. 29,9%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne.

W 2020 r. w porównaniu z 2010 r. odnotowano wzrost o 76,1% produkcji energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii. W województwie kujawsko-pomorskim odnotowano wyższy niż w Polsce udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem (45,4%). Udział wojewódzkiej produkcji energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w produkcji krajowej wyniósł 13,1%.

W województwie w 2020 r. w stosunku do 2010 r. wzrosła o 10,4% liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, a zużycie energii wzrosło o 5,7% (w przeliczeniu na 1 odbiorcę zmalało o 4,3%). Zużycie energii na 1 odbiorcę w miastach w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. było niższe niż na 1 odbiorcę w Polsce, zaś zużycie na 1 odbiorcę na wsiach było wyższe.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. moc zainstalowana w elektrowniach wyniosła 2282,5 MW i stanowiła 4,4% mocy krajowej. W porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 107,1%, a w porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się o 6,7% (w Polsce odnotowano wzrost w obu porównywanych okresach, odpowiednio o 43,6% i o 9,2%).

W 2020 r. moc osiągalna elektrowni zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim (2179,6 MW), tj. maksymalna trwała moc, z jaką elektrownia może pracować przy dobrym stanie urządzeń i w normalnych warunkach w porównaniu z 2010 r. zwiększyła się o 133,9% (w Polsce o 37,9%). Moc osiągalna stanowiła 95,5% mocy zainstalowanej (w Polsce 96,0%). W 2010 r. w województwie moc osiągalna elektrowni wyniosła 84,6% mocy zainstalowanej, a w 2019 r. 95,3%, (w Polsce odpowiednio 100,0% i 97,6%).

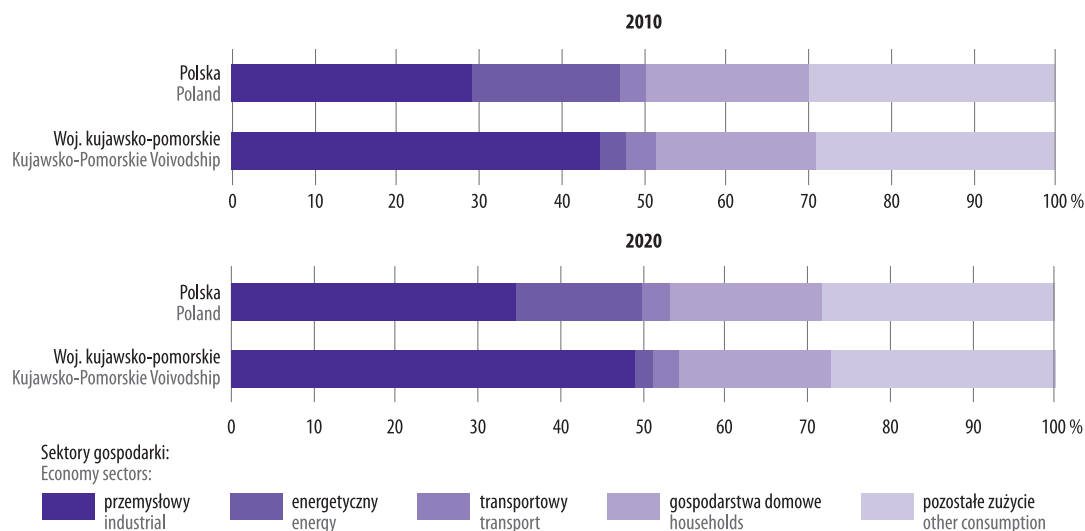
W 2020 r. w elektrowniach zawodowych była zainstalowana moc 556,1 MW i było to więcej o 7,3% niż w 2019 r. W innych elektrowniach powyżej 0,5 MW była zainstalowana moc 1726,4 MW, tj. wyższa o 6,5% w porównaniu z 2019 r. Biorąc pod uwagę moc osiągalną, w elektrowniach zawodowych wyniosła 549,5 MW (w porównaniu z 2019 r. więcej o 7,2%), a w innych elektrowniach powyżej 0,5 MW wyniosła 1630,1 MW (więcej niż w 2019 r. o 6,7%).

W województwie kujawsko-pomorskim produkcja energii elektrycznej w 2020 r. wyniosła 8134,1 GWh i stanowiła 5,1% produkcji krajowej (w 2010 r. 2,3%, a w 2019 r. 4,7%). W porównaniu z 2010 r. produkcja energii w województwie wzrosła o 128,8%, a w stosunku do 2019 r. wzrosła o 5,1% (w Polsce odnotowano odpowiednio wzrost o 0,2% i spadek o 3,6%).

Znaczna część produkcji energii elektrycznej (29,9%, w 2019 r. 30,0%) pochodziła z elektrowni wodnych i na paliwa odnawialne (w Polsce było to odpowiednio 13,5% i 11,6%).

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wyprodukowano 3694,0 GWh energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii, co stanowiło 13,1% produkcji krajowej (w 2010 r. 19,3%, a w 2019 r. 13,9%). W porównaniu z 2010 r. produkcja wzrosła o 76,1%, a w stosunku do 2019 r. wzrosła o 4,9%.

Wykres 78. Struktura zużycia energii elektrycznej według sektorów gospodarki
Chart 78. Structure of electricity consumption by economy sectors

Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem był znacznie wyższy niż w Polsce i wyniósł 45,4% (w 2010 r. 59,0%, a w 2019 r. 45,5%), podczas gdy w Polsce wyniósł 17,9% (odpowiednio 6,9% i 15,5%).

Informacje o **liczbie odbiorców i zużyciu energii elektrycznej** dotyczą gospodarstw domowych oraz gospodarstw zbiorowego zamieszkania, które opłacają rachunki za zużycie energii elektrycznej według stawek grupy taryfowej „gospodarstwa domowe”. Dane o zużyciu energii elektrycznej ustala się na podstawie wpłat zaliczkowych dokonanych przez odbiorców.

Tablica 46. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych
Table 46. Consumers and consumption of electricity in households

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
Odbiorcy (stan na 31 grudnia) w tys. Consumers (as of 31 December) in thousands	711,6	724,1	770,1	785,6
miasta urban areas	483,7	489,0	523,0	531,3
wieś rural areas	227,9	235,2	247,1	254,3
Zużycie (w ciągu roku): Consumption (during the year):				
w GWh in GWh	1547,2	1465,8	1551,9	1634,9
miasta urban areas	878,1	818,2	854,5	860,1
wieś rural areas	669,1	647,6	697,4	774,8
w kWh na odbiorcę^a in kWh per consumer ^a				
miasta urban areas	1815,4	1673,3	1633,8	1618,7
wieś rural areas	2935,9	2753,8	2822,9	3047,6

a Do przeliczeń przyjęto liczbę odbiorców według stanu na 31 grudnia.

Źródło: dane Ministerstwa Energii.

a The number of consumers as of 31 December was used in calculations.

Source: data of Ministry of Energy.

W województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. wzrosła w porównaniu z wcześniejszymi latami liczba odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych, tj. do 785,6 tys. osób (wzrost o 10,4% w stosunku do 2010 r. i o 2,0% do 2019 r.). W Polsce liczba odbiorców energii elektrycznej w stosunku do 2010 r. wzrosła o 11,4%. Odbiorcy energii elektrycznej z województwa kujawsko-pomorskiego stanowili 5,0% odbiorców w Polsce, podobnie jak w 2010 r.

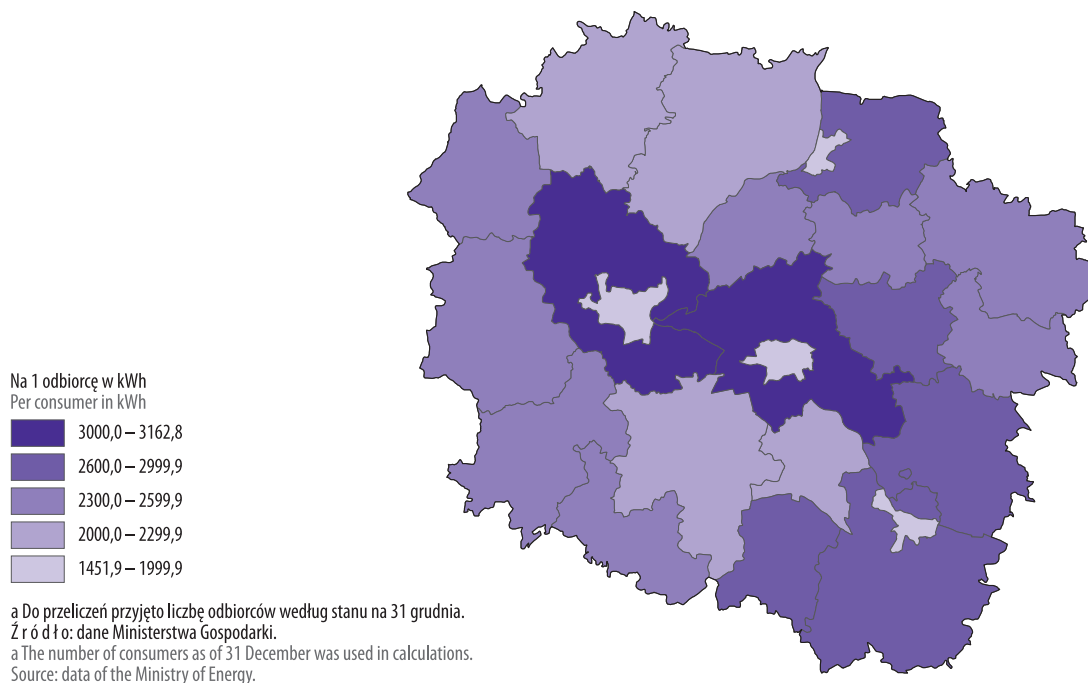
Odbiorcy, będący mieszkańcami miast (531,3 tys.) stanowili 67,6% wszystkich odbiorców energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w województwie (w 2019 r. 67,9%; w Polsce w 2020 r. 66,8%). W porównaniu z rokiem poprzednim odnotowano wzrost liczby odbiorców w miastach (o 1,6%) i na wsiach (o 2,9%).

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim wzrosło w porównaniu z 2010 r. zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych i wyniosło 1634,9 GWh (wzrost o 5,7% w stosunku do 2010 r. i o 5,4% w stosunku do 2019 r.). W Polsce zużycie energii elektrycznej w stosunku do 2010 r. wzrosło o 5,9%. Zużycie energii elektrycznej w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r., podobnie jak w 2010 r., stanowiło 5,2% zużycia krajowego.

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w miastach (860,1 GWh) stanowiło 52,6% zużycia wojewódzkiego (w 2019 r. 55,1%; w Polsce w 2020 r. 58,7%). W stosunku do 2019 r. zwiększyło się zużycie energii elektrycznej zarówno na wsiach (o 11,1%), jak i w miastach (o 0,7%).

W 2020 r. na 1 odbiorcę zużyto 2081,2 kWh energii elektrycznej, tj. mniej o 4,3% niż w 2010 r. i więcej o 3,3% niż w 2019 r. Zużycie energii na 1 odbiorcę w województwie kujawsko-pomorskim było większe o 4,3% od zużycia krajowego (1996,0 kWh). Wyższe średnie zużycie na 1 odbiorcę odnotowano na wsiach, gdzie na 1 mieszkańca zużyto 3047,6 kWh energii elektrycznej (o 22,6% więcej niż w Polsce). W miastach w 2020 r. na 1 odbiorcę zużyto 1618,7 kWh (mniej o 7,6% niż w Polsce).

Mapa 46. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych^a w 2020 r.
Map 46. Consumption of electricity in households^a in 2020

Rozdział 7

Chapter 7

Finanse jednostek samorządu terytorialnego

Finances of local government units

7.1. Dochody jednostek samorządu terytorialnego

7.1. Revenue of local government units

W 2020 r. jednostki samorządu terytorialnego (JST) w województwie kujawsko-pomorskim odnotowały wzrost dochodów o 9,1% w porównaniu z 2019 r. Największy wzrost dochodów w skali roku odnotował samorząd województwa. Zwiększył się udział subwencji i dotacji, zmalał natomiast udział dochodów własnych.

W 2020 r. jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego zrealizowały dochody ogółem w wysokości 15778,8 mln zł. Na tę kwotę w największym stopniu złożyły się dochody gmin i miast na prawach powiatu (odpowiednio 48,0% i 33,3% dochodów ogółem), a w znacznie mniejszym stopniu – powiatów (11,6%) i województwa (7,1%).

Dochody gmin (bez miast na prawach powiatu) w województwie kujawsko-pomorskim w 2020 r. wyniosły 7570,6 mln zł i były wyższe o 9,2% niż w 2019 r. Głównym źródłem dochodów gmin były dochody własne (41,0%). Drugim źródłem dochodów były dotacje (36,1%), a ostatnim – subwencja ogólna z budżetu państwa (22,9%). W porównaniu z 2019 r. dochody gmin były wyższe: dotacje – o 12,7%, dochody własne – o 9,4%, a subwencja – wyższa o 3,9%. W 2020 r. dochody ogółem na 1 mieszkańca wyniosły 5744,00 zł, przy czym dochody własne – 2357,45 zł na 1 mieszkańca.

Dochody miast na prawach powiatu w 2020 r. wyniosły 5251,0 mln zł, tj. więcej o 4,4% niż w 2019 r. Niemal połowę dochodów (49,3%) tych jednostek stanowiły dochody własne; dotacje stanowiły 27,7% dochodów miast na prawach powiatu, a trzecie źródło dochodów to subwencja ogólna stanowiąca 23,0% (subwencja w 88,6% przeznaczona była na oświatę). W 2020 r. w porównaniu z 2019 r. kwoty subwencji w budżetach miast na prawach powiatu ogółem były wyższe o 12,5%, a dotacji – wyższe o 7,1%. W stosunku do roku poprzedniego zmniejszyła się kwota dochodów własnych (o 0,4%). Dochody ogółem miast na prawach powiatu wyniosły 6989,53 zł na 1 mieszkańca, w tym dochody własne – 3445,32 zł na 1 mieszkańca.

Powiaty w 2020 r. osiągnęły dochody budżetowe w wysokości 1834,7 mln zł, tj. wyższe o 14,0% niż w 2019 r. Dochody własne stanowiły 36,8% ogółu dochodów powiatów, dotacje – 22,7%, a subwencja ogólna – 40,5% (64,6% subwencji to część oświatowa). W 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim w budżetach powiatów nastąpił wzrost: subwencji (o 15,5%), dochodów własnych (o 14,0%) oraz dotacji (wzrost o 11,4%). Analizując dochody ogółem powiatów w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły one 1392,01 zł, w tym dochody własne – 512,87 zł.

Dochody samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. wyniosły 1122,5 mln zł, tj. więcej o 25,1% niż w 2019 r. Głównym źródłem dochodów były dochody własne województwa (41,5%), drugim źródłem były dotacje (30,7%), a ostatnim – subwencja ogólna (27,8% dochodów). Subwencja w 47,5% składała się z subwencji wyrównawczej. W 2020 r. w porównaniu z 2019 r. dotacje w budżecie województwa zwiększyły się o 30,9%, subwencja zwiększyła się o 29,3%, a dochody własne – zwiększyły się o 18,6%. Dochody ogółem samorządu województwa wyniosły 542,47 zł na 1 mieszkańca, w tym dochody własne – 225,32 zł na 1 mieszkańca.

Tablica 47. Dochody jednostek samorządu terytorialnego
Table 47. Revenue of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN			udział dochodów własnych w % ogółem dochodów share of own revenue in % of total revenue	
Ogółem Total	4011,69	5123,63	6974,56	7625,29	43,3
Gminy ^a Gminas ^a	2798,00	3542,79	5255,92	5744,00	41,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3530,27	4970,41	6656,49	6989,53	49,3
Powiaty Powiats	876,18	939,60	1220,43	1392,01	36,8
Województwa Voivodships	391,48	461,20	432,58	542,47	41,5

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Źródłami **dochodów własnych** jednostek samorządu terytorialnego są m.in: wpływy z podatków, opłat, dochody z majątku JST, spadki, zapisy i darowizny na rzecz JST, dochody z kar pieniężnych i grzywnien określonych w odrębnych przepisach, odsetki od pożyczek udzielanych przez jednostki samorządu terytorialnego o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej, odsetki od nieterminowo przekazywanych należności stanowiących dochody JST, odsetki od środków finansowych gromadzonych na rachunkach bankowych, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej i inne. W rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) oraz z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT).

Dotacje gmin województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. składały się głównie z dotacji celowych (92,5%, tj. 2528,5 mln zł). W skali roku odnotowano wzrost dotacji ogółem o 12,7%, przy czym w skali roku zmalały o 12,2% dotacje na cele inwestycyjne. Z ogółu otrzymanych dotacji część (7,5% wszystkich dotacji) to dotacje przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich, innych środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi oraz płatności z budżetu środków europejskich¹.

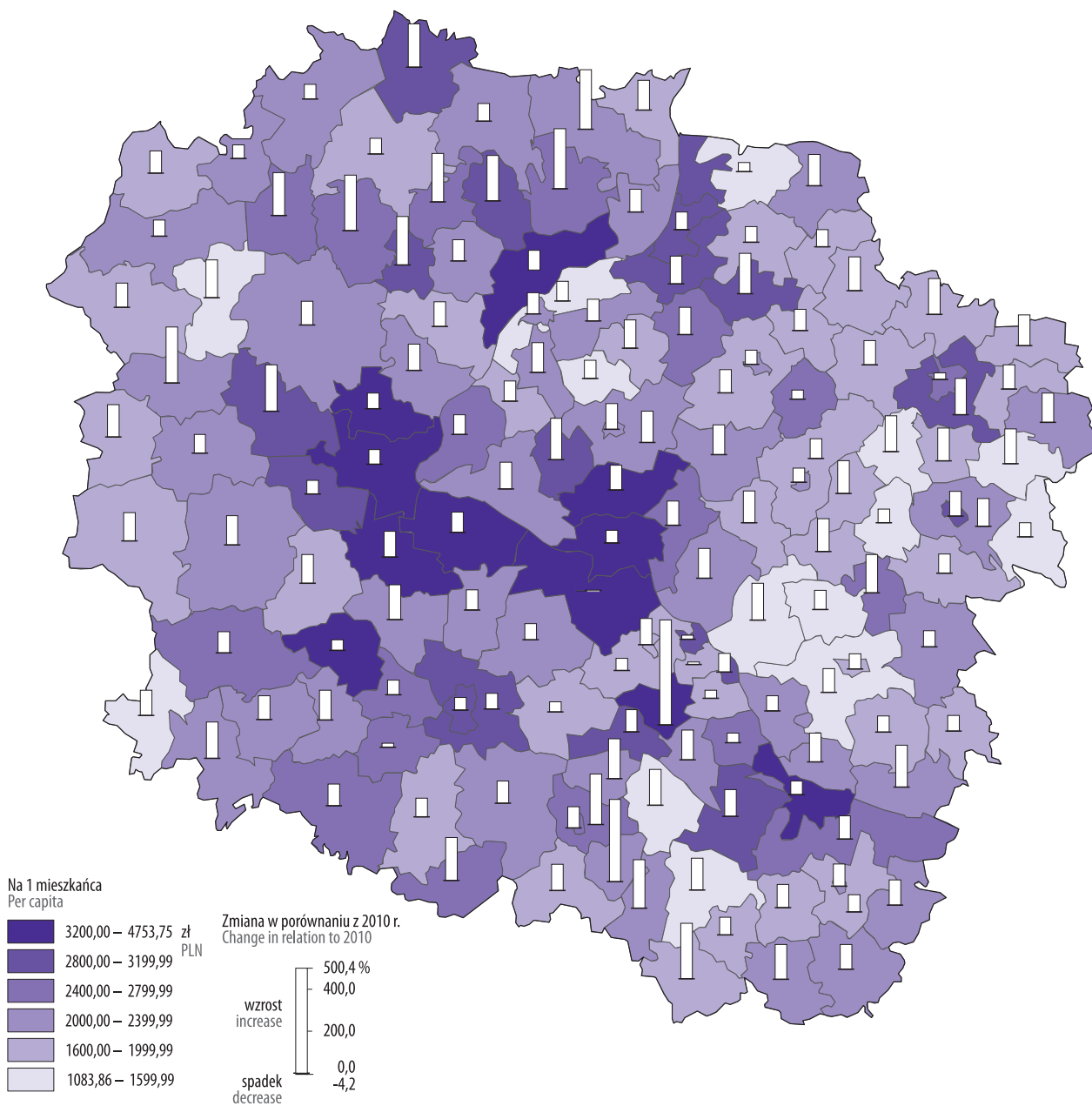
W 2020 r. dotacje miast na prawach powiatu w 85,6% stanowiły dotacje celowe (1245,2 mln zł, tj. wyższe o 19,9% niż w 2019 r.), przy czym 75,1% dotacji ogółem to dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej. Drugim składnikiem dotacji były środki finansowe przekazywane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (14,4% udziału). W 2020 r. odnotowano spadek w stosunku do 2019 r. dotacji ogółem przeznaczonych na cele inwestycyjne (o 38,7%).

Dotacje powiatów w 2020 r. w 71,8% składały się z dotacji celowych (298,9 mln zł, a 47,0% dotacji ogółem stanowiły dotacje celowe na zadania z zakresu administracji rządowej), które w stosunku do roku poprzedniego zwiększyły się o 10,1%. Pozostałe dotacje zostały przekazane w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (28,2% dotacji ogółem).

W 2020 r. dotacje (52,2 mln zł) samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w 15,1% składały się z dotacji celowych i w stosunku do 2019 r. zmniejszyły się o 33,9%. Ponadto 84,9% dotacji zostało przekazanych w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Dotacje inwestycyjne ogółem samorządu województwa kujawsko-pomorskiego zwiększyły się w porównaniu z 2019 r. o 27,5%.

¹ Więcej informacji o zagadnieniach związanych z dotacjami na realizację projektów europejskich w podrozdziale 7.4.

Mapa 47. Dochody własne budżetów gmin^a w 2020 r.
 Map 47. Own revenue of gmina budgets^a in 2020

^a Dochody własne miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymywane w ramach części gminnej i powiatowej.
^a Own revenue of cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

7.2. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego

7.2. Expenditure of local government units

W 2020 r. w jednostkach samorządu terytorialnego w województwie kujawsko-pomorskim w porównaniu z 2019 r. miał miejsce wzrost wydatków budżetowych o 5,9%. Najbardziej zwiększyły się w skali roku wydatki samorządu województwa. Wydatki jednostek samorządów terytorialnych województwa stanowiły 5,2% wydatków jednostek samorządu terytorialnego z terenu całego kraju.

Jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. wydatkowały ogółem 15454,0 mln zł. W tej kwocie największy udział miały wydatki gmin (47,6% ogółu wydatków). Mniejszy udział odnotowano w przypadku miast na prawach powiatu (34,3%), powiatów (11,2%) i samorządu województwa (6,9%).

Wydatki ogółem gmin województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. wyniosły 7355,7 mln zł i wzrosły o 6,0% w porównaniu z 2019 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki ogółem gmin wyniosły 5580,96 zł. Samorządy miast na prawach powiatu wydatkowały 5312,5 mln zł, tj. więcej o 2,1% niż w 2019 r. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki ogółem miast na prawach powiatu wyniosły 7071,34 zł. W 2020 r. wydatki powiatów województwa kujawsko-pomorskiego wyniosły 1725,5 mln zł (o 10,9% więcej niż w 2019 r.) a na 1 mieszkańca wyniosły 1309,14 zł. Wydatki ogółem samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. wyniosły 1060,4 mln zł (o 18,5% więcej niż w 2019 r.), co oznacza, że na 1 mieszkańca wydatkowano 512,43 zł.

Tablica 48. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego
Table 48. Expenditure of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020	
	na 1 mieszkańca w zł per capita in PLN				udział wydatków inwestycyjnych w % ogółem wydatków share of investment expenditure in % of total expenditure
Ogółem Total	4 372,82	4 998,19	7 035,16	7 468,33	14,9
Gminy ^a Gminas ^a	3 076,49	3 494,53	5 261,94	5 580,96	13,0
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	3 899,13	4 742,74	6 886,21	7 071,34	14,7
Powiaty Powiats	931,92	925,32	1 179,85	1 309,14	18,3
Województwo Voivodship	405,40	459,22	431,45	512,43	23,6

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

a Excluding gminas which are also cities with powiat status.

Główną pozycją wydatków gmin były wydatki bieżące (86,7%), które w ponad jednej trzeciej stanowiły świadczenia na rzecz osób fizycznych (35,9% wydatków bieżących) oraz wynagrodzenia wraz z pochodnymi (35,7%). Drugim rodzajem wydatków gmin były wydatki majątkowe, które w 2020 r. niemal w całości (98,3%) przeznaczone były na inwestycje. W 2020 r. wydatki bieżące gmin zwiększyły się o 8,2% w stosunku do roku poprzedniego, a wydatki majątkowe zmalały o 6,4%.

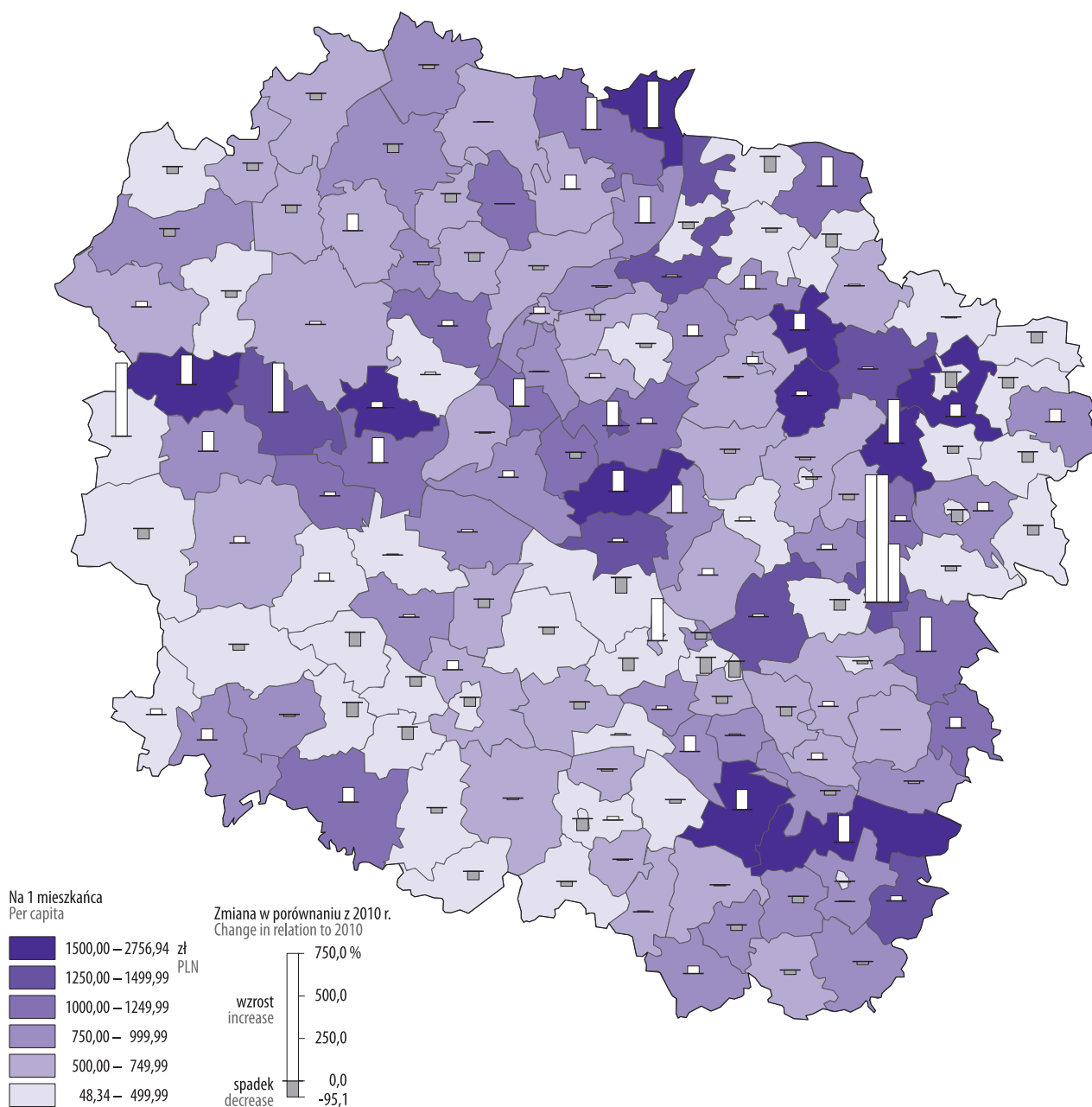
Wydatki bieżące stanowiące główną pozycję (84,2%) w wydatkach budżetów miast na prawach powiatu, w niemal jednej trzeciej (38,3% wydatków bieżących) przeznaczone były na wynagrodzenia wraz z pochodnymi. Wydatki inwestycyjne stanowiły 93,0% wydatków majątkowych. W 2020 r. wydatki bieżące miast na prawach powiatu w stosunku do poprzedniego roku zwiększyły się o 7,9%, zaś wydatki majątkowe zmniejszyły o 20,8%.

Wydatki bieżące powiatów (stanowiące 81,5% wydatków ogółem) w 64,2% przeznaczone były na wynagrodzenia wraz z pochodnymi. Pozostałe 18,5% wydatków w powiatach stanowiły wydatki majątko-

we, które prawie w całości (98,7%) przeznaczono na inwestycje. W 2020 r. wydatki bieżące zwiększyły się w skali roku o 11,0%, a wydatki majątkowe – o 10,4%.

W wydatkach ogółem samorządu województwa wydatki bieżące stanowiły 65,8% (28,4% z nich przeznaczono na wynagrodzenia z pochodnymi). Drugą pozycją były wydatki majątkowe, które w 69,0% przeznaczone zostały na inwestycje. W budżecie samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w skali roku wystąpił wzrost zarówno wydatków bieżących (o 17,1%) jak i majątkowych (o 21,2%).

Mapa 48. Wydatki inwestycyjne budżetów gmin^a w 2020 r.
Map 48. Investment expenditures of gmina budgets^a in 2020

^aWydatki miast na prawach powiatu dotyczą zadań statutowych gmin i powiatów.
a Expenditure of cities with powiat status concerns the statutory tasks of gminas and powiats.

W 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wydatki majątkowe jednostek samorządu terytorialnego były niższe o 7,2%, w tym wydatki inwestycyjne – niższe o 6,5%. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki inwestycyjne ukształtowały się na poziomie 1115,16 zł. Najwyższe wydatki inwestycyjne odnotowano w miastach na prawach powiatu (1041,00 zł na 1 mieszkańca), zaś najniższe środki wydatkował samorząd województwa (121,09 zł na 1 mieszkańca).

Analizując łączne wydatki jednostek samorządu terytorialnego według działów, można stwierdzić, że w 2020 r. siedem działów skupiało 84,9% ogółu wydatków, a największy udział miał Oświata i wychowanie (27,0%). Ważną pozycję w wydatkach zajmowały również działy Rodzina (21,8%) oraz Transport i łączność (13,1%).

Zróznicowana struktura wydatków budżetów jednostek poszczególnych szczebli samorządu wynika z zakresu przypisanych im ustawowo zadań. W 2020 r. wydatki w dziale Oświata i wychowanie miały największy udział w budżetach powiatów (30,1% wydatków powiatów); znaczną część stanowiły również w miastach na prawach powiatu i gminach (odpowiednio 29,8% i 27,3%). Wydatki w dziale Rodzina realizowane były głównie przez gminy i miasta na prawach powiatu, stanowiąc odpowiednio 29,4% i 20,2% ogółu wydatków tych jednostek. Natomiast wydatki w dziale Transport i łączność w największym zakresie realizowane były przez samorząd województwa (31,3% wydatków ogółem).

Wykres 79. Struktura wydatków budżetowych według działów w 2020 r.
Chart 79. Structure of budget expenditure by divisions in 2020

7.3. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego

7.3. Result of budgets of local government units

Wynik finansowy ogółem jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r. zamknięty został nadwyżką budżetową. Relacja wyniku finansowego do dochodów ogółem przekroczyła 2%. W 2020 r. zmalała liczba jednostek samorządu terytorialnego, które odnotowały nadwyżkę finansową.

Rok budżetowy 2020 jednostki samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego zamknęły nadwyżką w wysokości 324,8 mln zł (wobec deficytu 125,7 mln zł w 2019 r.). Na tę kwotę złożył się przede wszystkim dodatni wynik finansowy gmin (214,9 mln zł); powiaty (109,2 mln zł) oraz samorząd województwa (62,2 mln zł) również uzyskały nadwyżkę budżetową. W 2020 r. miasta na prawach powiatu uzyskały ujemny wynik finansowy (minus 61,5 mln zł).

Tablica 49. Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego
Table 49. Result of budgets of local government units

Wyszczególnienie Specification	2010	2015	2019	2020
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	-757,9	261,9	-125,7	324,8
Gminy ^a Gminas ^a	-365,3	63,6	-7,9	214,9
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	-29,0	175,4	-173,6	-61,5
Powiaty Powiats	-73,1	18,8	53,5	109,2
Województwo Voivodship	-29,2	4,1	2,3	62,2

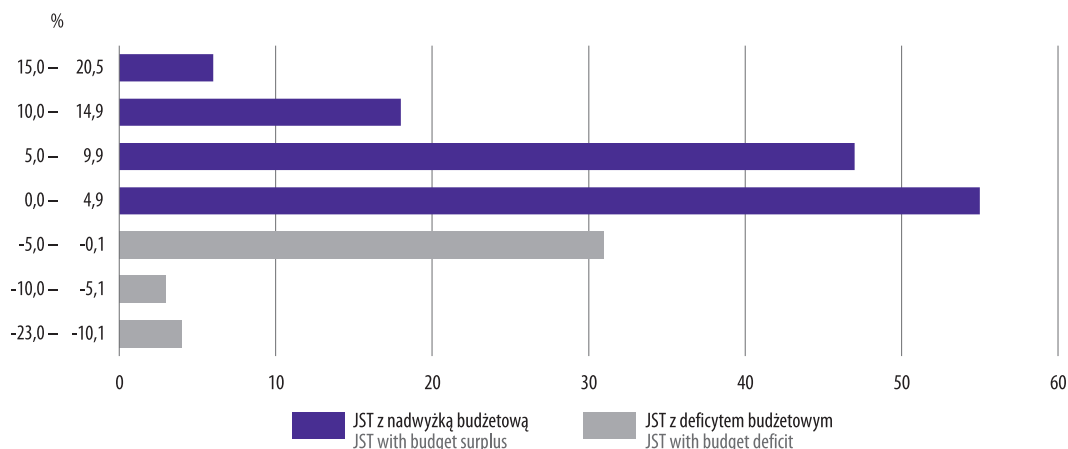
^a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2020 r. relacja nadwyżki finansowej do dochodu w jednostkach samorządu terytorialnego ogółem wyniosła 2,1%. Najwyższa relacja wystąpiła w samorządach powiatowych, tj. 6,0%. W samorządzie województwa stosunek nadwyżki finansowej do dochodu ogółem osiągnął poziom 5,5%, a w samorządach gmin – 2,8%. W miastach na prawach powiatu relacja deficytu budżetowego do dochodu wyniosła 1,2%.

Na 164 funkcjonujące w naszym województwie jednostki samorządu terytorialnego w 126 jednostkach odnotowano nadwyżkę budżetową (76,8% ogółu jednostek, w 2019 r. 81,1%). W 24 jednostkach relacja nadwyżki finansowej do dochodu przekroczyła 10%. Deficyt odnotowało 38 jednostkach, przy czym w 4 relacja deficytu do dochodu przekroczyła 10%.

Wykres 80. Liczba jednostek samorządu terytorialnego według relacji wyniku budżetowego do dochodów ogółem w 2020 r.

Chart 80. Number of local government units by relation of the budget result to total revenue in 2020

Tablica 50. Zadłużenie jednostek samorządu terytorialnego w 2020 r. Stan na 31 grudnia

Table 50. Debt of local government units in 2020 As of 31 December

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w mln zł Total in million PLN	Na 1 mieszkańca w zł Per capita in PLN	W % dochodów ogółem In % of total revenue	2019=100
Ogółem Total	4939,7	2387,18	31,3	105,7
Gminy ^a Gminas ^a	1721,4	1306,08	22,7	105,9
Miasta na prawach powiatu Cities with powiat status	2716,9	3616,46	51,7	107,3
Powiaty Powiats	232,2	176,20	12,7	95,4
Województwo Voivodship	269,1	130,07	24,0	99,5

a Bez gmin mających również status miasta na prawach powiatu.
a Excluding of gminas which are also cities with powiat status.

W 2020 r. gminy województwa kujawsko-pomorskiego zamknęły budżet z nadwyżką finansową w wysokości 214,9 mln zł (w poprzednim roku odnotowano deficyt budżetowy minus 7,9 mln zł), co dało średni wynik finansowy 163,04 zł na 1 mieszkańca. Spośród 140 gmin z województwa kujawsko-pomorskiego (bez gmin mających status miasta na prawach powiatu) 106 gmin osiągnęło dodatni wynik finansowy (w przeliczeniu na 1 mieszkańca najwyższy wynik odnotowano w gminie wiejskiej Koneck, tj. 1459,87 zł).

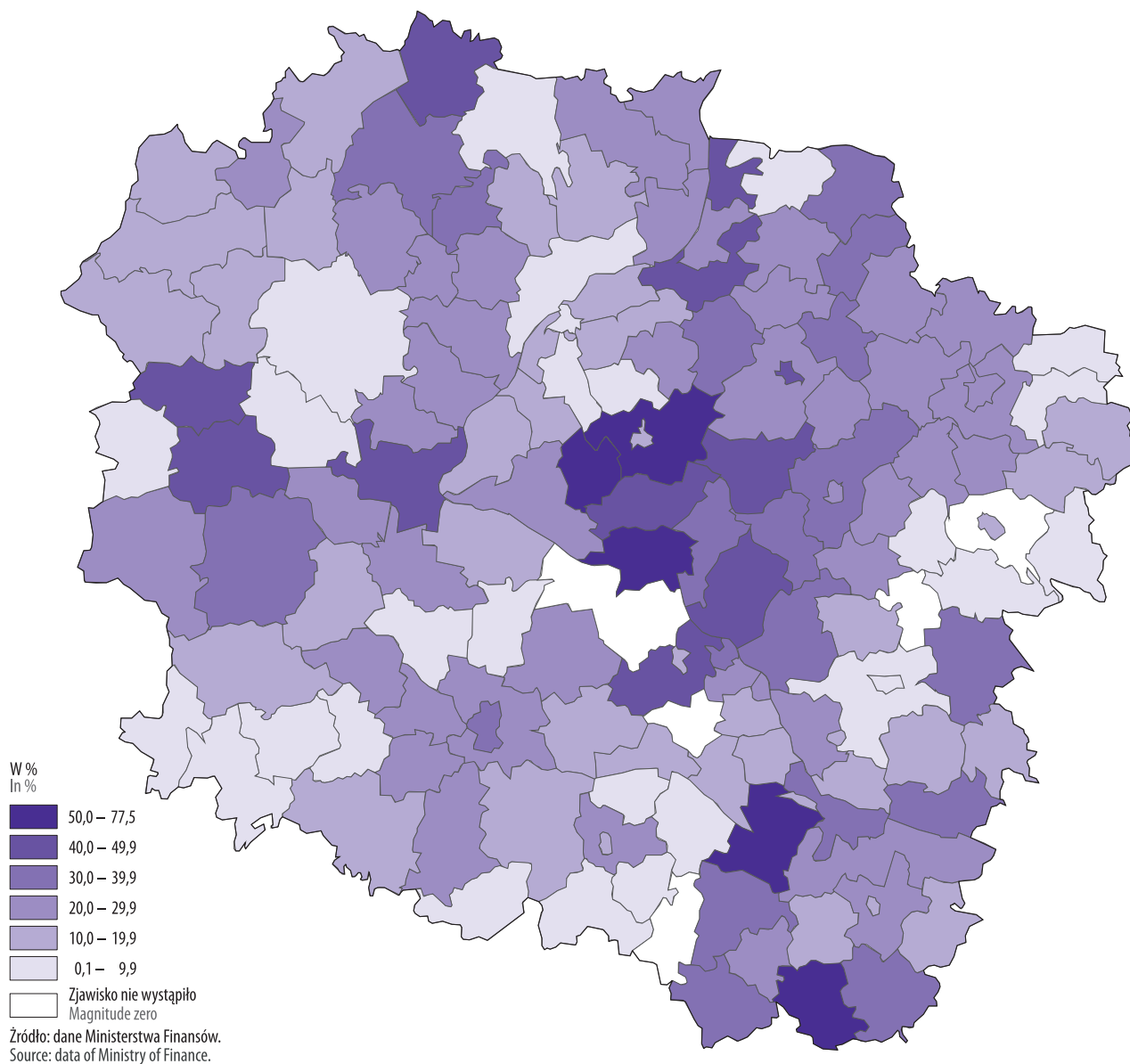
Wynik finansowy za 2020 r. miasta na prawach powiatów zamknęły deficytem w wysokości minus 61,5 mln zł (w poprzednim roku minus 173,6 mln zł). Przeciętnie na 1 mieszkańca wynik finansowy wyniósł minus 81,80 zł. Wszystkie miasta na prawach powiatu zanotowały ujemny wynik finansowy, a największy deficyt odnotowano w Bydgoszczy (42,2 mln zł). Tutaj również odnotowano najwyższy deficyt przypadający na 1 mieszkańca (122,29 zł).

Budżet powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. zamknięty został nadwyżką budżetową równą 109,2 mln zł (w poprzednim roku nadwyżką w wysokości 53,5 mln zł), czyli 82,87 zł na 1 mieszkańca. Wszystkie powiaty zanotowały w 2020 r. dodatni wynik finansowy, a najwyższą nadwyżkę przypadającą na 1 mieszkańca powiatu zanotował powiat rypiński (188,62 zł).

Wynik finansowy samorządu województwa kujawsko-pomorskiego w 2020 r. został zamknięty z nadwyżką 62,2 mln zł (w roku poprzednim nadwyżką w kwocie 2,3 mln zł). Nadwyżka na 1 mieszkańca wyniosła 30,04 zł. Samorząd województwa znalazł się pod tym względem na 9. miejscu w rankingu województw.

**Mapa 49. Zadłużenie gmin w % dochodów ogółem w 2020 r.
Stan na 31 grudnia**

Map 49. Debt of gminas in % of revenue in 2020
As of 31 December

7.4. Projekty dofinansowane ze środków europejskich

7.4. Projects co-financed by the European funds

Kwota projektów zrealizowanych w województwie kujawsko-pomorskim według stanu w końcu grudnia 2021 r. stanowiła 4,5% krajowej wartości funduszy przeznaczonych na programy unijne. Niemal połowa łącznej wartości projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 pochodziła z regionalnych programów operacyjnych.

W 2020 r. jednostki samorządu terytorialnego uzyskały więcej dotacji na realizację projektów unijnych niż w roku poprzednim, a najwyższą kwotę dotacji pozyskał samorząd województwa. Dotacje dla samorządów na cele inwestycyjne w 78,0% pochodziły z programów finansowanych z udziałem środków europejskich.

Projekty europejskie realizowane przez jednostki podsektora instytucji samorządowych obejmują część wykorzystywanych w Polsce środków publicznych pochodzących z bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Zgodnie z ustawą o finansach publicznych, do środków europejskich zaliczamy zarówno fundusze pochodzące z budżetu Unii Europejskiej, jak i środki pozaunijne, których źródłami są: Norweski Mechanizm Finansowy, Szwajcarsko-Polski Program Współpracy czy Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Poniżej przedstawione zostały wartości umów/decyzji o dofinansowanie, w tym ze środków UE projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, m.in. w ramach takich programów jak: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Regionalny Program Operacyjny.

Tablica 51. Wartość całkowita projektów, w tym wartość dofinansowania ze środków UE projektów zrealizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na terenie województwa kujawsko-pomorskiego do końca 2021 r.^a

Table 51. The total project value including the additional EU financing value projects which are implemented based on the Partnership Agreement 2014–2020 in Kujawsko-Pomorskie Voivodship to end the 2021^a

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	W tym dofinansowane ze środków UE Of which co-financing from the EU resources	W odsetkach (Polska=100) In percent (Poland=100)	Na 1 mieszkańca ^b w zł Per capita ^b in PLN
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	12901,2	9974,8	4,5 ^c	6299,74
programy operacyjne: operational programmes:				
Regionalne Programy Operacyjne Regional Operational Programmes	6122,6	4735,3	5,1	2989,71
Infrastruktura i Środowisko Infrastructure and Environment	4415,3	3674,6	4,3	2156,01
Inteligentny Rozwój Smart Growth	1634,5	936,8	5,1	798,15
Wiedza Edukacja Rozwój Knowledge Education Development	579,9	509,8	3,6	283,19
Polska Cyfrowa Digital Poland	148,9	118,3	2,1	72,69

^a Dane szacunkowe; miejsce realizacji projektu zgodnie z umową o dofinansowanie; dane dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie; bez środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. ^b Do przeliczeń przyjęto liczbę ludności według stanu na 31 grudnia 2021 r. ^c Dla Polski łącznie ze środkami Programu Operacyjnego Polska Wschódnia. Źródło: dane Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

^a Estimated data; place of project implementation in accordance with the financing agreement; data relate to signed co-financing agreements; without the funds of the Technical Assistance Operational Programme. ^b For the purpose of calculating data, the number of population as of 31 December 2021 was adopted. ^c For Poland included financing value of operational programme Eastern Poland.

Source: data of the Ministry of Funds and Regional Policy.

Do końca 2021 r. całkowita wartość projektów o dofinansowanie w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 na projekty realizowane w województwie kujawsko-pomorskim wyniosła łącznie 12901,2 mln zł (6299,74 zł na 1 mieszkańca), w tym 77,3% pochodziło ze środków wspólnotowych. Wartość projektów zrealizowanych w województwie stanowiła 4,5% projektów w Polsce.

W województwie kujawsko-pomorskim niemal połowa, bo 47,5%, wartości projektów realizowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 pochodziła z regionalnych programów operacyjnych (6122,6 mln zł, tj. 5,1% wartości projektów w Polsce). Większość środków (77,3%) pochodziła z funduszy unijnych. Dofinansowanie w ramach realizowanych regionalnych programów operacyjnych wyniosło 2989,71 zł na 1 mieszkańca województwa. Wartość środków pochodzących z innych programów niż Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego wyniosła zaledwie 0,1 mln zł.

Do 31 grudnia 2021 r. w województwie zrealizowano także projekty z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na kwotę 4415,3 mln zł (2156,01 zł na 1 mieszkańca). W województwie kujawsko-pomorskim środki wspólnotowe pokryły 83,2% łącznej kwoty tego Programu.

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój jest trzecim pod względem wartości projektem z województwa kujawsko-pomorskiego, z którego pochodziło 1634,5 mln zł (57,3% stanowiły środki unijne). Na koniec 2021 r. na 1 mieszkańca przypadają 798,15 zł.

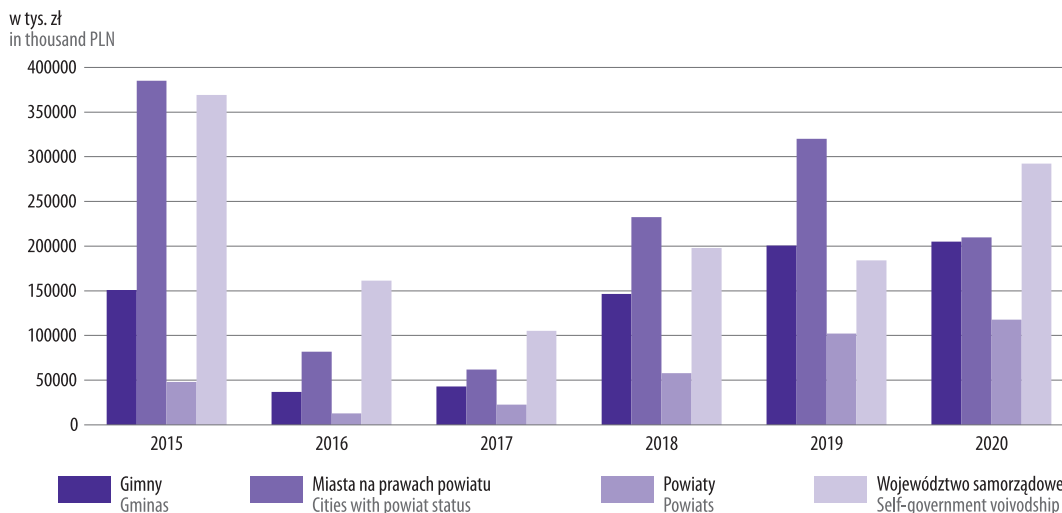
Mniejszy udział w całkowitej wartości projektów dofinansowanych w ramach Umowy Partnerstwa 2014–2020 miały programy operacyjne Wiedza Edukacja Rozwój (579,9 mln zł) oraz Polska Cyfrowa (148,9 mln zł).

Tylko część publicznych środków przekazanych na realizację wymienionych programów operacyjnych jest wydatkowana przez samorządy, natomiast pozostałe trafiają bezpośrednio do sektora MŚP, fundacji, stowarzyszeń, uczelni, szkół itp.

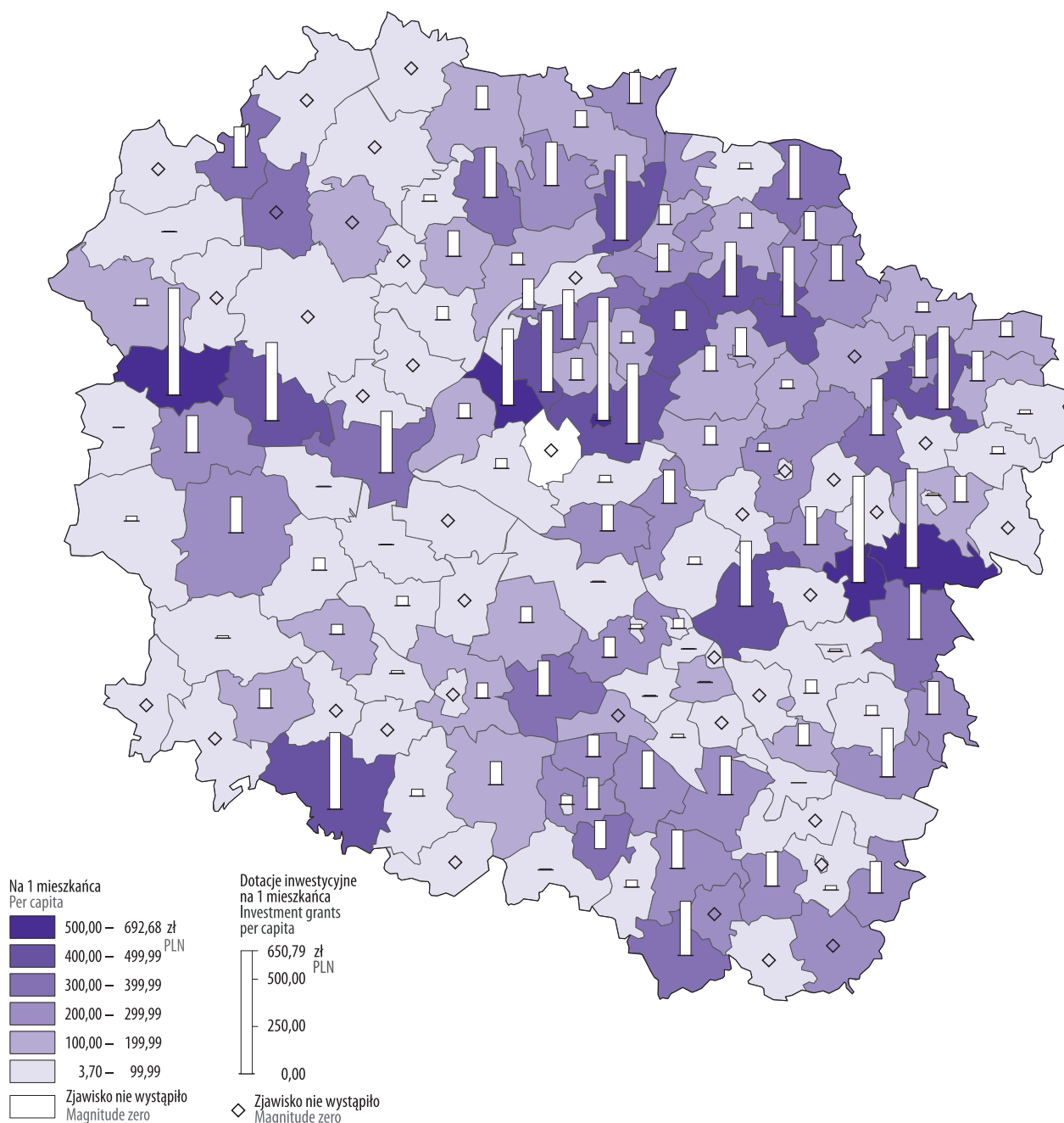
Całkowita wartość realizowanych przez samorządy projektów europejskich obejmuje publiczne środki europejskie uzyskiwane w formie dotacji oraz wkład własny pochodzący z dochodów własnych samorządów lub z kredytów i pożyczek. Dotacje celowe pozyskane z UE w ramach perspektywy finansowej 2014–2020 są wykazywane przez samorządy w §205 klasyfikacji budżetowej (zadania bieżące) oraz §625 (zadania inwestycyjne). Pozostałe otrzymane dotacje europejskie zalicza się do analogicznych §200 i §620.

W 2020 r. jednostki samorządu terytorialnego z województwa kujawsko-pomorskiego uzyskały 824,7 mln zł dotacji na realizację projektów unijnych, czyli więcej o 2,2% niż w roku poprzednim.

Wykres 81. Wartość całkowita dotacji otrzymanych przez samorządy na realizację projektów europejskich
Chart 81. Total value of subsidies received by local governments for the implementation of European projects

Mapa 50. Dotacje^a na projekty europejskie uzyskane przez gminy w 2020 r.
 Map 50. Subsidies^a for European projects obtained by gminas in 2020

a Dane dotyczą dotacji z paragrafów 200 i 620 oraz 205 i 625 klasyfikacji dochodów i wydatków budżetowych. Dotacje dla miast na prawach powiatu obejmują środki otrzymane w ramach części gminnej i powiatowej.

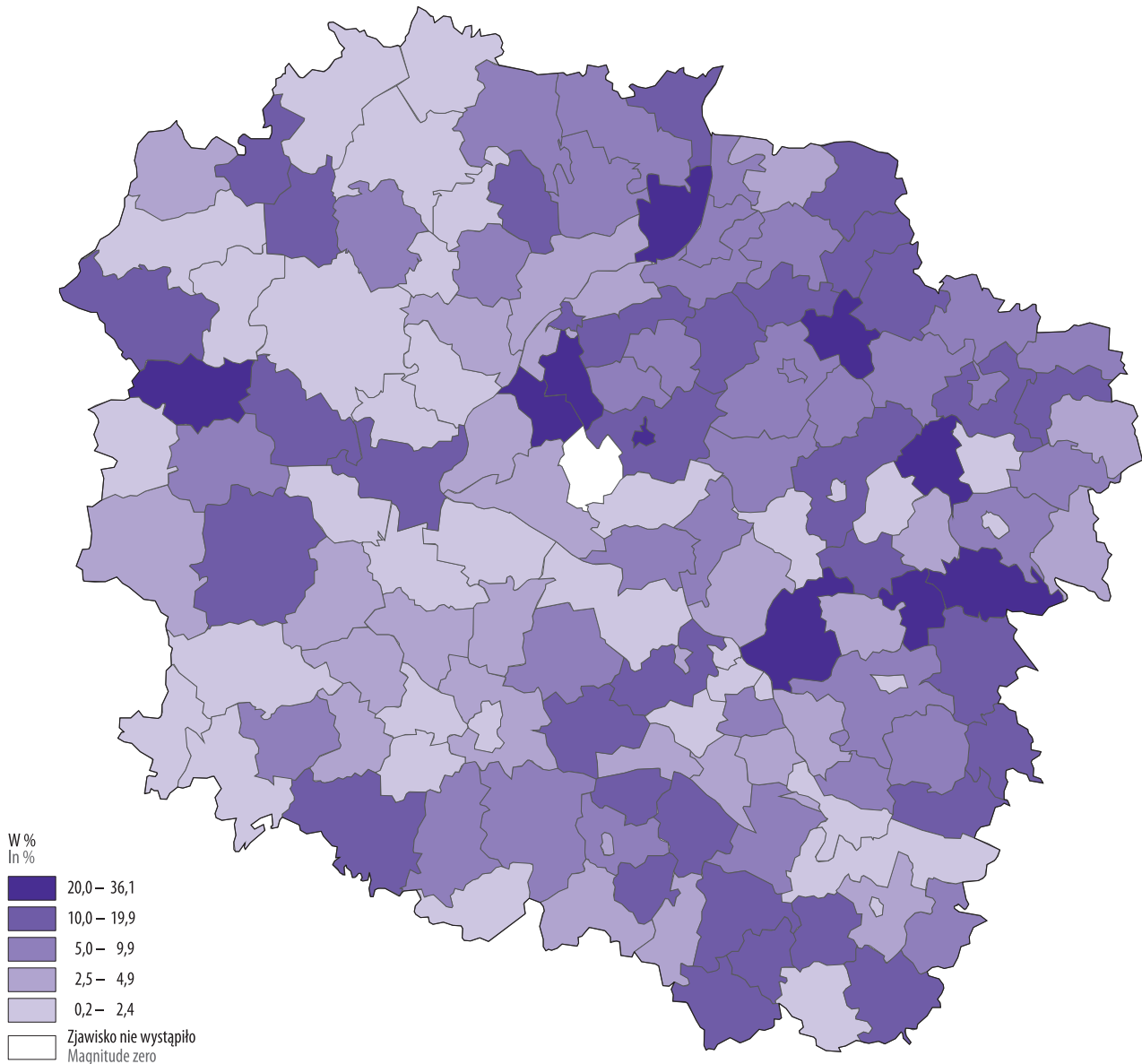
a The data relate to grants from paragraphs 200 and 620 as well as 205 and 625 of the classification of budget revenue and expenditure. Grants for cities with powiat status include funds received under the gmina and powiat parts.

Najwyższą łączną kwotę tych dotacji pozyskał samorząd województwa, tj. kwotę 292,3 mln zł (35,4% dotacji ogółem, więcej niż przed rokiem o 58,7%). Analizując pozyskanie dotacji w latach 2015–2020, samorząd województwa najwyższą kwotę dotacji uzyskał w 2020 r. (369,1 mln zł). Miasta na prawach powiatu

w 2020 r. pozyskały 209,9 mln zł dotacji na realizację projektów europejskich (mniej o 34,4% niż w 2019 r.). Samorządy miast na prawach powiatu największą kwotę dotacji uzyskały w 2015 r. (385,0 mln zł). Zbliżoną wartość dotacji w 2020 r. uzyskały samorządy gminne (204,9 mln zł, tj. więcej o 2,2% niż przed rokiem) i była to najwyższa wartość dotacji uzyskanych przez gminy w latach 2015–2020. Spośród analizowanych sześciu lat samorządy powiatów najwyższą kwotę dotacji, tj. 117,6 mln zł uzyskały w 2020 r. (więcej o 15,0% niż w 2019 r.).

Dotacje dla ogółu jednostek samorządu terytorialnego województwa kujawsko-pomorskiego otrzymane na realizację projektów europejskich w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 398,57 zł (więcej o 9,56 zł niż w 2019 r.). W miastach na prawach powiatu przypadło najwięcej takich dotacji, bo 279,41 zł na 1 mieszkańca, ale w skali roku odnotowano spadek o 143,93 zł na 1 mieszkańca. Spośród miast na prawach powiatu najwyższą dotację na realizację projektów europejskich otrzymało m. Bydgoszcz (372,74 zł na 1 mieszkańca).

Mapa 51. Relacja wartości dotacji na projekty europejskie do dochodów własnych w gminach w 2020 r.
Map 51. Ratio of the value of subsidies for European projects to own revenue of gminas in 2020

W pozostałych typach jednostek samorządu terytorialnego analogiczne dotacje na 1 mieszkańca wyniosły: w gminach – 155,50 zł, w samorządzie województwa – 141,25 zł, a w powiatach – 89,24 zł na 1 mieszkańca. W wymienionych typach jednostek odnotowano wzrost w porównaniu z 2019 r., a największy w samorządzie województwa (wzrost o 52,45 zł na 1 mieszkańca).

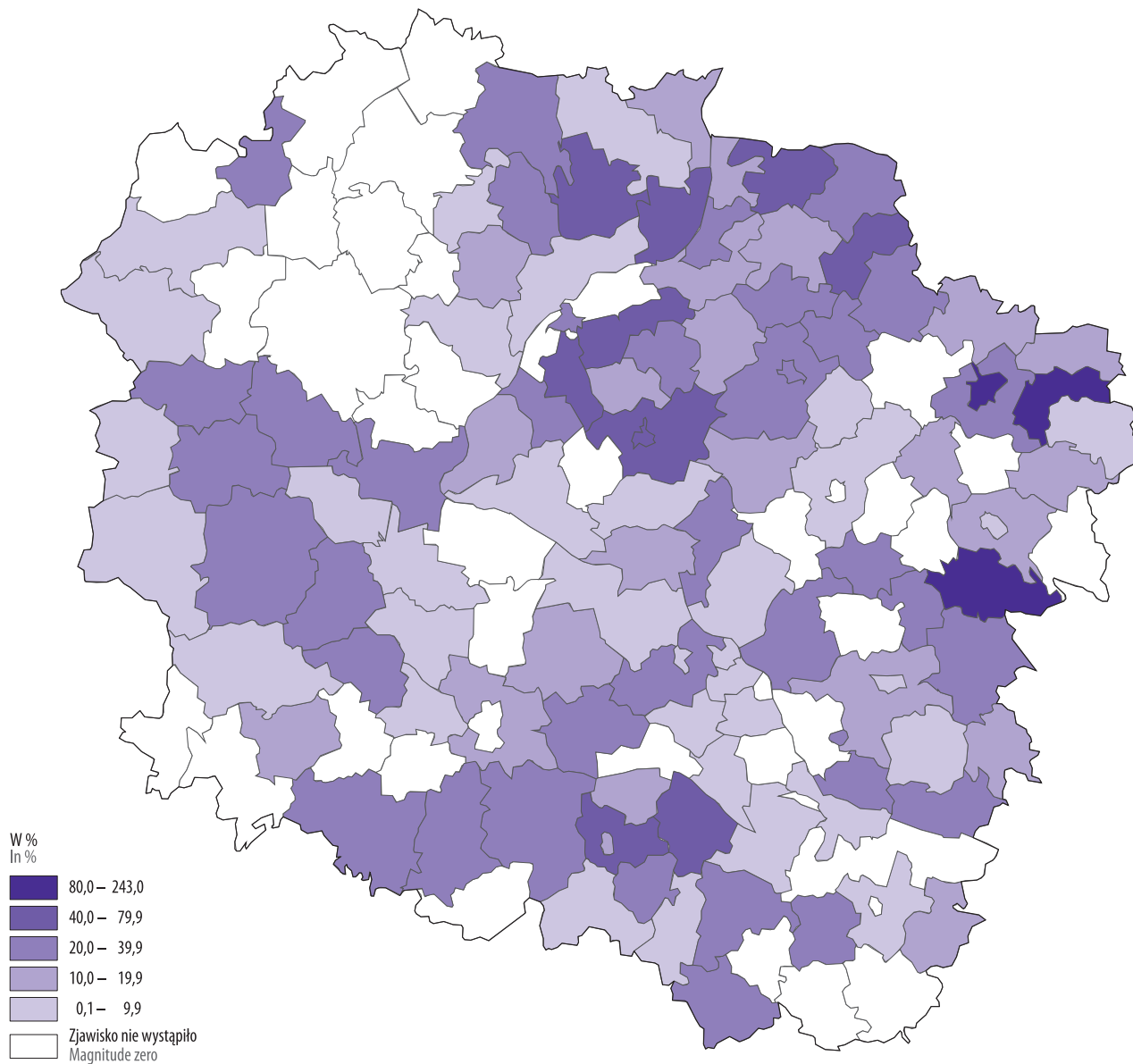
Niemal połowa (46,4% gmin) spośród jednostek gminnych w 2020 r. uzyskała dotacje na projekty europejskie wynoszące poniżej 100 zł na 1 mieszkańca. Wysokie dotacje, tj. przekraczające 500 zł na 1 mieszkańca pozyskało 5 gmin, a najwyższą osiągnęła gmina miejska Chełmża 692,68 zł na 1 mieszkańca.

W 2020 r. dotacje na projekty europejskie w gminach i miastach na prawach powiatu w województwie kujawsko-pomorskim stanowiły przeciętnie 7,9% ich dochodów własnych. Relację wartości dotacji na projekty europejskie do dochodów własnych przekraczającą 20% odnotowano w 10 gminach, a najwyższą w gminie wiejskiej Rogowo (36,1%). Spośród miast na prawach powiatu najwyższa relacja wystąpiła w m. Bydgoszcz (10,5%).

Inwestycje samorządowe powinny stworzyć warunki rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Europejskie dotacje inwestycyjne stanowią szansę na modernizację i rozwój infrastruktury gminy oraz wpływają na poprawę jakości życia jej mieszkańców. Warto zwrócić uwagę, że dotacje ogółem dla samorządów na cele inwestycyjne w większości, bo w 78,0% (w 2019 r. 80,0%), pochodziły z programów finansowanych z udziałem środków europejskich. Dotacje inwestycyjne na projekty europejskie samorządu województwa stanowiły 88,6% dotacji inwestycyjnych ogółem, samorządu miast na prawach powiatu – 86,5%, samorządu gmin 77,6%, a samorządu powiatów – 56,7% dotacji inwestycyjnych ogółem.

W 2020 r. w województwie kujawsko-pomorskim w gminach i miastach na prawach powiatu udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych wyniósł 16,8%. W analizowanym roku tylko część z tych jednostek skorzystała z takiego źródła finansowania inwestycji. Ponad ¼ spośród tych jednostek nie skorzystała z dotacji inwestycyjnych na projekty europejskie. Natomiast dla 38,9% ogółu gmin i miast na prawach powiatu europejskie dotacje inwestycyjne stanowiły do 20% ich wydatków na inwestycje. Spośród miast na prawach powiatu najwyższy udział odnotowano w Bydgoszczy (dotacje europejskie stanowiły 28,3% wydatków inwestycyjnych). W dwóch gminach wskaźnik ten przekroczył 100% i wyniósł: w gminie miejskiej Brodnica 243,0% a w gminie wiejskiej Rogowo – 116,2%.

Mapa 52. Udział europejskich dotacji inwestycyjnych w wydatkach inwestycyjnych ogółem w gminach w 2020 r.
Map 52. Share of the European investment grants in total investment expenditure of gminas in 2020

Rozdział 8

Chapter 8

Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim

Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska w tys. zł (ceny bieżące)	495407,5	514191,0	462823,9	384597,2	663716,6	807104,0
Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej w tys. zł (ceny bieżące)	265304,2	151451,8	121597,9	107946,6	153420,9	125375,1
Ścieki komunalne odprowadzone na 1 mieszkańca w dm ³	0,034	0,034	0,033	0,034	0,032	0,031
Udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w odpadach komunalnych zebranych ogółem w %	9,6	9,6	9,7	14,1	18,6	21,6
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,02	0,62	0,16	-0,30	0,00	-0,64
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,77	10,00	9,90	9,48	9,58	9,19
Saldo migracji na pobyt stały na 1000 ludności	-0,80	-0,79	-0,96	-1,26	-1,36	-1,36 ^a
Wskaźnik starości demograficznej (stan na 31 grudnia) w %	12,5	13,0	13,5	14,1	14,7	15,3
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat (stan na początku roku szkolnego)	601	641	643	692	755 ^b	.
Wskaźnik zatrudnienia według BAEL ^c w %	47,8	.	.	.	.	51,6
Współczynnik aktywności zawodowej według BAEL ^c w %	53,4	.	.	.	.	55,7
Stopa bezrobocia według BAEL ^c w %	10,6	.	.	.	.	7,3
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia)	129	138	113	88	43	36
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw ^d w zł	2848,61	2992,93	3096,34	3212,95	3336,60	3459,49
Przeciętna w roku liczba emerytów i rencistów w tys.	467,7	464,9	462,4	459,0	455,8	457,8
Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto wypłacana z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w zł	1461,65	1534,96	1622,92	1709,33	1767,97	1826,08
Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w zł	1158,49	1108,94	1133,97	1169,40	1201,54	1245,69
Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	11,6	10,9	11,0	11,5	10,5	9,7
Dzieci przebywające w żłobkach ^e i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia)	19	23	30	35	43	49
Żasoby mieszkaniowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	335,4	338,2	341,2	344,6	347,7	351,2
Zużycie wody z sieci wodociągowej w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w m ³	32,6	32,1	32,0	32,0	33,2	34,0
Porady lekarskie udzielone w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ^f na 1 mieszkańca	6,8	7,0	7,2	7,2	7,3	7,6

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r. b Do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–6 w liczbie ludności w wieku z klubami dziecięcymi oraz innymi placówkami. f Od 2012 r. łącznie z danymi resortu obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji.

a For calculating net migration, data on internal migration for 2015 and data on international migration for 2014 were used. b The rate was calculated using the number of children aged 3–6 in the population since 2011 including children's clubs and other units. f Since 2012 including data of Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration.

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
317955,2	300927,6	418859,8	418383,2	460768,2	.	Outlays on fixed assets in environmental protection (current prices) in thousand PLN
57746,5	70796,2	76648,3	97029,4	71536,9	.	Outlays on fixed assets in water management (current prices) in thousand PLN
0,032	0,033	0,033	0,033	0,032	.	Industrial wastewater discharged per capita in dam ³
23,8	25,8	28,6	30,2	35,8	.	Share of municipal waste collected separately in total municipale waste in %
-0,33	-0,17	-1,33	-1,33	-3,60	-5,63	Natural increase per 1000 population
9,52	10,03	9,55	9,32	8,71	8,13	Live births per 1000 population
-0,78	-0,63	-1,18	-1,29	-0,98	-1,07	Net migration for permanent residence per 1000 population
15,9	16,5	17,1	17,7	18,3	18,8	Old age ratio (as of 31 December) in %
738	797	832	853	845	.	Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 (as of the beginning of the school year)
.	.	.	53,2	54,4	55,0	Employment rate by LFS ^c in %
.	.	.	55,2	55,7	57,3	Activity rate by LFS ^c in %
.	.	.	3,5	2,2	3,9	Unemployment rate by LFS ^c in %
30	26	24	27	25	22	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
3583,99	3867,60	4135,08	4503,13	4765,04	5227,97	Average monthly gross wages and salaries in enterprise sector in PLN
460,9	464,1	478,3	482,3	485,1	482,9	Annual average number of retirees and pensioners in thousand
1860,33	1911,46	2000,37	2098,49	2219,07	2373,17	Average monthly retirement and other pension paid from non-agricultural social security system in PLN
1308,63	1456,55	1611,33	1770,82	1845,34	.	Average monthly per capita available income in households in PLN
8,8	8,0	7,2	6,6	6,0	.	Share of social assistance beneficiaries in the total population in %
56	65	81	100	110	138	Children staying in nurseries ^e and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)
354,4	358,1	362,1	366,6	372,6	.	Dwelling stocks per 1000 population (As of 31 December)
34,1	32,6	35,3	35,4	35,3	.	Consumption of water from water supply system in households per capita w m ³
7,6	7,7	7,8	7,8	6,8	.	Doctor's consultation provided within the scope of out-patient healthf care per capita

3–5 lat i połowie rocznika 6-latków. c Dane za czwarty kwartał. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. e Łącznie z oddziałami żłobkowymi; od 2011 r. łącznie
aged 3–5 and in half of the 6-year old population. c Data for the fourth quarter. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. e Including nursery wards;

Tablica I. Wybrane dane o województwie kujawsko-pomorskim (dok.)
Table I. Selected data on Kujawsko-Pomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba ludności na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej ^a (stan na 31 grudnia)	2004	1844	1847	1847	1835	1794
Wskaźnik poziomu kosztów w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	96,1	95,4	96,5	94,9	95,4	95,3
Wskaźnik rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach niefinansowych ^b w %	3,1	3,8	2,9	4,4	3,9	3,8
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b w mln zł (ceny bieżące)	2767,0	2551,2	2270,7	2591,4	3538,9	4089,4
Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw niefinansowych ^b (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	83,6	92,2	89,0	114,1	136,6	115,6
Nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową na 1 mieszkańca ^c w zł (ceny bieżące)	97,3	89,3	145,1	109,3	122,3	174,6
Sprzedaż detaliczna towarów ^d (rok poprzedni=100; ceny bieżące)	112,6	112,7	102,4	103,3	96,0	107,1
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni ^e na 100 km ² powierzchni ogólnej w km (stan na 31 grudnia)	71,3	73,6	75,9	76,8	78,2	79,8
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej w %	59,0	60,5	58,7	63,1	65,8	68,6
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem jednostek samorządu terytorial- nego w %:						
ogółem	43,2	44,3	44,5	45,5	47,1	46,0
gminy ^f	42,1	42,2	43,0	44,1	45,3	46,5
miasta na prawach powiatu	58,2	57,7	55,3	56,1	59,0	54,8
powiaty	24,9	26,1	27,0	26,9	27,8	30,7
województwo	23,0	30,0	31,8	34,0	33,2	28,8
Dotacje inwestycyjne ogółem ^g dla jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:						
ogółem	476,2	496,2	572,6	495,3	608,9	1023,9
gminy ^f	136,8	190,7	186,3	122,5	182,0	226,8
miasta na prawach powiatu	24,4	87,9	213,1	235,4	170,1	389,6
powiaty	77,4	84,3	50,0	49,2	87,0	79,8
województwo	237,6	133,3	123,3	88,2	169,9	327,6
Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostek samorządu terytorialnego w %:						
ogółem	22,9	22,6	20,3	17,8	19,8	18,7
gminy ^f	24,1	21,1	17,1	14,9	18,4	17,5
miasta na prawach powiatu	18,9	24,7	25,7	22,4	21,1	16,8
powiaty	20,4	16,6	9,9	11,4	14,9	13,4
województwo	35,8	30,7	27,1	20,9	29,3	38,0
Wynik budżetów jednostek samorządu terytorialnego w mln zł:						
ogółem	-757,9	-665,6	-323,7	-95,3	-263,5	261,9
gminy ^f	-365,3	-193,3	7,1	15,0	-100,8	63,6
miasta na prawach powiatu	-290,3	-420,1	-351,8	-129,3	-165,1	175,4
powiaty	-73,1	-13,9	27,3	5,4	-6,1	18,8
województwo	-29,2	-38,4	-6,3	13,6	8,6	4,1

a Od 2012 r. łącznie z danymi resortu obrony narodowej, spraw wewnętrznych i administracji. b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. c Bez amortyzacji miast na prawach powiatu. g Suma wszystkich typów dotacji inwestycyjnych.

a Since 2012 including data of Ministry of National Defence and the Ministry of Interior and Administration. b Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons.

f Excluding gminas which are also cities with powiat status. g Sum of all types of investment grants.

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
1787	1758	1726	1739	1790	.	Population per out-patient health care unit ^a (as of 31 December)
94,8	95,6	94,4	95,1	94,0	92,3	Cost level indicator in non-financial enterprises ^b in %
4,6	3,8	4,7	4,0	5,0	6,5	Net turnover profitability indicator in non-financial enterprises ^b in %
2998,3	3801,2	3203,1	3670,2	4029,0	4688,5	Investment outlays of non-financial enterprises ^b in million PLN (current prices)
73,3	126,8	84,3	114,6	109,8	116,4	Investment outlays of non-financial enterprises ^b (previous year=100; current prices)
139,1	209,9	291,5	347,8	431,6	.	Intramural expenditures on research and development ^c per capita in PLN (current prices)
104,2	104,0	107,1	96,7	86,7	122,9	Retail sale of goods ^d (previous year=100; current prices)
81,8	85,4	87,0	90,3	89,6	.	Communal and district roads with hard surface ^e per 100 km ² of total area in km (as of 31 December)
58,7	51,4	48,7	45,5	45,4	.	Share of renewable energy sources in production of electricity in %
						Share of own revenue in total revenue of local government units in %:
44,6	44,5	44,6	44,4	43,3	.	total
40,1	39,3	40,5	41,0	41,0	.	gminas ^f
55,3	55,5	54,5	51,7	49,3	.	cities with powiat status
32,3	33,4	33,3	36,8	36,8	.	powiats
41,0	42,8	40,5	43,8	41,5	.	voivodship
						Total investment grants ^g for local government units in million PLN:
376,9	291,4	669,8	679,5	582,3	.	total
111,3	117,9	231,7	210,0	184,4	.	gminas ^f
95,1	57,1	207,4	283,3	173,6	.	cities with powiat status
57,3	69,9	135,7	103,9	119,4	.	powiats
113,2	46,6	95,0	82,3	104,9	.	voivodship
						Share of investment expenditure in total expenditure of local government units in %:
10,3	12,5	18,4	16,9	14,9	.	total
10,2	13,0	19,2	14,8	13,0	.	gminas ^f
9,2	11,2	15,8	17,8	14,7	.	cities with powiat status
11,3	14,1	19,9	18,2	18,3	.	powiats
16,5	13,7	23,2	25,4	23,6	.	voivodship
						Result of budgets of local government units in million PLN:
457,7	67,4	-400,0	-125,7	324,8	.	total
206,0	-4,7	-350,9	-7,9	214,9	.	gminas ^f
129,0	51,8	7,0	-173,6	-61,5	.	cities with powiat status
53,6	18,6	-33,1	53,5	109,2	.	powiats
69,1	1,7	-23,0	2,3	62,2	.	voivodship

środków trwałych. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób. e Dane Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad. f Bez gmin mających również status

c Excluding depreciation of fixed assets. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 9 persons. e Data of the General Directorate of National Roads and Motorways.

Rozdział 9

Chapter 9

Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu

Selected data on Bydgoszcz and Toruń

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu
Table II. Selected data on Bydgoszcz nad Toruń
A. Bydgoszcz

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok:						
gazowych	1208906	1092314	1072829	896330	824506	843993
pyłowych	739	490	508	351	254	215
Odpady wytworzone ^a w tys. t	240,6	228,8	183,5	173,9	128,0	137,2
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg	292,9	313,6	301,6	274,0	278,1	287,5
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,56	-0,85	-1,59	-1,69	-1,18	-1,73
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia)	551	563	576	594	615	635
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych (stan na 31 grudnia) w %	.	.	9,1	8,6	10,1	10,9
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % (stan na 31 grudnia)	8,0	7,9	8,6	8,8	7,4	5,4
Udział długotrwale bezrobotnych (w %)	37,4	40,9	43,6	47,1	53,5	50,8
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia)	318	75	39	28	17	16
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia)	2,55	2,52	2,49	2,46	2,43	2,40
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat (stan na początku roku szkolnego)	774	794	788	801	885 ^c	.
Liczba osób na 1 przychodnię (stan na 31 grudnia)	2720	2453	2286	2304	2181	2068
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca	9,1	9,2	10,3	10,4	10,4	10,7
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia)	48	73	93	91	103	114
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	120	118	120	121	119	121
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	88	86	86	85	83	82
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	11	11	12	12	13	14
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^d w %	3,0	3,2	1,2	3,5	4,0	2,5
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca ^e (ceny bieżące, zł)	3350	3498	3337	3696	3994	5115
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	2,7	2,4	2,8	2,9	3,4	2,6
Dochody własne na 1 mieszkańca w zł	2086	2347	2298	2427	2784	2809
Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w zł	574	784	788	638	662	676

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b łącznie z oddziałami żłobkowym; od 2011 r. łącznie z klubami dziecięcymi oraz innymi placówkami. c Do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–6 w liczbie pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a Excluding municipal waste. b Including nursery wards; since 2011 including children's clubs and other units. c The rate was calculated using the number of children aged 3–6 in the population aged 3–5 and exceeds 9 persons; according to investment location.

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
						Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in tonnes/year:
827969	825874	803512	789295	920901	.	gases
126	133	180	137	117	.	particulates
140,2	110,7	129,2	91,1	114,7	91,1	Waste generated ^b in thousand tonnes
244,7	238,9	217,3	225,1	203,9	.	Mixed municipal waste collected per capita in kg
-1,30	-1,26	-2,50	-2,76	-5,35	-6,80	Natural increase per 1000 population
657	681	704	722	738	748	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)
11,5	11,5	13,7	18,0	20,7	23,6	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club (as of 31 December) in %
4,8	3,9	3,6	2,9	3,6	2,5	Registered unemployment rate in % (as of 31 December)
49,1	49,8	48,5	45,6	43,0	47,5	Share of long-term unemployed persons (in %)
11	13	9	10	8	8	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
2,38	2,34	2,31	2,28	2,23	.	Average number of population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)
860	922	953	968	956	.	Children aged 3–6 in pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 (as of the beginning of the school year)
2023	1874	1692	1619	1662	.	Population per 1 out-patients departments (as of 31 December)
10,9	11,0	11,3	11,4	9,9	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita
115	116	143	187	237	266	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)
121	122	121	125	130	134	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)
81	81	83	85	87	89	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)
15	17	14	15	18	19	Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)
2,9	0,2	3,5	1,6	5,0	5,0	Net turnover profitability indicator ^d in %
3537	3660	4579	4051	4546	.	Investment outlays per capita ^e (current prices in PLN)
2,4	4,1	3,2	3,8	4,8	4,2	Dwellings completed per 1000 population
3001	3202	3462	3654	3538	.	Own revenues per capita in PLN
534	658	1161	1695	1177	.	Property expenditures per capita in PLN

ludności w wieku 3–5 lat i połowie rocznika 6-latków. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. e Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba in half of the 6-year old population. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. e Data concern economic entities in which the number of employed persons

Tablica II. Wybrane dane o Bydgoszczy i Toruniu (dok.)
Table II. Selected data on Bydgoszcz and Toruń (cont.)
B. Toruń

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w tonach/rok:						
gazowych	398562	343379	339132	338815	306893	302320
pyłowych	168	155	122	118	114	127
Odpady wytworzone ^a w tys. t	80,5	70,8	68,9	103,9	69,8	60,9
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w kg	337,9	333,4	315,5	311,5	291,9	299,1
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,15	0,77	0,51	-0,31	-0,02	0,19
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym (stan na 31 grudnia)	511	525	538	559	580	604
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych (stan na 31 grudnia) w %	.	.	7,0	10,6	11,2	13,0
Stopa bezrobocia rejestrowanego w % (stan na 31 grudnia)	8,2	8,1	9,6	10,4	8,1	6,9
Udział długotrwale bezrobotnych (stan na 31 grudnia) w %	38,5	40,9	44,1	47,9	57,7	49,4
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy (stan na 31 grudnia)	48	52	92	83	17	17
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych (stan na 31 grudnia)	2,48	2,43	2,40	2,37	2,35	2,31
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat (stan na początku roku szkolnego)	773	792	781	835	894 ^c	.
Liczba osób na 1 przychodnię (stan na 31 grudnia)	2889	2627	2761	2677	2539	2179
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca	8,2	8,5	8,8	8,9	9,3	9,5
Miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 (stan na 31 grudnia)	37	54	74	98	122	145
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	116	117	121	125	127	128
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	84	84	85	87	87	87
Spółki handlowe na 1000 ludności (stan na 31 grudnia)	12	12	13	14	15	17
Wskaźnik rentowności obrotu netto ^d w %	3,2	4,4	4,7	3,9	2,9	2,9
Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca ^e (ceny bieżące, zł)	3112	3212	3589	3212	3678	4600
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	3,6	6,7	4,4	3,9	4,5	5,5
Dochody własne na 1 mieszkańca w zł	2183	2240	2338	2668	2945	2817
Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w zł	1089	1721	2046	2008	1876	1438

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b łącznie z oddziałami żłobkowym; od 2011 r. łącznie z klubami dziecięcymi oraz innymi placówkami. c Do przeliczeń wskaźnika użyto liczbę dzieci w grupie 3–6 w liczbie pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.

a Excluding municipal waste. b Including nursery wards; since 2011 including children's clubs and other units. c The rate was calculated using the number of children aged 3–6 in the population aged 3–5 and exceeds 9 persons; according to investment location.

2016	2017	2018	2019	2020	2021	Specification
						Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity (tonnes/year):
311094	259814	283089	302714	288089	.	gases
104	49	41	29	28	.	particulates
49,8	32,6	24,9	22,5	22,7	22,5	Waste generated ^a (in thousand tonnes)
312,6	309,4	307,1	297,1	283,3	.	Mixed municipal waste collected per capita (in kg)
0,91	0,75	-0,01	-0,85	-2,74	-4,98	Natural increase per 1000 population
628	652	674	694	722	737	Non-working age population per 1000 persons of working age (as of 31 December)
13,3	15,9	20,0	23,6	24,7	31,3	Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's club (as of 31 December) in %
6,1	5,2	4,7	4,1	4,7	4,0	Registered unemployment rate in % (as of 31 December)
52,1	54,7	54,3	50,4	52,6	56,8	Share of long-term unemployed persons (as of 31 December) in %
23	11	19	18	35	23	Unemployed persons per a job offer (as of 31 December)
2,29	2,26	2,23	2,19	2,11	.	Average number of population per 1 dwelling in dwelling stocks (as of 31 December)
905	954	969	988	969	.	Children aged 3–6 pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 (as of the beginning of the school year)
2046	1967	1871	1831	1712	.	Population per 1 out-patients departments (as of 31 December)
9,5	9,8	10,2	10,2	9,2	.	Medical consultations provided in out-patient health care per capita
148	164	253	284	344	396	Places in nurseries and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 (as of 31 December)
129	129	129	131	137	142	Entities of the national economy per 1000 population (as of 31 December)
86	85	88	88	92	95	Natural persons conducting economic activity per 1000 population (as of 31 December)
18	19	17	18	20	21	Commercial companies per 1000 population (as of 31 December)
4,5	3,6	2,5	3,1	4,0	6,0	Net turnover profitability indicator ^d in %
3125	5858	4485	5990	5939	.	Investment outlays per capita ^e (current prices, in PLN)
4,6	6,0	4,9	7,0	9,7	6,0	Dwellings completed per 1000 population
2820	3019	3202	3243	3510	.	Own revenues per capita in PLN
684	918	1323	1458	1443	.	Property expenditures per capita in PLN

ludności w wieku 3–5 lat i połowie rocznika 6-latków. d Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 49 osób. e Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba in half of the 6-year old population. d Data concern economic entities in which the number of employed persons exceeds 49 persons. e Data concern economic entities in which the number of employed persons

Rozdział 10

Chapter 10

Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Selected data on cities with powiat status

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu

Table III. Selected data on cities with powiat status

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza w 2020 r. w tonach/rok: Emissions of air pollutants from plants especially noxious to air purity in 2020 in tonnes/year:				
gazowych gases	920901	178446	288089	2181828
pyłowych particulates	117	68	28	479
Odpady wytworzone ^a w 2021 r. w tys. t Waste generated ^a in 2021 in thousand tonnes	91,1	69,0	22,5	86,6
Zmieszane odpady komunalne zebrane na 1 mieszkańca w 2020 r. w kg Mixed municipal waste collected per capita in 2020 in kg	203,9	212,7	283,3	236,6
Ludność w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Population in 2021 (as of 31 December)	339053	92552	196935	106928
Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2021 r. Natural increase per 1000 population in 2021	-6,80	-9,18	-4,98	-9,20
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności w 2021 r. Internal and international net migration for permanent residence per 1000 population in 2021	-5,80	-2,39	-2,51	-5,92
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Non-working age population per 1000 persons of working age in 2021 (as of 31 December)	748	746	737	736
Dzieci w wieku 3–6 lat w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3–6 lat w roku szkolnym 2020/21 (stan na początku roku szkolnego) Children aged 3–6 attending pre-primary education establishments per 1000 children aged 3–6 in 2020/21 school year (as of the beginning of the school year)	956	887	969	890
Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2021 r. (stan na 31 grudnia) w % Registered unemployment rate in 2021 (as of 31 December) in %	2,5	11,1	4,0	8,6
Długotrwale bezrobotni w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w 2021 r. (stan na 31 grudnia) w % Long-term unemployed persons in the total number of registered unemployed persons in 2021 (as of 31 December) in %	47,5	64,5	56,8	72,0
Bezrobotni zarejestrowani na 1 ofertę pracy w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Registered unemployed persons per job offer in 2021 (as of 31 December)	8	52	23	7
Liczba osób na 1 przychodnię w 2020 r. (stan na 31 grudnia) Population per 1 out-patients departments in 2020 (as of 31 December)	1662	2176	1712	1392
Porady lekarskie udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca w 2020 r. Medical consultations provided in out-patient health care per capita in 2020	9,9	8,1	9,2	9,2
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w 2020 r. w % Beneficiaries of social assistance at domicile in total population in 2020 in %	2,5	5,7	3,3	7,4
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach ^b i klubach dziecięcych w 2021 r. w % Percent of children up to the age of 3 in care in nurseries ^b and children's clubs in 2021 in %	23,6	11,4	31,3	17,8
Miejsca w żłobkach ^b i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3 w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Places in nurseries ^b and children's clubs per 1000 children up to the age of 3 in 2021 (as of 31 December)	266	197	396	238
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w zasobach mieszkaniowych w 2020 r. (stan na 31 grudnia) Average number of population per dwelling in dwelling stocks in 2020 (as of 31 December)	2,23	2,36	2,11	2,32

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. b Łącznie z oddziałami żłobkowymi oraz innymi placówkami.
a During the year; excluding municipal waste. b Including nursery wards and other units.

Tablica III. Wybrane dane o miastach na prawach powiatu (dok.)
Table III. Selected data on cities with powiat status (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Bydgoszcz	Grudziądz	Toruń	Włocławek
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 ludności w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Entities of the national economy per 1000 population in 2021 (as of 31 December)	134	94	142	103
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Natural persons conducting economic activity per 1000 population in 2021 (as of 31 December)	89	71	95	74
Spółki handlowe na 1000 ludności w 2021 r. (stan na 31 grudnia) Commercial companies per 1000 population in 2021 (as of 31 December)	19	8	21	8
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (ceny bieżące) ^a na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Investment outlays in enterprises (current prices) ^a per capita in 2020 in PLN	4546	2405	2939	12246
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności w 2021 r. Dwellings completed per 1000 population in 2021	4,2	4,2	6,0	3,0
Dochody własne budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Own revenue of the city budget per capita in 2020 in PLN	3538	2801	3510	3589
Wydatki majątkowe budżetu miasta na 1 mieszkańca w 2020 r. w zł Property expenditure of the city budget per capita in 2020 in PLN	1177	617	1443	771

a Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób; według lokalizacji inwestycji.
a Data concern economic entities employing more than 9 persons; according to investment location.